

การดำเนินคดีศาลปกครอง ศึกษาแนวทางในการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศาลปกครอง

นางสาวธัญลักษณ์ เจริญศักดิ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE CUSTOMS PROSECUTION: STUDY ON WAYS OF IMPOSITION FOR
CRIMINAL CUSTOMS OFFENCES

Miss Tanyalak Charoensak

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การดำเนินคดีศาลการ ศึกษาแนวทางในการกำหนดโทษ
สำหรับความผิดอาญาศาลการ

โดย

นางสาวธัญลักษณ์ เจริญศักดิ์

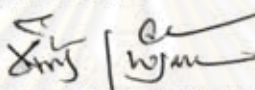
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

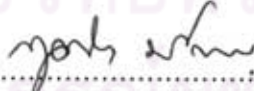
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์นิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญญากาศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์กฤตติกา ปันประเสริฐ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร)

สัญลักษณ์ เจริญศักดิ์ : การดำเนินคดีศุลกากร ศึกษาแนวทางในการกำหนดโทษสำหรับ
ความผิดอาญาศุลกากร. (THE CUSTOMS PROSECUTION : STUDY ON WAYS OF
IMPOSITION FOR CRIMINAL CUSTOMS OFFENCES) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
: ผศ.ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์, 214 หน้า.

กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับเป็นเครื่องมือของรัฐในการบริหารและตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจการเงินการคลังของประเทศ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายศุลกากรจึงได้กำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้ แต่เนื่องจากความผิดอาญาตามกฎหมายศุลกากรนี้เป็นความผิดทางเทคนิคที่เกิดจากข้อห้าม (mala prohibita) กฎหมายศุลกากรจึงได้กำหนดลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการระงับคดีไว้ กล่าวคือสำหรับคดีอาญาทั่วไป โดยปกติคดีจะไปสิ้นสุดในชั้นศาลอันเป็นการใช้อำนาจตุลาการ แต่คดีศุลกากรมีพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 บัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ระงับคดีได้โดยพนักงานสอบสวนหรืออธิบดีกรมศุลกากร (มาตรา 102) หรือโดยคณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง (มาตรา 102 ทวิ) แล้วแต่กรณี เมื่อบุคคลที่ถูกกล่าวหายินยอมและใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกัน แต่หากผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมิได้ยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือมิได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกัน ใดๆ ได้ แสดงว่าผู้นั้นไม่ประสงค์ให้มีการเปรียบเทียบเพื่อให้คดีระงับไปในชั้นศุลกากร ก็จะมีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติและสิ้นสุดในชั้นศาล ดังนั้น แม้กฎหมายศุลกากรจะได้วางหลักเกณฑ์ให้ฝ่ายบริหาร คือ อธิบดีกรมศุลกากร หรือคณะกรรมการมีบทบาทในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi Judicial Function) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายศุลกากรไม่เชื่ออำนาจให้ผู้ถูกกล่าวหาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลซึ่งเป็นองค์กรกลางที่มีความเป็นธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้เท่าที่ควร เช่น ในเรื่องของการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศุลกากรที่เคร่งครัดและรุนแรงเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับบทกำหนดโทษในการระงับคดีในชั้นศุลกากร ประกอบกับมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้คดีส่วนใหญ่จบลงในชั้นศุลกากรโดยไม่ผ่านกระบวนการตรวจสอบในชั้นศาลอันเป็นองค์กรตุลาการที่ ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้น จึงเสนอแนะให้พัฒนามาตรการที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสมดุลและเป็นธรรมในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในชั้นศาลหรือวิธีการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศุลกากรอีกทั้งเพื่อเป็นการขจัดข้อขัดข้องและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนิติสด ชัยลักษณ์ เจริญศักดิ์
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ปาริณา

5085987934 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : CUSTOMS PROSECUTION/ IMPOSITION/ CRIMINAL CUSTOMS OFFENCES

TANYALAK CHAROENSAK : THE CUSTOMS PROSECUTION: STUDY ON WAYS OF IMPOSITION FOR CRIMINAL CUSTOMS OFFENCES. THESIS
ADVISOR: Asst.Prof. PAREENA SRIVANIT, Ph.D., 214 pp.

Customs law is one of the most significant laws to manage including attain economic and financial goals of the country. To efficiently enforce Customs law, it imposes criminal offences and punishment. But since criminal offenses under Customs law are *mala prohibita*, the laws provide special process for settlement in customs process. Unlike other type of criminal prosecution in which the accused are prosecuted and adjudicated in court, a judicial organization, customs cases may be settled in an internal customs process by the Director-General or an inquiry official or a committee under Customs Act B.E.2469 (section 102 and 102 bis) if the accused pay or make an agreement to pay or provide a bond or security to pay for fine as Director-General may deem fit. On the other hand, if they choose not to settle matter in customs process due to having faith in their innocence, the regular process of criminal procedure will be implemented and the case will be adjudicated by Courts. However, this thesis found that Customs laws and practices do not facilitate the accused to opt for such regular process to prove their innocence. This is due, for example, to the risk of facing higher imposition of punishment by the Court than fines imposed by the settlement in the customs process. In addition, certain obstacles in the convention prosecution of customs cases are also presented. This thesis thus suggested that legal measures under Customs law should be improved for the purpose of fairness and balancing in the options to acceptance settlement with customs or prosecution in criminal court.

Field of Study : Laws.....

Student's Signature Tanyalak Charoensak.

Academic Year : 2009.....

Advisor's Signature Pareena Srivanit

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์พอที่จะเป็นประโยชน์แก่วงการกฎหมาย การปฏิบัติงานของกรมศุลกากร และการค้าการลงทุนของผู้ประกอบการได้อยู่บ้าง ก็ด้วยความกรุณาเป็นอย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวณิชย์ ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ให้ความเอาใจใส่พร้อมทั้งคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา อีกทั้งได้สละเวลาตรวจและแก้ไขวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญญะภาส ที่กรุณาเป็นประธานในการสอบวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่ออาจารย์ กฤติกา ปั้นประเสริฐ และ อาจารย์ ดร.สุธี อยู่สถาพร ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งให้ความรู้ คำแนะนำที่มีคุณค่า ตลอดจนเสนอแนวความคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ จนทำให้การสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณคุณฟิลล์ เบลล์ ประธานคณะกรรมการศุลกากรแห่งสภาหอการค้าสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย และเจ้าหน้าที่ส่วนคดี สำนักกฎหมาย กรมศุลกากร ที่ได้ให้ข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนผู้พิพากษาและผู้ประกอบการทุกท่านที่ได้สละเวลา แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในการตอบแบบสอบถามอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่สำคัญยิ่งคือ บิดามารดาของผู้เขียนที่ได้ให้ความช่วยเหลือและกำลังใจอย่างดีมาโดยตลอด ทำให้ผู้เขียนประสบความสำเร็จในวันนี้

ประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบเป็นกตเวทิตาคุณแก่ บิดามารดา ผู้มีพระคุณ และครูอาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนผู้แต่งหนังสือหรือตำราทุกท่านที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำหรับความผิดพลาดและความบกพร่องอันเกิดมีแต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออภัยไว้แต่ผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย.....	7
1.3 สมมติฐาน.....	8
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	9
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	9
บทที่ 2 แนวคิดและหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด	
กฎหมายศุลกากร.....	11
2.1 แนวคิดและมาตรการบังคับเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร.....	11
2.1.1 แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีศุลกากร.....	11
2.1.2 แนวคิดและมาตรการบังคับที่ใช้กับผู้กระทำความผิด	
กฎหมายศุลกากร.....	16
2.1.2.1 แนวคิดว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางแพ่งหรือ	
มาตรการทางภาษี.....	20
2.1.2.2 แนวคิดว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางอาญา.....	27
2.1.2.3 แนวคิดว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางแพ่งและ	
มาตรการบังคับทางอาญา.....	31
2.2 ความรับผิดในการเสียภาษีตามกฎหมายศุลกากร.....	31
2.2.1 แนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายศุลกากร.....	31
2.2.1.1 ความหมายและความเป็นมาของภาษีศุลกากร.....	31

2.2.1.2	กฎหมายศุลกากรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การศุลกากร.....	36
2.2.2	หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษีศุลกากร.....	41
2.2.2.1	ความรับผิดชอบในการเสียภาษีสำหรับของที่นำเข้ามาใน และของที่ส่งออกไปนอกราชอาณาจักรตามกฎหมาย ศุลกากร.....	41
2.2.2.2	การคำนวณค่าภาษี.....	46
2.2.2.3	การเก็บค่าภาษี.....	50
2.2.2.4	ราคาศุลกากร.....	52
2.2.2.5	พิกัดอัตราศุลกากร.....	56
2.2.2.6	การปฏิบัติพิธีการศุลกากร.....	58
2.2.3	ฐานความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร.....	64
2.2.3.1	ความผิดฐานลักลอบและหลีกเลี่ยง.....	64
2.2.3.2	ความผิดฐานรับของหนีภาษี.....	68
2.2.3.3	ความผิดฐานสำแดงเท็จ.....	69
2.2.3.4	ความผิดฐานอื่นๆ.....	71
2.2.3.5	โทษตามกฎหมายศุลกากร.....	72
2.3	การดำเนินคดีศุลกากร.....	79
2.3.1	คดีภาษีศุลกากร.....	79
2.3.2	คดีอาญาศุลกากร.....	80
2.3.2.1	การสืบสวนและสอบสวน.....	81
2.3.2.2	การปฏิบัติแก่ผู้ต้องหา.....	82
2.3.2.3	การปฏิบัติแก่ของกลาง.....	83
2.3.2.4	การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง.....	86
2.3.2.5	การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทางปกติ.....	87
2.4	แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามทฤษฎีกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา.....	89
2.4.1	แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน.....	90
2.4.2	สิทธิตามทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	92

2.4.2.1	ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม.....	92
2.4.2.2	ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม.....	94
2.4.3	แนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตาม	
	มาตรฐานสากลและตามหลักกฎหมายไทย.....	95
2.4.3.1	บ่อเกิดของสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา.....	95
2.4.3.2	สิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลในการคุ้มครอง	
	สิทธิของผู้ต้องหา.....	97
2.4.3.3	สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	
	ในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา.....	98
บทที่ 3	บทวิเคราะห์ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลากรตามกระบวนการ	
	ยุติธรรมทางอาญา.....	101
3.1	การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศาลากรกับการ	
	เปรียบเทียบตามกฎหมายอื่นอันทำให้คดีอาญาเล็กลง.....	101
3.1.1	การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยอธิบดีกรมศาลากร..	105
3.1.2	การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยพนักงานสอบสวน..	106
3.1.3	การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยคณะกรรมการ.....	108
3.1.4	วิธีการเปรียบเทียบระงับคดีตามกฎหมายศาลากร.....	108
3.2	การใช้ดุลพินิจของอธิบดีและคณะกรรมการในการเปรียบเทียบและงดการ	
	ฟ้องร้อง.....	110
3.2.1	ประเด็นข้อพิพาทในการใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบคดี	
	ศาลากร.....	110
3.2.2	หลักทั่วไปในการใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบคดีศาลากร...	117
3.2.3	เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติ	
	ศาลากร.....	119
3.2.4	วิเคราะห์ผลดีผลเสียในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง	
	ตามพระราชบัญญัติศาลากร.....	123
3.3	ปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด	
	กฎหมายศาลากรเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรม ทาง	
	ปกติ.....	124
3.3.1	ความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดตามกฎหมายศาลากร.....	124

3.3.2	บทกำหนดโทษที่รุนแรงและเคร่งครัดสำหรับความผิดอาญา ศุลกากร.....	129
3.3.3	ความรับผิดชอบของกรรมการผู้จัดการและหุ้นส่วนผู้จัดการ.....	132
3.3.4	การกำหนดหน้าที่นำสืบ.....	133
3.3.5	ความไม่ชัดเจนของตัวบทกฎหมาย.....	135
3.4	ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรม ทางอาญา.....	137
3.4.1	อำนาจสอบสวนของพนักงานศุลกากร.....	137
3.4.2	โครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของไทย.....	138
3.4.3	การใช้การตีความกฎหมายศุลกากรของฝ่ายศุลกากร.....	140
3.4.4	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรของบุคคลใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	141
บทที่ 4	ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับ ผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรและแนวทางแก้ไขปัญหาและ ข้อขัดข้องตามกฎหมายไทย.....	143
4.1	กฎหมายเกี่ยวกับศุลกากรของสหรัฐอเมริกา.....	143
4.1.1	U.S. Customs and Border Protection.....	143
4.1.2	หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษี.....	144
4.1.2.1	การประเมินราคาของหรือสินค้า.....	145
4.1.2.2	การจัดประเภทของหรือสินค้า.....	145
4.1.3	ฐานความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร.....	146
4.1.4	การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร.....	151
4.1.4.1	การดำเนินคดีและภาระการพิสูจน์.....	151
4.1.4.2	แนวทางในการกำหนดโทษในชั้นศุลกากร.....	155
4.2	กฎหมายเกี่ยวกับศุลกากรของสิงคโปร์.....	166
4.2.1	Singapore Customs.....	166
4.2.2	หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษี.....	168
4.2.2.1	การประเมินราคาของหรือสินค้า.....	169
4.2.2.2	การจัดประเภทของหรือสินค้า.....	170

4.2.3	ฐานความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร.....	171
4.2.4	การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร.....	175
4.2.4.1	การดำเนินคดีและภาระการพิสูจน์.....	175
4.2.4.2	แนวทางในการกำหนดโทษในชั้นศาลกากร.....	177
4.3	แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อขัดข้องตามกฎหมายไทยที่ไม่เอื้ออำนวยให้ ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศุลกากร เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ.....	181
4.3.1	การกำหนดความรับผิดโดยเด็ดขาดตามกฎหมาย.....	181
4.3.2	การกำหนดหน้าที่นำสืบตามกฎหมายศุลกากร.....	182
4.3.3	ความชัดเจนของตัวบทกฎหมาย.....	183
4.3.4	แนวทางในการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศุลกากร...	185
4.3.5	ความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการดำเนินคดีศุลกากร.....	189
4.3.6	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรของบุคคลใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	192
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	194
5.1	บทสรุป.....	194
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	198
	รายการอ้างอิง.....	202
	ภาคผนวก.....	206
	ภาคผนวก ก ผลการศึกษาวิจัยแบบสนามเกี่ยวกับปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยให้ ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเลือกใช้วิธีการ ดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ.....	207
	ภาคผนวก ข รายงานเพิ่มเติมฝ่ายคดีหลักเลี้ยง ปี พ.ศ. 2547-2552.....	213
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	214

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การตีความพิกัดอัตราศุลกากรของสินค้าประเภทต่างๆ.....	116
2	เปรียบเทียบการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์.....	179
3	เปรียบเทียบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรในประเทศ ไทย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์.....	180

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับเป็นเครื่องมือของรัฐในการบริหารและตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจการเงินการคลังของประเทศ ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนผู้ประกอบการค้าโดยให้รัฐมีอำนาจควบคุมและจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าหรือสิ่งของที่นำเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันนี้ นโยบายแห่งรัฐในด้านภาษีอากรมีความสำคัญมาก อันเนื่องมาจากรายได้หลักที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ จัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน โดยส่วนรวมมาจากภาษีอากร และภาษีศุลกากรก็เป็นรายได้อย่างหนึ่งที่ทำเงินรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้รัฐก็ยังใช้กฎหมายศุลกากรในการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ ส่งเสริมการลงทุน ส่งเสริมการส่งออก การค้าระหว่างประเทศ ป้องกันการทุ่มตลาด เป็นต้น ดังนั้นกฎหมายศุลกากรจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

กฎหมายศุลกากรฉบับแรกใช้บังคับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2469 และต่อมาก็ได้มีการบัญญัติแก้ไขปรับปรุงหลายครั้งเพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป กฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายที่ประกอบด้วยบทบัญญัติหลายลักษณะทั้งทางแพ่ง ทางอาญา ลักษณะวิธีพิจารณาความและลักษณะพยาน กล่าวโดยเฉพาะในเรื่องทางอาญา กฎหมายศุลกากรได้กำหนดมาตรการบังคับหรือสภาพบังคับของกฎหมาย (Sanction) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายศุลกากร ระบุให้การกระทำใด ๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติหรือระเบียบพิธีการศุลกากรซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรายได้ในการจัดเก็บภาษีอากรของรัฐเป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษไว้ โดยมาตรการบังคับในทางอาญาหรือโทษในทางอาญามี 3 ประการ คือ โทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญาทั้งสิ้น ดังนั้นความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากรจึงต้องอยู่ภายใต้บทบังคับของหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญา (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 17) ตลอดจนการกำหนดโทษและการลงโทษตามกฎหมายศุลกากรก็ต้องสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษทางอาญาด้วย

อย่างไรก็ตาม ความผิดอาญาตามกฎหมายศุลกากรนี้เป็นความผิดทางเทคนิคที่เกิดจากข้อห้าม (mala prohibita) เป็นการบังคับเพื่อให้บุคคลกระทำตามหน้าที่ที่รัฐกำหนดไว้ต่างจากความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาส่วนใหญ่ที่เป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) และมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลัก ดังนั้น กฎหมายศุลกากรจึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากบทกฎหมายหลัก ลักษณะพิเศษของกฎหมายศุลกากรประการหนึ่งคือลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการระงับคดี กล่าวคือ สำหรับคดีอาญาทั่วไป โดยปกติคดีจะไปสิ้นสุดในชั้นศาลอันเป็นการใช้อำนาจตุลาการ แต่คดีศุลกากรมีพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ.2469 บัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ระงับคดีได้โดยอธิบดีกรมศุลกากรหรือพนักงานสอบสวนตามกฎหมายกระทรวง (มาตรา 102) หรือโดยคณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง (มาตรา 102 ทวิ) แล้วแต่กรณีเมื่อบุคคลที่ถูกกล่าวหายินยอมและใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกัน ดังนี้

“มาตรา 102 ภายในบังคับแห่งมาตรา 102 ทวิ ถ้าบุคคลใดจะต้องถูกฟ้องตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันตามที่อธิบดีจะเห็นสมควรแล้ว อธิบดีจะงดการฟ้องร้องเสียก็ได้ และการที่อธิบดีงดการฟ้องร้องเช่นนี้ให้ถือว่าเป็นอันคุ้มผู้กระทำผิดนั้น ในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น

ในกรณีความผิดเกี่ยวกับอากรเล็กน้อย จะออกกฎกระทรวงมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับและงดการฟ้องร้องก็ได้

ในกรณีที่อธิบดีเห็นสมควรที่จะฟ้องบุคคลใดฐานกระทำหรือยื่นคำสำคัญหรือบันทึกรื่องราวซึ่งเป็นความเท็จหรือเป็นความไม่บริบูรณ์ หรือเป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใดๆ หรือฐานหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงด้วยประการใดๆ บรรดาการเสียอากรตามจำนวนที่ควรต้องเสีย หรือการกักตุนหรือการห้าม ให้อธิบดีบันทึกความเห็นว่า เป็นเพราะเหตุใดจึงควรฟ้องผู้กระทำผิด

มาตรา 102 ทวิ สำหรับความผิดตามมาตรา 27 มาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 96 และความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 5 ทวิ และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 ถ้าราคาของกลางรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วเกินกว่าสี่แสนบาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง และการที่คณะกรรมการงดการ

ฟ้องร้องเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นอันคุ้มกันผู้กระทำผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น”

ดังนั้น หากผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมิได้ยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือมิได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกัน ใดๆ ได้ แสดงว่าผู้นั้นไม่ประสงค์ให้มีการเปรียบเทียบเพื่อให้คดีระงับไปในชั้นศาล การที่จะมีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ และสิ้นสุดในชั้นศาลอันเป็นองค์การตุลาการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยตรง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แม้กฎหมายศาลอาญาจะได้วางหลักเกณฑ์ให้ฝ่ายบริหาร คือ อธิบดีกรมศาลอาญา หรือคณะกรรมการ มีบทบาทในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ แต่ก็ยังเป็นเพียงการใช้อำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi Judicial Function) เท่านั้น เพราะการเปรียบเทียบคดีจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 709/2520, 5995/2230, 4082/2534) ดังนั้น ทางเลือกของผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจึงมีทั้งการตกลงระงับคดีในชั้นศาลอาญาหรืออาจจะเลือกให้ฝ่ายตุลาการหรือศาลพิจารณาคดีก็ได้

ถึงแม้ว่า การเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศาลอาญาจะมีผลดี คือทำให้คดีไม่ขึ้นไปสู่ศาล และตัดปัญหาความเสี่ยงในผลคดีกรณีที่มีการฟ้องร้องเกิดขึ้น แต่จากการศึกษาพบว่า มีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่าศาลเป็นองค์การกลางที่มีความเป็นธรรมในการวินิจฉัยตัดสินคดีต่างๆ มากกว่าองค์การฝ่ายบริหารอย่างเช่นกรมศาลอาญา และการที่กฎหมายให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารเช่นนี้ก็อาจจะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการทุจริตและแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้ อีกทั้งยังมีวิธีการหรือกระบวนการในทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลอาญาที่มีอิทธิพลต่อผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ตัดสินใจเลือกใช้วิธีการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศาลอาญา ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า ฝ่ายบริหารหรือกรมศาลอาญาเองก็มุ่งที่จะรักษาผลประโยชน์ให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ ในขณะที่ฝ่ายตุลาการก็มุ่งที่จะคุ้มครองและรักษาสีทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อให้บุคคลผู้นั้นได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดี

เมื่อมีการนำของเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร บุคคลผู้นำของเข้าหรือส่งของออกย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องเสียค่าภาษีและค่าภาระติดพันให้ครบถ้วนและต้องปฏิบัติตามกฎหมายศาลอาญา กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศาลอาญา รวมทั้งกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง หากมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎหมายศาลอาญาก็ได้กำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ เช่น กรณีที่บุคคลนำหรือพาของที่ยัง

มิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องเข้ามา ในราชอาณาจักร หรือส่ง หรือพาของเช่นว่านี้ออกไปนอกราชอาณาจักร บุคคลนั้นมีความผิดตามมาตรา 27 ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือ ทั้งปรับทั้งจำ หรือกรณีทีบุคคลใดซื้อ รับจํานำ หรือรับไว้โดยประการใดซึ่งของอันตนรู้ว่าเป็นของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องก็ดี หรือเป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ข้อจำกัด หรือข้อห้ามอันเกี่ยวแก่ของนั้นก็ดี บุคคลนั้นมีความผิดฐานรับของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวิ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือทั้งจำทั้งปรับ หรือกรณีทีบุคคลใดกระทำ หรือยื่น ซึ่งใบขนสินค้า คำสำแดง ใบรับรอง บันทึก เรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นความเท็จก็ดี เป็นความไม่บริบูรณ์ก็ดี หรือเป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใดๆ ก็ดี บุคคลนั้นมีความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในบางฐานความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดฐานสำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากร (มาตรา 99 และมาตรา 27) มักจะมีประเด็นปัญหาในเรื่องการตีความกฎหมายเกิดขึ้นเสมอ ที่เห็นได้ชัดเจน คือ การตีความกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรของกรมศุลกากรเพื่อประเมินภาษี แต่ผู้ประกอบการไม่เห็นด้วยกับการตีความของกรมศุลกากร ทำให้เกิดข้อพิพาทในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร อันนำไปสู่ฐานความรับผิดทางอาญา ทั้งที่ข้อพิพาทดังกล่าวเป็นเรื่องของการตีความกฎหมายโดยแท้ มิใช่เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือมีเจตนาทุจริตในการจ่ายค่าภาษีแต่อย่างใด ซึ่งนอกจากปัญหาได้แย้งเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าภาษีอากรที่จะต้องชำระจะเกิดมาจากข้อพิพาทในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากรแล้ว อาจจะมีเกิดมาจากข้อพิพาทในเรื่องราคาของ (สินค้า) อีกด้วย

ในเรื่องราคาของที่นำเข้าหรือของที่ส่งออกมีความสำคัญต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากร เพราะพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530 กำหนดให้จัดเก็บอากรแก่ของนำเข้าและของส่งออกโดยใช้อัตราอากรตามราคา (Ad valorem rate of duty) และอัตราอากรตามสภาพ (Specific rate of duty) ของใดทีระบุอัตราอากรทั้งตามราคาและตามสภาพ ให้เสียอากรในอัตราที่คิดเป็นเงินที่สูงกว่า (มาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530) แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการจัดเก็บภาษีศุลกากรโดยใช้อัตราอากรตามราคามากกว่าอัตราอากรตามสภาพ ดังนั้นจึงต้องทราบราคาเพื่อคำนวณภาษี ซึ่งอาจเกิดข้อพิพาทในเรื่องราคาของที่นำเข้าหรือของที่ส่งออกว่าเป็นราคาเท่าใด

สำหรับข้อพิพาทในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร คือ การพิพาทกันในปีพ.ศ. ๒๕๓๖ ที่ว่าของที่นำเข้าหรือส่งออกนั้นจัดอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากรประเภทใดจึงจะเป็นการถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย เพราะการที่ของที่นำเข้าหรือของที่ส่งออกซึ่งจะต้องเสียภาษีจัดอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากรต่างประเภทกันก็ย่อมมีผลกระทบต่อการจัดเก็บภาษีของรัฐ เพราะการที่ของชิ้นหนึ่งถูกจัดอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากรต่างประเภทกันอาจทำให้เสียภาษีอากรต่างกันมาก ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเสมอ เช่นปัญหาความลักลั่นในการชี้พิกัดอัตราศุลกากรของพนักงานเจ้าหน้าที่ กล่าวคือแต่เดิมเมื่อมีการนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักร ผู้ประกอบการก็สำแดงพิกัดอัตราศุลกากรพิกัดหนึ่ง ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ก็ยอมรับว่าเป็นการสำแดงพิกัดอัตราศุลกากรที่ถูกต้อง และผู้ประกอบการรายนั้นก็สำแดงพิกัดอัตราศุลกากรนั้นสำหรับสินค้ารายนั้นเรื่อยมา แต่ต่อมาเกิดปัญหาว่าสินค้านั้นของผู้ประกอบการถูกจับเพราะรายการพิกัดอัตราศุลกากรที่สำแดงในใบขนสินค้าไม่ถูกต้อง เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการชี้พิกัดอัตราศุลกากรสำหรับสินค้านั้นใหม่แล้ว ผู้ประกอบการรายนั้นจึงถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานสำแดงเท็จและหลีกเลี่ยงอากร ทั้งที่บุคคลนั้นสุจริตได้มีเจตนาจะจ่ายค่าภาษี แต่ที่ได้สำแดงพิกัดอัตราศุลกากรประเภทนั้นไว้ในใบขนสินค้าก็เป็นเพราะว่าเมื่อนำเข้าสินค้านั้นก็สำแดงพิกัดอัตราศุลกากรประเภทนั้นเรื่อยมา และก็ไม่มีปัญหาแต่ประการใด แต่เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการชี้พิกัดใหม่ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าสินค้านั้นมีความคาบเกี่ยวสามารถจัดเข้าพิกัดอัตราศุลกากรได้หลายพิกัด ผู้ประกอบการรายนั้นก็จึงต้องเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด และเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ผู้ประกอบการรายนั้นก็ตกลงที่จะระงับคดีในชั้นศุลกากร โดยการยินยอมและใช้ค่าปรับโดยไม่เลือกที่จะดำเนินคดีในศาลซึ่งเป็นองค์กรกลางที่มีความเป็นธรรมเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง และเขาก็มีโอกาสที่จะชนะคดีในชั้นศาลได้โดยไม่ต้องเสียค่าปรับหรือถูกลงโทษอย่างใดๆ แต่เป็นเพราะความไม่แน่ใจในผลของคดี คือ หากเขาแพ้คดี ศาลพิพากษาว่าเขามีความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรโดยเจตนาจะจ่ายค่าภาษีตามมาตรา 27 เขาจะต้องถูกลงโทษปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2342/2532) แต่ศาลจะต้องลงโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ อันแตกต่างกับกรณีการระงับคดีในชั้นศุลกากรซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจอย่างไรก็ได้ อีกทั้งยังไม่มีกระบวนการใช้ดุลพินิจดังกล่าวด้วย ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจโดยมิชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ แสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริตได้

อีกกรณีหนึ่งคือการนำของเข้าหรือส่งออกกระทำในรูปของบริษัท แต่พนักงานของบริษัทที่นำของเข้ามาซุกซ่อนของที่เสียอากรสูงคละกันมาในหีบห่อ โดยไม่ได้สำแดงรายการของนั้นไว้ในใบขนสินค้า การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 และ

หลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากรตามมาตรา 27 ซึ่งมีต้องคำนึงว่าเป็นการกระทำอันประกอบด้วย เจตนาหรือไม่ (พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 มาตรา 16) ดังนั้นกรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับ ความผิดนั้นๆ ด้วย (มาตรา 115 จัตวา เพิ่มโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พุทธศักราช 2543) ซึ่งโทษตามมาตรา 27 คือโทษปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ อันเป็นการกำหนดโทษที่ค่อนข้างเคร่งครัดและรุนแรง หากกรรมการผู้จัดการรายนั้นแพ้คดีในชั้นศาล ก็จะต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดย ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ เขาจึงยินยอมและใช้ค่าปรับเพื่อเป็นการเปรียบเทียบและ ระวังคดีในชั้นศาล การที่เขามีได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยในการกระทำความผิดนั้น

จากกรณีดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยหลายปัจจัยที่ทำให้ผู้ประกอบการ ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องเลือกที่จะเปรียบเทียบและระวังคดีในชั้นศาล การที่เขาส ามารถเลือกที่จะดำเนินคดีในศาลอันเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการที่มีความเป็นกลางในการทำหน้าที่ พิจารณาพิพากษาคดีได้ ซึ่งพอที่จะสรุปเหตุผลที่ทำให้คดีส่วนใหญ่ต้องระงับไปในชั้นศาลการได้ ดังต่อไปนี้

1. บทลงโทษตามกฎหมายศุลกากร เช่นมาตรา 27 อันเป็นฐานความผิดสำคัญ ตามกฎหมายศุลกากร ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่ เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ เป็นบทลงโทษที่ค่อนข้างเคร่งครัดและรุนแรง แม้จะกระทำโดยมิได้มี เจตนา หรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิด และศาลก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ แต่ศาลจะ ลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในขณะที่การเปรียบเทียบและระวังคดีในชั้นศาล การพนักงาน เจ้าหน้าที่จะอาจใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบได้ตามประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเกณฑ์การ เปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร ดังนั้นเพื่อตัดความเสี่ยงในผลแห่งคดีใน ชั้นศาล ผู้ประกอบการก็จะเลือกระงับคดีในชั้นศาล โดยยินยอมและใช้ค่าปรับ ทั้งที่ในความ เป็นจริงแล้วเขาอาจจะมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด แต่อย่างใด

2. การที่กฎหมายกำหนดให้กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ หรือผู้ซึ่ง รับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับ ความผิดนั้นๆ ด้วยในกรณีที่ผู้กระทำผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมหรือตนได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกัน มิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว (มาตรา 115 จัตวา) ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีใน

ชั้นศาลการ เพราะกรรมการผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต่างเกรงกลัวบทลงโทษที่รุนแรงเช่น โทษจำคุก เป็นต้น

3. การที่กฎหมายกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ในชั้นศาล (มาตรา 100) ในกรณีมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นว่าค่าภาษีสำหรับของนั้นๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วหรือไม่ หรือว่าของนั้นๆ ได้นำเข้ามา ได้ขนขึ้นจากเรือ ได้ส่งออก ได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้เก็บ ได้ขาย หรือได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาลการ เพราะผู้ประกอบการไม่ต้องการที่จะรับภาระการพิสูจน์อันภาระหนักที่จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำความผิด

จากเหตุผลต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องยินยอมตกลงและใช้ค่าปรับในชั้นศาลการ ทั้งที่เจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายประสงค์จะให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้มีโอกาสเลือกทางเลือกสองทางตามความสมัครใจ คือ หนึ่ง การเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศาลการ หรือ สอง การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ และสิ้นสุดในชั้นศาลอันเป็นองค์การตุลาการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยตรง โดยหากผู้นั้นไม่ประสงค์จะให้มีการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศาลการก็สามารถจะเลือกวิธีการดำเนินคดีในศาลได้ แต่เนื่องจากว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายและวิถีทางปฏิบัติของกรมศุลกากรในปัจจุบันมิได้เอื้ออำนวยให้ผู้ถูกกล่าวหาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เท่าที่ควร ประกอบกับมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาดังกล่าว ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างทางเลือกที่สมดุลในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลหรือการระงับคดีในชั้นศาลการ อีกทั้งเพื่อเป็นการขจัดข้อขัดข้องและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและเหตุผลเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการบังคับทางแพ่งและมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร รวมถึงการดำเนินคดีศุลกากรโดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและฝ่ายบริหาร

2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์และวิธีการระหว่างการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องกับการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. เพื่อศึกษาถึงข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีอาญาศาลการในชั้นศาลการและการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางในการกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดกฎหมายศาลการ และขั้นตอนของกระบวนการวิธีพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศาลการระหว่างประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสิงคโปร์

5. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขข้อขัดข้องในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บภาษีและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.3 สมมติฐาน

ถึงแม้กฎหมายศาลการจะมีลักษณะพิเศษที่สำคัญประการหนึ่งในเรื่องให้อธิบัติกรมศาลการหรือพนักงานสอบสวนตามกฎหมายหรือโดยคณะกรรมการ เปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ แต่จากเจตนารมณ์ของกฎหมายก็เปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดที่มีได้ยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบนั้นเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามพบว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายศาลการไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ถูกกล่าวหาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เท่าที่ควร เช่นในเรื่องการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศาลการที่เคร่งครัดและรุนแรงเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับกำหนดโทษในการระงับคดีในชั้นศาลการ ประกอบกับมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้คดีส่วนใหญ่จบลงในชั้นศาลการ โดยไม่ผ่านกระบวนการตรวจสอบในชั้นศาลซึ่งเป็นองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาถึงมาตรการที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้เกิดความสมดุลและความเป็นธรรมในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในชั้นศาลหรือวิธีการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศาลการ

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ศึกษาวิจัยพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์ โดยทำการศึกษาวิจัยถึงแนวคิดและเหตุผลเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร รวมถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายศุลกากรในเรื่องการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศุลกากรกับการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ และปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่เลือกวิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายให้เหมาะสมและสร้างทางเลือกที่สมดุลเพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายศุลกากรได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลหรือวิธีการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศุลกากรได้อย่างเป็นธรรม

1.5 วิธีการศึกษาวิจัย

การดำเนินการวิจัยจะใช้วิธีค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลแบบเอกสาร(Document Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย และคำพิพากษาศาลฎีกา รวมทั้งค้นคว้าจากตำราบทความ เอกสาร วิทยานิพนธ์ ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการวิจัยแบบสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และออกแบบสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการและศาลด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและเหตุผลเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการบังคับทางแพ่งและมาตรการบังคับทางอาญาที่ใช้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร รวมถึงแนวคิดในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรขององค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรในกระบวนการยุติธรรม
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และวิธีการของการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศุลกากรและการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
3. ทำให้ทราบถึงข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

4. เพื่อนำข้อมูล ความเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติของกฎหมายให้เกิดทางเลือกที่สมดุลและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาลการหรือดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติได้อย่างเป็นธรรมและด้วยความสมัครใจ

5. เพื่อประโยชน์ในทางวิชาการในการพัฒนามาตรการบังคับทางอาญาที่จะนำมาใช้ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดกฎหมายศาลการ รวมทั้งเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดและหลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับ

ผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร

2.1 แนวคิดและมาตรการบังคับเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร

2.1.1 แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีศุลกากร

ภาษีเป็นรายได้ที่สำคัญประเภทหนึ่งของรัฐ โดยรัฐจะทำการจัดเก็บภาษีจากผู้มีหน้าที่เสียภาษีในรูปแบบของเงินตรา ซึ่งการจัดเก็บภาษีโดยรัฐนี้มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจบังคับจัดเก็บ เป็นการจัดเก็บอย่างถาวร และไม่เป็นประโยชน์ตอบแทนโดยตรงต่อผู้เสียภาษี เนื่องจากรายได้ดังกล่าวจะถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้กำหนดไว้

ในการชำระภาษีของผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีนั้น อาจจะเป็นการชำระโดยสมัครใจ หรืออาจเป็นการใช้อำนาจบังคับก็ได้ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การยินยอมเสียภาษีด้วยความสมัครใจเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของระบบภาษี ซึ่งการที่ประชาชนจะมีความยินยอมในการเสียภาษีให้แก่รัฐด้วยความสมัครใจมากน้อยเพียงใดนั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อระบบภาษีอากรของรัฐแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในการเสียภาษีทั้งด้านปัจจัยทางสังคม การเมือง การบริหาร และเศรษฐกิจ¹

ในการบริหารงานภาษีของประเทศไทยนั้นไม่ได้แยกเป็นภาษีทางตรง (direct tax) หรือภาษีทางอ้อม (indirect tax) หรือเป็นภาษีที่เรียกเก็บจากทรัพย์สินหรือจากโภคภัณฑ์โดยชัดแจ้ง แต่แบ่งออกตามหน่วยงานของรัฐที่เป็นผู้จัดเก็บ ได้แก่ กรมสรรพากร กรมศุลกากร และกรมสรรพสามิต สังกัดกระทรวงการคลังเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีส่วนราชการอื่นที่ทำหน้าที่จัดเก็บภาษีพิเศษบางชนิด เช่น กรมทรัพยากรธรณี กรมป่าไม้ กรมการปกครอง ฯลฯ ทั้งนี้หน่วยงานจัดเก็บภาษีสังกัดกระทรวงการคลัง เป็นหน่วยงานหลักในการจัดเก็บถึงร้อยละ 95 ของปริมาณภาษีอากรทั้งหมด โดยแต่ละหน่วยงานต่างก็ใช้เครื่องมือในการจัดเก็บภาษีอันได้แก่กฎหมาย ซึ่งอาจเป็นพระราชบัญญัติ พระราชกำหนด เทศบัญญัติ ฯลฯ เป็นเอกเทศแตกต่างกัน

¹ ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, “กรอบความคิดทางสังคมวิทยาและรูปแบบภาษี,” ใน *รวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศาสตราจารย์ ดร.ประยูร กาญจนดุล*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540), หน้า 191-196.

กันออกไป ทำให้เกิดความยุ่งยากในการบริหารงานภาษีอากรและมีปัญหาในทางปฏิบัติ จนเป็นช่องทางรั่วไหลและเกิดการทุจริตกันโดยทั่วไป ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปได้ว่ารัฐอาจมีรายได้จากภาษีอากรเพิ่มขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มอัตราภาษี หรือริเริ่มเก็บภาษีประเภทใหม่ขึ้นอีก ถ้าหากสามารถปรับปรุงระบบจัดเก็บภาษีให้สามารถจัดเก็บได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยอย่างแท้จริง

สำหรับภาษีศุลกากรในปัจจุบันนั้นถือเป็นแหล่งรายได้อย่างหนึ่งของรัฐ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีศุลกากรมีมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว และถือได้ว่าเป็นระบบภาษีที่เก่าแก่ที่สุด คำว่า “ศุลกากร” หมายถึง ค่าอากรที่เรียกเก็บจากสินค้าขาเข้าและขาออก ในสมัยโบราณเมื่อเกิดมีบ้านเมืองขึ้นแล้ว ย่อมมีการค้าขายเกิดขึ้นระหว่างกัน บุคคลใดจะนำสินค้ามาขายหรือส่งออกไปจำหน่ายยังบ้านเมืองอื่นก็ต้องมีการเก็บภาษีอากร โดยอาจจะเรียกเก็บเป็นตัวเงินหรือหักส่วนจากสินค้านั้นบ้าง เมื่อเวลาผ่านไปกิจการทางด้านภาษีศุลกากรก็พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ

สำหรับระบบภาษีศุลกากรนั้น มีทฤษฎีในทางภาษีศุลกากร กล่าวถึงภาษีศุลกากรใน 2 รูปแบบใหญ่ คือ ภาษีเพื่อรายได้ (Revenue Duties) และภาษีปกป้อง (Protective Duties)²

ภาษีเพื่อรายได้ (Revenue Duties) มีจุดประสงค์หลักเพื่อการจัดเก็บรายได้จากภาษี โดยมุ่งหมายให้ประเทศได้รับเงินรายได้จำนวนมากจากการจัดเก็บภาษี เพื่อนำเงินรายได้เหล่านี้มาใช้จ่ายในประเทศ

ภาษีปกป้อง (Protective Duties) มีวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศจากการแข่งขันของต่างประเทศและการปรับปรุงการลดดุลการค้า การลดเงินเพื่อ ตลอดจนการปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งเป็นการกล่าวในความหมายอย่างกว้าง โดยรวมไปถึงทั้งในแง่มุมมองของการเป็นเครื่องมือสำหรับนโยบายทางเศรษฐกิจ หรือนโยบายทางการค้า

การเก็บภาษีปกป้องจะพิจารณาว่า สินค้าจากต่างประเทศที่นำเข้ามาที่ส่งผลกระทบต่อสินค้านั้นที่ควรจัดเก็บภาษี ส่วนสินค้าต่างประเทศซึ่งไม่กระทบกระเทือนต่อธุรกิจของสินค้านั้นในประเทศควรได้รับประโยชน์จากการไม่จัดเก็บภาษี

² สถิตย์ ลิ้มพงศ์พันธ์, “กฎหมายศุลกากรระหว่างประเทศ,” วารสารศุลกากร 2, 9 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2531): 10.

การกำหนดภาษีเพื่อรายได้และภาษีปกป้องอาจไม่จำเป็นต้องเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน การเก็บภาษีเพื่อรายได้อาจมีผลกระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจในทางการผลิตและการบริโภค ในขณะที่ภาษีปกป้องซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจอาจส่งผลกระทบต่อรายได้จากการจัดเก็บภาษี ในอดีตในประเทศที่พัฒนาน้อยและประเทศกำลังพัฒนา ภาษีศุลกากรเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของรัฐ แต่ในประเทศที่พัฒนาแล้วการจัดเก็บภาษีศุลกากรจะมีความมุ่งหมายไปในทางที่เป็นภาษีปกป้องมากกว่าการจัดเก็บรายได้ เช่น ในประเทศเยอรมัน รายได้จากภาษีศุลกากรคิดเป็นจำนวนไม่เกิน 2 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ของรัฐ หรือในประเทศสหรัฐอเมริกา ภาษีศุลกากรมีอัตราส่วนไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์ จึงเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วจะใช้เวลาภาษีศุลกากรในฐานะที่เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจยิ่งกว่าการมุ่งจัดเก็บรายได้ในรูปของภาษีศุลกากร

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ ประกอบกับนโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างประเทศที่แต่ละประเทศมีความมุ่งหมายจะพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้า จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางศุลกากรจากการพิจารณาเฉพาะการเก็บภาษีเพื่อมุ่งแสวงหารายได้เข้ารัฐเป็นจำนวนมาก ไปสู่การพิจารณาถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการดำเนินงานทางด้านศุลกากร เพื่อสร้างความโปร่งใสและอำนวยความสะดวกทางการค้าให้กับผู้ประกอบการ

โดยสภาพภาษีศุลกากรถือว่าเป็นภาษีการขาย (sales tax) หรือภาษีสิ่งของ (commodity tax) ซึ่งเก็บจากสินค้าขาเข้าและสินค้าขาออก ณ จุดนำเข้าหรือส่งออกตามที่รัฐบาลกำหนดไว้ กิจกรรมทางด้านภาษีศุลกากรนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีศุลกากร และ ส่วนที่เป็นการสร้างสภาพบังคับให้เข้าสู่ระบบการจัดเก็บภาษีศุลกากร สำหรับส่วนที่เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีศุลกากร มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการคือ ระบบพิกัดอัตราศุลกากร ระบบราคาศุลกากร และระบบพิธีการศุลกากร ในส่วนที่เกี่ยวกับการสร้างสภาพบังคับให้มีการจัดเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพ ก็คือ การป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดทางศุลกากร

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า นโยบายการจัดเก็บภาษีศุลกากรนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การจัดเก็บภาษีศุลกากรนั้นส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านการการผลิตภายในประเทศ การบริโภค และปริมาณการค้าขายกับต่างประเทศ โดยในการจัดเก็บภาษีขาเข้าและภาษีขาออกมีเหตุผลและวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บอากรขาเข้า

1. เพื่อเป็นแหล่งรายได้ของรัฐ เพราะรัฐจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การสังคม และการทหาร รัฐจึงจำเป็นต้องมีรายได้เพื่อใช้ในการบริหารโครงการต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของการพัฒนาที่วางเอาไว้

2. เพื่อส่งเสริมและให้ความคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ³ เพื่อป้องกันสินค้าจากประเทศอื่นเข้ามาแข่งขันในราคาที่ต่ำกว่า ในการจัดเก็บอากรขาเข้าที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คุ้มครองอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ก็เนื่องมาจากรัฐเห็นว่าอุตสาหกรรมดังกล่าวเป็นอุตสาหกรรมที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศและก่อให้เกิดผลดีต่อประเทศในด้านอื่นๆ กล่าวคือ

ก) เพื่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ ซึ่งการนำนโยบายอากรขาเข้าเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมมาใช้จะทำให้มีการผลิตมากขึ้น อันจะมีผลต่อการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานภายในประเทศอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามไปด้วย

ข) เพื่อเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งจะพัฒนาให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ติดตามมา

3. เพื่อส่งเสริมด้านการเกษตร ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่มีบทบาทในการพัฒนาประเทศและเป็นแหล่งจ้างงาน รัฐอาจนำนโยบายอากรศุลกากรมาใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายอัตราอากรขาเข้า กล่าวคือ ควรกำหนดอัตราอากรให้ต่ำหรือยกเว้นอัตราอากรสำหรับปัจจัยพื้นฐานในภาคเกษตรกรรม เช่น โคพั้นธุ์นม แม่พันธุ์ไก่ ปุ๋ย เป็นต้น

4. เพื่อแก้ไขสภาวะทางสังคม

ก) ในด้านการบริโภค สินค้าบางอย่างไม่จำเป็นต้องการครองชีพ (luxury goods) การบริโภคสิ่งเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการใช้เงินเกินความจำเป็น อากรศุลกากรจึงเป็นเครื่องมือทางการคลังของรัฐในอันที่จะจำกัดการบริโภคที่ไม่จำเป็นดังกล่าว เพื่อเปลี่ยน

³ การคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน มาจากทฤษฎีภาษีอากรเพื่อปกป้องที่แท้จริง (Theory of Effective Protective Rate) โปรตุเกตุ จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, วารณไวทยาการ (กรุงเทพฯ: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2514), หน้า 69-84.

แนวทางให้การใช้จ่ายของประชาชนมาสู่ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตภายในประเทศ โดยการตั้งอัตราอากรสูง เพื่อลดการนำเข้า

ข) เพื่อป้องกันการผันผวนในด้านราคาสินค้าอันเนื่องจากการขาดแคลนโดยการลดอัตราอากรขาเข้า เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการนำเข้าเพราะต้นทุนในการนำเข้าต่ำลง และเพื่อเป็นการบรรเทาการขาดแคลนสินค้าบางชนิดในช่วงเวลาหนึ่งๆ

ค) เพื่อป้องกันการทุ่มตลาดของประเทศคู่ค้า ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากประเทศคู่ค้าที่ประสงค์จะระบายสินค้าให้หมดไป หรือมีนโยบายมุ่งทำลายคู่แข่ง หรือไม่ว่าด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ซึ่งอาจส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจและกลไกทางสังคมของประเทศนั้นอาจถูกทำลายไปจนไม่อยู่ในฐานะที่จะแข่งขันทางด้านราคาได้ การเพิ่มอัตราอากรขาเข้าย่อมทำให้ระดับราคาสินค้าที่นำเข้ามาสูงขึ้นจนไม่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อการผลิตภายในประเทศ

5. เพื่อใช้เป็นมาตรการส่งเสริมการส่งออก ในด้านการส่งออกเกือบทุกประเทศได้ใช้นโยบายที่จะยกเลิกภาษีสินค้าส่งออกไว้ในโครงสร้างพิกัดอัตราอากร เพื่อลดต้นทุนการส่งออกให้สามารถแข่งขันกับสินค้าจากต่างประเทศได้ นอกจากนี้การลดอัตราอากรขาเข้าสำหรับสินค้าประเภททุน เครื่องจักร และวัตถุดิบบางชนิดที่จำเป็นในกระบวนการผลิตเพื่อส่งออก ย่อมทำให้ผู้ผลิตภายในประเทศสามารถแข่งขันกับผู้ส่งออกในประเทศอื่นได้

เหตุผลและวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บอากรขาออก

แทบจะกล่าวได้ว่าทุกประเทศมีนโยบายส่งเสริมการส่งออกเพื่อให้สินค้าของตนเองสามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งในด้านราคาได้ โดยรัฐพยายามที่จะไม่เรียกเก็บอากรขาออกเลย บางประเทศอาจมีมาตรการช่วยเหลืออย่างอื่นอีกด้วย คงมีแต่เพียงของบางชนิดเท่านั้นที่รัฐยังคงต้องจัดเก็บอากรขาออกด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (resource conservation) โดยวิธีเก็บอากรขาออก มิให้มีการนำเอาวัตถุดิบและทรัพยากรออกไปมากเกินไปจนความจำเป็น

2. เพื่อรักษาระดับราคาสินค้าภายในประเทศ การเก็บภาษีขาออกจะลดความแตกต่างระหว่างราคาที่ผู้ขายจะได้จากการส่งออกและจากการขายภายในประเทศ เพื่อมิให้ผู้ส่งออกแย่งกันส่งออก ซึ่งส่งผลทำให้ราคาสินค้าภายในประเทศสูงขึ้น

2.1.2 แนวคิดและมาตรการบังคับที่ใช้กับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร

ภาษีศุลกากรเป็นภาษีอากรประเภทหนึ่งที่เป็นรายได้ของรัฐ ผู้ประกอบการที่นำสินค้าเข้ามาใน หรือ นำสินค้าออกไปนอกราชอาณาจักรมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากรตามกฎหมายศุลกากร และตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร หากผู้มีหน้าที่เสียภาษีตามกฎหมายหลีกเลี่ยงหรือทุจริตภาษีศุลกากร ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อรายได้จากการจัดเก็บภาษี ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมส่วนรวมและระบบเศรษฐกิจของชาติ รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ จะต้องกำหนดมาตรการบังคับเพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีศุลกากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยรัฐจะต้องมีระบบการจัดเก็บภาษีศุลกากรที่เหมาะสม อีกทั้งต้องกำหนดสภาพบังคับเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร ตลอดจนรัฐจะต้องให้ความสำคัญในการดำเนินคดีกับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดด้วย สำหรับวิธีการที่รัฐจะใช้ในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรนั้น รัฐได้กำหนดมาตรการบังคับเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ซึ่งมีแนวคิด 3 ประการ ดังนี้คือ

1. การใช้มาตรการทางแพ่งหรือมาตรการทางภาษีในการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้อำนาจทางปกครองในการดำเนินการประเมินภาษีศุลกากร เพื่อให้ได้รับค่าอากรที่ขาดพร้อมทั้งเงินเพิ่ม โดยผู้มีอำนาจในการประเมิน คือ เจ้าหน้าที่ประเมินอากรของกรมศุลกากร
2. การใช้มาตรการทางอาญาลงโทษผู้กระทำความผิด โดยจะเป็นการใช้อำนาจดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรเป็นคดีอาญา ซึ่งตามกฎหมายศุลกากรได้กำหนดบทลงโทษทั้งการจำคุก ปรับ และ ริบทรัพย์สิน โดยการฟ้องร้องดำเนินคดีดังกล่าวจะเป็นการประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ศุลกากร ตำรวจเศรษฐกิจ และพนักงานอัยการ
3. การใช้มาตรการทางแพ่งและมาตรการทางอาญาลงโทษผู้กระทำความผิดควบคู่กันไป ซึ่งเป็นวิธีการที่รัฐนำมาใช้เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร กล่าวคือ นอกจากที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระค่าภาษีให้แก่รัฐแล้ว ผู้นั้นยังจะต้องได้รับโทษทางอาญาอีกด้วย

สำหรับแนวคิดในการใช้มาตรการทางอาญาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น จะใช้วิธีการดำเนินคดีอาญากับตัวผู้กระทำความผิด เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องแน่นอนของการบังคับใช้มาตรการทางอาญา ซึ่งมีเหตุผลในด้านวัตถุประสงค์ในการลงโทษเป็นพิเศษ เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร อันรวมถึง ความผิดเกี่ยวกับอากรศุลกากรซึ่งกฎหมายศุลกากรได้กำหนดโทษทางอาญาไว้ นั้นเป็นความผิดที่เกิดจากข้อห้าม (mala prohibita) หรือที่เรียกว่าเป็นความผิดทางเทคนิค กล่าวคือ เป็นความผิดที่กฎหมายกำหนดว่าการกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ เป็นความผิด และประสงค์ที่จะลงโทษผู้ฝ่าฝืนข้อห้ามนั้นๆ ทั้งๆที่การกระทำหรือพฤติกรรมดังกล่าวไม่ได้เป็นความผิดในตัวมันเอง (mala in se) และไม่ได้เป็นการกระทำผิดศีลธรรมเหมือนอย่างความผิดฐานฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกายผู้อื่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น หากแต่การกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งหมายรวมถึงการกระทำความผิดโดยลักลอบหนีศุลกากรหรือหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรนั้น เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อความสงบเรียบร้อยในสังคม และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ตลอดจนทำให้เกิดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ดังนั้น แนวคิดในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรจึงมีแนวคิดในด้านวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่มีความมุ่งหมายเป็นพิเศษมากกว่าแนวคิดในด้านวัตถุประสงค์ในการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ดังนี้

1. การลงโทษเพื่อเป็นการทดแทนหรือชดเชยการกระทำความผิด (Punishment as an Expiation or Atonement) ตามทฤษฎีทดแทน (Retributive Theory)

ตามทฤษฎีทดแทนนี้การลงโทษที่ชอบธรรมจะต้องประกอบไปด้วยเงื่อนไข 3 ประการ คือ ประการแรก การลงโทษจะต้องกระทำเพื่อแก้ไขความเสียหายที่ผู้กระทำก่อให้เกิดขึ้น หรือเพื่อทดแทนความรู้สึกของผู้เสียหายที่สูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิด ประการที่สอง การลงโทษจะต้องกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และประการสุดท้ายการลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด

2. การลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งการกระทำความผิด (Punishment as a deterrence or restraint) ตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theories)

เป็นการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งบุคคลมิให้กระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต การข่มขู่หรือยับยั้งนี้จะเป็นการข่มขู่และยับยั้งเฉพาะตัวผู้กระทำความผิด (specific deterrence) ซึ่งหมายความว่า การลงโทษมีผลเป็นการข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เกรงกลัว จะได้ไม่กล้ากระทำความผิดฐานเดียวกันนี้อีก นอกจากนี้ยังเป็น การข่มขู่และยับยั้งโดยทั่วไปด้วย

(general deterrence) ซึ่งหมายความว่า การลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดนี้จะเป็นตัวอย่างให้แก่บุคคลทั่วไป หรือคนที่มีความคิดที่จะกระทำความผิดได้เห็นและเกิดความเกรงกลัวโทษดังกล่าว จะได้ไม่กล้ากระทำความผิดฐานเดียวกันนี้อีก

วิธีการที่จะกระทำให้บรรลุนิติประสงคในการข่มขู่ ผู้มีอำนาจลงโทษจะต้องกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดให้ผลร้ายที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการลงโทษสูงกว่าผลดีซึ่งผู้กระทำความผิดจะได้รับอันเกิดจากการกระทำความผิด นอกจากนี้วิธีการที่จะทำให้นุคคลอื่นกลัวการถูกลงโทษจะต้องลงโทษผู้กระทำความผิดต่อหน้าสาธารณชนหรือประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกัน⁴

ตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarian Theories) มองลักษณะของสังคมมนุษย์และกฎหมายอาญามีลักษณะ 3 ประการคือ ประการแรก มนุษย์พยายามแสวงหาความพอใจและหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด ประการที่สอง สังคมควรจะมีการดำเนินการตามหลักประโยชน์สูงสุดเพื่อมวลสมาชิกจำนวนสูงสุด และประการสุดท้าย ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญา การพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดแต่ละฐาน ควรพิจารณาจากความเสียหายซึ่งกระทำต่อสังคม⁵ ตามทฤษฎีนี้ถือว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดก่อให้เกิดผลดีอันจะทำให้อาชญากรรมลดลง เพราะการลงโทษจะมีผลเป็นการยับยั้งทั้งตัวผู้กระทำความผิดและบุคคลทั่วไปในสังคมมิให้กระทำความผิด และการลงโทษจะมีผลเป็นการฟื้นฟูและแก้ไขผู้กระทำความผิด โดยทำให้ผู้กระทำความผิดเปลี่ยนทัศนคติและความคิดที่จะเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย และไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ตลอดจนการลงโทษ เช่น โทษจำคุก จะมีผลเป็นการตัดโอกาสมิให้ผู้นั้นกระทำความผิด

แนวคิดในเรื่องการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งการกระทำความผิดเชื่อว่าการที่บุคคลจะคิดกระทำการใดเป็นผลมาจากแรงผลักดันจากสภาพภายนอกด้วย⁶ Jeremy Bentham

⁴ ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2543), หน้า 28.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

⁶ Leon Radzinowicz, A history of English criminal law and its administration from 1750 (New York: The Macmillan Company, 1948), pp.372-373.

นักปรัชญาที่มีความเห็นตรงกับการลงโทษตามทฤษฎีอรรถประโยชน์ เชื่อว่า สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของมนุษย์แยกออกได้ถึง 32 ประการ เช่น เพศ อายุ สุขภาพ ความบกพร่องทางร่างกาย สภาพจิตใจ ศีลธรรม ความเฉลียวฉลาด การศึกษา ความเคยชิน สถานภาพทางการเงิน เป็นต้น ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายอาญาควรจะตระหนักว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อจิตใจของคนเมื่อพิจารณาถึงการกำหนดความร้ายแรงของโทษในแต่ละความผิด การที่คนคิดที่จะกระทำความผิดหรือไม่นั้น เขาจะต้องคำนึงถึงผลดีผลเสียจากการที่ลงมือกระทำความผิด เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำความผิดจะเกิดผลดีมากกว่า ก็จะตัดสินใจกระทำความผิด หรือถ้าเห็นว่าเกิดผลเสียมากกว่าก็จะไม่กระทำความผิด ด้วยเหตุนี้วิธีการป้องกันมิให้คนกระทำความผิดจึงต้องกำหนดอัตราโทษซึ่งก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่าผลดีที่เขาจะได้รับจากการกระทำความผิดนั้น เพื่อให้เขาล้มเลิกความตั้งใจที่จะกระทำความผิด⁷ ทั้งนี้เพราะคนทุกคนมักจะมีธรรมชาติที่หลีกเลี่ยงความเจ็บปวด หรือไม่สะดวกสบาย แต่คนเราจะแสวงหาความสบายและความสุข⁸

นอกจากนี้ Bentham ยังกล่าวด้วยว่า การกระทำให้ประชาชนกลัวไม่กล้ากระทำความผิดอาญานั้น จะต้องบังคับโทษ โดยมีลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

- 1) การลงโทษจะต้องแน่นอน (certainty) หมายความว่า จะต้องลงโทษแก่บุคคลทุกคนที่ฝ่าฝืนกฎหมาย ดังนั้นบุคคลใดที่ทำความผิดจะต้องถูกฟ้องและลงโทษตามกฎหมาย
- 2) การลงโทษจะต้องมีความรุนแรง (severity) หมายความว่า ความร้ายแรงของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องร้ายแรงพอที่จะยับยั้งความต้องการในการกระทำความผิด
- 3) การลงโทษต้องกระทำโดยฉับไว (celerity) หมายความว่า กระบวนการพิจารณาและลงโทษนั้นจะต้องกระทำไปโดยรวดเร็ว มิใช่รอไว้เป็นเวลานานจนคนทั่วไปคิดว่าบุคคลนี้ได้กระทำความผิดอย่างไร

⁷ Ibid., p.384.

⁸ Lydia Voigt et.al., Criminology and justice (New York: McGraw-Hill, Inc., 1994), p.137.

4) การลงโทษจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน (publicity) หมายความว่า การลงโทษจะต้องกระทำให้สาธารณชนได้เห็นหรือรับทราบเพื่อผลของการข่มขู่บุคคลทั่วไป⁹

สำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการทุจริตภาษีศุลกากร จำเป็นต้องลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นเป็นหลัก คือ ลงโทษเพื่อเป็นการทดแทนหรือชดเชยการกระทำความผิด เนื่องจากการกระทำลักลอบหรือหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรถือได้ว่าเป็นการกระทำที่เอาเปรียบผู้ประกอบการรายอื่นที่เสียอากรศุลกากรโดยสุจริตและครบถ้วน หรือเป็นการกระทำที่เอาเปรียบบุคคลที่มีภาระต้องเสียอากรศุลกากร นอกจากนี้ยังเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการข่มขู่หรือยับยั้งบุคคลที่กระทำความผิดรวมทั้งบุคคลทั่วไปในสังคมมิให้กระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้นอีก

2.1.2.1 แนวคิดว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางแพ่งหรือมาตรการทางภาษี

มาตรการบังคับทางแพ่งหรือมาตรการทางภาษี เป็นรูปแบบหนึ่งของมาตรการทางปกครอง (Administrative Sanction) เพราะเจ้าหน้าที่ศุลกากรซึ่งถือเป็นฝ่ายปกครอง (Administrative Agency) เป็นผู้บังคับตามกฎหมายศุลกากรโดยการออกคำสั่งให้บุคคลผู้มีหน้าที่ต้องชำระค่าภาษีมาชำระค่าภาษีให้ครบถ้วนตามจำนวนที่กฎหมายกำหนด จึงมีลักษณะเป็นการใช้มาตรการบังคับทางแพ่ง หรือใช้มาตรการทางภาษีเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร โดยโทษทางแพ่ง (Civil Penalty) ในลักษณะนี้ จัดอยู่ในรูปแบบหนึ่งของโทษทางปกครอง (Administrative Penalty) เพราะการจัดเก็บภาษีศุลกากรรวมทั้งภาษีอากรประเภทต่างๆ ของรัฐ เป็นการที่รัฐใช้อำนาจฝ่ายเดียว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจเหนือกว่าผู้มีหน้าที่ชำระค่าภาษี ทำให้ภาษีมี่ลักษณะเป็นการบังคับโดยฝ่ายปกครองกำหนดมาตรการบังคับและมาตรการลงโทษต่อผู้เสียภาษีเพื่อให้ชำระภาษี¹⁰ จึงเห็นได้ว่าโทษทางแพ่งในที่นี้ จึงไม่เหมือนกับค่าเสียหายในทางแพ่ง ซึ่งเกิดจากการผิดสัญญาหรือละเมิด

⁹ ณรงค์ ใจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2543), หน้า 29.

¹⁰ ศุภลักษณ์ พินิจภูวดล, คำอธิบายทฤษฎีและหลักกฎหมายภาษีอากร (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547), หน้า 74.

การที่รัฐนำมาตรการบังคับทางแพ่งหรือมาตรการทางภาษีมาใช้สำหรับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับกระทำความตามกฎหมายศุลกากรนั้น ก็เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด โดยรัฐมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดเก็บภาษีศุลกากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยความเป็นธรรมและความโปร่งใส รวมทั้งต้องการที่จะป้องกันมิให้ผู้ที่มีหน้าที่ต้องชำระค่าภาษีกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายศุลกากร ตลอดจนต้องการที่จะให้มีการเร่งรัดชำระค่าภาษีให้ครบถ้วน และถูกต้องภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว

มาตรการบังคับทางแพ่งหรือมาตรการทางภาษีที่นิยมใช้กันอยู่โดยทั่วไปกับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร คือ เงินเพิ่ม

เงินเพิ่ม คือ เงินที่ผู้นำของเข้า หรือผู้ส่งของออกนำมาชำระให้แก่กรมศุลกากร นอกเหนือจากค่าภาษีอากรอันพึงต้องชำระตามปกติ เพราะเหตุมิได้ชำระเงินอากรให้ครบถ้วนภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้¹¹ ซึ่งตามกฎหมายศุลกากรได้แบ่งเงินเพิ่มออกเป็นสองประเภท คือ เงินเพิ่มไม่เกินร้อยละสิบ กับ เงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือน

1. เงินเพิ่มไม่เกินร้อยละสิบ

ในกรณีที่ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกมิได้ชำระเงินอากรให้ครบถ้วนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หรือมิได้ปฏิบัติตามระเบียบหรือเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดในกรณีการนำของเข้าหรือส่งของออกโดยยังมีได้ปฏิบัติให้ครบถ้วนตามกฎหมายศุลกากรและตามกฎหมายอื่น อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายจะเรียกเงินเพิ่มอีกไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่มก็ได้ เงินเพิ่มนี้ให้ถือว่าเป็นเงินอากร*

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลกากร (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศึกษาสัมพันธ์, 2517), หน้า 132.

* มาตรา 112 ตริ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกมิได้ชำระเงินอากรให้ครบถ้วนภายในเวลาที่กำหนดในวรรคหนึ่งแห่งมาตรา 112 ทวิ หรือมิได้ปฏิบัติตามระเบียบหรือเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 40 หรือมาตรา 45 อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายจะเรียกเงินเพิ่มอีกไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่มก็ได้ เงินเพิ่มนี้ให้ถือว่าเป็นเงินอากร”

เงินเพิ่มตามกฎหมายมาตรานี้มีส่วนคล้ายคลึงกับเบี้ยปรับตามประมวล
 รัชฎาการ¹² แต่ในประมวลรัชฎาการจะแยกเบี้ยปรับและเงินเพิ่มออกจากกัน ยกตัวอย่างเช่นในส่วนที่
 เกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม บุคคลที่ไม่ชำระภาษีหรือนำส่งภาษีให้ครบถ้วนภายในกำหนดเวลาตามที่
 กฎหมายบัญญัติ ให้เสียเงินเพิ่มอีกร้อยละ 1.5 ต่อเดือน หรือเศษของเดือนของเงินภาษีที่ต้องชำระ
 หรือนำส่งโดยไม่รวมเบี้ยปรับ ในขณะที่บทบัญญัติในกฎหมายศุลกากรมิได้กำหนดในเรื่อง
 เบี้ยปรับเอาไว้ ในส่วนของเงินเพิ่มไม่เกินร้อยละสี่สิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่มนั้น
 จะเรียกเก็บได้ใน 3 กรณีดังต่อไปนี้

กรณีที่ 1 ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกมิได้ชำระเงินอากรให้ครบถ้วนภายใน
 เวลาที่กำหนดในวรรคหนึ่งแห่งมาตรา 112 ทวิ ความในวรรคหนึ่งแห่งมาตรา 112 ทวิ
 ได้ย้อนกลับไปอ้างถึงมาตรา 112 ตอนที่ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกยื่นใบขนสินค้าขอเสียอากร
 และเกิดมีปัญหาในค่าอากร ซึ่งต้องวางเงินประกันค่าอากรหรือใช้การค้ำประกันแทนนั้น เมื่อ
 พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประเมินเงินอากรอันพึงต้องเสียเสร็จแล้ว จะแจ้งให้ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของ
 ออกทราบ เป็นหน้าที่ของผู้นำของเข้าและผู้ส่งของออกต้องชำระเงินอากรตามจำนวนที่ได้รับแจ้ง
 ให้ครบถ้วนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง มิฉะนั้นอาจต้องเสียเงินเพิ่มไม่เกินร้อยละสี่สิบ
 ของเงินอากรที่ต้องเสียเพิ่มก็ได้ กล่าวคือ ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่ามีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าอากรที่
 ต้องเสีย ก็ให้นำของนั้นไปยังศุลกากรสถาน ซึ่งหมายความว่าส่งมอบหรือส่งของออกไปยังไม่ได้
 เว้นแต่จะตกลงกันให้เอาแต่ตัวอย่างของไว้พิจารณา ในกรณีเช่นนี้ก็จะให้ชำระอากรไปตามที่
 สำแดงในใบขนสินค้ายอดหนึ่ง ส่วนอีกยอดหนึ่ง ยังเป็นปัญหาต้องวางเงินเพิ่มเติมเป็นประกันจน
 ครบจำนวนเงินอากรสูงสุดที่จะพึงต้องเสียสำหรับของนั้น แต่แทนที่จะวางเงินประกันก็อาจใช้การ
 ค้ำประกันของกระทรวงการคลัง หรือใช้การค้ำประกันของธนาคารแทนก็ได้ ต่อจากนั้นผู้นำของเข้า
 หรือผู้ส่งของออกก็จะดำเนินพิธีการศุลกากรขั้นต่อไปเพื่อตรวจและรับมอบของไปจากศุลกากร
 หรือส่งของออกไปนอกราชอาณาจักร

ในส่วน of ตัวอย่างของที่ชักไว้ก็จะนำมาวิเคราะห์หลังจากที่ของรายนั้นได้ส่ง
 มอบหรือส่งออกไปแล้ว ซึ่งการวิเคราะห์ตัวอย่างของที่ชักไว้ นั้นจะใช้เวลามากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับ
 ความยากง่ายของของที่เป็นตัวอย่างปัญหา บางรายต้องผ่านการวิเคราะห์หาส่วนประกอบหรือ
 ส่วนผสม บางรายอาจมีปัญหารื่องพิกัตอัตราอากรที่จะต้องผ่านการพิจารณาจากชั้นกรองโดย

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

ละเอียด หรือบางรายอาจมีปัญหาเกี่ยวกับราคาโดยผู้นำเข้าสำแดงราคาต่ำ เป็นต้น ซึ่งย่อมต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์ประเภทและชนิดของสินค้า ประเภทพิกัดอัตราศุลกากรของสินค้า หรือการคิดคำนวณราคาตามระบบราคาเกตต์ เป็นต้น และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประเมินเงินอากรอันพึงต้องเสียเสร็จเมื่อใด ก็แจ้งผลการประเมินให้ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งของออกรายนั้นๆ ทราบโดยพลันทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ เมื่อผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกได้รับทราบแล้ว ก็จะต้องเร่งดำเนินการในการมาชำระค่าภาษี เพราะมาตรา 112 ทวิ วรรคหนึ่ง บังคับให้ชำระเงินอากรตามจำนวนที่ได้รับแจ้งให้ครบถ้วนภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากมิได้ชำระเงินอากรให้ครบถ้วนภายในระยะเวลาดังกล่าว อาจต้องเสียเงินเพิ่มไม่เกินร้อยละสิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียเพิ่มก็ได้

กรณีที่ 2 ผู้นำของเข้ามิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 40 กล่าวคือ ในกรณีที่มีการร้องขอและอธิบดีเห็นว่าของใดมีความจำเป็นที่จะต้องนำออกไปจากอารักขาศุลกากรโดยรีบด่วน อธิบดีมีอำนาจให้นำของนั้นไปจากอารักขาของศุลกากรได้โดยไม่ต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามกฎหมายศุลกากรและตามกฎหมายอื่นก่อน แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด และในกรณีที่อาจต้องเสียภาษีอากรให้วางเงินหรือหลักประกันอย่างอื่นเป็นที่พอใจอธิบดีเพื่อเป็นประกันค่าภาษีอากรด้วย

การรับของโดยจำเป็นรีบด่วนโดยไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 40 หมายความว่า รับมอบของไปโดยผู้นำของเข้ายังมีได้ปฏิบัติให้ครบถ้วนตามกฎหมายศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร กับยังมีได้ยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง และยังมีได้เสียค่าภาษีอากรจนครบถ้วนหรือวางเงินไว้เป็นประกัน การขอรับของไปก่อนเช่นนี้อธิบดีเป็นผู้มีอำนาจผ่อนผันและจะ

มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 บัญญัติว่า “ก่อนที่จะนำของใดๆ ไปจากอารักขาของศุลกากร ผู้นำของเข้าจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร กับต้องยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง และเสียภาษีอากรจนครบถ้วนหรือวางเงินไว้เป็นประกัน การขอวางเงินประกันให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่มีการร้องขอและอธิบดีเห็นว่าของใดมีความจำเป็นที่จะต้องนำออกไปจากอารักขาศุลกากรโดยรีบด่วน อธิบดีมีอำนาจให้นำของนั้นไปจากอารักขาของศุลกากรได้โดยไม่ต้องปฏิบัติตามวรรคหนึ่งก่อน แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด และในกรณีที่อาจต้องเสียภาษีอากรให้วางเงินหรือหลักประกันอย่างอื่นเป็นที่พอใจอธิบดีเพื่อเป็นประกันค่าภาษีอากรด้วย”

กำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติตามที่เห็นสมควร เช่น กำหนดว่าจะต้องยื่นใบขนสินค้าและชำระอากรให้เสร็จภายในเจ็ดวัน และเมื่อครบกำหนดนั้นแล้วผู้นำของเข้ายังมีได้ดำเนินการ อธิบดีอาจเรียกเงินเพิ่มอีกไม่เกินร้อยละยี่สิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียก็ได้ เพราะมิได้ปฏิบัติตามระเบียบหรือเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 40¹³

กรณีที่ 3 ผู้ส่งของออกมิได้ปฏิบัติตามระเบียบหรือเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 45* กล่าวคือ ในกรณีที่มีการร้องขอและอธิบดีเห็นว่าของใดมีความจำเป็นที่จะต้องส่งออกนอกราชอาณาจักรโดยรีบด่วน อธิบดีมีอำนาจให้ส่งของนั้นออกไปได้โดยยังไม่ต้องปฏิบัติตามให้ครบถ้วนตามกฎหมายศุลกากรและตามกฎหมายอื่นก่อน แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด และในกรณีที่อาจต้องเสียภาษีอากรให้วางเงินหรือหลักประกันอย่างอื่นเป็นที่พอใจอธิบดีเพื่อเป็นประกันค่าภาษีอากรด้วย

การส่งของออกในกรณีจำเป็นรีบด่วนโดยไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 45 หมายความว่า ผู้ส่งของออกยังมีได้ปฏิบัติให้ครบถ้วนตามกฎหมายศุลกากรและตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร กับยังมีได้ยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง และยังมีได้เสียค่าภาษีอากรจนครบถ้วนหรือวางเงินไว้เป็นประกัน การขอส่งของออกไปก่อนเช่นนี้อธิบดีเป็นผู้มีอำนาจผ่อนผันและจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติตามที่เห็นสมควร หากผู้ส่งของออกมิได้ปฏิบัติตามระเบียบหรือเงื่อนไขดังกล่าว อธิบดีมีอำนาจเรียกเก็บเงินเพิ่มไม่เกินร้อยละยี่สิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียก็ได้

¹³ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลกากร, หน้า 134.

มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 บัญญัติว่า “ก่อนที่จะส่งของใดๆ ออกนอกราชอาณาจักร ผู้ส่งของออกจะต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร กับต้องยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง และเสียภาษีอากรจนครบถ้วนหรือวางเงินไว้เป็นประกัน การขอวางเงินประกันให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่มีการร้องขอและอธิบดีเห็นว่าของใดมีความจำเป็นที่จะต้องส่งออกนอกราชอาณาจักรโดยรีบด่วน อธิบดีมีอำนาจให้ส่งของนั้นออกไปได้โดยยังไม่ต้องปฏิบัติตามวรรคหนึ่งก่อน แต่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนด และในกรณีที่อาจต้องเสียภาษีอากรให้วางเงินหรือหลักประกันอย่างอื่นเป็นที่พอใจอธิบดีเพื่อเป็นประกันค่าภาษีอากรด้วย”

เห็นได้ว่ากรณีที่มาตรา 112 ตีได้กำหนดให้เรียกเงินเพิ่มได้ไม่เกินร้อยละยี่สิบของจำนวนค่าอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่ม แยกเป็นสองกรณีนั้น เนื่องจากว่าถ้าเป็นกรณีที่ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกมิได้ชำระเงินอากรให้ครบถ้วนภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดเพราะมีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนค่าอากร กรณีนี้จะคำนวณเงินเพิ่มจากจำนวนเงินค่าอากรที่ต้องเสียเพิ่ม แต่ในกรณีที่ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกมิได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดตามมาตรา 40 และมาตรา 45 จะคำนวณเงินเพิ่มจากจำนวนเงินค่าอากรที่ต้องเสีย

2. เงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือน

เมื่อผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกนำเงินมาชำระค่าอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่ม ให้เรียกเก็บเงินเพิ่มในอัตราร้อยละหนึ่งต่อเดือนของค่าอากรที่นำมาชำระโดยไม่คิดทบต้น นับแต่วันที่ได้ส่งมอบหรือส่งของออกจนถึงวันที่นำเงินมาชำระ (มาตรา 112 จัตวา วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469)

เหตุผลที่เรียกเก็บเงินเพิ่มประเภทนี้ก็เพื่อเร่งรัดให้ผู้มีหน้าที่ต้องชำระค่าภาษีเสียภาษีอากรให้ครบถ้วนในเวลาอันสมควร หากผู้ใดล่วงเวลาการเสียค่าภาษีไว้ผู้นั้นก็ต้องเสียเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนต่างหากจากค่าภาษีที่จะต้องเสียหรือเสียเพิ่ม

การเรียกเก็บเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของค่าอากรที่นำมาชำระนี้เป็นการเรียกเก็บเพิ่มตายตัวไม่มีข้อยกเว้น จึงแตกต่างจากการเรียกเก็บเงินเพิ่มร้อยละยี่สิบ ซึ่งอาจจะเรียกเก็บหรือไม่ก็ได้

เงินเพิ่มที่เรียกเก็บร้อยละหนึ่งต่อเดือนให้ถือเป็นเงินอากรเช่นเดียวกับเงินเพิ่มไม่เกินร้อยละยี่สิบ กรณีที่ต้องเรียกเก็บเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนคือมีการเสียค่าภาษีภายหลังการส่งมอบหรือส่งของออก เพราะเป็นการเสียภาษีภายหลังกำหนดเวลาที่ควรต้องเสีย เนื่องจากว่าผู้นำของเข้าจะต้องเสียค่าภาษีขาเข้าก่อนรับของใดๆ ไปจากศุลกากรตามมาตรา 40 และผู้ส่งของออกต้องเสียค่าภาษีขาออกก่อนที่จะส่งของใดๆ ไปนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 45 ดังนั้นกรณีที่จำเป็นต้องนำเงินมาชำระอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่มภายหลังการส่งมอบหรือส่งของออกนั้นจะต้องเสียเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือน ได้แก่กรณีดังต่อไปนี้

1) กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าอากร และได้ส่งมอบหรือส่งของออกไปก่อน โดยขอใช้การค้ำประกันของกระทรวงการคลังหรือธนาคารเป็นประกันค่าอากรที่พึงต้องเสีย

เพิ่ม หรือหากได้วางเงินประกันไว้ แต่เงินประกันที่วางไว้ไม่คุ้มค่าอากรที่ต้องเสียเพิ่มตามความใน มาตรา 112

2) กรณีผู้นำของเข้าขอให้บริการค้ำประกันของกระทรวงการคลังหรือธนาคาร แทนการชำระอากรขาเข้า สำหรับของที่นำเข้ามาเพื่อใช้เฉพาะในการผลิต ผสม ประกอบ หรือ บรรจุเพื่อการส่งออกไปยังเมืองต่างประเทศ ซึ่งอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายได้อนุญาตให้บริการ ค้ำประกันของกระทรวงการคลังหรือธนาคารแทนการชำระอากรขาเข้าที่ต้องเสียโดยอาจกำหนด เงื่อนไขตามที่เห็นสมควรก็ได้ ตามความในมาตรา 19 ตรี แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร(ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 หากปรากฏว่าของนั้นจะต้องเสียอากร เพราะไม่อยู่ในเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์ที่ จะพึงคืนอากรขาเข้าได้ เป็นต้นว่าไม่ได้ส่งออกเลย หรือส่งออกช้ากว่ากำหนด หรือยื่นขอคืน อากรหรือขอคืนหลักประกันเกินกำหนด ก็ต้องนำเงินอากรมาชำระให้ครบถ้วน และเป็นการนำเงิน มาเสียหลังจากได้ส่งมอบของไปแล้ว จึงต้องเรียกเก็บเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนนับจากวัน ส่งมอบจนถึงวันที่นำเงินอากรมาชำระ แต่เงินเพิ่มร้อยละยี่สิบเรียกเก็บไม่ได้เพราะกฎหมายไม่ได้ ให้อำนาจไว้

3) กรณีที่มีการร้องขอและอธิบดีเห็นว่าของใดมีความจำเป็นที่ต้องนำออกไปจาก อารักราชของศุลกากรโดยรีบด่วน อธิบดีมีอำนาจให้นำของนั้นไปจากอารักราชของศุลกากรได้โดย ยังมิต้องทำใบขนสินค้าและเสียค่าอากรตามมาตรา 40 วรรคสอง เมื่อผู้นั้นมายื่นใบขนเพื่อชำระ อากร ก็ต้องเสียเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของค่าอากรที่นำมาชำระเพราะเป็นการเสียอากร หลังจากส่งมอบของไปแล้ว

4) กรณีที่มีการร้องขอและอธิบดีเห็นว่าของใดมีความจำเป็นที่จะต้องส่งออก นอกอารักราชโดยรีบด่วน อธิบดีมีอำนาจให้ส่งของนั้นออกไปโดยยังมิต้องทำใบขนสินค้าและ เสียอากรให้ครบถ้วนตามความมาตรา 45 วรรคสอง เมื่อผู้นั้นนำเงินมาเสียค่าภาษีก็ต้องเรียกเก็บ เงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของค่าอากรที่นำมาชำระนับแต่วันส่งของออกจนถึงวันที่นำเงินอากร มาชำระ เพราะเป็นการเสียอากรหลังจากของนั้นได้ส่งออกไปแล้ว

5) ของที่นำเข้าโดยได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายส่งเสริมการลงทุนซึ่งได้รับ มอบของไปโดยใช้การค้ำประกันของธนาคาร หากปรากฏภายหลังว่าของนั้นจะต้องเสียค่าภาษี ตามปกติ เพราะไม่อยู่ในข่ายที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายฉบับดังกล่าว เมื่อผู้นำของเข้านำเงิน ค่าภาษีมาชำระก็ต้องเรียกเก็บเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของค่าอากรที่นำมาชำระ นับแต่วันที่ได

ส่งมอบจนถึงวันที่นำเงินอากรมาชำระ ส่วนเงินเพิ่มไม่เกินร้อยละยี่สิบเรียกเก็บไม่ได้เพราะกฎหมายมิได้ให้อำนาจไว้

6) ของซึ่งในเวลานำเข้าได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร เพราะเหตุที่นำเข้ามาใช้เองโดยบุคคลที่มีสิทธิเช่นนั้น หรือเพราะเหตุที่นำเข้ามาเพื่อใช้ประโยชน์อย่างใดที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะ ถ้าหากของนั้นได้ออนไปเป็นของบุคคลที่ไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร หรือได้นำไปใช้ในการอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ หรือสิทธิที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลง ของนั้นจะต้องเสียอากรโดยคำนวณค่าภาษีตามสภาพของ ราคาของ และอัตราอากรที่เป็นอยู่ในวันโอนหรือนำไปใช้ในการอื่น หรือวันที่สิทธิได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลง ตามความในมาตรา 10 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 เมื่อผู้นำของเข้านำเงินมาชำระค่าอากรที่ต้องเสียหรือเสียเพิ่มก็ให้เรียกเก็บเงินเพิ่มร้อยละหนึ่งต่อเดือนของค่าอากรที่นำมาชำระนับแต่วันส่งมอบจนถึงวันที่นำเงินมาชำระ

2.1.2.2 แนวคิดว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางอาญา

กฎหมายศุลกากรได้กำหนดมาตรการบังคับหรือสภาพบังคับของกฎหมาย (Sanction) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายศุลกากร ระบุให้การกระทำใดๆที่เป็นการฝ่าฝืนต่อทบัญญัติหรือระเบียบวิธีการศุลกากรซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระเบียบการจ้ดเก็บภาษีอากรของรัฐเป็นความผิดทางอาญาและกำหนดโทษไว้ ถึงแม้ว่าความผิดอาญาตามกฎหมายศุลกากรจะเป็นความผิดทางเทคนิคที่เกิดจากข้อห้าม (mala prohibita) ก็ตาม แต่ความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากรนั้นก็ย่อมต้องอยู่ภายใต้บทบังคับของหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญา(ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 17) ตลอดจนการกำหนดโทษและการลงโทษตามกฎหมายศุลกากรก็ต้องสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษทางอาญาด้วย

นักปรัชญาและนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความหมายของ “โทษทางอาญา” ดังนี้

Grotius กล่าวถึงโทษ โดยพิจารณาลักษณะภายนอกของโทษ ท่านให้ความหมายของโทษว่า หมายถึง ผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับเนื่องจากผลร้ายที่เขาได้ก่อให้เกิดขึ้น

(malum passionis quod infligitur ob malum actionis) จากคำจำกัดความนี้ Sir Walter Moberly¹⁴ ให้ข้อสังเกตไว้ 5 ประการดังนี้

- 1) ผลร้ายที่ผู้กระทำได้รับจะต้องเป็นสิ่งที่ไม่พึงพอใจ (unpleasant)
- 2) ต้องเป็นผลจากการกระทำของเขาที่ผ่านมาแล้ว และผู้มีอำนาจลงโทษไม่อนุญาตให้กระทำ
- 3) จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างโทษกับการกระทำความผิด อย่างน้อยที่สุด ผลร้ายที่ผู้ต้องโทษได้รับจากการถูกลงโทษจะต้องเป็นการสนองตอบการที่ผู้ต้องโทษก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้เสียหายหรือต่อสังคม
- 4) โทษเป็นการตอบแทนการกระทำโดยสมัครใจที่ต้องการฝ่าฝืนกฎหมาย
- 5) การลงโทษต้องกระทำแก่ผู้กระทำผิด (criminal) หรือแก่บุคคลซึ่งต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้กระทำผิดนั้น ด้วยเหตุนี้การที่ผู้เสียหายแค้นเคืองต่อบุคคลทุกคนที่เขาพบโดยไม่เลือกหน้า จึงไม่ถือว่าเป็นการลงโทษ

ศาสตราจารย์ H.L.A. Hart¹⁵ ให้ความหมายของโทษทางอาญาโดยเพิ่มเติมข้อพิจารณาในเรื่องผู้มีอำนาจลงโทษด้วย โดยท่านให้ความหมายว่า โทษจะต้องก่อให้เกิดความเจ็บปวด (pain) หรือผลอย่างอื่นที่ก่อให้เกิดความไม่พอใจ (unpleasant) เพื่อตอบแทนความผิด โทษต้องลงแก่ผู้กระทำผิด โดยผู้กำหนดโทษต้องเป็นเจ้าพนักงานที่กฎหมายให้อำนาจลงโทษเพื่อตอบแทนการกระทำผิดทางอาญา

จากคำนิยามความหมายของคำว่าโทษดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่าโทษทางอาญาจะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

- 1) ลักษณะภายนอกของโทษ โทษเป็นผลร้ายซึ่งตอบแทนแก่ผู้กระทำผิด อันมีลักษณะที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดแก่ร่างกายหรือผลอันไม่พึงพอใจอื่นๆ เช่น การสูญเสีย

¹⁴ Sir Walter Moberly, The ethics of punishment (London: Faber and Faber, 1968), p.35.

¹⁵ H.L.A. Hart, Punishment and responsibility (New York: Oxford University Press, 1968), p.4.

เสรีภาพทางร่างกาย หรือการสูญเสียทรัพย์สิน ผลร้ายดังกล่าวกระทำขึ้นเพื่อเป็นการตอบแทนการที่ผู้กระทำผิดได้กระทำผิดกฎหมายโดยสมัครใจและมุ่งกระทำต่อผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะตัว

2) ผู้มีอำนาจกำหนดโทษ ต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติให้มีอำนาจลงโทษ ซึ่งตามปกติจะเป็นศาล และต้องมีวิธีพิจารณาตลอดจนการลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติ

3) ความประสงค์ของการลงโทษ ต้องเป็นการตอบแทนการกระทำผิดของผู้กระทำอันมีลักษณะตำหนิผู้กระทำว่าได้กระทำในสิ่งที่ไม่สมควรในสังคมและไม่ควรกระทำอีก

จึงกล่าวได้ว่า การที่จะใช้โทษหรือมาตรการบังคับทางอาญาอย่างใดกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น จะต้องมีความชัดเจนว่าบุคคลดังกล่าวนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือได้กระทำความผิดตามกฎหมายโดยสมัครใจ

มาตรการบังคับทางอาญาเป็นรูปแบบของมาตรการที่ศาลเป็นผู้บังคับตามกฎหมายที่มีโทษทางอาญา โดยมาตรการบังคับทางอาญาที่รัฐใช้บังคับในการลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรจะเป็นการดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญา ซึ่งการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรนั้น มีข้อพิจารณาด้านแนวคิดอยู่ 2 ประการคือ

1. แนวคิดที่สนับสนุนให้มีการลงโทษทางอาญา มีความเห็นว่าการเรียกเก็บภาษีย้อนหลังจากผู้กระทำผิดเกี่ยวกับภาษีอากร อันถือว่าเป็นการลงโทษทางการเงินหรือการลงโทษทางภาษีอากรนั้น ก็เพียงได้เงินค่าภาษีคืนเท่านั้น แต่ไม่ใช่วิธีการลงโทษที่ถูกต้อง การที่จะลงโทษผู้กระทำการหลีกเลี่ยงอากรให้ได้ผลนั้นจำเป็นต้องดำเนินการในทางอาญา ทั้งนี้เพื่อจะให้เกิดความเกรงกลัว อันจะมีผลในการปราบปรามการหลีกเลี่ยงอากร

ถึงแม้จะมีผู้โต้แย้งว่าควรใช้มาตรการลงโทษทางอาญากับบุคคลที่เป็นอาชญากร เช่น โจรกรรม ฆาตกรรมเท่านั้น เพราะเป็นภัยต่อสังคมโดยตรง แต่การหลีกเลี่ยงค่าอากรนั้นไม่มีลักษณะเป็นการผิดศีลธรรมแต่อย่างใด จึงไม่ควรดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า การลักลอบหรือหลีกเลี่ยงค่าภาษีเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดให้บุคคลเกิดความรับผิดชอบในค่าภาษี ซึ่งเป็นหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบ อันถือได้ว่าบุคคลดังกล่าวก็มีส่วนในการผิดศีลธรรมในระหว่างผู้มีหน้าที่เสียภาษีด้วยกัน และยัง

เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย จึงควรที่จะมีการกำหนดโทษทางทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด

2. แนวคิดที่คัดค้านการลงโทษทางอาญา มีความเห็นว่าผู้ที่กระทำการหลีกเลี่ยงอากรอาจะไม่มีนิสัยเป็นอาชญากรซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม หากว่ามีการลงโทษทางภาษีแล้วผู้มีหน้าที่ต้องชำระค่าภาษียินยอมชดใช้ให้ก็ยอมได้รับการลงโทษในทางสังคมโดยส่วนหนึ่งแล้ว ย่อมเป็นการเพียงพอ ถ้าหากมีมาตรการในการลงโทษทางอาญาอีกก็มีได้ ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมแต่ประการใด เพราะรัฐก็ได้รับเงินค่าภาษีคืนมาทั้งหมดแล้ว ดังนั้นสังคมในส่วนรวมจึงไม่น่าจะมีความเสียหายแต่ประการใด

การใช้มาตรการทางอาญาบังคับเอากับผู้กระทำความผิดจะใช้วิธีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาในศาล เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า การฟ้องร้องเป็นคดีอาญาเพื่อลงโทษนั้นจะมีผลเป็นการข่มขู่และยับยั้งผู้กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดสำหรับมาตรการบังคับทางอาญาหรือโทษทางอาญาที่ใช้กับผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร ก็คือ โทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน

โทษจำคุกเป็นโทษหนักที่สุด กำหนดโดยคำพิพากษาของศาล เป็นการลงโทษที่มีวัตถุประสงค์ในการตัดบุคคลนั้นออกจากสังคมเป็นการชั่วคราว และการที่กฎหมายกำหนดให้บุคคลที่กระทำผิดกฎหมายศุลกากรเช่นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร หรือความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร ต้องได้รับโทษจำคุกนั้น ก็เป็นการที่กฎหมายกำหนดโทษโดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ กล่าวคือ โทษจำคุกเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการชดเชยหรือทดแทนการกระทำความผิด และยังมีผลให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวหลบจำจะได้ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีกรวมทั้งยังมีผลเป็นการข่มขู่ผู้อื่นมิให้กระทำความผิดอีกด้วย

โทษปรับ เป็นโทษที่บังคับเอาจากทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ศาลกำหนดโทษปรับโดยคำพิพากษาของศาลภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติไว้ ความมุ่งหมายในการลงโทษปรับก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ กล่าวคือ การลงโทษปรับเป็นการลงโทษเพื่อเป็นการชดเชยหรือทดแทนการกระทำความผิด และมีผลเป็นการข่มขู่ทั้งตัวผู้กระทำความผิดเองและบุคคลทั่วไปในสังคมมิให้กระทำความผิดฐานนั้นซ้ำอีก แต่อย่างไรก็ดีโทษปรับก็มีข้อเสียคือโทษปรับที่เล็กน้อยก็อาจจะไม่ก่อให้เกิดความเกรงกลัวหรือเข็ดหลาบอันจะทำให้ไม่กล้าไปกระทำความผิดซ้ำอีก หรือโทษปรับที่รุนแรงแต่หากผู้กระทำความผิดมีฐานะทางเศรษฐกิจดี ก็อาจทำให้การลงโทษปรับไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้

โทษริบทรัพย์สิน เป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งซึ่งศาลเท่านั้นเป็นผู้ใช้ ความมุ่งหมายในการริบทรัพย์สินก็สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ เช่นเดียวกับ การลงโทษทางอาญาอื่นๆ กล่าวคือ การริบทรัพย์สินเป็นการลงโทษเพื่อชดเชยหรือทดแทนการกระทำ ความผิด เป็นการลงโทษทางทรัพย์สินอันจะมีผลเป็นการข่มขู่ทั้งตัวผู้กระทำความผิดเองและ บุคคลทั่วไปในสังคมมิให้กระทำความผิดซ้ำอีก

2.1.2.3 แนวคิดว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับทางแพ่งและมาตรการบังคับทาง อาญา

ปัจจุบันในทางปฏิบัติเมื่อเกิดความผิดเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร เช่น ผู้มีหน้าที่ ชำระค่าภาษีหลักเสียการชำระค่าภาษี กรมศุลกากรซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีอากรนั้น จะมีการใช้มาตรการทางแพ่งหรือมาตรการทางภาษีเพื่อดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะประเมินค่าอากรที่ผู้ผิดนั้นจะต้องชำระ ในขณะที่เดียวกันก็จะมีการดำเนินการ เพื่อใช้มาตรการบังคับทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดโดยการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเป็น คดีอาญา ทั้งนี้เพราะคดีความผิดตามกฎหมายศุลกากรมีลักษณะเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ คดีอาญา

สาเหตุที่มีการใช้ทั้งมาตรการบังคับทางแพ่งและมาตรการบังคับทางอาญานั้น เป็นเพราะมีความเชื่อว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดทางแพ่งแต่เพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถ ทำให้ผู้ผิดนั้นเกิดความเกรงกลัวจนไม่กล้าที่จะกระทำความผิดได้ และการกระทำความผิดของผู้ผิดนั้นก็ อาจจะเป็นตัวอย่างที่ทำให้เกิดการกระทำความผิดของบุคคลอื่นตามมาอีกได้ ดังนั้น การที่นำเอา มาตรการบังคับทางอาญามาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดอีกมาตรการหนึ่งนั้น ก็จะเป็นการ ป้องปรามมิให้การกระทำความผิดเกิดขึ้น

2.2 ความรับผิดในการเสียภาษีตามกฎหมายศุลกากร

2.2.1 แนวคิดและความเป็นมาของกฎหมายศุลกากร

2.2.1.1 ความหมายและความเป็นมาของภาษีศุลกากร

ภาษีศุลกากรเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่เรียกเก็บแก่การนำสินค้าผ่านเข้าหรือออก จากเขตแดนหนึ่งไปยังอีกเขตแดนหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นรัฐในรูปแบบใดๆ ก็ได้ที่ไม่ขึ้นแก่กัน หรือกล่าว

ได้ว่าภาษาสกุลการเป็นภาษาหรืออากรที่เรียกเก็บจากสิ่งของหรือสินค้าที่นำเข้ามาในและส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร

คำว่า “สกุลการ” เป็นภาษาหรืออากร ยังเป็นเรื่องที่สับสนกันอยู่ บางแห่งก็ใช้คำว่าภาษา บางแห่งก็ใช้คำว่าอากร แต่โดยภาพรวมแล้วก็มีความหมายเป็นอย่างเดียวกัน ซึ่งภายหลังจากที่กรมศุลการได้ดำเนินการจัดเก็บภาษีการค้าจากของที่นำเข้าและส่งออกแทนกรมสรรพากรแล้ว ก็มีแนวโน้มไปในทางที่ว่า ถ้าเป็นภาษาสกุลการจะเรียกว่าอากร แต่ถ้าเป็นภาษีการค้าจะเรียกว่าภาษา

การเก็บอากรสินค้าขาเข้าและขาออกของประเทศไทยมีหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดที่ได้มีการค้นพบปรากฏอยู่ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลาในนามีข้าว เจ้าเมือง บ่เอาจกอบในไพร่ลู่ทาง” จากถ้อยคำในศิลาจารึกชี้ให้เห็นว่าสมัยกรุงสุโขทัยมีข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ใครจะทำการค้าก็ได้ เจ้าเมืองไม่เก็บภาษีกา (จกอบ) แก่อาณาประชาราษฎร์เลย จึงเห็นได้เห็นว่า เมื่อก่อนสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้น เจ้าเมืองเคยเอาจกอบคือเคยเก็บภาษีมามาก่อน เพิ่งมายกเลิกการเก็บภาษีสสมัยสุโขทัย¹⁶ โดยในสมัยสุโขทัยนั้นพระมหากษัตริย์ของไทยถือหลักการค้าโดยเสรี ครอบคลุมการค้าทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นการค้าภายในหรือภายนอกประเทศ เพื่อชักจูงให้มีผู้เข้ามาค้าขายในเมืองมากๆ

คำว่า “จกอบ” นั้นเป็นคำเขมร หมายถึงภาษีชนิดหนึ่งซึ่งเก็บแก่สัตว์ หรือสิ่งของที่นำเข้ามาจำหน่าย ในสมัยสุโขทัยภาษีที่เรียกว่า “จกอบ” นี้อาจรวมกับภาษีอื่นๆ ด้วย ในสมัยอยุธยาได้เรียกจกอบเป็นจังกอบบ้างและเรียกเป็นจังกอบก็มี ดังปรากฏในหนังสือคำขายที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทำกับฝรั่งเศส ความว่า “พระราชทานจังกอบขนอนและ ริดชาอยู่ทั้งปวงให้แก่กุ่มบันหฎีฝรั่งเศส” ในสมัยต่อมา อาจเรียกว่า “จังกอบ” เพราะคำนี้ปรากฏในกฎหมายเก่า เช่น กฎหมายลักษณะพระอาญาหลวง มาตรา 3 ว่า “อนึ่ง พระราชทานจังกอบขนอนแก่ผู้ได้ไซร์” และมาตรา 10 ว่า “และเก็บจังกอบในสำเภานาวาเรือใหญ่่น้อย” เหล่านี้เป็นเครื่องแสดงว่า ภาษาสกุลการนี้ อาจมีที่มาปะปนกับภาษาอื่นๆ แล้วต่อมาคลี่คลายมาเป็นภาษาสกุลการใน

¹⁶ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลการ, หน้า 1.

ปัจจุบันนี้ ฉะนั้น จกอบ จึงเป็นเงินค่าภาษีที่เก็บชักส่วนจากสินค้าหรือเก็บเป็นเงินตามขนาดพาหนะที่ขนส่งสินค้า เช่น เรือ เกวียน เมื่อผ่านขนอนทางบกทางน้ำ เป็นต้น¹⁷

สถานที่สำหรับเก็บจกอบ เรียกว่า ขนอน ซึ่งปกติมักตั้งอยู่ที่ปากทางเข้าเมืองหรือปากแม่น้ำเพื่อดักเก็บภาษีให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย พระยาอนุমানราชชนได้อ้างเอกสารฉบับหนึ่งไว้ในหนังสือตำนานสุลทากกรว่า “เมื่อเรือเข้าปากน้ำเจ้าพระยามาสักหน่อยก็ถึงเมืองบางกอก เป็นเมืองเล็กมีกำแพง ที่นี่มีด่านสุลทากกรเป็นด่านแรกตั้งอยู่ เรียกว่า ขนอนบางกอก เรือสำเภาและเรือกำปั่นทุกชาติต้องหยุดทอดสมอและแจ้งให้นายขนอนทราบว่ามีเรือมา มีประสงค์อะไร มาจากไหน เป็นชาติอะไร มีเครื่องศาสตราวุธใหญ่่น้อยอะไรบ้าง บรรทุกสินค้าอะไรเข้ามา เสร็จแล้วก็แล่นต่อไปถึงขนอนอีกแห่งหนึ่งเรียกว่า ขนอนตะนาว อยู่ในวัดพนัญเชิง เป็นต้นทางเรือที่จะเข้าไปในพระนครศรีอยุธยา”

ตามหลักฐานในกฎหมายเก่าลักษณะอาญาหลวงปรากฏว่าทางราชการได้ตั้งสถานที่สำหรับเจ้าพนักงานเพื่อตรวจตราคนเข้าออก สดับตริบฟังข่าวเหตุการณ์บ้านเมืองคอยตรวจตรามิให้มีการลักลอบค้าอาวุธหรือของต้องห้าม สถานที่เช่นว่านี้เรียกว่า ด่าน และเรียก ผู้เป็นหัวหน้าว่า ขุนด่าน ถึงแม้ความหมายของคำว่าด่านในสมัยนั้นแตกต่างจากคำว่าขนอน แต่ปัจจุบันนี้สุลทากกรก็ได้รับการหน้าที่ของขุนด่านไปด้วยเป็นส่วนใหญ่ คงมีแต่เรื่องคนเข้าออกเท่านั้นที่ได้แยกหน้าที่ให้เป็นของกองตรวจคนเข้าเมือง¹⁸

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 ได้ทรงเปลี่ยนวิธีการเก็บภาษีให้มีการประมูลผูกขาดตัดตอน โดยจัดเก็บเป็นส่วนชักจากผลประโยชน์ที่ราษฎรทำมาหาได้ ผู้ที่ได้รับการผูกขาดเรียกเก็บค่าภาษีเรียกว่า “เจ้าภาษี” หรือ “นายอากร” และเรียกสถานที่ที่ตั้งเก็บภาษีว่า “โรงภาษี” โดยที่สินค้าหรือสิ่งที่ผูกขาดบางชนิดได้รวมถึงภาษีสุลทากกรด้วย จึงมักตั้งโรงภาษีในทำเลที่สินค้าผ่านไปมาทำนองเดียวกับขนอนต่างกันตรงที่ว่า ขนอนเป็นสถานที่ที่เจ้าพนักงานไปตั้งเก็บ แต่โรงภาษีมีเจ้าภาษีซึ่งเป็นเอกชนที่ประมูลได้เป็นผู้เก็บเอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 มีพระบรมราชโองการให้ย้ายโรงภาษีมาตั้งติดกับด่าน นับแต่นั้นมาสถานที่ตั้งโรงภาษีกับด่านจึงรวมอยู่ในที่เดียวกัน

¹⁷ กฤษฎา ทองธรรมชาติ, ความรู้ทั่วไปว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับกาสุลทากกร (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์ดี, 2536) หน้า 2.

¹⁸ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายสุลทากกร, หน้า 2.

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้เลิกวิธีผูกขาดการเก็บภาษีมาให้รัฐบาลเก็บแทน และเรียกชื่อใหม่ว่า “ภาษีภายใน” สถานที่สำหรับเรียกเก็บภาษีก็เปลี่ยนจากคำว่าโรงภาษีมาเป็นด่านภาษี และในที่สุดได้กลายมาเป็นด่านศุลกากรจนกระทั่งทุกวันนี้

ส่วนพิกัดอัตราในการเรียกเก็บในสมัยโบราณนั้นจะเก็บในอัตราใดไม่มีหลักฐานปรากฏแน่นอน แต่เชื่อกันว่ามีการเก็บภาษีเป็นสินค้ามากกว่าตัวเงิน เพราะในสมัยโบราณวัตถุที่ใช้เป็นตัวเงินคงมีน้อย ในกฎหมายเก่าลักษณะอาญาหลวงได้กล่าวไว้ว่า “นายพระขนอนธนบุรี ขนอนน้ำ ขนอนบก แห่งใดในพระนครศรีอยุธยาและจะเก็บจังกอบในสำเภานาวาเรือใหญ่หน่อยก็ดี หนบกหนกเกวียนหนทางอันจะถึงขนอนใน ท่านให้นับสิ่งของจนถึง 10 ถ้ำถึง 10 ไชร์ ท่านให้เอาจังกอบนั้น 1 ถ้ำถึง 10 ไชร์ ท่านมิให้เอาจังกอบนั้นเลย”¹⁹ จากหลักฐานดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่าเดิมมีการเก็บจังกอบในอัตรา 10 ซัก 1 โดยจังกอบก็มีลักษณะคล้ายภาษีศุลกากรคือเรียกเก็บจากการผ่านด่านทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

นอกจากจังกอบที่เก็บแก่สินค้าที่นำเข้าและส่งออกแล้ว จากหนังสือของ ม.เดอลาดูแบร์ ราชทูตฝรั่งเศสที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ได้ความว่ามีการเก็บจังกอบจากเรือสินค้าอีกด้วย เดิมเก็บตามขนาดความยาวของเรือในอัตราวาละหนึ่งบาท แต่อย่างต่ำต้องเสียวาละหกบาท แต่ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ได้เพิ่มอัตราขึ้นเป็นวาละยี่สิบบาท²⁰ ในการค้าขายกับพ่อค้าชาวต่างชาติ นอกจากการเก็บจังกอบแล้วรัฐบาลยังได้ออกข้อบังคับอีกหลายอย่างเป็นการผูกขาด ตัวอย่างเช่น ถ้านำของที่จำเป็นต้องใช้ในราชการหรืออาวุธยุทธภัณฑ์เข้ามา รัฐบาลจะขายให้แก่ผู้ใดไม่ได้ แต่ถ้าเป็นสินค้าธรรมดา รัฐบาลจะเลือกซื้อไว้ใช้ในราชการเสียก่อน เหลือออกนั้นจึงให้ซื้อขายกันได้ ในรัชกาลพระเจ้าปราสาททองได้ขยายการหาผลประโยชน์โดยจัดตั้งคลังสินค้าของหลวงขึ้น เป็นที่รวมสินค้าซึ่งเหมาะซื้อจากพ่อค้าชาวต่างชาติ และเป็นที่ยอมรับสินค้าพื้นเมืองเพื่อขายให้แก่ชาวต่างชาติ การเก็บภาษีในสมัยนั้นต่างชาติว่าไม่ยุติธรรม และมักมีเรื่องระหองระแหงเกิดขึ้นระหว่างเจ้าพนักงานกับพ่อค้าต่างชาติ เสมอ เป็นต้นว่าสินค้าที่หลวงรับซื้อไว้ให้ราคาถูก แต่สินค้าที่หลวงขายให้คิดราคาแพง จึงเริ่มมีการขอเจรจาทางการค้าเกิดขึ้น

¹⁹ กฤษฏา ทองธรรมชาติ, ความรู้ทั่วไปว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการศุลกากร, หน้า 3.

²⁰ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลกากร, หน้า 3.

ในปีพุทธศักราช 2364 ผู้สำเร็จราชการเมืองอินเดียของอังกฤษได้ส่ง นายยอน ครอบฟอร์ด เป็นทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีขอเจรจาเรื่องเมืองไทรบุรี และขอลดหย่อน วิธีที่ให้เจ้าพนักงานไปเลือกซื้อสิ่งของที่ต้องพระราชประสงค์หรือต้องการใช้ในราชการเสียก่อน แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ในปีพุทธศักราช 2369 ผู้สำเร็จราชการอังกฤษได้ส่งร้อยเอกเฮนรี เบอร์นี เข้ามา ขอทำสัญญาใหม่ ครังนี้เป็นผลสำเร็จ ข้อความสำคัญในสัญญาก็คือ ยอมให้ไทยเก็บค่าปากเรือ ซึ่งบรรทุกสินค้าเข้ามาขายตามขนาดกว้างของเรือคิดเป็นวาละ 1,700 บาท ถ้าเป็นเรือเปล่า บรรทุกแต่ธัญญาหารเข้ามาซื้อสินค้าเก็บวาละ 1,500 บาท เมื่อได้เก็บค่าปากเรือเช่นนี้แล้ว รัฐบาลไทยจะไม่เก็บภาษีอากรอย่างอื่นอีกจากสินค้าที่บรรทุกเข้ามาและออกไป

ในปีพุทธศักราช 2398 เซอร์ ยอน เบาริง ผู้สำเร็จราชการเมืองฮ่องกง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากพระนางเจ้าวิกตอเรียที่ 2 กษัตริย์อังกฤษ ได้เข้ามาเจรจาขอทำสัญญาทางการค้า อีกครั้ง ข้อความในสนธิสัญญาเบาริงที่เกี่ยวข้องกับภาษีศุลกากรก็คือ ให้ยกเลิกการเก็บ ค่าธรรมเนียมปากเรือ เปลี่ยนมาเป็นเก็บภาษีสินค้าขาเข้าโดยเรียกเก็บในอัตราร้อยละสาม ซึ่งเรียกกันว่าภาษีขาเข้าร้อยละสาม และตามข้อตกลงนี้มีผลกระทบกับการตกลงทำสัญญา ทางการค้ากับชาติอื่นๆ ต่อมา เพราะต่างร้องขอที่จะให้ใช้วิธีการเดียวกับที่ทำสัญญากับอังกฤษ ทั้งสิ้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้รัฐต้องขาดรายได้จากภาษีศุลกากรไปเป็นจำนวนมาก

ต่อมาสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ไทยได้ส่งทหารไปร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตร และฝ่ายสัมพันธมิตรได้รับชัยชนะ ประเทศไทยจึงได้เสนอขอแก้ไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนี้โดยมี นายฟรานซิส บี แทร์ ชาวสหรัฐอเมริกาเป็นผู้เจรจาแทนประเทศไทยจนสำเร็จ รัฐบาลไทยจึงได้ แต่งตั้งให้เป็นพระยาภิรมย์ภักดี และประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศแรกที่ยอมให้เอกราช ทางศาลและศุลกากรแก่ประเทศไทย โดยมีเงื่อนไขว่าประเทศไทยจะต้องแก้ไขกฎหมายให้ สอดคล้องกับนานาประเทศให้เสร็จสิ้นภายใน 10 ปี และในที่สุดประเทศไทยก็ประกาศใช้กฎหมาย พิทักษ์อัตราศุลกากรเป็นฉบับแรก เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พุทธศักราช 2469²¹

สำหรับกฎหมายศุลกากรนั้นได้ยกวางขึ้นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช 2455 การร่าง ได้ยึดแนวกฎหมายศุลกากรของประเทศอังกฤษโดยมีนายวิลเลียม นันท์ ที่ปรึกษาศุลกากรใน สมัยนั้นเป็นผู้ช่วยเหลือ แต่เนื่องจากจะต้องหารือและเจรจากับรัฐบาลของนานาประเทศที่มี

²¹ กฤษฎา ทองธรรมชาติ, *ความรู้ทั่วไปว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการศุลกากร*, หน้า 3.

สนธิสัญญาทางไมตรีและพาณิชย์กับไทยเพื่อขอความเห็นชอบ ประกอบกับได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นในระหว่างปีพุทธศักราช 2457 ถึงปีพุทธศักราช 2461 ทำให้กว่าจะเจรจาทำความตกลงกับนานาประเทศได้ก็ต้องกินเวลาถึง 14 ปี และได้ประกาศใช้เมื่อปีพุทธศักราช 2469 คือ “พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469” ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 43 หน้า 214 วันที่ 13 สิงหาคม พุทธศักราช 2469 อันเป็นรากฐานแห่งกฎหมายศุลกากรและระเบียบพิธีการศุลกากรและใช้ถือปฏิบัติสืบต่อมาจนทุกวันนี้

2.2.1.2 กฎหมายศุลกากรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร

1) กฎหมายศุลกากร

กฎหมายศุลกากร หมายถึง ตั๋วบทซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของศุลกากรและความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำของเข้าและการส่งของออก รวมทั้งหลักปฏิบัติทั่วไปตลอดจนฐานความผิดต่าง ๆ และโทษ²²

กฎหมายศุลกากรของไทยได้ยกร่างขึ้นในสมัยพระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าพร้อมพงษ์อริราชทรงดำรงตำแหน่งอธิบดี (อธิบดีคนที่ 3 ของกรมศุลกากร) เมื่อปีพุทธศักราช 2455 และได้ประกาศใช้เมื่อปีพุทธศักราช 2469 คือ “พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469” โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมภายหลังตามความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยตลอดมา ซึ่งตั้งแต่ต้นจนปัจจุบัน (พุทธศักราช 2550) ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายศุลกากรมาแล้วทั้งสิ้น 21 ครั้ง ส่วนมากแต่ละครั้งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกความเดิมของ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²² มานิต วิทยาเต็ม, ภาษีและกฎหมายศุลกากร, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2532), หน้า 6.

พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เพียงบางมาตรา^๑ เว้นแต่พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 และพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2480 ได้บัญญัติขึ้นใหม่เป็นพิเศษเกี่ยวกับการศุลกากรทางบกและทางอากาศตามลำดับ

โดยสรุปแล้วกฎหมายศุลกากรในปัจจุบันมีดังต่อไปนี้ 1.พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 2.พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พุทธศักราช 2471 3.พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2472 4.พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2474 5.พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2475 6.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 7.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 8.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2480 9.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 10.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 10) พุทธศักราช 2483 11.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2490 12.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2497 13.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 13) พุทธศักราช 2499 14.ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 329 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พุทธศักราช 2515 15.พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2480 พ.ศ.2528 16.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 14) พุทธศักราช 2534 17.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 15) พุทธศักราช 2540 18.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 16) พุทธศักราช 2542 19.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พุทธศักราช 2543 20.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 18) พุทธศักราช 2543 21.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2548 22.พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 20) พุทธศักราช 2548 (การที่ไม่มีพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 5) ต่อจากพระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2475 เนื่องจากการได้มีการกำหนดให้นำเรียงพระราชบัญญัติศุลกากรตามลำดับที่มีผลบังคับใช้อยู่ โดยเริ่มต้นจากพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เป็นฉบับแรก ทำให้พระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2475 เป็นพระราชบัญญัติศุลกากรลำดับที่ 5 จึงต้องเรียกชื่อพระราชบัญญัติศุลกากรฉบับต่อมาเป็นพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2479 ต่อจากพระราชบัญญัติศุลกากรแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พุทธศักราช 2475 รวมทั้งได้ตัดคำว่า “แก้ไขเพิ่มเติม” ออกจากพระราชบัญญัติศุลกากรที่ออกมาใช้บังคับภายหลังด้วย)

กฎหมายศุลกากรนับตั้งแต่ฉบับพุทธศักราช 2469 ที่นับว่าเป็นแม่บทของกฎหมายศุลกากร และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมต่อ ๆ มานั้น เป็นรูปแบบบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ได้ให้อำนาจแก่อธิบดีกรมศุลกากรไว้อย่างกว้างขวางตามมาตรา 3 ที่จะออกข้อบังคับสำหรับกรมศุลกากรตามที่เห็นว่าจำเป็น โดยสามารถออกกฎระเบียบให้เกิดความยืดหยุ่นแก่การค้าระหว่างประเทศและอำนวยความสะดวกแก่ภาคเอกชน²³ อย่างไรก็ตาม กฎหมายศุลกากรจะหยุดนิ่งอยู่กับที่ไม่ได้ หากแต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้ก้าวหน้าทันสมัยตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ เพื่อรองรับความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลก

2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร

เนื่องจากกฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำของเข้าและส่งออก ตรวจสอบ ป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรและการหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร ตลอดจนจัดเก็บภาษีอากรแก่ของที่นำเข้าและส่งออก ดังนั้นในการศึกษากฎหมายศุลกากรจึงต้องศึกษากฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรด้วย ซึ่งได้แก่

ก. กฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร

กฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร หมายถึง ตัวยกกฎหมายซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บและเสียภาษีศุลกากรว่าจะเก็บในอัตราเท่าใด แก่ของชนิดใด มีวิธีเก็บอย่างไร ผู้ที่เกี่ยวข้องมีอำนาจหน้าที่และสิทธิในการเก็บและเสียภาษีศุลกากรอย่างไร เพื่อเป็นหลักเกณฑ์อันเป็นที่ยุติแน่นอนตามที่กฎหมายกำหนด²⁴

จึงเห็นได้ว่า กฎหมายพิกัตอัตราศุลกากรมีความเกี่ยวพันกับกฎหมายศุลกากรอย่างแยกไม่ออก ความในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ก็บัญญัติยืนยันว่า “บรรดาค่าภาษีนั่นให้เก็บตามพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายว่าด้วยพิกัตอัตราศุลกากร...” ดังนั้นการเก็บค่าภาษีศุลกากรนั้นต้องบังคับตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และกฎหมายว่าด้วยพิกัตอัตราศุลกากรประกอบกัน

²³ มาโนช รอดสม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร (ฉบับปรับปรุง), (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2532), หน้า 7.

²⁴ กฤษฎา ทองธรรมชาติ, ความรู้ทั่วไปว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการศุลกากร, หน้า 7.

กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรมีใช้มาแล้วหลายฉบับ บางครั้งก็บัญญัติขึ้นในรูปของพระราชบัญญัติ เช่น พระราชบัญญัติพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2478 บางครั้งก็บัญญัติขึ้นในรูปประกาศของคณะปฏิวัติ เช่น ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 48 ลงวันที่ 13 มกราคม 2502 บางครั้งก็บัญญัติขึ้นในรูปของพระราชกำหนด เช่น พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 ซึ่งให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2478 และกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติดังกล่าว พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 นี้ มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งในรูปของพระราชกำหนดบ้าง ในรูปของพระราชบัญญัติบ้าง ในรูปของประกาศคณะปฏิวัติบ้าง จนมีการแก้ไขครั้งสุดท้ายโดยพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 45) พุทธศักราช 2528 หลังจากนั้นก็มีการบัญญัติกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรฉบับปัจจุบันขึ้น คือ “พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530” โดยให้ยกเลิกพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 และให้ยกเลิกกฎหมายฉบับต่อ ๆ มาที่แก้ไขพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 เสียสิ้น

พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 ประกอบด้วยตัวพระราชกำหนดฯ ซึ่งมี 18 มาตรา และทำยพระราชกำหนดซึ่งมี 4 ภาค อันเป็นส่วนหนึ่งของพระราชกำหนดฯ คือ ภาค 1 หลักเกณฑ์การตีความพิกัดอัตราศุลกากร ภาค 2 พิกัดอัตราอากรขาเข้า ภาค 3 พิกัดอัตราอากรขาออก ภาค 4 ของที่ได้รับยกเว้นอากร ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ข. กฎหมายว่าด้วยของต้องห้ามต้องจำกัด

ของต้องห้าม หมายถึง ของที่มีกฎหมายกำหนดห้ามการนำเข้าหรือส่งออกโดยเด็ดขาด ผู้ใดนำเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรย่อมมีความผิดต้องรับโทษตามกฎหมายที่ห้ามนั้น และเป็นความผิดตามมาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิ แห่งกฎหมายศุลกากรด้วย โดยปกติของต้องห้ามนั้น ได้แก่ ของที่ผู้ใดมิไว้เป็นความผิด เช่น ยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 เป็นต้น สำหรับของอื่นๆ ก็เช่น ครั้งหนึ่งเคยห้ามสินค้าที่ผลิตหรือกำเนิดในประเทศจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งปัจจุบันได้ยกเลิกไปแล้ว ทั้งนี้ เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล

ตัวอย่างสินค้าต้องห้ามในการนำเข้าและส่งออก มีดังนี้

1. วัตถุลามก การนำเข้าและส่งออกวัตถุลามก ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของหนังสือ ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ขึ้น รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย หรือภาพยนตร์ลามกหรือวัตถุลามกอื่นๆ
2. สินค้าที่มีตราหรือลวดลายเป็นรูปธงชาติ
3. ยาเสพติดให้โทษ
4. เงินตรา พันธบัตร ใบสำคัญรับดอกเบี้ยพันธบัตรอันเป็นของปลอมหรือแปลง เหรียญกษาปณ์ที่ทำให้น้ำหนักลดลงโดยทุจริต ดวงตราแผ่นดิน รอยตราแผ่นดิน หรือพระปรมาภิไธย ดวงตราหรือรอยตราของทางราชการอันเป็นของปลอม
5. สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ เช่น แอบบันทึกเสียง (เทปเพลง) แผ่นบันทึกเสียง (คอมแพคดิสก์) แอบบันทึกภาพ (วีดีโอเทป) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หนังสือ หรือสินค้าอื่นใดที่ทำซ้ำหรือดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ของผู้อื่น
6. สินค้าปลอมแปลงหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้า

ของต้องจำกัด หมายถึง ของที่มีกฎหมายกำหนดว่าจะนำเข้าหรือส่งออกหรือผ่านราชอาณาจักรจะต้องได้รับอนุญาตหรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ๆ เช่น ต้องมีใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออก ต้องปฏิบัติตามประกาศอันเกี่ยวกับฉลากหรือใบรับรองการวิเคราะห์ หรือเอกสารกำกับยา เป็นต้น จึงจะนำเข้าหรือส่งออกได้ ผู้ใดนำของต้องจำกัดเข้ามา หรือส่งออก หรือส่งผ่านราชอาณาจักรโดยมิได้รับอนุญาตหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนดไว้ให้ครบถ้วน จะมีความผิดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนั้น ๆ และเป็นความผิดตามมาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิแห่งกฎหมายศุลกากรด้วย

ตัวอย่างของต้องจำกัด เช่น เงินตราตามพระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ.2485, ยุทธภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ.2476, อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน ตามพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490, ยาตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 เป็นต้น ซึ่งอาจพิจารณาได้จากตัวของมัน แต่บางกรณีก็อาจจำกัดโดยวิธีจำกัดจำนวน ปริมาณ ราคา หรือโดยมาตรฐานแห่งของมัน เช่น เคยมีข้อจำกัดว่า การส่งข้าวโพดออกไปนอก

ราชอาณาจักรจะต้องส่งออกไปในจำนวนและในราคาต้นละเท่าใด จึงจะได้รับอนุญาตให้ส่งออกได้ หรือกรณีเป็นเครื่องอุปกรณไฟฟ้าบางอย่าง เช่น บัลลัสต์ จะต้องได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ จึงจะนำเข้าได้

ตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรไม่มีบทบัญญัติที่ห้ามหรือจำกัดการนำเข้าของใด ๆ เข้ามาในหรือส่งออกป็นอกรราชอาณาจักร ของใดจะต้องห้ามหรือต้องจำกัดจึงเป็นไปตามกฎหมายอื่น แต่กฎหมายศุลกากรถือว่า เมื่อของใดต้องห้ามการนำเข้าหรือส่งออกแล้ว การนำเข้าหรือส่งออกก็เป็นความผิด ของต้องจำกัดก็เช่นเดียวกัน จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามที่กฎหมายนั้น ๆ ได้บัญญัติไว้ มิฉะนั้น การนำเข้าหรือส่งออกก็จะเป็นการผิดกฎหมาย

2.2.2 หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษีศุลกากร

2.2.2.1 ความรับผิดชอบในการเสียภาษีสำหรับของที่นำเข้ามาในและของที่ส่งออกไปนอกรราชอาณาจักรตามกฎหมายศุลกากร

ของหรือสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรนั้น โดยทั่วไปจะมีภาษีที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับกรนำเข้าดังกล่าวอย่างน้อยสามประเภทด้วยกัน คือ ภาษีศุลกากรหรืออากรขาเข้า ภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีท้องถิ่น แต่ถ้าเป็นสินค้าที่ระบุไว้ในพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต และสินค้าสุรา ยาสูบ และไฟ ก็จะมีภาษีสรรพสามิตเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

เนื่องจากภาษีแต่ละประเภทจะกำหนดไว้ในกฎหมายแต่ละฉบับที่แตกต่างกัน คือ ภาษีศุลกากรหรืออากรขาเข้าจะกำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530 และพระราชบัญญัติศุลกากรฉบับอื่นๆ อีกหลายฉบับ สำหรับภาษีมูลค่าเพิ่มก็จะกำหนดไว้ตามประมวลรัษฎากร ส่วนภาษีท้องถิ่นที่รวมอยู่ในภาษีมูลค่าเพิ่มก็จะเป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท สำหรับภาษีสรรพสามิตก็จะมีกรกำหนดแยกย่อยออกไปสำหรับสินค้าสุรา ยาสูบ และไฟ คือ พระราชบัญญัติสุรา พุทธศักราช 2493 พระราชบัญญัติยาสูบ พุทธศักราช 2509 และพระราชบัญญัติไฟ พุทธศักราช 2486 ส่วนสินค้าอื่นนอกจากนี้ ก็จะเป็นไปตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พุทธศักราช 2527 และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต พุทธศักราช 2527

จึงเห็นได้ว่าของหรือสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรจะมีกฎหมายภาษีอากรเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายฉบับ ซึ่งอาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายของผู้มีหน้าที่เสียภาษีและการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการเก็บภาษีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง²⁵ ซึ่งในทางปฏิบัติภาษีที่เกี่ยวข้องกับการนำของเข้าจะมีการมอบหมายให้กรมศุลกากรเป็นผู้จัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มแทนกรมสรรพากร และจัดเก็บภาษีสรรพสามิตแทนกรมสรรพสามิต (ดูประมวลรัษฎากร มาตรา 83/10(1), พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ.2527 มาตรา 21, พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 มาตรา 8 ฉ, พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 5 เบญจ และพระราชบัญญัติไฟ พ.ศ.2486 มาตรา 10 ทวิ)

ความรับผิดชอบในการเสียภาษีเป็นหนึ่งในโครงสร้างที่สำคัญของกฎหมายภาษีอากรทุกฉบับ เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อให้รู้ว่าความรับผิดชอบในการเสียภาษีหรือหน้าที่ในการเสียภาษีของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเกิดขึ้นเมื่อใด หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ความรับผิดชอบในการเสียภาษีเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าหนี้ค่าภาษีอากรที่จะต้องเสียให้แก่รัฐเกิดขึ้นเมื่อใด

สำหรับความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษีศุลกากรมีความสำคัญต่อผู้นำของเข้าหรือผู้ที่ส่งออกเป็นอันมาก เพราะถ้าไม่ทราบเวลาแห่งความรับผิดชอบแล้ว ก็ไม่สามารถเสียอากรให้ถูกต้องได้ เนื่องจากว่าฐานที่นำมาคำนวณค่าภาษี อันได้แก่ สภาพของ ราคาของ และพิภพอัตราศุลกากร นั้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลา จึงต้องถือเอาตามที่เป็นอยู่ในเวลาใดเวลาหนึ่งที่แน่นอนตายตัวมาคำนวณค่าภาษี เวลาดังกล่าวคือเวลาแห่งความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษี ดังนั้นในเรื่องความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษีศุลกากรจะทำให้ผู้นำของเข้าหรือผู้ที่ส่งออกสามารถเสียค่าภาษีได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาด้านคดีแก่ผู้ที่กระทำความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรด้วย

1. ความรับผิดชอบในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีสำหรับของที่นำเข้า

กฎหมายศุลกากรได้กำหนดเรื่องความรับผิดชอบในการเสียภาษีศุลกากร (โดยใช้คำว่า ความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษี) สำหรับของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือถือว่านำเข้ามาในราชอาณาจักร ไว้ดังต่อไปนี้

²⁵ ประกาศ คงเอียด, “ความรับผิดชอบในการเสียภาษีและฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร,” ใน 20 ปีศาลภาษีอากรกลาง (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549), หน้า 57.

1) เกิดขึ้นเมื่อนำของเข้าสำเร็จ

พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 10 ทวิ กำหนดให้ ความรับผิดในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีสำหรับของที่นำเข้าเกิดขึ้นในเวลาที่น่าของเข้าสำเร็จ

ส่วนกรณีใดที่จะถือว่าเป็นการนำของเข้าสำเร็จนั้น ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 41 ว่า “ถ้ามีความจำเป็นด้วยประการใดๆ เกี่ยวด้วยการศุลกากรที่จะกำหนดเวลาเป็นแน่นอนว่า การนำของใดๆ เข้ามาจะพึงถือว่าเป็นอันสำเร็จเมื่อไรไซ้ ท่านให้ถือว่าการนำของเข้ามาเป็นอัน สำเร็จ แต่ขณะที่เรือซึ่งนำของเช่นนั้นได้เข้ามาในเขตท่าที่จะถ่ายของจากเรือ หรือท่าที่มีชื่อส่ง ของถึง” ในที่นี้ก็ย่อมหมายถึงท่าหรือที่ใดๆ ที่มีการกำหนดโดยออกเป็นกฎกระทรวงให้เป็นที่หรือ ที่สำหรับการนำเข้าหรือส่งออก หรือนำเข้าและส่งออก ซึ่งของประเภทใดๆ หรือทุกประเภท ทางทะเลหรือทางบกตามมาตรา 4(1) รวมถึงสนามบินสำหรับอากาศยานด้วย ดังนั้น เมื่อมีการ นำของหรือสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรโดยยานพาหนะใดๆ ไม่ว่าจะเป็เรือ อากาศยาน รถยนต์ หรือแม้แต่เป็นการนำเข้ามาโดยแรงงานคนหรือสัตว์ ถ้ามีการนำเข้ามาในเขตท่าหรือเขต ด่านศุลกากรที่กำหนดไว้ ก็ย่อมถือว่าเป็นการนำเข้าสำเร็จ หน้าที่ในการเสียภาษีศุลกากรของ ผู้นำของเข้าจึงเกิดขึ้นในวันที่มีการนำเข้าสำเร็จดังกล่าว สภาพของ ราคาของ และอัตราอากร เป็นอยู่อย่างใด ในเวลาที่ความรับผิดเกิดขึ้นก็จะใช้เป็นหลักในการพิจารณาคำนวณเงินอากรไป ตามนั้น ถึงแม้ว่าในภายหลังสภาพของ ราคาของ และอัตราอากรจะเปลี่ยนแปลงไปก็มีพักต้อง คำนึงถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภายหลังโดยจะอ้างเป็นสาเหตุเพื่อลดหรือเพิ่มค่าภาษีอากร ไม่ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายศุลกากรกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

2) เกิดขึ้นในเวลาที่ยกของออกไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บนเพื่อโอนไปยัง คลังสินค้าทัณฑ์บนอื่น หรือจำหน่ายให้แก่ผู้นำของเข้าสำหรับการผลิต ผสม ประกอบ หรือ บรรจุสำหรับของหรือสินค้าเพื่อส่งออก หรือเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับยกเว้นอากรตาม กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น

กรณีนี้เป็นเรื่องการนำของออกจากคลังสินค้าทัณฑ์บนเข้าไปสู่การได้รับสิทธิ ประโยชน์ทางภาษีอากรอื่นๆ กล่าวคือ เป็นการนำของเข้ามาในราชอาณาจักรและนำไปเก็บไว้ใน คลังสินค้าทัณฑ์บนตามกฎหมายศุลกากร และต่อมามีการปล่อยของออกไปจากคลังสินค้า ทัณฑ์บนเพื่อโอนไปยังคลังสินค้าทัณฑ์บนอื่น หรือเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้นำของเข้า สำหรับการ ผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุ สำหรับของหรือสินค้าเพื่อส่งออกตามมาตรา 19 ทวิ แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 หรือเพื่อจำหน่ายแก่ผู้มีสิทธิได้รับยกเว้น

อาคารตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น ซึ่งมาตรา 88 วรรคสามและวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ได้กำหนดเรื่องการนำเข้าสำเร็จซึ่งเป็นการนำเข้า ในอันจะต้องเสียภาษีไว้ว่า ในการรับของที่ได้มีการโอนจำหน่ายสำหรับกรณีดังกล่าวให้ถือว่าเป็น การนำเข้ามาราชาอาณาจักรหรือนำเข้าสำเร็จในเวลาทีปล่อยของเช่นนั้นออกไปจาก คลังสินค้าทัณฑ์บน โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

อย่างไรก็ตาม ถ้าเป็นการนำของเข้าไปเก็บในคลังสินค้าทัณฑ์บนและต่อมาได้มีการ ปล่อยของออกไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บนโดยมิใช่เพื่อบรรจุให้แก่ผู้นำของเข้าสำหรับใช้ในการ ผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุสำหรับของหรือสินค้าเพื่อส่งออกตามมาตรา 19 ทวิ แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 หรือมิใช่เพื่อบรรจุให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับ ยกเว้นอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น ความรับผิดในอันจะต้องเสีย ภาษีสำหรับกรณีนี้ก็ยังคงถือเวลาที่นำของเข้าสำเร็จเมื่อเวลาที่นำของเข้าได้เข้ามาในเขตท่าที่จะ ถ่ายของจากเรือหรือท่าที่มีชื่อส่งของถึง เพียงแต่พิกัดอัตราศุลกากรจะใช้ตามที่เป็นอยู่ในเวลาที่ ปล่อยของออกไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บนเท่านั้น (มาตรา 10 ทวิ วรรคสอง)

3) เกิดขึ้นในเวลาทีปล่อยของออกไปจากเขตปลอดอากรเพื่อใช้หรือจำหน่าย ภายในราชอาณาจักร หรือเพื่อโอนเข้าไปในคลังสินค้าทัณฑ์บนหรือเพื่อบรรจุให้แก่ผู้นำของเข้า ตามมาตรา 19 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 หรือเพื่อบรรจุให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับยกเว้นอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น

กรณีนี้เป็นเรื่องการนำของออกจากเขตปลอดอากรเข้าไปสู่การได้รับสิทธิ ประโยชน์ทางภาษีอากรอื่นๆ ซึ่งมาตรา 97 นว แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ได้ กำหนดความรับผิดในอันจะต้องเสียภาษีไว้ โดยให้ถือว่าเป็นการนำเข้ามาราชาอาณาจักรหรือนำ เข้าสำเร็จในเวลาทีนำของเช่นนั้นออกจากเขตปลอดอากร ทั้งนี้โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบที่ อธิบดีกำหนด

4) เกิดขึ้นในเวลาทีโอนหรือจำหน่ายสำหรับของทีนำเข้าเพื่อใช้ในการผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุสำหรับของหรือสินค้าเพื่อส่งออก

กรณีนี้เป็นเรื่องการนำของทีนำเข้าตามมาตรา 19 ทวิ เข้าไปสู่การได้รับสิทธิ ประโยชน์ทางภาษีอากรอื่นๆ กล่าวคือเป็นการนำของเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อใช้ในการผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุ ตามมาตรา 19 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช

2482 หากต่อมาได้มีการโอนเข้าไปในคลังสินค้าทัณฑ์บน หรือจำหน่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับยกเว้นอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น ในการรับของที่ได้โอนหรือจำหน่ายไปดังกล่าวให้ถือว่าเป็นการนำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำเข้าสำเร็จในเวลาโอนหรือจำหน่ายของเช่นนั้น โดยให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา 19 จัตวา แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482)

5) เกิดขึ้นเมื่อสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลง

ของใดซึ่งในเวลานำเข้าได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร เพราะเหตุที่นำเข้ามาเพื่อใช้เองโดยบุคคลที่มีสิทธิเช่นนั้น หรือเพราะเหตุที่นำเข้ามาเพื่อใช้ประโยชน์อย่างใดที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะ ถ้าหากของนั้นได้อินไปเป็นของบุคคลที่ไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร หรือได้นำไปใช้ในการอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ หรือสิทธิที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลงของนั้นจะต้องเสียอากรโดยถือสภาพของ ราคา และอัตราอากรที่เป็นอยู่ในวันโอน หรือนำไปใช้ในการอื่น หรือวันที่สิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลงเป็นเกณฑ์ในการคำนวณอากรสำหรับกรณีที่ได้รับลดหย่อนอากร ให้เสียอากรเพิ่มจากที่ได้เสียไว้แล้วให้ครบถ้วนตามจำนวนเงินอากรที่จะพึงต้องเสียทั้งหมด (มาตรา 10 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530)

ในกรณีนี้ความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียภาษีศุลกากรจะเกิดขึ้นเมื่อมีการโอนของที่ได้รับยกเว้นอากรจากบุคคลที่มีสิทธิไปยังบุคคลที่ไม่มีสิทธิ หรือเมื่อมีการนำของไปใช้ในการอื่นที่ไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นอากร หรือเมื่อสิทธิที่จะได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลง

การชำระอากรหรือการชำระอากรเพิ่มดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบของผู้โอนของนั้นไปเป็นของบุคคลที่ไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร หรือผู้ที่มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรที่ได้นำหรือยินยอมให้นำของนั้นไปใช้ในการอื่น หรือผู้ที่ได้รับสิทธิยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดสิทธิลงในขณะที่เป็นเจ้าของ แล้วแต่กรณี

6) เกิดขึ้นในเวลาที่น่าของหรือสินค้าออกจากเขตประกอบการเสรีเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร กรณีนี้เป็นไปตามมาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550

ของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขตประกอบการเสรี รวมทั้งผลิตภัณฑ์ สิ่งพลอยได้และสิ่งอื่น ที่ได้จากการผลิตในเขตประกอบการเสรี หากนำออกจากเขต

ประกอบการเสรีเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร มาตรา 52 แห่งพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550 ได้กำหนดความรับผิดในอันจะต้องเสียภาษีไว้ โดยให้ถือเสมือนว่าได้นำเข้ามาในราชอาณาจักรในวันที่นำออกจากเขตประกอบการเสรี

2. ความรับผิดในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีสำหรับของที่ส่งออก

ความรับผิดในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีขาออกนั้นเกิดขึ้นในวันส่งออกสำเร็จ คือ วันที่เรือซึ่งส่งของออกได้ออกจากเขตท่าซึ่งได้ออกเรือเป็นขั้นที่สุด ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 10 ตี วรคแรก และมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ดังนี้

“มาตรา 10 ตี วรคแรก ความรับผิดในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีสำหรับของที่ส่งออกเกิดขึ้นในเวลาที่ส่งของออกสำเร็จ”

“มาตรา 46 ถ้าหากมีความจำเป็นด้วยประการใดๆ เกี่ยวด้วยการศุลกากรที่จะกำหนดเวลาเป็นแน่นอนว่าการส่งของใดๆ ออก จะพึงถือว่าเป็นอันสำเร็จเมื่อใดไซ้ ท่านให้ถือว่าการส่งของออกเป็นอันสำเร็จแต่ขณะที่เรือซึ่งส่งของออกได้ออกจากเขตท่าซึ่งได้ออกเรือเป็นขั้นที่สุดเพื่อไปจากพระราชอาณาจักรนั้น”

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า แม้กฎหมายจะได้กำหนดให้ความรับผิดในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีขาออกเกิดขึ้นในเวลาที่ส่งของออกสำเร็จ แต่การเสียค่าภาษีขาออกนั้นมิได้ให้ถือตามสภาพของ ราคาของ และอัตราอากรในวันที่ส่งของออกสำเร็จไม่ แต่ให้ถือตามสภาพของ ราคาของ และอัตราอากรในวันที่ออกใบขนสินค้าให้ ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.2.2.2 การคำนวณค่าภาษี

1. การคำนวณภาษีศุลกากรสำหรับของนำเข้า

ฐานภาษีและอัตราภาษีศุลกากรสำหรับของนำเข้า

ฐานภาษี คือ สิ่งที่ใช้ในการคำนวณกับอัตราภาษีเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าภาษีที่จะต้องชำระ ในการคำนวณค่าภาษีศุลกากรหรืออากรขาเข้านั้น พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ได้กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้²⁶

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61.

1) ฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้านำเข้าทั่วไป

การคำนวณค่าภาษีให้ถือตามสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากรที่เป็นอยู่ในเวลาที่ความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษีเกิดขึ้น (มาตรา 10 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 18) พุทธศักราช 2543)

แต่ในกรณีของที่เก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บนให้คำนวณตามพิกัดอัตราศุลกากรที่ใช้อยู่ในเวลาซึ่งได้ปล่อยของเช่นว่านั้นออกไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บน ไม่ว่าจะปล่อยออกไปในสภาพเดิมที่นำเข้าหรือในสภาพอื่น

แสดงให้เห็นว่าหากมีการนำของเข้าและมีได้นำไปเก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บน การคำนวณอากรขาเข้า ก็จะต้องถือตามสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากรที่เป็นอยู่ในเวลาที่ความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษีเกิดขึ้น คือวันที่มีการนำเข้าสำเร็จ หรือวันที่เรือที่นำเข้าซึ่งของหรือสินค้าได้เข้ามาในเขตท่าที่จะถ่ายของจากเรือหรือท่าที่มีชื่อส่งของถึง แม้ว่าสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากรจะเปลี่ยนแปลงไปในภายหลังก็มีพิกัดอัตราศุลกากรที่ใช้นำเข้าสำเร็จ ของอยู่ในสภาพของเรียบร้อย แต่เกิดอุบัติเหตุหรือสูญหายในภายหลังขณะขนถ่ายออกจากเรือหรือเก็บในคลังสินค้าก็ดี หรือราคาของอาจเปลี่ยนแปลงไปในภายหลังอันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเปลี่ยนแปลงก็ดี หรืออัตราอากรที่ใช้ในวันนำเข้าสำเร็จตามกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรเป็นอยู่อย่างหนึ่ง แต่มีกฎหมายเปลี่ยนแปลงอัตราอากรใหม่ในภายหลังก็ดี ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในภายหลังเช่นนี้จะนำมาอ้างเป็นสาเหตุเพื่อลดหรือเพิ่มค่าภาษีอากรไม่ได้ แต่ถ้าเป็นการนำของหรือสินค้าเข้าไปเก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บน การคำนวณค่าอากรก็จะเปลี่ยนแปลงไปโดยต้องคำนวณตามพิกัดอัตราศุลกากรที่ใช้อยู่ในเวลาซึ่งได้ปล่อยของออกไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บน

2) ฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้าที่ปล่อยออกจากคลังสินค้าทัณฑ์บนเพื่อโอนไปยังคลังสินค้าทัณฑ์บนอื่น หรือเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้นำของเข้าสำหรับใช้ในการผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุสำหรับของหรือสินค้าเพื่อส่งออก หรือเพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับยกเว้นอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น

ของที่เก็บไว้ในคลังสินค้าทัณฑ์บน ให้คำนวณค่าภาษีตามพิกัดอัตราศุลกากรที่ใช้อยู่ในเวลาซึ่งได้ปล่อยของเช่นว่านั้นออกไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บน ไม่ว่าจะปล่อยออกไปใน

สภาพเดิมที่นำเข้าหรือในสภาพอื่น (มาตรา 10 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469)

3) ฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้าที่ปล่อยออกจากเขตปลอดอากรเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักร

ของที่ปล่อยออกไปจากเขตปลอดอากร ให้คำนวณค่าภาษีตามสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากรที่เป็นอยู่ในเวลาซึ่งได้ปล่อยของเช่นนั้นออกไปจากเขตปลอดอากร (มาตรา 10 ทวิ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469)

ดังนั้นการคำนวณค่าอากรสำหรับกรณีนี้จึงต้องพิจารณาถึงวันที่มีการปล่อยของออกไปจากเขตปลอดอากรเป็นสำคัญ และในกรณีนี้ไม่ว่าจะเป็นสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากรก็จะใช้ตามที่เป็นอยู่ในเวลาที่มีการปล่อยของออกไปจากเขตปลอดอากร ซึ่งจะแตกต่างกับกรณีของที่ปล่อยไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บน กล่าวคือ ในการคำนวณค่าภาษีสำหรับของที่ปล่อยไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บนเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรนั้น ราคาของและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจะถือตามที่เป็นอยู่ในวันที่นำเข้าสำเร็จตามมาตรา 10 ทวิ

4) ฐานภาษีสำหรับของที่นำเข้าเพื่อใช้ในการผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุสำหรับของหรือสินค้าเพื่อส่งออก

กรณีนี้เป็นเรื่องการนำของเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อใช้ในการผลิต ผสม ประกอบ หรือบรรจุ ตามมาตรา 19 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 หากต่อมาได้มีการโอนเข้าไปในคลังสินค้าทัณฑ์บน หรือจำหน่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับยกเว้นอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรหรือกฎหมายอื่น ฐานภาษีก็ย่อมถือตามสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราอากรที่เป็นอยู่ในวันที่ถือว่าเป็นการนำเข้ามาในราชอาณาจักรหรือนำเข้าสำเร็จในเวลาโอนหรือจำหน่ายของเช่นนั้น

5) ฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้ากรณีที่มีสิทธิในการยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลง

ของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร เพราะเหตุที่นำเข้ามาเพื่อใช้เองหรือโดยบุคคลที่มีสิทธิ หรือเพราะเหตุที่นำเข้ามาเพื่อใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งที่กำหนดไว้โดยเฉพาะ ถ้าหากของนั้นได้ออนไปเป็นของบุคคลที่ไม่มีสิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากร หรือได้นำไปใช้ในการอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ หรือสิทธิที่ได้รับยกเว้นหรือลดหย่อน

อากรสิ้นสุดลง ของนั้นก็จะต้องเสียอากรโดยถือสภาพของ ราคา และอัตราอากรที่เป็นอยู่ในวัน โอน หรือนำไปใช้ในการอื่น หรือวันที่สิทธิได้รับยกเว้นหรือลดหย่อนอากรสิ้นสุดลง (มาตรา 10 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530)

6) ฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้าที่นำออกจากเขตประกอบการเสรีเพื่อ
จำหน่ายในราชอาณาจักร

ของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรและนำเข้าไปในเขตประกอบการเสรี รวมทั้ง
ผลิตภัณฑ์ สิ่งพลอยได้และสิ่งอื่น ที่ได้จากการผลิตในเขตประกอบการเสรี หากนำออกจากเขต
ประกอบการเสรีเพื่อใช้หรือจำหน่ายในราชอาณาจักรจะต้องเสียค่าธรรมเนียมพิเศษตามกฎหมาย
ว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน อากรขาเข้า ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีสรรพสามิต ตามสภาพ ราคา
และอัตราภาษีอากรที่เป็นอยู่ในวันที่นำออกจากเขตประกอบการเสรี (มาตรา 52 แห่ง
พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550)

2. การคำนวณภาษีศุลกากรสำหรับของส่งออก

ของส่งออกที่ต้องชำระค่าภาษีอากรขาออกในปัจจุบันมีเพียง 3 ประเภทเท่านั้น
คือ ไม้บางชนิด คือ ไม้ซุงและไม้แปรรูป หนังโคและหนังกระบือดิบที่ยังไม่ฟอก และสินค้าที่นำ
ออกจากพื้นที่พัฒนาร่วมฯ ตามกฎหมายว่าด้วยองค์กรร่วมไทย-มาเลเซีย

กฎหมายศุลกากรกำหนดให้การคำนวณค่าภาษีให้ถือตามสภาพของ ราคาของ
และพิกัดอัตราศุลกากรที่เป็นอยู่ในเวลาที่ออกใบขนสินค้าให้ (มาตรา 10 ตรี วรรคสอง แห่ง
พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469)

ส่วนการขอคืนค่าภาษีในกรณีที่ไม่ได้ส่งของออกนอกราชอาณาจักรนั้น ให้กระทำ
ได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวัน แต่ไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่ออกใบขนสินค้าให้ (มาตรา 10 ตรี
วรรคสาม)

ความรับผิดในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีขาออก ถึงแม้จะเกิดขึ้นในเวลาที่จะส่งของ
ออกสำเร็จ แต่การเสียค่าภาษีขาออกให้ถือตามสภาพของ ราคาของ และอัตราอากรที่เป็นอยู่ใน
วันที่ออกใบขนสินค้าให้ ใบขนสินค้าขาออกใดที่ได้ชำระอากรไว้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว จะไม่ต้อง
ชำระอากรเพิ่มหรือได้รับเงินอากรคืน ถึงแม้ว่าก่อนจะส่งของออกไปจริงได้มีการเปลี่ยนแปลงราคา

หรือพิกัดอัตราอากร ทำให้ของชนิดตามใบขนสินค้าขาออกนั้นจะต้องเสียอากรมากขึ้น หรือน้อยลง หรือยกเว้นอากรก็ตาม

สำหรับของหรือสินค้าส่งออกที่ได้เสียอากรขาออกไว้ในเวลาที่ยื่นใบขนสินค้าแล้ว หากของตามใบขนสินค้าไม่ได้ส่งออกนอกราชอาณาจักร กฎหมายก็ได้เปิดช่องให้เรียกร้องของคืนเงินอากรได้ แต่ได้กำหนดระยะเวลาให้ขอคืนอากรได้เมื่อพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันที่ออกใบขนสินค้าให้ และจะต้องขอคืนภายในไม่เกิน 90 วัน นับแต่วันที่ออกใบขนสินค้าให้ นั่นคือ มีระยะเวลาที่จะขอคืนอากรได้เพียง 60 วันเท่านั้น

2.2.2.3 การเก็บค่าภาษี

หลักการในการเรียกเก็บค่าภาษีนั้นเป็นไปตามมาตรา 10 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ซึ่งบัญญัติว่า “บรรดาค่าภาษีนั้นให้เก็บตามบทพระราชบัญญัตินี้และตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร การเสียค่าภาษีให้เสียแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในเวลาที่ออกใบขนสินค้าให้” โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) บรรดาค่าภาษีให้เก็บตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

คำว่า “พระราชบัญญัตินี้” หมายความว่ารวมถึง ทั้งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติมต่อมาทุกฉบับ ซึ่งกฎหมายศุลกากรได้บัญญัติหลักการเก็บค่าภาษีอากรไว้หลายมาตรา เช่น เรื่องความรับผิดชอบในอันที่จะต้องเสียค่าภาษีตามมาตรา 10 ทวิ มาตรา 10 ตริ มาตรา 41 มาตรา 46 และมาตรา 97 นว วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 รวมทั้งเรื่องการยกเว้นการเรียกเก็บอากรในบางกรณี เช่น การยกเว้นการเก็บอากรขาเข้าและอากรขาออกแก่ของที่ปล่อยไปจากคลังสินค้าทัณฑ์บนเพื่อส่งออกนอกราชอาณาจักร ตามมาตรา 88 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เป็นต้น

2) ให้เก็บค่าภาษีตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร

กฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรที่ใช้อยู่ในปัจจุบันคือ พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530 ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์การเก็บภาษี หลักเกณฑ์การตีความ และมีบัญชีแนบท้ายระบุดัตราอากรที่ต้องเรียกเก็บแก่ของที่นำเข้าและส่งออก รวมตลอดถึงของที่ได้รับยกเว้นอากรด้วย ซึ่งประเทศไทยใช้กฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ. 2478

แต่เดิมอัตราอากรที่กำหนดไว้ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดอัตราอากรตามสภาพ คือจัดเก็บตามหน่วยของ เช่น ตามน้ำหนัก จำนวน ปริมาณ เป็นต้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 ได้นำระบบพิกัดอัตราศุลกากรของบรัสเซลส์ (Brussels Tariffs Nomenclature : BTN) มาใช้ และในปี พ.ศ. 2531 กรมศุลกากรได้นำเอาระบบพิกัดฮาร์โมนิไนซ์ (Harmonized System : HS) มาใช้จนถึงปัจจุบัน

โดยปกติแล้ว การเสียภาษีต้องเสียตามอัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราอากรท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530 โดยอัตราอากรมี 2 ประเภท คือ อัตราอากรตามราคาและอัตราอากรตามสภาพ ดังนี้

อัตราอากรตามราคา (Ad Valorem Duty) คือ ภาษีที่จัดเก็บโดยคิดเป็นร้อยละของมูลค่าหรือราคาสินค้า ทั้งนี้โดยไม่คำนึงว่าของที่นำเข้ามาหรือส่งออกนั้นจะมีจำนวนมากหรือน้อยเพียงใด ซึ่งอากรขาเข้าจะคิดจากราคา C.I.F. (Cost-Freight-Insurance) ส่วนอากรขาออกจะคิดจากราคา F.O.B. (Free on Board) ตัวอย่างเช่น ท่อไอเสีย ซึ่งจัดอยู่ในพิกัดอัตราอากรขาเข้าประเภทที่ 8708.92 เสียอากรขาเข้าร้อยละ 30 ของราคาของ เฟอร์นิเจอร์ทำด้วยไม้ชนิดที่ใช้ในสำนักงาน ซึ่งจัดอยู่ในพิกัดอัตราอากรขาเข้าประเภทที่ 9403.30.00 เสียอากรขาเข้าร้อยละ 20 ของราคาของ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ การจัดเก็บภาษีศุลกากรนั้นจะเก็บตามราคามากกว่าเก็บตามสภาพ

อัตราอากรตามสภาพ (Specific Duty) คือ การกำหนดอัตราภาษีต่อสินค้า 1 หน่วยเป็นจำนวนแน่นอน เช่น ชันละ กิโลกรัมละ อันละ หรือ หน่วยละ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจัดอยู่ในพิกัดอัตราอากรขาเข้าประเภทที่ 2711.11.00 เสียอากรขาเข้าคิดเป็น กิโลกรัม กิโลกรัมละ 0.001 บาท กาว ซึ่งจัดอยู่ในพิกัดอัตราอากรขาเข้าประเภทที่ 3503.00.10 เสียอากรขาเข้าคิดเป็นกิโลกรัม กิโลกรัมละ 4.10 บาท เป็นต้น

อัตราอากรที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราอากรดังกล่าว อาจเป็นอัตราอากรตามราคาหรืออัตราอากรตามสภาพอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่กฎหมายระบุ กรณีที่พิกัดอัตราอากรท้ายพระราชกำหนดฯ ระบุไว้ทั้งอัตราอากรตามราคาและอัตราอากรตามสภาพ คือ กำหนดไว้เป็นอัตราอากรคู่ ก็ให้เสียอากรที่คิดเป็นเงินสูงกว่า (มาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530)

3) ให้เสียแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในเวลาที่ยื่นใบขนสินค้าให้

ของนำเข้าหรือส่งออกที่แจ้งชำระค่าภาษี ผู้นำของเข้าหรือส่งออกที่ต้องการรับมอบของไปจากศุลกากรหรือต้องการส่งมอบของออกไปนอกราชอาณาจักร ผู้นั้นต้องยื่นใบขนสินค้าและเสียค่าภาษีต่อกรมศุลกากรโดยจ่ายแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

2.2.2.4 ราคาศุลกากร

ภาษีศุลกากร คือ ภาษีที่เรียกเก็บจากสินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก สิ่งที่เป็นฐานในการคำนวณภาษีศุลกากรมี 3 อย่าง คือ สภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากร โดยสภาพของ คือ สภาพของที่นำเข้าหรือส่งออก เช่น สภาพเก่าหรือใหม่ คุณภาพ เป็นต้น ราคาของ คือ ราคาศุลกากรตามคำนิยามในมาตรา 2 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พุทธศักราช 2543 พิกัดอัตราศุลกากร คือ พิกัดอัตราศุลกากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร

ราคาของที่นำเข้าหรือส่งออกมีความสำคัญต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากรมาก เพราะในการจัดเก็บภาษีศุลกากรส่วนใหญ่จะเป็นการจัดเก็บตามราคาสูงกว่าตามสภาพ เมื่อราคาของมีความสำคัญเช่นนี้ มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 จึงบังคับให้ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกแสดงราคาศุลกากรในใบขนสินค้า ซึ่งหากผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกสำแดงราคาต่ำกว่าราคาอันแท้จริงนอกจากจะต้องเสียภาษีอากรเพิ่มขึ้นแล้ว ยังอาจมีความผิดทางอาญาฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ซึ่งมีโทษปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ และมีความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งปรับทั้งปรับ

เดิมกรมศุลกากรใช้ “ราคาอันแท้จริงในท้องตลาด” เป็นเกณฑ์ในการประเมินภาษีศุลกากร แต่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2543 เป็นต้นมา เพื่อรองรับระบบราคาแกดต์ที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องนำมาใช้ตามข้อผูกพันที่มีต่อองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) กรมศุลกากรได้นำ “ราคาศุลกากร” มาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินภาษี

ศุลกากรแทน ซึ่งเป็นวิธีการที่กำหนดขึ้นมาจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT)²⁷

หลักการสำคัญของระบบราคาเกตต์ คือ การตีราคาของที่นำเข้ามาจากต่างประเทศโดยยึดถือราคาตามผู้ส่งซื้อในประเทศได้จ่ายไปจริงให้กับผู้ขาย ซึ่งจะทำให้ราคาทางการค้าและราคาศุลกากรสอดคล้องกัน

ความหมายของราคาศุลกากร

ราคาศุลกากรตามมาตรา 2 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พุทธศักราช 2543 ให้ความหมายไว้ดังนี้

1) กรณีนำเข้า หมายถึง ราคาเพื่อการจัดเก็บอากรตามราคาอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการเลือกใช้ราคา และการกำหนดราคาตามกฎหมายกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543) ซึ่งมีวิธีการกำหนดราคาศุลกากร 6 วิธี ประกอบด้วย

ก. ราคาซื้อขายของที่นำเข้า

ข. ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน

ค. ราคาซื้อขายของที่คล้ายกัน

ง. ราคาหักทอน

จ. ราคาคำนวณ

ฉ. ราคาย้อนกลับ

²⁷ มาโนช รอดสม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร, หน้า 64.

กรณีส่งของออก หมายถึง ราคาขายส่งเงินสดซึ่งจะพึงขายของประเภทและชนิดเดียวกันได้โดยไม่ขาดทุน ณ เวลาและที่ที่ส่งของออก โดยไม่หักทอนหรือลดหย่อนราคาแต่อย่างใด

เฉพาะ “ราคาสุทธการ” หรือ “ราคา” แห่งของ ในกรณีของนำเข้าเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติขึ้นมาเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตาม “ความตกลงว่าด้วยการนำมาตรการ 7 ของแกตต์ 1994 มาถือปฏิบัติ” เพราะความตกลงดังกล่าวใช้บังคับกับการประเมินราคาหรือการกำหนดราคาสำหรับของนำเข้า เท่านั้น ส่วน “ราคาสุทธการ” หรือ “ราคา” แห่งของ ในกรณีของส่งออกมิใช่กรณีที่ประเทศไทยกำหนดขึ้นมาเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตาม “ความตกลงว่าด้วยการนำมาตรการ 7 ของแกตต์ 1994 มาถือปฏิบัติ” แต่อย่างใด²⁸

การกำหนดราคาสุทธการเพื่อความมุ่งหมายในการจัดเก็บอากรขาเข้านั้นจะต้องใช้วิธีที่ 1 ก่อน แต่หากพิจารณาเห็นว่าราคาของที่นำเข้ามีราคาต่ำอย่างที่ไม่น่าจะเป็นมูลค่าอันแท้จริงได้ ให้พิจารณาใช้วิธีที่ 2, 3 ต่อไปเรียงตามลำดับจนถึงวิธีที่ 6²⁹

1. ราคาซื้อขายของที่นำเข้า

ราคาซื้อขายของที่นำเข้า คือ ราคาที่ได้ชำระจริงหรือราคาที่จะต้องชำระสำหรับของเมื่อได้ขายเพื่อส่งออกมายังประเทศไทย โดยได้มีการปรับราคาแล้วและไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใดๆ ในการจำหน่ายหรือใช้ของนั้นแต่ประการใด รวมทั้งความมีอิสระต่อกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายด้วย ทั้งนี้ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 2 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543)

2. ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน

ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน หมายความว่า ราคาซื้อขายของที่เหมือนกันใน ทุกด้านทั้งลักษณะทางกายภาพ คุณภาพ และชื่อเสียง รวมทั้งของที่มีความแตกต่างเพียงเล็กน้อยทางด้านรูปร่างภายนอก และผลิตขึ้นในประเทศเดียวกันกับของที่นำเข้าที่กำลังประเมินราคาด้วย ทั้งนี้ โดยให้คำนึงถึงค่าประกันภัย ค่าขนส่งของมายังท่าหรือที่ที่นำของเข้า ค่าขนของลง ค่าขน

²⁸ ดูเพิ่มเติมใน ชูชาติ อิศวโรจน์, รวมกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรพร้อมคำอธิบาย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), หน้า 222.

²⁹ มาโนช รอดสม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร, หน้า 65.

ของขึ้น และค่าจัดการต่างๆ เกี่ยวข้องกับการขนส่งของมายังท่าหรือที่ที่นำของเข้าด้วย ตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 3 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543)

3. ราคาซื้อขายของที่คล้ายกัน

ต้องเป็นราคาซื้อขายของที่ไม่เหมือนกันในทุก ๆ ด้าน แต่มีลักษณะและวัสดุ ส่วนประกอบเหมือนกัน ซึ่งสามารถทำหน้าที่อย่างเดียวกันและทดแทนกันได้ในการค้า และผลิตขึ้นในประเทศเดียวกันกับของที่กำลังประเมินราคา ในการกำหนดว่าของใดจะเป็นของที่คล้ายกันหรือไม่นั้น ให้คำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ซึ่งรวมถึงคุณภาพ ชื่อเสียง และเครื่องหมายการค้า ของของด้วย แต่ทั้งนี้ ไม่รวมถึงของซึ่งรวมหรือสะท้อนผลงานด้านวิศวกรรม พัฒนาการ งานศิลป์ งานออกแบบ แบบแปลน และภาพร่าง ซึ่งมีได้ทำการปรับราคาเนื่องจากองค์ประกอบ เหล่านี้กระทำขึ้นในราชอาณาจักร ตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543)

4. ราคาหักทอน

ในการกำหนดราคาศุลกากร ถ้าไม่มีราคาซื้อขาย หรือราคาซื้อขายไม่อาจจะยอมรับได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ศุลกากรก็ต้องกำหนดราคาศุลกากรโดยใช้ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน และถ้าหากว่าในการดำเนินการดังกล่าวก็ยังไม่สามารถกำหนดราคาศุลกากรได้ ก็ให้นำราคาซื้อขายของที่คล้ายกันมาใช้ แต่ถ้าหากว่ายังไม่สามารถกำหนดราคาได้อีก ก็ต้องนำราคาหักทอนมาใช้เป็นลำดับต่อไป ซึ่งราคาหักทอนที่ใช้ในการกำหนดราคาศุลกากรสำหรับของที่นำเข้า จะต้องเป็นราคาซื้อขายต่อหน่วยของของที่นำเข้า หรือของนำเข้าที่เหมือนกัน หรือของนำเข้าที่ได้ขายไปในราชอาณาจักรในสภาพเดียวกับที่นำเข้า โดยหักค่าใช้จ่ายต่างๆ ออก ตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 5 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543)

5. ราคาคำนวณ

หากไม่สามารถจะกำหนดราคาศุลกากรโดยใช้ ราคาซื้อขายของที่นำเข้า ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน ราคาซื้อขายของที่คล้ายกัน หรือ ราคาหักทอน ตามลำดับ ได้ ก็ต้องใช้วิธีถัดไป คือ การกำหนดราคาศุลกากรโดยราคาคำนวณ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 6 แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543) ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ เอาต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายต่างๆ มารวมกันเพื่อกำหนดเป็นราคาศุลกากร

6. ราคาย้อนกลับ

ถ้าราคาบุคลากรไม่สามารถจะกำหนดได้ตามวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น การกำหนดราคาบุคลากรจะต้องใช้ราคาย้อนกลับตามที่ได้บัญญัติไว้ในหมวด 7 แห่งกฎกระทรวงฉบับที่ 132 (พ.ศ.2543) ซึ่งของนั้นจะต้องได้รับการประเมินราคาบนพื้นฐานของราคาที่ได้มาจากวิธีการที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยมีการปรับแต่งวิธีการเหล่านั้นอย่างสมเหตุสมผล ภายในขอบเขตซึ่งจำเป็นต้องทำเพื่อให้ได้มาซึ่งราคาบุคลากรที่ถูกต้องต่อไป

2.2.2.5 พิกัดอัตราบุคลากร

ได้กล่าวมาแล้วว่า บรรดาค่าภาษีนอกจากจะเรียกเก็บตามกฎหมายบุคลากรแล้ว จะต้องเรียกเก็บตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราบุคลากรอีกด้วย ในที่นี้ ผู้วิจัยจึงขออธิบายเรื่องพิกัดอัตราบุคลากรไว้ด้วยโดยสังเขป

พิกัดบุคลากร คือ การจำแนกประเภทสินค้าออกเป็นประเภทต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการจำแนกเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี และต่อมาเมื่อการค้าและการอุตสาหกรรมได้ขยายตัวมากขึ้น การจำแนกพิกัดอัตราบุคลากรก็เพื่อประโยชน์ในการตอบสนองของความจำเป็นที่จะต้องทราบถึงปริมาณและมูลค่าทางการค้าไม่ว่าสินค้านั้นๆ จะต้องจัดเก็บภาษีหรือไม่ก็ตาม³⁰

ดังนั้น พิกัดอัตราบุคลากรจึงมีบทบาทโดยตรงต่อการคลัง การเศรษฐกิจ และสังคม โดยที่รัฐใช้พิกัดอัตราบุคลากรเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร อุตสาหกรรม การส่งออก เพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของประเทศและเพื่อความผาสุกของประชาชนควบคู่กันไปด้วย อาทิเช่น รัฐอาจกำหนดอัตราอากรไว้ต่ำสำหรับวัตถุดิบเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ ส่วนสินค้าที่เป็นของฟุ่มเฟือยก็จะเก็บภาษีอากรในอัตราสูง เป็นต้น

ในระยะแรกๆ การจำแนกประเภทของสินค้าเป็นไปอย่างง่าย ๆ โดยการจัดประเภทของสินค้าเรียงลำดับตามตัวอักษรของสินค้าซึ่งมีอัตราภาษีเดียวกัน หรือซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีเหมือนกัน แต่ต่อมาเมื่ออัตราภาษีและการยกเว้นภาษีมีมากขึ้น จึงได้เปลี่ยนการจำแนกโดยคำนึงถึงธรรมชาติหรือสาระของสินค้ามากกว่าสถานะของอัตราภาษี

³⁰ สถิติย์ ลิมพงศ์พันธ์ุ, "กฎหมายศุลกากรระหว่างประเทศ," วารสารศุลกากร 2, 9(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2531) : 9.

ในขณะที่เดียวกัน เมื่อการค้าระหว่างประเทศได้ขยายตัวมากขึ้น ความยุ่งยากที่เกิดจากการจำแนกประเภทสินค้าที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศก็เกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการจัดเรียงประเภทหรือชนิดของสินค้า ชื่อและบทนิยามของสินค้า หรือแม้กระทั่งหลักการพื้นฐานในการจำแนกประเภทสินค้า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการจำแนกประเภทสินค้าในทางศุลกากรที่เป็นมาตรฐานสากลขึ้นเพื่อให้การจำแนกประเภทสินค้ามีลักษณะเป็นระบบและแบบอย่างเดียวกันในระดับระหว่างประเทศ โดยมีการใช้บทนิยามของสินค้าในทางศุลกากรที่เข้าใจร่วมกัน เพื่อความง่ายและความแน่นอนของความหมาย อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการใช้การตีความและการเจรจาทางศุลกากร และเพื่อให้มีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบอย่างเดียวกันทางการค้าระหว่างประเทศ เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบสถิติทางการค้าระหว่างประเทศ จึงได้มีการสร้างระบบการจำแนกประเภทสินค้าแบบสากลและจัดทำสำเร็จในปี 1937 เรียกว่า Geneva or the League of Nations Nomenclature

แต่ระบบการจำแนกประเภทสินค้านี้ก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ระบบการจำแนกประเภทสินค้าที่มีการนำไปใช้อย่างกว้างขวางคือระบบของคณะมนตรีความร่วมมือทางศุลกากรตาม Convention of 15th December 1950 on Nomenclature for the Classification of Goods in Customs Tariffs and Protocol of Amendment on 1st July, 1955

จนกระทั่งต้นปี 1986 จึงได้เริ่มใช้ระบบการจำแนกประเภทสินค้าใหม่ตาม International Convention on the Harmonized commodity Description and Coding System หรือที่เรียกกันว่า Harmonized System เพื่อตอบสนองต่อระบบการผลิตและเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว และเพื่อให้การจำแนกประเภทสินค้าในทางสถิติซึ่งยังมีความแตกต่างกันอยู่ได้รวมเข้ามาอยู่ในระบบการจำแนกอย่างเดียวกัน ซึ่งนอกจากจะนำระบบการจำแนกประเภทสินค้านี้มาใช้ทางศุลกากรแล้ว ยังได้ใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นด้วย เช่น ระบบสถิติ และระบบการขนส่ง เป็นต้น³¹

เพื่อที่จะให้การจำแนกประเภทสินค้าที่เป็นสากลดังกล่าวมีมาตรฐานเป็นอย่างเดียวกัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีความยืดหยุ่นที่จะทำให้แต่ละประเทศสามารถตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันออกไปได้ อนุสัญญาฉบับนี้จึงกำหนดให้ประเทศภาคีต้องปฏิบัติตามระบบโครงสร้างและรหัสที่กำหนดไว้ แต่สามารถที่จะจำแนกให้ละเอียดลงไปอีกหากจำเป็น เช่น เมื่อ

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 10.

จำแนกประเภทสินค้าออกเป็นรหัส 6 หลักที่มีอยู่ในระบบแล้วก็อาจแยกย่อยลงไปอีก หรือในกรณีประเทศกำลังพัฒนามักอาจนำอนุสัญญามาใช้บางส่วนได้ ฯลฯ

สำหรับระบบพิกัดอัตราศุลกากรที่ใช้ในประเทศไทยนั้นก็ใช้ระบบพิกัดฮาร์โมนไนซ์ (Harmonized System : HS) ดังเช่นนานาประเทศ และยังสามารถจำแนกพิกัดของสินค้าให้ละเอียดลงไปอีกเป็นรหัส 8 หลัก เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะและธรรมชาติของสินค้าหรือของที่มีการนำเข้าหรือส่งออกจากประเทศไทย ซึ่งในกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรของไทย กำหนดว่า ของที่นำเข้าหรือพาเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรนั้น ให้เรียกเก็บและเสียอากรตามที่กำหนดไว้ในพิกัดอัตราอากรแนบท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร โดยในพิกัดอัตราอากรแนบท้ายนี้แบ่งออกเป็น 4 ภาค คือ

ภาค 1 ว่าด้วยหลักเกณฑ์การตีความพิกัดอัตราศุลกากร

ภาค 2 ว่าด้วยพิกัดอัตราอากรขาเข้า

ภาค 3 ว่าด้วยพิกัดอัตราอากรขาออก

ภาค 4 ว่าด้วยของที่ได้รับการยกเว้นอากร

พิกัดอัตราอากรขาเข้าแบ่งออกเป็น 21 หมวด 97 ตอน โดยจัดแยกลำดับเป็นหมวดๆ จากสิ่งที่มีชีวิตเรื่อยไปเป็นอาหาร เคมีภัณฑ์ เครื่องจักร ยานพาหนะ ฯลฯ โดยแต่ละหมวดแต่ละตอนตลอดจนแต่ละประเภทได้จำแนกของตั้งแต่เป็นวัตถุดิบจนกระทั่งเป็นวัตถุดิบสำเร็จรูป และสรุปรวมของใดๆก็ตามที่ไม่สามารถจัดเข้าประเภทใดได้ไว้ในตอนสุดท้าย เช่น ของอื่นๆ ทำด้วยอะลูมิเนียม รวมไว้ในประเภท 76.16 ของอื่นๆ ทำด้วยสังกะสี รวมไว้ในประเภท 79.07 ของอื่นๆ ทำด้วยดีบุก รวมไว้ในประเภท 80.07 เป็นต้น

2.2.2.6 การปฏิบัติพิธีการศุลกากร

พิธีการศุลกากร หมายถึง วิธีการศุลกากร ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้โดยทั่วไปในพระราชบัญญัติศุลกากร เพื่อให้การบริหาร การควบคุมการจัดเก็บภาษีศุลกากร การนำเข้าและการส่งออก และการควบคุมของต้องห้ามต้องกักตอยู่ในกรอบและเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งเพื่อเป็นมาตรการป้องกันมิให้เกิดช่องโหว่ในการหลีกเลี่ยงบทกฎหมาย ดังนั้น พิธีการศุลกากรจึง

เริ่มตั้งแต่การนำเข้าหรือส่งของออก จนกระทั่งรับของไปจากอารักขาของศุลกากรหรือส่งของออกไปนอกราชอาณาจักรแล้วนั่นเอง โดยมีพระราชบัญญัติศุลกากรเป็นแม่บท³²

พิธีการศุลกากรกำหนดขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันว่าสินค้าที่นำเข้าและส่งออกจะได้รับการปฏิบัติตามกระบวนการในการจัดเก็บอากรศุลกากรในแบบมาตรฐานเดียวกัน เช่น พิธีการศุลกากรสำหรับของนำเข้า พิธีการศุลกากรสำหรับของส่งออก พิธีการนำเข้าสินค้าชั่วคราวเพื่อจัดการประชุมและจัดงานแสดงสินค้านานาชาติระหว่างประเทศ พิธีการศุลกากรสำหรับการนำเข้าของเอกสิทธิ์หรือของที่ได้รับบริจาค พิธีการ A.T.A. CARNET (การนำเข้าสินค้าชั่วคราวเพื่อนำกลับออกไป โดยได้รับยกเว้นค่าภาษีอากร) พิธีการศุลกากรโดยใช้ใบขนขาเข้าพิเศษ ฯลฯ

พิธีการศุลกากรของแต่ละประเทศจะถูกกำหนดขึ้นอย่างสอดคล้องกับความนิยมในทางการค้าระหว่างประเทศ และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อความสะดวกต่อการบริหารงานภาษีอากร พิธีการทางศุลกากรของเกือบทุกประเทศจึงมีกฎเกณฑ์คล้ายคลึงกัน จะมีข้อแตกต่างกันบ้างก็เพียงหลักปฏิบัติปลีกย่อยเท่านั้น

จากการที่ภาวะการณ์ทางการค้าของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ละประเทศพยายามที่จะก้าวเข้าสู่การเป็นสมาชิกในเวทีการค้าโลก และแข่งขันกันทางการค้าระหว่างประเทศ แต่ละประเทศจึงได้กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) ดังนั้นวิธีการตรวจสอบและควบคุมทางกายภาพต่อสินค้าทุกชนิดจึงไม่สามารถนำมาใช้บังคับได้อีกต่อไป ในปี 1973 คณะมนตรีความร่วมมือทางศุลกากรจึงได้ก่อตั้งอนุสัญญาว่าด้วยพิธีการศุลกากรที่ง่ายและเป็นอย่างเดียวกัน (The International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures, 1974) หรือที่เรียกกันว่า Kyoto Convention (อนุสัญญาเกียวโต) ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่กำหนดขึ้นเพื่อวางแบบแผนของระบบพิธีการศุลกากรสากล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับภาคีในอนุสัญญาในการนำไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายใน เช่น บทบัญญัติเกี่ยวกับพิธีการก่อนยื่นใบขนสินค้า พิธีการนำเข้า

³² พิธีการศุลกากรของประเทศไทยนอกจากปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แล้ว ยังกระจายอยู่ในพระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวงการคลัง ประกาศกรมศุลกากร และประมวลข้อบังคับของกรมศุลกากรอีกด้วย โปรดดู บุญชนะ อุตถากร และพยุ่ง สายัณห์วิกลิต, ภาษีศุลกากร (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2506), หน้า 120.

พิธีการส่งออก พิธีการผ่านแดน การนำเข้าชั่วคราว การคืนอากร คลังสินค้า เขตปลอดภาษี เป็นต้น ยกตัวอย่างในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิธีการนำเข้าจะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องต่างๆ เช่น การยื่นใบขนสินค้าล่วงหน้า การยื่นใบขนสินค้าตามเวลาที่กำหนด การชำระภาษีภายหลังการนำเข้า การตรวจปล่อยสินค้านอกที่ทำกรศุลกากร เป็นต้น³³ ในปัจจุบัน อนุสัญญาเกียวโต ได้ถูกปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์การค้าโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ที่เรียกว่า The Revised Kyoto Convention 1999 โดยมีหลักการสำคัญคือเน้นให้ประเทศภาคีหรือประเทศสมาชิกทำพิธีการศุลกากรของตนเองให้มีความเรียบง่ายและเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา เพื่อความโปร่งใสและความสะดวกในทางการค้าระหว่างประเทศ (Transparency and Trade Facilitation)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ความพยายามที่จะทำให้พิธีการศุลกากรเป็นไปด้วยความสะดวกและเป็นไปในแนวทางเดียวกันในระดับสากลนั้น มีอุปสรรคอยู่ที่ความตรงข้ามกันระหว่างการอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) กับ การจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพ เพราะในขณะที่ตระหนักถึงความสำคัญในการตรวจปล่อยสินค้าให้สะดวกรวดเร็ว ก็ต้องคำนึงถึงหน้าที่ของการตรวจสินค้าเพื่อเป็นหลักประกันในการจัดเก็บภาษีอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศุลกากร และเพื่อให้การอำนวยความสะดวกทางการค้า (Trade Facilitation) และการควบคุมทางศุลกากร (Customs Control) เป็นไปอย่างเหมาะสม จึงมีการนำเอาหลักการบริหารความเสี่ยง (Risk Management) และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการดำเนินงานของกรมศุลกากรในปัจจุบัน

1. เอกสารที่สำคัญในการผ่านพิธีการนำเข้าและส่งออก

1) ใบขนสินค้า (Entry) หมายถึง แบบพิมพ์ของทางราชการ กรมศุลกากร กำหนดขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายศุลกากร มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2482 กำหนดให้ผู้นำเข้ายื่นใบขนสินค้าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามแบบและมีคู่ฉบับเป็นจำนวนเท่าที่อธิบดีต้องการ ในใบขนสินค้าจะแสดงรายการต่างๆ ของสินค้าที่กรมศุลกากรต้องการใช้ เพื่อการตรวจสอบและเรียกเก็บภาษีอากร ตลอดจนใช้เป็นหลักฐานในการทำสถิติทางศุลกากรด้วย

³³ สถิติย์ ลิมพงศ์พันธ์, "กฎหมายศุลกากรระหว่างประเทศ," วารสารศุลกากร 2, 9(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2531) : 11.

เนื่องจากมีกฎหมายศุลกากรหลายมาตราที่บัญญัติถึงใบขนสินค้าในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์แห่งการใช้ ตัวอย่างใบขนสินค้า³⁴ เช่น

ก) ใบขนสินค้าขาเข้า ผู้นำเข้าต้องยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้องก่อนที่จะนำของใดๆ ไปจากอารักขาของศุลกากร (มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) และต้องยื่นตามแบบและมีคู่ฉบับเป็นจำนวนเท่าที่อธิบดีต้องการ

ข) ใบขนสินค้าขาออก ก่อนที่จะส่งของใดๆ ออกนอกราชอาณาจักร ต้องยื่นใบขนสินค้าโดยถูกต้อง (มาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) และต้องทำใบขนสินค้าขาออกก่อนบรรทุกของลงเรือ เพราะก่อนการย้ายขนสินค้าลงเรือลำเดียวเพื่อนำไปบรรทุกเรือต่างประเทศอีกทอดนั้นต้องผ่านการตรวจสอบของพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน จึงจะบรรทุกเรือต่างประเทศได้ และเจ้าหน้าที่จะยังไม่ตรวจสอบสินค้านั้นหากว่ายังมีได้จัดทำใบขนสินค้าขาออก

ค) ใบขนสินค้าถ่ายลำ เป็นใบขนสินค้าที่ใช้ในการลำเลียงถ่ายของออกจากเรือลำหนึ่งลงเรืออีกลำหนึ่ง ตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 โดยไม่ต้องยื่นใบขนสินค้าขาเข้าหรือใบขนสินค้าขาออก แต่ให้ยื่นใบขนสินค้าทำเป็นสองฉบับ มีข้อความต้องกันตามแบบใบแนบที่กำหนด (ใบแนบ 9)

รายการที่สำแดงในใบขนสินค้า

ในใบขนสินค้าขาเข้าและใบขนสินค้าขาออก ผู้ปฏิบัติพิธีการต้องสำแดงชนิดของคุณภาพ ปริมาณ น้ำหนัก ราคาศุลกากร และรายการอย่างอื่นๆ ตามแต่อธิบดีจะต้องการ พร้อมทั้งลงนามรับรองในใบขนสินค้า เพื่อรับรองใบขนสินค้าว่าข้อความที่ได้แสดงไว้ นั้นเป็นความจริง (มาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2482) และจะต้องสำแดงประเภทของและเกณฑ์ปริมาณที่ต้องใช้ในการเก็บอากรให้ถูกต้องครบถ้วน (มาตรา 7 แห่งพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530) ต้องสำแดงเครื่องหมายและเลขหมายของหีบห่อที่มีของบรรจุอยู่ให้ตรงกับบัญชีสินค้าประจำเรือ (Manifest) บัญชีราคาสินค้า (Invoice)

³⁴ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลกากร, หน้า 95.

และใบตราส่งสินค้า (Bill of Lading หรือ Airway Bill) (มาตรา 118 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469)

ผู้มีอำนาจลงนามในใบขนสินค้า

ผู้มีอำนาจลงนามในใบขนสินค้า ได้แก่ ผู้มีอำนาจลงนามตามกฎหมายในฐานะที่เป็นตัวการ ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาก็ได้แก่เจ้าของ ถ้าหากเป็นนิติบุคคลก็ได้แก่ผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล แต่ถ้าหากตัวแทนไม่สามารถทำหน้าที่ได้ด้วยเหตุใดก็ตาม อาจมอบอำนาจให้ตัวแทนดำเนินพิธีการได้ แต่ต้องเป็นไปตามระเบียบที่กรมศุลกากรกำหนด

2) บัญชีราคาสินค้า (Invoice) หมายถึงเอกสารที่แจ้งราคาสินค้าซึ่งซื้อขายกันมาให้ผู้ซื้อทราบและถือเป็นเอกสารที่สำคัญที่สุดในการจัดเก็บภาษีอากร บัญชีราคาสินค้าต้องเป็นต้นฉบับ รายการที่แสดงต้องสมบูรณ์ตามหลักการค้าสากล กล่าวคือ ต้องมีรายการเกี่ยวกับประเทศที่ซื้อ ประเทศที่ส่ง เมืองกำเนิดสินค้า ข้อความที่แสดงว่าซื้อขายกันเสร็จเด็ดขาดหรือไม่ ราคาต่อหน่วย มีการซื้อขายกันเป็นเงินสดหรือไม่ รวมราคาเป็นเงินเท่าใด ราคาที่ขายเป็นราคาที่รวมค่าระวางบรรทุก (Freight) หรือค่าประกันภัย (Insurance) หรือไม่ รายละเอียดเกี่ยวกับชนิดคุณภาพ และปริมาณของ เครื่องหมายเลขหมายหีบห่อ และต้องมีลายมือชื่อผู้ส่งของในต่างประเทศรับรองความถูกต้องของบัญชีราคาสินค้าด้วย

3) บัญชีสินค้าสำหรับเรือ (Manifest) กรมศุลกากรต้องเรียกให้ตัวแทนเรือยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือขณะรายงานเรือเข้า เพื่อทราบถึงสภาพของขณะนำเข้า และจะต้องถูกต้องตรงกันกับที่สำแดงในใบขนสินค้า ตามความในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ส่วนของส่งออกนั้น นายเรือหรือตัวแทนเรือจะต้องยื่นบัญชีสินค้าสำหรับเรือระบุรายละเอียดเกี่ยวกับชนิดสินค้าว่าจะส่งไปไหน จำนวนหีบห่อ เครื่องหมาย ชื่อผู้ส่งของออกเป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติพิธีการศุลกากรที่สำคัญประการหนึ่งด้วย

4) ใบตราส่งสินค้า ใบตราส่งสินค้าในกรณีที่น่าเข้าหรือส่งออกทางเรือ เรียกว่า Bill of Lading แต่หากเป็นกรณีที่น่าเข้าหรือส่งออกทางอากาศยาน จะเรียกใบตราส่งนี้ว่า Airway Bill ใบตราส่งสินค้าแต่ละฉบับ ก็คือรายการในบัญชีสินค้าสำหรับเรือซึ่งแสดงรายการบรรทุกของลงเรือตามลำดับท่า และลำดับเวลาที่บรรทุกนั่นเอง การเรียกให้ยื่นใบตราส่งสินค้าก็เพื่อใช้แทนบัญชีสินค้าสำหรับเรือเพื่อใช้ตรวจสอบให้ตรงกันกับใบขนสินค้าเป็นสำคัญ

5) เอกสารประกอบใบขนสินค้าตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการยื่นใบขนสินค้า สำหรับของต้องจำกัด ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกจะต้องสำแดงรายการใบอนุญาต หรือเลขที่และวันที่ ของใบอนุญาตลงในใบขนสินค้าด้วย พร้อมทั้งนี้ต้องมีใบอนุญาตหรือหนังสืออนุญาตแนบใบขน สินค้าขณะผ่านพิธีการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจปล่อยจะได้ตรวจสอบอีกชั้นหนึ่ง

2. พิธีการศุลกากรสำหรับการนำเข้าและส่งออก

พิธีการศุลกากรสำหรับการนำเข้าและส่งออกตามกฎหมายศุลกากรแบ่งออกได้ เป็น พิธีการนำเข้าและส่งออกทางเรือ พิธีการนำเข้าและส่งออกทางบก พิธีการนำเข้าและส่งออก ทางอากาศยาน และพิธีการนำเข้าและส่งออกทางไปรษณีย์ พิธีการเหล่านี้มีหลักเกณฑ์ คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ นอกจากจะต้องผ่านพิธีการ ณ ท่าหรือ ที่ที่กำหนดไว้พร้อมทั้งยื่นเอกสาร สำคัญที่จะต้องใช้ผ่านพิธีการตามกฎหมายแล้ว การนำเข้าหรือการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร จะต้องประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการคือ จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมาย อื่นที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร เป็นประการแรก จะต้องยื่นใบขนสินค้าอันถูกต้อง เป็นประการที่ สอง และจะต้องชำระค่าภาษีอากรให้ครบถ้วน หรือวางเงินประกันค่าภาษีอากรโดยถูกต้อง เป็น ประการที่สาม พิธีการในส่วนนี้จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ก็เพื่อให้การบริหารงานภาษีอากร เป็นไปโดยสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสำคัญ

2) จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการ ศุลกากร

ผู้นำเข้าและผู้ส่งออกต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรว่าด้วยเรื่องใบขนสินค้า การเสียภาษี ซึ่งจะต้องเสียตามสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากร ตามที่กำหนดไว้ใน กฎหมาย ดังได้กล่าวมาแล้ว พร้อมทั้งต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ของต้องจำกัด ที่ต้องมีใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน จึงจะทำการผ่านพิธีการศุลกากรได้ เช่น อาหาร ยารักษาโรค เป็นต้น

2) ต้องยื่นใบขนสินค้าอันถูกต้อง

ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกต้องสำแดงรายการในใบขนสินค้าขาเข้าหรือใบขนสินค้า ขาออกให้ถูกต้องครบถ้วน ถ้าสำแดงไว้ขาดตกบกพร่อง ไม่ตรงกับความจริง เป็นเหตุให้ค่าภาษี อากรขาด อาจมีความผิดฐานสำแดงเท็จหลีกเลี่ยงอากร เมื่อผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกได้จัดทำใบขน สินค้าถูกต้องตามระเบียบแล้ว ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกจะต้องนำใบขนสินค้าและเอกสารประกอบ

ใบขนสินค้า อันได้แก่ บัญชีราคาสินค้า ใบตราส่งสินค้า ใบอนุญาตให้นำสินค้าเข้าหรือส่งสินค้าออกสำหรับของต้องจำกัด หรือเอกสารอื่นๆ ที่จำเป็นไปยื่นให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจสอบรับรองเพื่อสั่งการชำระภาษีต่อไป

3) ต้องชำระค่าภาษีอากรให้ครบถ้วนหรือวางเงินประกันโดยถูกต้อง

ผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกจะต้องนำใบขนสินค้าไปชำระค่าภาษีอากรหรือวางเงินประกัน แล้วแต่กรณีให้ครบถ้วน ก่อนที่จะนำต้นฉบับใบขนสินค้าไปดำเนินการขั้นตรวจปล่อยของต่อไป

2.2.3 ฐานความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร

2.2.3.1 ความผิดฐานลักลอบและหลีกเลี่ยง

ความผิดฐานลักลอบและหลีกเลี่ยงบัญญัติอยู่ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดนำหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องเข้ามาในพระราชอาณาจักร์ไทยก็ดี หรือส่งหรือพาของเช่นว่านี้ออกไปนอกพระราชอาณาจักร์ก็ดี หรือช่วยเหลือด้วยประการใด ๆ ในการนำของเช่นว่านี้เข้ามาหรือส่งออกไปก็ดี หรือย้ายถอนไป หรือช่วยเหลือให้ย้ายถอนไป ซึ่งของดังกล่าวนั้นจากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคง หรือโรงเก็บของโดยมิได้รับอนุญาตก็ดี หรือให้ที่อาศัยเก็บ หรือเก็บ หรือซ่อนของเช่นว่านี้ หรือยอม หรือ จัดให้ผู้อื่นทำการเช่นว่านั้นก็ดี หรือเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการขนหรือย้ายถอน หรือกระทำการใดแก่ของเช่นว่านั้นก็ดี หรือเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากร หรือในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและ ข้อจำกัดใด ๆ อันเกี่ยวแก่การนำของเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของโดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น ๆ ก็ดี หรือหลีกเลี่ยงข้อห้าม หรือข้อจำกัด อันเกี่ยวแก่ของนั้นก็ดี สำหรับความผิดครั้งหนึ่ง ๆ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ”

มาตรา 27 อาจแยกเป็นฐานความผิดได้ถึง 9 ฐาน ดังต่อไปนี้

1. ความผิดฐานนำหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง เข้ามาในราชอาณาจักร แม้จะเป็นของที่ไม่ต้องเสีย

อาคารเข้าหรือเป็นของที่ได้รับยกเว้นอากรก็เป็นความผิดตามมาตรานี้ได้เช่นกัน หากของนั้นมีได้นำมา “ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง”

2. ความผิดฐานนำหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ออกไปนอกราชอาณาจักร แม้จะเป็นของที่ไม่ต้องเสียอากรขาออกก็เป็นความผิดตามมาตรานี้ได้เช่นกัน หากของนั้นมีได้นำมา “ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง”

3. ความผิดฐานช่วยเหลือด้วยประการใด ๆ ในการนำของที่ยังมิได้เสียภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องเข้ามาหรือออกไปนอกราชอาณาจักร ในความผิดฐานนี้ แม้ผู้กระทำจะกระทำการเพียงแค่ช่วยเหลือไม่ว่าจะด้วยวิธีการใด ๆ ในการนำหรือพาของดังกล่าวเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักร ก็จะมีผิดและต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการ แทนที่จะถูกลงโทษเพียงสองในสามส่วนดังเช่นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายทั่วไป

ผู้ช่วยเหลือในที่นี้ หมายถึง ผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาโดยการให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด หากช่วยเหลือหลังการกระทำความผิดตามมาตรา 27 สำเร็จแล้ว ผู้ช่วยเหลือนั้นจะไม่มีผิดตามมาตรา 27 แต่อาจเข้าองค์ประกอบความผิดฐานรับของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวิ

4. ความผิดฐานย้ายถอนไปหรือช่วยเหลือให้ย้ายถอนไปซึ่งของที่ยังมิได้เสียภาษี ของต้องจำกัด ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ออกไปจากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคงหรือโรงเก็บของโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งมาตรา 27 กำหนดโทษไว้เป็นพิเศษว่าทั้งตัวการและผู้สนับสนุนได้รับโทษเท่ากัน

5. ความผิดฐานให้ที่อาศัยเก็บ หรือเก็บ หรือซ่อนของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือยอม หรือจัดให้ผู้อื่นทำการเช่นนั้น ในความผิดฐานนี้ผู้กระทำจะเป็นผู้เก็บของดังกล่าวไว้เอง คือ อยู่ในความครอบครองของตนเอง หรือเพียงแต่ให้ที่อาศัยเก็บเท่านั้นก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว หรือเพียงแต่ยอมให้เก็บหรือจัดให้ผู้อื่นกระทำการเก็บของดังกล่าวไว้ก็เป็นความผิดเช่นเดียวกัน

6. ความผิดฐานเกี่ยวข้อด้วยประการใด ๆ ในการขนหรือย้ายถอน หรือกระทำการอย่างใดแก่ของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี ของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่าน

ศุลกากรโดยถูกต้อง ในความผิดฐานนี้บัญญัติถ้อยคำค่อนข้างกว้าง คือ ใช้คำว่า “เกี่ยวข้องกับด้วยประการใด ๆ” ดังนั้น จึงต้องพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไปว่าลักษณะการกระทำดังกล่าวถือได้หรือไม่ว่าเป็นการเกี่ยวข้องกับด้วยประการใด ๆ ในการขนหรือย้ายถอนของเช่นนั้น

ความผิดฐานนี้ถือเป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบหนีศุลกากรทุกฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งกฎหมายศุลกากรมีลักษณะพิเศษในการกำหนดให้ลงโทษผู้สนับสนุนเท่ากับตัวการ

ในความผิดทั้ง 6 ฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจเรียกรวมกันได้ว่าเป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร อันเป็นการกระทำที่อุกอาจโดยไม่เกรงกลัวต่อบทกฎหมายศุลกากร กฎหมายศุลกากรจึงให้ถือว่าเป็นความผิดโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้กระทำจะมีเจตนาหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482)^{*}

7. ความผิดฐานเกี่ยวข้องกับด้วยประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากร

คำว่า หลีกเลี่ยง คือการหลบหลีกการเสียค่าภาษี การกระทำมิได้อุกอาจเหมือนการลักลอบหนีศุลกากร แต่เป็นการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้ของของตนรอดพ้นจากการเสียภาษีศุลกากร โดยผู้กระทำความผิดอาจจะนำของนั้นมาให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจหรือดำเนินการผ่านพิธีการศุลกากรโดยปกติ แต่ไม่ได้แสดงของนั้นโดยเปิดเผยหรือปกปิดข้อเท็จจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ซึ่งการกระทำอาจเป็นความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 มาก่อนแล้ว และความผิดฐานนี้ถึงโทษผู้สนับสนุนเช่นเดียวกับตัวการ รวมทั้งลงโทษการพยายามกระทำความผิดเช่นเดียวกับการกระทำความผิดสำเร็จ

8. ความผิดฐานเกี่ยวข้องกับด้วยประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและข้อจำกัดใด ๆ อันเกี่ยวแก่การนำเข้าของเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น

^{*} มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 บัญญัติว่า “การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 นั้นให้ถือว่าเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่”

เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของ โดยเจตนาจะซื้อค่าภาษีของรัฐบาลของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี ของต้องจำกัด หรือ ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง

การหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงตามฐานนี้เป็นการหลีกเลี่ยงบงกชบังคับคือบท กฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของกรมศุลกากรอันเกี่ยวแก่การนำเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของอันเกี่ยวแก่การนำเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของ การหลีกเลี่ยงจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามระเบียบของกรมศุลกากรมาขั้นหนึ่งก่อนแล้ว เช่น ในการส่งมอบของต้องทำใบขนสินค้าและต้องรับรองในใบขนสินค้าว่าข้อความที่แสดงไว้นั้นเป็นสัจจริง นอกจากนั้นยังต้องยื่นบัญชีราคาสินค้าประกอบด้วย ถ้ารายการที่สำแดงในใบขนสินค้าไม่ถูกต้องหรือบัญชีราคาสินค้าสำแดงคลาดเคลื่อน ผู้นั้นย่อมมีความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 แต่การสำแดงเท็จนั้นจะเป็นความผิดฐานนี้ด้วยก็ต่อเมื่อมีผู้กระทำความเจตนาจะซื้อภาษีด้วย หากผู้กระทำไม่มีเจตนาจะซื้อโก่งค่าภาษีอากรก็ไม่ใช่ความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรด้วยแต่อย่างใด ดังเช่นยื่นใบขนสินค้าเสียภาษีอากรในพิกัดอัตราอากรต่ำ แต่เจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าควรเสียในพิกัดอัตราอากรที่สูงกว่า ชนิดของที่สำแดงไว้ถูกต้อง เพียงแต่จัดประเภทพิกัดผิดเพราะมีปัญหาคาบเกี่ยวโดยเป็นของที่จัดเข้าได้หลายประเภทพิกัด ถึงแม้ว่าการสำแดงคลาดเคลื่อนนั้นจะทำให้อากรขาด แต่การจะปรับปรับว่าบุคคลดังกล่าวมีเจตนาจะซื้อค่าภาษีด้วยก็จะขาดความเป็นธรรม³⁵ เมื่อบุคคลนั้นไม่มีเจตนาจะซื้อโก่งค่าภาษีอากรก็ย่อมไม่เป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากร

ความผิดฐานนี้ลงโทษตัวการ ผู้สนับสนุนการกระทำความผิด การกระทำความผิดสำเร็จหรือการกระทำเพียงขั้นพยายามเท่าเทียมกันหมด เช่นเดียวกับความผิดฐานอื่น ๆ ในมาตรา 27

การหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงที่เป็นความผิดฐานนี้ ต้องมีเจตนาที่จะซื้อค่าภาษีเป็นองค์ประกอบสำคัญ ถ้าขาดเจตนาดังกล่าวก็จะไม่ครบองค์ประกอบของความผิดฐานนี้ แม้ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 จะบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดตามมาตราดังกล่าว มีความผิดแม้จะมีได้มีเจตนา แต่เมื่อในตอนท้ายของมาตรา 27 นี้ ได้มีข้อความว่า “โดยเจตนาจะซื้อค่าภาษีของรัฐ...” ดังนั้น องค์ประกอบของความผิด

³⁵ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศุลกากร, หน้า 286.

ตามมาตรานี้ แม้จะไม่ต้องการเจตนาธรรมดา แต่ยังต้องการเจตนาพิเศษ คือ เพื่อซื้อค่าภาษีของรัฐด้วย จึงจะครบองค์ประกอบความผิดฐานนี้ ดังนั้นจึงนำบทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 เรื่องยกเว้นเจตนามาใช้กับความผิดฐานนี้ไม่ได้ เพราะมีเจตนาพิเศษโดยชัดแจ้งอยู่แล้ว นั่นคือเจตนาจะซื้อค่าภาษี

9. ความผิดฐานหลีกเลี่ยงข้อห้าม หรือข้อจำกัดอันเกี่ยวแก่ของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี ของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง เช่นในกรณีที่น่าเข้า ไม่ต้องอากรขาเข้า แต่เป็นของที่มีข้อจำกัด คือ ต้องได้รับอนุญาตก่อน จึงจะนำเข้าได้ ถ้าหากมีการนำเข้ามา แม้จะจัดทำใบขนสินค้าครบถ้วนถูกต้อง แต่ก็จะเป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงข้อจำกัดได้ เพราะยังมีได้รับอนุญาตให้นำเข้า แต่ได้นำของดังกล่าวเข้ามาแล้ว เป็นต้น

การกระทำความผิดฐานนี้มีต้องคำนึงเจตนาของผู้กระทำ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482

2.2.3.2 ความผิดฐานรับของหนีภาษี

ความผิดฐานรับของหนีภาษีถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 27 ทวิแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื้อ รับจําหน่าย หรือรับไว้โดยประการใดซึ่งของอันตนรู้ว่าเป็นของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องก็ดี หรือเป็นของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ข้อจำกัดหรือข้อห้ามอันเกี่ยวแก่ของนั้นก็ดี มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือทั้งจำทั้งปรับ”

วัตถุประสงค์ของการบัญญัติมาตรานี้ก็เพื่อให้การรับไว้ซึ่งของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น โดยหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร หรือโดยหลีกเลี่ยงข้อห้ามหรือข้อจำกัดใดๆ เป็นความผิดด้วย สำหรับองค์ประกอบในส่วนขอเจตนาที่ยังคงต้องการ “เจตนา” ในการกระทำอยู่ เพราะในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 มิได้รวมถึงการกระทำตามมาตรา 27 ทวิ ด้วยแต่อย่างใด นอกจากนี้ผู้กระทำยังต้องรู้ด้วยว่าของที่ตนรับไว้ด้วยประการใด ๆ ข้างต้นนั้น เป็นของที่นำเข้ามาใน

ราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร หรือโดยหลีกเลี่ยงข้อห้าม หรือข้อจำกัด มิฉะนั้นจะไม่ครบองค์ประกอบความผิด

ลักษณะของการกระทำความผิดฐานรับของหนีภาษีตามมาตรา 27 ทวินี้เป็นการช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกในภายหลังที่การกระทำความผิดตามมาตรา 27 สำเร็จไปแล้ว นอกจากนี้ มีข้อน่าสังเกตว่าการซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย น่าจะหมายถึงการเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการลักลอบหนีศุลกากรดังบัญญัติไว้ในมาตรา 27 แต่ที่จริงแล้วหาเป็นเช่นนั้นไม่ ความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบของความผิดตามมาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิอยู่ที่ว่าการกระทำที่เป็นการสนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 27 นั้นต้องเป็นการกระทำก่อนหรือขณะกระทำความผิด แต่การกระทำดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 ทวินี้ เป็นการกระทำภายหลังการกระทำความผิดฐานลักลอบหรือหลีกเลี่ยงสำเร็จลงแล้ว³⁶ เทียบได้กับความผิดฐานรับของโจรตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 357 กรณีที่ช่วยซ่อนเร้น ช่วยจำหน่าย ช่วยพาเอาไปเสีย ซื่อ รับจํานำ หรือรับไว้โดยประการใด ๆ ซึ่งทรัพย์อันได้มาโดยการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์นั่นเอง

2.2.3.3 ความผิดฐานล่าแดงเท็จ

ความผิดฐานล่าแดงเท็จถูกบัญญัติอยู่ในมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากรซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำหรือจัดหรือยอมให้ผู้อื่นกระทำ หรือยื่น หรือจัดให้ผู้ยื่นยื่นซึ่งใบขนสินค้า คำล่าแดง ใบรับรอง บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ หรืออันพระราชบัญญัตินี้บังคับให้กระทำนั้นเป็นความเท็จก็ดี เป็นความไม่บริบูรณ์ก็ดี หรือเป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใด ๆ ก็ดี หรือถ้าผู้ใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้บังคับให้ตอบคำถามอันใดของพนักงานเจ้าหน้าที่มิได้ตอบคำถามอันนั้นโดยสัตย์จริงก็ดี หรือถ้าผู้ใดไม่ยอม หรือละเลยไม่ทำ ไม่รักษาไว้ ซึ่งบันทึกเรื่องราว หรือทะเบียน หรือสมุดบัญชี หรือเอกสาร หรือตราสารอย่างอื่น ๆ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้บังคับไว้ก็ดี หรือถ้าผู้ใดปลอมแปลงหรือใช้เมื่อปลอมแปลงแล้ว ซึ่งเอกสารบันทึกเรื่องราวหรือตราสารอย่างอื่นที่พระราชบัญญัตินี้บังคับไว้ให้ทำ หรือใช้ในกิจกรรมใด ๆ เกี่ยวด้วยพระราชบัญญัตินี้ก็ดี หรือแก้ไขเอกสารบันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่นภายหลังที่ได้ออกไปแล้วทางราชการก็ดี

³⁶ มาโนช รอดสม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับปรับปรุง), หน้า 174.

หรือปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นของพนักงานกรมศุลกากร หรือ ซึ่งพนักงานศุลกากรใช้เพื่อการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ท่านว่าผู้นั้นมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับครั้งหนึ่ง ๆ ไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐาน “สำแดงเท็จ” ตามมาตรานี้ เป็นฐานความผิดที่ไม่ต้องการ “เจตนา” ในการกระทำ ทั้งนี้ตามมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 โดยฐานความผิดตามมาตรา นี้ อาจแยกออกได้เป็น 6 ฐานความผิด ดังนี้

1. ความผิดฐานกระทำ หรือจัด หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำ หรือยื่น หรือ จัดให้ ผู้ยื่นยื่นใบขนสินค้า คำสำแดง ใบรับรอง บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่น ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ หรืออันพระราชบัญญัตินี้บังคับให้กระทำนั้น เป็นความเท็จ เป็นความไม่บริบูรณ์ หรือเป็นความชักพาให้ผิดพลาด อย่างไรก็ตาม การยื่นเอกสารเหล่านี้ ต้องเป็นเอกสารหรือเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการศุลกากร หรือที่พระราชบัญญัติศุลกากร บังคับให้กระทำด้วย และการกระทำตามมาตรา นี้ไม่จำกัดว่าต้องเป็นความเท็จเท่านั้น แต่ยังรวมถึง การจัดทำเอกสารไม่สมบูรณ์ หรือกำกวมซึ่งชักพาให้เจ้าหน้าที่หลงผิด หรือเข้าใจผิด ก็เป็นความผิดฐานนี้ได้เช่นกัน

2. ความผิดฐานไม่ตอบคำถามอันใดของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความสัตย์จริง ซึ่งพระราชบัญญัตินี้บังคับให้ตอบ เช่น ตามมาตรา 21 บัญญัติว่า “เรือทุกลำเมื่อมาถึงเขตท่า ต้องหยุดลอยลำ ณ ด่านศุลกากรที่กำหนดไว้ ...นายเรือต้องตอบคำถามใด ๆ ของพนักงานอันเกี่ยวแก่เรือ คนประจำเรือ คนโดยสาร...” หากนายเรือไม่ตอบ หรือตอบแต่มิใช่ความสัตย์จริง ย่อมเป็นการกระทำผิดฐานนี้

3. ความผิดฐานไม่ยอมหรือละเลยไม่ทำ ไม่รักษาไว้ซึ่งบันทึกเรื่องราว หรือ ทะเบียน หรือสมุดบัญชี หรือเอกสาร หรือตราสารอย่างอื่น ซึ่งพระราชบัญญัตินี้บังคับไว้ เช่น ตามมาตรา 133 ทวิ บังคับให้ผู้นำของเข้า ผู้ส่งของออก ตัวแทนของเรือ ตัวแทนบุคคล ดังกล่าว หรือบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องตามที่อธิบดีกำหนด มีหน้าที่เก็บและรักษาบัญชี เอกสาร หลักฐาน และข้อมูลไม่ว่าในสื่อรูปแบบใด ๆ ที่บุคคลดังกล่าวใช้อยู่ซึ่งเกี่ยวข้องกับของใด ๆ ที่กำลังผ่านหรือได้ผ่านศุลกากรไว้ ณ สถานที่ประกอบกร หรือสถานที่อื่นที่อธิบดีกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี นับแต่วันที่นำของเข้าหรือส่งของออก ดังนั้นหากผู้ใดมิได้เก็บเอกสาร ดังกล่าวไว้ ย่อมเป็นการกระทำผิดฐานนี้

4. ความผิดฐานปลอมแปลง หรือใช้เมื่อปลอมแปลงแล้วซึ่งเอกสาร บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่น ที่พระราชบัญญัตินี้บังคับไว้ให้ทำ หรือที่ใช้ในกิจการใด ๆ เกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้ โดยเอกสารหรือตราสารหรือบันทึกเหล่านี้ จะต้องเป็นเอกสารที่กฎหมายศุลกากรบังคับให้ต้องทำ หรือต้องมีเพื่อประกอบการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรด้วย หากมิใช่เอกสารที่กฎหมายศุลกากรบังคับให้กระทำ แม้มีการปลอมแปลงหรือใช้เมื่อปลอมแปลงแล้ว ย่อมไม่เป็นความผิดฐานนี้

5. ความผิดฐานแก้ไขเอกสาร บันทึกเรื่องราว หรือตราสารอย่างอื่น ภายหลังที่ได้ออกไปแล้วในทางราชการ การแก้ไขในความผิดฐานนี้อาจเป็นการแก้ไขให้ถูกต้องหรือแก้ไขให้ไม่ถูกต้อง หรือบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้ และต้องเป็นการแก้ไขในเวลาภายหลังจากที่ตราสารนั้นได้ออกไปแล้วในทางราชการ

6. ความผิดฐานปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นของพนักงานศุลกากรหรือซึ่งพนักงานศุลกากรใช้เพื่อการอย่างใด ๆ อันเกี่ยวกับพระราชบัญญัติศุลกากร การปลอมแปลงในความผิดฐานนี้ต้องเป็นการปลอมแปลงเฉพาะดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ ของพนักงานศุลกากร หรือปลอมแปลงเครื่องหมายใด ๆ ที่พนักงานศุลกากรได้ทำไว้ เพื่อการอย่างใดอันเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น เช่น พนักงานศุลกากรได้ใช้อำนาจตามมาตรา 15 เพื่อขึ้นไปบนเรือ เพื่อตรวจสอบสิ่งของที่กำลังนำเข้า และพบว่ามียิปห่อหนึ่งซึ่งสงสัยว่าจะซุกซ่อนของต้องห้ามเข้ามาในราชอาณาจักร จึงได้ทำเครื่องหมายไว้โดยการใส่สีป้ายที่ยิปห่อ เพื่อจะทำการตรวจสอบโดยละเอียดในภายหลังอีกครั้งหนึ่ง เมื่อของดังกล่าวได้ขนขึ้นจากเรือแล้ว เจ้าของสินค้าทราบว่าเป็นพนักงานศุลกากรจะทำการตรวจสอบของยิปห่อนั้น จึงได้ทำลายสีหรือเครื่องหมายที่พนักงานศุลกากรทำไว้นั้นเสีย เช่นนี้ เจ้าของสินค้าผู้นั้นย่อมมีความผิดตามมาตรา นี้ เป็นต้น

2.2.3.4 ความผิดฐานอื่นๆ

เช่น ความผิดฐานปฏิบัติพิธีการไม่ถูกต้อง เช่น ความผิดฐานไม่หยุดยานพาหนะเมื่อพนักงานศุลกากรสั่งให้หยุดเพื่อจะตรวจค้น ตามมาตรา 19 หรือความผิดฐานไม่ยื่นรายงานบัญชีสินค้าสำหรับเรือ (Manifest) ภายในเวลาที่กำหนด ตามมาตรา 38 เป็นต้น

2.2.3.5 โทษตามกฎหมายศุลกากร

บทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยศุลกากรเป็นการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับเอกชนผู้ประกอบการ โดยให้รัฐมีอำนาจในการควบคุมและจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าหรือสิ่งของที่มิผู้นำเข้ามาในหรือส่งออกป็นอกราชอาณาจักร และเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กฎหมายจึงกำหนดให้การกระทำความผิดต่อกฎหมายศุลกากรมีระวางโทษทั้งโทษทางอาญาและโทษทางภาษีอากร ผู้มีอำนาจลงโทษทางภาษีอากรได้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ ส่วนผู้มีอำนาจลงโทษทางอาญาได้แก่ศาล นอกจากนี้กฎหมายศุลกากรก็ได้ให้อำนาจแก่อธิบดีและคณะกรรมการเปรียบเทียบที่จะงดการฟ้องร้องได้อันมีผลทำให้คดีระงับไปในชั้นศุลกากร

โทษตามกฎหมายศุลกากร มีดังนี้

1. โทษจำคุก

โทษจำคุกตามกฎหมายศุลกากรมีอยู่ 15 มาตรา คือตามมาตรา 27, 27 ทวิ, 27 ตริ, 31, 36, 37 ตริ, 60, 93, 96, 99, 112 เอกุณวีสติ, 113 ทวิ, 115 ทวิ, 115 ตริ และ 115 เบญจ³⁷

1) โทษจำคุกที่หนักที่สุด คือ โทษในความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร หรือหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีอากรตามมาตรา 27 ให้จำคุกไม่เกิน 10 ปี ใน ซึ่งโทษจำคุกตามมาตรา 27 นี้ นำไปใช้บังคับแก่มาตราอื่นๆ อีกสองประเภท คือ

ประเภทแรก ได้แก่ มาตราที่กำหนดให้นำบทบัญญัติมาตรา 27 มาใช้บังคับ ซึ่งได้แก่ การนำเข้าหรือส่งออกทางไปรษณีย์ตามมาตรา 36 และกรณีของในคลังสินค้าทัณฑ์บนมีปริมาณน้อยกว่าที่จัดไว้ในใบขนสินค้าเดิมเมื่อนำของนั้นเข้าเก็บตามมาตรา 96 ทั้งสองมาตรานี้ให้นำบทบัญญัติ กล่าวคือ การกระทำที่เป็นความผิดและโทษที่กำหนดไว้ในมาตรา 27 มาใช้บังคับ

ประเภทที่สอง ได้แก่ มาตราที่กำหนดให้ลงโทษดังบัญญัติไว้ในมาตรา 27 ซึ่งได้แก่การกระทำความผิดฐานนำหรือยอมให้ผู้อื่นนำหรือเกี่ยวข้องในการนำของที่ต้องเสียค่าภาษีอากร ของต้องกักต หรือของต้องห้ามออกจากเรือ โดยไม่มีเหตุอันสมควรตามมาตรา 31 แห่ง

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 184.

พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และการกระทำความผิดฐานขนส่งของนำเข้าหรือของส่งออกทางเขตแดนทางบกนอกทางอนุมัติตามมาตรา 5 และมาตรา 5 ทวิ ประกอบกับมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 กล่าวคือ การกระทำที่เป็นความผิดจะมีองค์ประกอบความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ แต่การลงโทษให้ลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27

2) โทษจำคุกหนักหรือลงมา ได้แก่ โทษจำคุกในความผิดฐานรับซื้อหรือครอบครองซึ่งของที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยรู้ว่าเป็นของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือที่เข้ามาในราชอาณาจักรโดยยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องก็ดีตามมาตรา 27 ทวิ ให้จำคุกไม่เกิน 5 ปี

3) โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี ได้แก่ กรณีขนถ่ายของลงในทะเลนอกเขตท่าโดยไม่ มีเหตุผลอันสมควรตามมาตรา 27 ตริ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 16) พุทธศักราช 2542

4) โทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี มี 3 มาตรา ได้แก่ กรณีการขนถ่ายของลงจากเรือในเขตต่อเนื่องโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ตามมาตรา 37 ตริ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 15) พุทธศักราช 2540 กรณีการขัดขวางหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบสิ่งต่างๆ ตามมาตรา 115 ทวิ และกรณีการฝ่าฝืนการให้ถ้อยคำหรือการแจ้งข้อเท็จจริงหรือทำคำชี้แจงตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 115 ตริ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พุทธศักราช 2543

5) โทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน มี 5 มาตรา คือ กรณีขออนุญาตส่งออกนอกราชอาณาจักรและขอคืนค่าภาษี แต่พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบว่าของนั้นไม่ตรงตามใบขนสินค้าตามมาตรา 60 การบังอาจลักลอบเปิดคลังสินค้าตามมาตรา 93 การไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกของคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 112 เอกญัตติการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่อธิบดีกรมศุลกากรกำหนดในการเก็บรักษาบัญชี เอกสาร หลักฐาน และเสนอในรูปแบบใดๆ ตามมาตรา 113 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 17) พุทธศักราช 2543

การลงโทษจำคุกเป็นอำนาจของศาลเท่านั้น การที่กฎหมายศุลกากรให้อำนาจอธิบดีกรมศุลกากร คณะกรรมการ หรือพนักงานสอบสวน สามารถระงับคดีศุลกากรได้ บุคคลเหล่านี้มีอำนาจที่จะตกลงระงับคดีโดยการเปรียบเทียบปรับหรือผ่อนผันการปรับเท่านั้น ไม่มีอำนาจสั่งจำคุกผู้กระทำความผิดได้

2. โทษปรับ

โทษปรับตามกฎหมายศุลกากรกำหนดไว้ตายตัวก็มี และกำหนดไว้แต่โทษปรับชั้นสูงก็มี โทษปรับตายตัวคือ โทษปรับตามมาตรา 27 มาตรา 27 ทวิ มาตรา 27 ตริ มาตรา 37 ตริ และรวมถึงมาตราต่างๆ ที่ให้นำบทบัญญัติมาตรา 27 มาใช้บังคับ และที่ให้ลงโทษตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา 27 อีกด้วย นั่นคือ ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วสำหรับความผิดครั้งหนึ่งๆ (มาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิ) หรือปรับเป็นเงินสามเท่าของราคาของหรือปรับเป็นเงินหนึ่งแสนบาท แล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่า (มาตรา 27 ตริ) หรือปรับเป็นเงินสองเท่าของราคาของหรือปรับเป็นเงินห้าหมื่นบาทแล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่า (มาตรา 37 ตริ) ส่วนความผิดที่บัญญัติเฉพาะโทษชั้นสูงมีมากมายตามที่กำหนดไว้ในมาตราต่างๆ ลดหลั่นกันไปตามโทษานุโทษ เช่น ปรับไม่เกินห้าแสนบาทตามมาตรา 99 เป็นต้น

การลงโทษปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วสำหรับความผิดครั้งหนึ่งๆ ตามมาตรา 27 และมาตรา 27 ทวิ เป็นโทษปรับที่มีจำนวนตายตัว โดยคำนวณจากราคาของบวกค่าอากรที่พึงต้องเสีย ได้จำนวนเท่าใดแล้ว ให้ปรับสี่เท่าของเงินจำนวนนั้น ถ้าเป็นความผิดกรรมเดียววาระเดียวที่มีจำเลยร่วมกันกระทำความผิดหลายคน ไม่ว่าจะลงโทษปรับจำเลยรวมกันหรือแยกปรับรายตัว แต่โทษปรับเมื่อรวมกันแล้ว จะต้องไม่เกินสี่เท่าราคาของบวกค่าอากร

เนื่องจากกฎหมายศุลกากรเป็นกฎหมายพิเศษตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 โทษปรับตายตัวจึงกลายเป็นโทษปรับพิเศษไปโดยปริยาย ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับของศาลซึ่งดำเนินการตามกฎหมายอาญานั้น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 31 บัญญัติว่า “ในกรณีศาลจะพิพากษาให้ปรับผู้กระทำความผิดหลายคนในความผิดเดียวกัน ให้ศาลลงโทษเรียงตามรายตัวบุคคล” ฉะนั้นคดีอาญาโดยทั่วไปศาลย่อมใช้ดุลพินิจลงโทษปรับจำเลยแต่ละคนเท่าใดก็ได้ แต่ต้องไม่เกินกว่าโทษปรับชั้นสูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่โทษปรับตายตัวตามกฎหมายศุลกากร ศาลจะปรับรวมกันหรือปรับรายตัว

ยอมทำได้ แต่เมื่อรวมกันแล้วต้องเป็นจำนวนสี่เท่าราคาของรวมค่าอากร เพราะกฎหมายบัญญัติว่า ความผิดครั้งหนึ่งๆ ต้องปรับตามจำนวนนั้น จะใช้ดุลพินิจปรับเป็นอย่างอื่นไม่ได้

เนื่องจากมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายศุลกากรกำหนดว่าถ้าผู้ใดกระทำความผิดพระราชบัญญัตินี้ และความผิดนั้นมิได้มีบัญญัติโทษไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ หรือบทกฎหมายอื่น ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท (มาตรา 119 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) ดังนั้น โทษปรับตามกฎหมายศุลกากรจึงเป็นระวางโทษที่สามารถนำมาใช้ลงโทษกับผู้กระทำความผิดได้ทุกมาตรา แม้ว่าบางมาตราจะบัญญัติไว้เพื่อกำหนดให้บุคคลต่างๆ กระทำหรืองดเว้นการกระทำสิ่งใด แต่ไม่ได้บัญญัติระวางโทษกรณีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติก็ตาม

3. โทษกักขังแทนค่าปรับ

การกักขังแทนค่าปรับต้องปฏิบัติประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30 ซึ่งบัญญัติว่า “ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้”

โทษกักขังแทนค่าปรับก็เช่นเดียวกับโทษจำคุก คือศาลเท่านั้นที่มีอำนาจลงโทษ และโดยที่โทษปรับตามกฎหมายศุลกากรมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากโทษปรับทั่วไป คือเป็นโทษปรับตายตัว การกักขังแทนค่าปรับสำหรับคดีที่มีจำเลยหลายคนที่ถูกลงโทษปรับรวมกันตามมาตรา 27 หรือมาตรา 27 ทวิ จึงเฉลี่ยโทษกักขังกันออกไป

4. โทษริบทรัพย์สิน

โทษริบทรัพย์สินเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งที่ศาลเท่านั้นเป็นผู้ใช้ โดยกฎหมายศุลกากรได้บัญญัติให้ของอันเกี่ยวเนื่องกับความผิดตามมาตราต่างๆ รวม 16 มาตรา³⁸ เป็นของอันพึงต้องริบ ดังต่อไปนี้

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 186.

- 1) ของใดๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 ให้รับโดยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482
- 2) ของที่ขนถ่ายลงจากเรือในทะเลนอกเขตท่าโดยไม่มีเหตุอันควรหรือไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้รับเสีย ตามมาตรา 27 ตี
- 3) เรือมีสินค้าซึ่งอยู่ในเขตท่า ถ้าปรากฏภายหลังว่าเรือลำนั้นเบาลอยตัวขึ้นหรือมีแต่อัฒจันทร์ให้รับตัวเรือขึ้นไว้ก็ได้ ตามมาตรา 28
- 4) ของในเรือลำใดเป็นหีบห่อซึ่งมีขนาดหรือลักษณะขัดต่อกฎหมายศุลกากรหรือประกาศอื่น ให้รับเสีย ตามมาตรา 30
- 5) เรือ รถ เกวียน ยานพาหนะ หีบ หรือ ภาชนะอื่นใด หากใช้ในการย้ายถอนซ่อนเร้นหรือขนของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องกำกวด หรือของต้องห้าม รวมทั้งของใดๆ ที่บรรจุหรือบรรทุกมาด้วย (เว้นแต่ของที่บรรทุกรวมมาในเรือ) ให้รับตามมาตรา 32
- 6) ของใดๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 36 ให้รับโดยมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482
- 7) ของที่ขนถ่ายจากเรือในเขตต่อเนื่องโดยไม่มีเหตุอันควรหรือไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้รับเสีย ตามมาตรา 37 ตี
- 8) หีบห่อที่ประสงค์จะส่งออกไปกับเรือลำใด ถ้านายเรือรายงานว่าไม่รู้ว่าเป็นหีบห่อสิ่งใดบ้าง ถ้าเปิดตรวจพบเป็นของต้องห้ามในการนำเข้า ของนั้นให้รับตามมาตรา 39
- 9) ของที่ทำทัณฑ์บนหรือให้ประกันไว้ว่าจะส่งออกไปโดยเรือลำใดมิได้นำลงบรรทุกให้เสร็จก่อนเรือลำนั้นออก ของนั้นอยู่ในข่ายจะต้องรับตามมาตรา 55
- 10) ของใดที่ขอคืนหรือได้อนุญาตให้คืนค่าภาษีแล้ว หรือปรากฏว่าคำร้องอันเกี่ยวกับของนั้นเป็นการทุจริตด้วยประการใดก็ดี ของนั้นจะต้องรับตามมาตรา 60
- 11) เรือลำใดบรรทุกหรือขนสินค้าโดยมิได้รับความยินยอมของอธิบดี ณ ที่ทอดเรือภายนอก หรือ ณ ที่แห่งใดอันมิได้อนุมัติ สินค้าที่บรรทุกหรือขนขึ้นหรือวางหรือเหลืออยู่ในเรือ จะต้องรับตามมาตรา 74

12) ของที่เก็บไว้ในคลังสินค้า มิได้เก็บไว้ในหีบห่อตามที่เป็นอย่างอยู่ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจรายการก็ดี หรือภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงในการบรรจุหีบห่อ หรือเปลี่ยนแปลงเลขหมายหีบห่อก็ดี หรือขนย้ายของไปจากห้องในคลังสินค้าซึ่งเก็บไว้นั้นก็ดี หากมิได้ทำต่อหน้าและได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ของและหีบห่อนั้นอยู่ในข่ายอันจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 89

13) ของซึ่งเก็บในคลังสินค้าได้ซ่อนเร้นหรือย้ายขนไปจากคลังสินค้า หรือบรรจุเพื่อจะขนย้าย หรือซ่อนเร้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ของนั้นจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 92

14) ของที่เก็บในคลังสินค้าที่ฉันทัน ถ้าปรากฏภายหลังว่ามีปริมาณน้อยลงกว่าที่จดไว้ในใบขนสินค้าเดิม เมื่อนำของเข้าเก็บโดยไม่มีเหตุอันควรตามมาตรา 96 ของนั้นจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482

15) ของทั้งปวงอันเนื่องด้วยการกระทำความผิดตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480

16) ของทั้งปวงอันเนื่องด้วยการกระทำความผิดตามมาตรา 5 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480

ของอันพึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาล และมีของกลางเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดเป็นของอันพึงต้องปฏิบัติตามมาตรา 32 แม้ว่ายานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นของกลางนั้นจะมีได้เป็นของผู้กระทำความผิด แต่ถ้าเจ้าของยานพาหนะนั้นรู้เห็นกับการกระทำความผิด หรือมิได้ป้องกันมิให้มีการนำของนั้นไปกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ศาลสามารถพิพากษาริบของกลางนั้นได้ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 32 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 16) พุทธศักราช 2542 ดังนี้

“มาตรา 32 ทวิ ในกรณีของที่ริบได้เนื่องจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้มิได้เป็นของผู้กระทำความผิด ให้ศาลมีอำนาจสั่งริบได้ถ้าเจ้าของนั้นรู้หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีหรือจะมีการกระทำความผิด แต่มิได้กระทำการใดเพื่อมิให้เกิดการกระทำความผิดหรือแก้ไขมิให้การกระทำนั้นบรรลุผล หรือมิได้ระมัดระวังมิให้ของนั้นไปเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด”

โดยทั่วไปแล้วหากมีการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรต่อศาล ศาลย่อมมีอำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ที่จะพิพากษาปรับทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือ มีไว้ในกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิดได้อยู่แล้ว แต่ความผิดตามกฎหมาย ศุลกากรอาจไม่มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล โดยผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด สามารถร้องทำความตกลงระงับคดีต่ออธิบดีกรมศุลกากร หรือต่อพนักงานสอบสวน หรือต่อ คณะกรรมการได้ตามมาตรา 102 หรือมาตรา 102 ทวิ ดังนั้น ในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติ ศุลกากร พุทธศักราช 2469 จึงได้บัญญัติแก้ปัญหาระงับการดำเนินกรกับของกลางที่เป็นสิ่งอัน พึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากร โดยให้อำนาจแก่พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจ มีอำนาจยึดสิ่งอันพึ่งต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากร และของกลางที่ยึดไว้ นั้นอาจตกเป็น ของแผ่นดินได้โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาของศาล หากเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอา ภายใน 30 วันหรือ 60 วัน แล้วแต่กรณี นับแต่วันที่ยึด

5. โทษอื่นๆ

โทษอื่นๆ ที่จะกล่าวต่อไปนี้มีใช้โทษทางอาญา แต่เป็นโทษทางภาชีอากร อัน เป็นการลงโทษต่อตัวบุคคลหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง เช่น

1) ห้ามติดต่อ การรับมอบของออกไปจากอารักขาของศุลกากรก็ดี การส่ง ของออกก็ดี มีพิธีการที่ยุ่งยากและสลับซับซ้อน เจ้าของหรือผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกไม่มี เวลามาดำเนินการด้วยตนเอง จึงมีชิบปั้งรับหน้าที่ดำเนินการแทน ในกรณีที่มีชิบปั้งทำการทุจริตไม่ เป็นที่ไว้วางใจหรือประพฤติไม่เหมาะสมแล้ว กรมศุลกากรมีอำนาจสั่งไม่ให้บุคคลนั้นมาติดต่อกับ กรมศุลกากรก็ได้ ดังความในมาตรา 109 ที่บัญญัติว่า “เสมียนหรือคนใช้ของบุคคลใด หรือห้าง ใดอาจจะมาทำกิจการทั้งหลายทั้งปวงแทนตัวบุคคล หรือห้างนั้นที่ศุลกสถานได้ แต่ว่าพนักงาน เจ้าหน้าที่จะไม่ยอมรับรองเสมียนหรือคนใช้นั้นเสียก็ได้ เว้นแต่บุคคลหรือห้างนั้นจะได้ยื่นใบมอบ อำนาจทั่วไปไว้ที่ศุลกสถานให้อำนาจเสมียนหรือคนใช้นั้นทำการแทนตน และได้วางประกันโดยทำ ทันท์บนหรือประการอื่นให้ไว้ตามแต่ที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะเห็นสมควรและพอใจ เพื่อให้เสมียน หรือคนใช้นั้นปฏิบัติกรโดยถูกต้องสมควร“

2) ทำลายทรัพย์สิน เช่น อธิบดีมีอำนาจสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำลายของ ตกค้างได้ตามมาตรา 61

3) ขายหรือจำหน่ายทรัพย์สิน เช่น สิ่งของที่ยึดและริบไว้ตามพระราชบัญญัติศุลกากร หรือกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับศุลกากรนั้น ให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง (มาตรา 25) หรืออธิบดีมีอำนาจสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ให้นำของตกค้างออกขายทอดตลาด หรือขายโดยวิธีอื่น หรือจำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่งได้ (มาตรา 61)

2.3 การดำเนินคดีศุลกากร

คดีศุลกากรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คดีภาษีศุลกากร และ คดีอาญาศุลกากร คดีภาษีศุลกากรอาจเป็นกรณีกรมศุลกากรเป็นโจทก์ฟ้องเรียกค่าภาษีอากรที่ผู้นำของเข้าหรือผู้ส่งของออกจะต้องชำระ ในทางกลับกันบุคคลดังกล่าวอาจฟ้องกรมศุลกากรเพื่อขอภาษีอากรที่ชำระไว้เกินคืนได้ ส่วนคดีอีกประเภทหนึ่งคือ คดีอาญาศุลกากร ซึ่งก็จะเป็นไปตามกระบวนการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป คือ พนักงานอัยการก็จะเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล หากว่ามีได้มีการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากร อย่างไรก็ตามในมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 นั้น ก็ได้ให้อำนาจพนักงานศุลกากรที่จะฟ้องหรือแก้คดีได้เองด้วย แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าอำนาจนี้ยังไม่เคยปรากฏว่าได้ใช้เลย เพราะทุกคดีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องร้องหรือแก้คดีทั้งสิ้น

2.3.1 คดีภาษีศุลกากร

แต่เดิมนั้นคดีภาษีศุลกากรจะต้องฟ้องยังศาลแพ่ง ต่อมาเมื่อการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พุทธศักราช 2528 ขึ้น ดังนั้นคดีภาษีศุลกากร จึงต้องฟ้องยังศาลภาษีอากร

สำหรับคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลภาษีอากร มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พุทธศักราช 2528 บัญญัติว่า “ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งในเรื่องต่อไปนี้

- (1) คดีอุทธรณ์คำวินิจฉัยของเจ้าพนักงาน หรือคณะกรรมการตามกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร
- (2) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องของรัฐในหนี้ค่าภาษีอากร

- (3) คดีพิพาทเกี่ยวกับการขอคืนค่าภาษีอากร
- (4) คดีพิพาทเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามข้อผูกพันซึ่งได้ทำขึ้นเพื่อประโยชน์แก่การจัดเก็บภาษีอากร
- (5) คดีที่กฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลภาษีอากร

คดีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากร คือคดีแพ่งเท่านั้น คดีอื่นแม้จะพิพาทเกี่ยวกับเนื้อหาของภาษีอากรโดยตรง เช่น คดีฟ้องให้ลูกหนี้ค่าภาษีอากรเป็นบุคคลล้มละลายโดยฟ้องเป็นคดีล้มละลาย หรือคดีอาญาทางศุลกากร ย่อมไม่ใช่คดีตามอนุมาตรา (1) ถึง (4) ของมาตรา 7 จึงไม่อยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลภาษีอากร

ในกรณีที่โจทก์ฟ้องว่าโจทก์นำเข้าสินค้าโดยสำแดงราคาสินค้าและเสียภาษีอากร โดยถูกต้อง โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจปล่อยสินค้าออกจากอารักขาของกรมศุลกากรจำเลยแล้ว พนักงานของจำเลยไปตามยึดสินค้าของโจทก์ อ้างว่าโจทก์เสียภาษีอากรไม่ถูกต้อง และจำเลยได้กักยึดสินค้าโจทก์ไว้ดำเนินคดีอาญาในข้อหาสำแดงเท็จหลีกเลี่ยงการเสียภาษีศุลกากร ศาลพิจารณาว่าโจทก์ได้เสียภาษีถูกต้องแล้ว จำเลยไม่มีอำนาจกักยึดสินค้าได้ ดังนั้นเป็นเรื่องที่โจทก์ได้แย้งในปัญหาอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ตามนัยมาตรา 7(1) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พุทธศักราช 2528 ศาลภาษีอากรจึงมีอำนาจพิจารณาคดีนี้³⁹

2.3.2 คดีอาญาศุลกากร

การดำเนินคดีสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากการกระทำความผิดตามกฎหมายอื่น เพราะนอกจากจะดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมโดยพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ จนถึงการฟ้องร้องต่อศาลแล้ว กฎหมายศุลกากรยังได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิที่จะดำเนินการด้านคดีเพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยไม่ต้องฟ้องร้องคดีต่อศาลก็ได้

³⁹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3711/2534

สำหรับการดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายศุลกากรมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีศุลกากรดังนี้⁴⁰

2.3.2.1 การสืบสวนและสอบสวน

การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

โดยทั่วไปการสืบสวนและสอบสวนต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัติในกฎหมายศุลกากรหรือระเบียบข้อบังคับที่ออกมาเพื่อใช้ปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรเป็นเพียงส่วนประกอบเท่านั้น

ปัจจุบันพนักงานศุลกากรมิได้เป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้นพนักงานศุลกากรจึงไม่มีอำนาจสอบสวนในคดีอาญา การดำเนินคดีศุลกากรกรณีที่ต้องฟ้องร้องต่อศาลจึงต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ แต่หากเป็นกรณีการดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายศุลกากรที่ผู้ต้องหาร้องขอระงับคดีโดยไม่ประสงค์จะให้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ในทางปฏิบัติแล้ว พนักงานศุลกากรจะทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนไปพร้อมกันด้วย เพราะพนักงานศุลกากรจะดำเนินการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด พร้อมกันนั้นพนักงานศุลกากรก็จะทำการรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เท่าที่จะทำได้เกี่ยวกับความผิดนั้นๆ เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด อย่างไรก็ตาม การสืบสวนหรือการสอบสวนที่พนักงานศุลกากรได้ดำเนินการไปนั้นหาได้มีผลสมบูรณ์เป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ เพราะถ้าจำเป็นจะต้องฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลแล้ว ก็ต้องส่งสำนวนให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเสียก่อนอีกชั้นหนึ่ง มิฉะนั้นศาลจะรับฟ้องมิได้ ซึ่งกรมศุลกากรเคยพยายามเสนอเรื่องเพื่อขอให้พนักงานศุลกากรเป็นพนักงานสอบสวนสำหรับความผิดตามกฎหมายศุลกากรเช่นกัน

⁴⁰ มาโนช รอดสม, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร, หน้า 189.

แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยหากมีการแก้ไขกฎหมายศุลกากรให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจทำการสอบสวนคดีศุลกากรได้ ก็จะส่งผลให้การดำเนินคดีศุลกากรสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

2.3.2.2 การปฏิบัติแก่ผู้ต้องหา

เมื่อจับกุมบุคคลที่กระทำผิดกฎหมายศุลกากร ต้องนำตัวผู้ต้องหาไปยังสถานีตำรวจเพื่อจัดการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ กฎหมายมิได้ให้อำนาจแก่กรมศุลกากรที่จะกักขังหรือจำคุกผู้ต้องหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายศุลกากรหลายมาตราได้บัญญัติให้นำตัวผู้ต้องหาไปส่งให้พนักงานสอบสวน เช่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จับกุมบุคคลที่พบว่ากำลังกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ แล้วนำส่งสถานีตำรวจพร้อมด้วยของกลางเพื่อจัดการตามกฎหมาย (มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) หรือในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรในทะเลอาณาเขต ให้ส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนท้องที่ใดก็ได้เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย (มาตรา 20 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2540)

การสั่งหรือบังคับให้นายเรือหยุดหรือนำเรือไปยังที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อตรวจค้นจับกุม หรือดำเนินคดี เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดต้องส่งตัวให้พนักงานสอบสวนท้องที่หนึ่งท้องที่ใดดำเนินการไปก่อนเพื่อรอคำสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบจากอัยการสูงสุด (มาตรา 37 เบญจ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 15) พุทธศักราช 2540) และให้พนักงานศุลกากรมีอำนาจจับกุมบุคคลซึ่งสัญจรไปมาภายในเขตควบคุมศุลกากรที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ แล้วนำส่งตำรวจเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย (มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480)

แต่เนื่องจากกรมศุลกากรมีอำนาจและหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงตลอดจนมีอำนาจในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องในชั้นศุลกากรได้ด้วย ฉะนั้นก่อนที่จะส่งตัวผู้ต้องหาไปยังสถานีตำรวจ ก็จะดำเนินการสอบปากคำผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานติดสำนวนไว้ ถ้าสอบปากคำไม่เสร็จก็นำไปฝากขังยังสถานีตำรวจเพื่อเบิกตัวมาสอบปากคำต่อ หรือให้ประกันตัวไปก่อนก็ได้ ทั้งนี้เพื่อต้องการรวบรัดให้คดีศุลกากรเสร็จสิ้นลงโดยเร็ว เว้นแต่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมให้มีการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร ก็ต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดี

ต่อไป ในกรณีนี้การดำเนินการเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหาก็เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.3.2.3 การปฏิบัติแก่ของกลาง

คำว่า “ของกลาง” ตามความหมายแห่งบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 และมาตรา 33 ให้หมายถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) ทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด
- 2) ทรัพย์สินซึ่งได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด
- 3) ทรัพย์สินซึ่งบุคคลได้มาโดยการกระทำความผิด

คำว่า “ของกลาง” ตามความหมายของกฎหมายศุลกากร ก็มีความหมายเช่นเดียวกับในประมวลกฎหมายอาญา กล่าวโดยสรุป คือ หมายรวมถึง ของใดๆ ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดโดยประการอื่นๆ⁴¹

1. การเก็บรักษาของกลาง

ผู้จับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรต้องส่งมอบของกลางให้พนักงานศุลกากรเป็นผู้เก็บรักษา (มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) อย่างไรก็ตาม มีของกลางบางชนิดที่มีกฎหมายพิเศษบัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นๆ เป็นผู้เก็บรักษาและดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้นๆ เช่น สัตว์ที่มีโรคระบาด หรือพืชที่มีศัตรูพืช ต้องส่งมอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ และกฎหมายว่าด้วยกักกันพืช เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้ความตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 จะบัญญัติว่าให้ส่งตัวผู้กระทำความผิดพร้อมด้วยของกลางไปยังสถานีตำรวจในความผิดซึ่งหน้า แต่ความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของมาตรานี้ก็เพื่อประกอบหลักฐานการกล่าวโทษผู้กระทำความผิดให้มีน้ำหนักพอที่จะกักขังผู้กระทำความผิดได้เท่านั้น เมื่อกล่าวโทษผู้ถูกจับแล้วก็ต้อง

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 191.

ปฏิบัติตามมาตรา 25 คือ นำของกลางมาเก็บรักษาไว้ในความรับผิดชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ ศาลการต่อไป

2. การตกเป็นของแผ่นดินของของกลาง

ของกลางจะตกเป็นของแผ่นดินในกรณีต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การตกเป็นของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณีที่ศาลได้พิพากษาให้ริบของกลางตามมาตรา 35 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 35 ทรัพย์สินซึ่งศาลพิพากษาให้ริบให้ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ศาลจะพิพากษาให้ทำให้ทรัพย์สินนั้นใช้ไม่ได้ หรือทำลายทรัพย์สินนั้นเสียก็ได้”

การตกเป็นของแผ่นดินของของกลางกรณีนี้ ต้องมีการนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล และศาลได้พิพากษาให้ริบ ซึ่งการที่ศาลจะพิพากษาริบของกลางใดๆ ให้ตกเป็นของแผ่นดินนั้นมีทั้งกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ศาลต้องพิพากษาให้ริบ เช่น ของที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่า ผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิดตามมาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้นว่า ปืนเถื่อน ยาเสพติด หรือของอันพึงต้องริบตามกฎหมายศุลกากร และกรณีที่กฎหมายให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจที่จะพิพากษาริบของกลางในคดีหรือไม่ก็ได้ ได้แก่ ของที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

2) การตกเป็นของแผ่นดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกรณีที่ของกลางเก็บไว้เกินระยะเวลาที่มาตรา 1327 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ ดังนี้

“มาตรา 1327 วรรคแรก ภายในบังคับแห่งกฎหมายอาญา กรรมสิทธิ์แห่งสิ่งใดๆ ซึ่งได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยประการอื่น และได้ส่งไว้ในความรักษาของกรมในรัฐบาลนั้น ท่านว่าตกเป็นของแผ่นดิน ถ้าเจ้าของมิได้เรียกเอาภายในหนึ่งปีนับแต่วันส่ง หรือถ้าได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด ถ้าไม่ทราบตัวเจ้าของ ท่านให้ผ่อนเวลาออกไปเป็นห้าปี”

การตกเป็นของแผ่นดินของของกลางตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา นี้ เป็นกรณีที่สิ่งของใดๆ ที่ได้ใช้หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือเกี่ยวกับการกระทำความผิดโดยประการอื่นได้ถูกนำมาเก็บรักษาไว้ที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

3) การตกเป็นของแผ่นดินตามกฎหมายศุลกากร โดยของกลางที่เป็นสิ่งอันพึงต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรและเจ้าพนักงานได้ยึดไว้ตามมาตรา 24 อาจตกเป็นของแผ่นดินได้ 2 กรณี ดังนี้

ก) ตกเป็นของแผ่นดินเนื่องจากการยึดของพนักงานเจ้าหน้าที่ และไม่มีผู้แสดงตัวเป็นเจ้าของและเรียกร้องเอาภายในหกสิบวันสำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสามสิบวันสำหรับสิ่งอื่นนับแต่วันที่ยึด ตามมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 19) พุทธศักราช 2548 ซึ่งบัญญัติว่า

“มาตรา 24 สิ่งใดๆ อันพึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ พนักงานศุลกากร พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ มีอำนาจยึดในเวลาใดๆ และ ณ ที่ใดๆ ก็ได้

สิ่งที่ยึดไว้ นั้น ถ้าเจ้าของหรือผู้มีสิทธิไม่มายื่นคำร้องเรียกเอาภายในกำหนดหกสิบวันสำหรับยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสามสิบวันสำหรับสิ่งอื่น นับแต่วันที่ยึด ให้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่มียุติกรรมและให้ตกเป็นของแผ่นดิน โดยไม่พักต้องคำนึงถึงว่าจะมีการฟ้องร้องคดีอาญานั้นหรือไม่”

ข) ตกเป็นของแผ่นดินเพราะเจ้าของขอระงับคดีในชั้นศุลกากรตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 โดยยอมยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

ของกลางที่มีเจ้าของ แต่มิได้นำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาล ถ้ามีการระงับคดีในชั้นศุลกากร และต้องการให้ของกลางนั้นตกเป็นของแผ่นดิน ก็ต้องให้เจ้าของทรัพย์สินนั้นยินยอมยกให้เป็นของแผ่นดินตามเกณฑ์การเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศุลกากร มิฉะนั้น อธิบดีจะไม่ยินยอมให้ระงับคดี เหตุที่ต้องดำเนินการโดยวิธีนี้เป็นเพราะบุคคลอื่นนอกจากศาลหาอำนาจในการริบทรัพย์สินของบุคคลใดไม่

3. การประเมินราคาของกลาง

เนื่องจากโทษปรับตามมาตรา 27 ในความผิดฐานลักลอบหรือหลีกเลี่ยงก็ดี หรือโทษปรับตามมาตรา 27 ทวิ ในความผิดฐานรับของหนีภาษี ก็ดี ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ ฉะนั้นในการประเมินราคาของ

กลางเพื่อประโยชน์ในการกำหนดเบี้ยปรับสำหรับกรณีความผิดตามมาตราดังกล่าว จึงต้องประเมินค่าอากรเข้าไปด้วย อันจะแตกต่างจากราคาแท้จริงในท้องตลาด ในการประเมินราคาเพื่อกำหนดเบี้ยปรับนี้ให้พึงถือเอาตามราคาของชนิดเดียวกันซึ่งได้เสียค่าภาษีศุลกากร หรืออากรชั้นในครบถ้วนแล้วตามที่ซื้อขายในเวลาหรือใกล้เคียงเวลาที่กระทำผิดนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้กระทำผิดจะเลือกถือเอาตามราคาที่ดีที่กำหนดให้ก็ได้ (ตามมาตรา 103 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469)

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายศุลกากรให้ถือเอาตามราคาขายของชนิดเดียวกันซึ่งได้เสียค่าภาษีศุลกากรหรืออากรชั้นในครบถ้วนแล้ว ตามที่ซื้อขายในเวลาหรือใกล้เคียงเวลาที่กระทำผิด ซึ่งแตกต่างกับราคาในการเก็บอากรศุลกากรที่ถือเอาเวลาแห่งความรับผิดชอบในอันจะต้องเสียค่าภาษีที่เกิดขึ้น คือ ในเวลาที่น่าเข้าสำเร็จ พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมของลักลอบหนีศุลกากร นอกจากจะต้องทำรายงานการจับกุมแล้ว ยังจะต้องทำใบประเมินราคาสินค้าแนบไปพร้อมกัน ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้จับกุม ก็ต้องส่งของกลางให้ด่านศุลกากรที่ใกล้ที่สุดเก็บรักษา และให้ด่านศุลกากรนั้นๆ เป็นผู้ประเมินราคาของกลางไปพร้อมกันด้วย

4. การจำหน่ายของกลาง

สิ่งของที่ยึดและริบไว้ตามพระราชบัญญัติศุลกากร หรือบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวแก่ศุลกากรนั้นให้จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง (มาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) ซึ่งคำว่า “จำหน่ายตามแต่อธิบดีจะสั่ง” มีความหมายกว้าง หมายรวมถึงการขายทอดตลาด หรือขายโดยวิธีอื่น เช่น การขายปันส่วนให้แก่ข้าราชการ หรือบริจาคแก่ส่วนราชการหรือ องค์การสาธารณกุศล หรือทำลายก็ได้ ตามแต่อธิบดีหรือผู้ที่อธิบดีมอบหมายจะเห็นสมควร

2.3.2.4 การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง

นอกจากอำนาจในการฟ้องร้องหรือแก้คดีดังกล่าวข้างต้นแล้ว กฎหมายศุลกากรยังได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานฝ่ายบริหาร คืออธิบดีกรมศุลกากร และคณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง สามารถทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องการกระทำความผิดต่อกฎหมายศุลกากรได้ (ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469) ทั้งนี้เพราะกฎหมายศุลกากรมุ่งหมายให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีได้อย่างกว้างขวางเกินกว่าที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ให้อำนาจไว้

อันแตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาตามปกติที่เป็นกรดำเนินการโดยศาลซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ แต่กฎหมายศุลกากรกลับมีบทบัญญัติที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการพิจารณาเปรียบเทียบและระงับคดีได้ในชั้นศุลกากรโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาล หากผู้นั้นประสงค์จะให้มีการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร

ข้อสำคัญคือบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องนั้น ดังจะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 2227/2541 ว่ากรมศุลกากรมีหนังสือแจ้งให้บริษัทไปทำความตกลงระงับคดีในชั้นศุลกากรเพื่องดการนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล แต่ไม่ปรากฏพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรได้ทำการประเมินอากรที่บริษัทต้องเสียและออกแบบแจ้งการประเมินอากรไปยังบริษัท เพื่อให้บริษัทนำเงินค่าอากรมาชำระตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 112 ทวิ วรรคหนึ่ง กรณียังไม่อาจถือได้ว่ากรมศุลกากรได้โต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ของบริษัทแล้ว บริษัทจึงไม่มีอำนาจฟ้อง ในส่วนของค่าปรับที่พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรแจ้งให้บริษัทนำเงินไปชำระนั้น เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรตรวจพบว่า มีการกระทำผิดทางอาญาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติศุลกากรฯ ถ้าบริษัทยอมเสียค่าปรับตามค่าเปรียบเทียบ ก็ยอมทำให้คดีอาญาระงับไปได้ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ในการกำหนดค่าปรับ กรมศุลกากรได้มีคำสั่งอ้างเกณฑ์ระงับคดีตามพระราชบัญญัติศุลกากร เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการและเป็นธรรมแก่คู่กรณี ซึ่งตามลักษณะและการกระทำของบริษัท ถ้าจะเปรียบเทียบปรับจะต้องปรับสองเท่าของอากรที่ขาด ในการคำนวณหาอากรที่ขาดจำเป็นจะต้องเอามาจากราคาสินค้าที่บริษัทนำเข้า โดยถือราคาอันแท้จริงในท้องตลาด หากบริษัทไม่ยินยอมให้เปรียบเทียบปรับ กรมศุลกากรก็ไม่มีอำนาจบังคับได้ เพียงแต่ส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการต่อไป

2.3.2.5 การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ

กรณีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรไม่ประสงค์ที่จะระงับคดีในชั้นศุลกากร กรมศุลกากรก็จะส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมต่อไป ซึ่งในกรณีที่มีการฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลนั้น ถึงแม้ว่ากฎหมายศุลกากรจะให้อำนาจพนักงานศุลกากรที่จะฟ้องหรือแก้คดีได้เองตามความในมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ซึ่งบัญญัติว่า “ในคดีใดๆ อันเกิดด้วยการศุลกากรนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่คนใดๆ ซึ่งกระทำการโดยอาศัยอำนาจของอธิบดี อาจยื่นฟ้องและทำการฟ้องหรือแก้คดี หรือดำเนินคดีได้ ไม่ว่าในศาลหนึ่งศาลใด” อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเป็นที่น่าสังเกตว่ายังไม่เคย

ปรากฏว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ใช้อำนาจนี้เลย เพราะทุกคดีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องร้องหรือแก้คดีทั้งสิ้น โดยการฟ้องคดีศาลฎีกาได้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ปัจจุบันในทางปฏิบัติ เมื่อเกิดคดีอาญาศาลฎีกาขึ้นและผู้ต้องหาไม่มีความประสงค์จะขอทำความตกลงระงับคดีในชั้นศาลฎีกา เมื่อได้ผ่านขั้นตอนการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานจนถึงการพิจารณาของส่วนคดีและการสั่งการของกรมศาลฎีกาแล้ว กรมศาลฎีกาจะอนุมัติให้เจ้าหน้าที่ศาลฎีกาไปกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวน (ซึ่งเดิมคือ กองทะเบียนคนต่างด้าวและภาวะอากรและพัฒนามาเป็นกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ ซึ่งในปัจจุบันคือ กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี) โดยนายด่านศาลฎีกาหรือผู้อำนวยการสำนักงานศาลฎีกา หรือผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย จะลงนามในหนังสือกล่าวโทษ และให้เจ้าหน้าที่ศาลฎีกาไม่ต่ำกว่าระดับ 3 เป็นผู้กล่าวโทษแทนกรมศาลฎีกาโดยมีขั้นตอนการกล่าวโทษและการพิจารณาคดีของพนักงานสอบสวน พอสรุปได้ดังนี้⁴²

1. ผู้กล่าวโทษต้องนำหนังสือกล่าวโทษไปแสดงต่อพนักงานสอบสวนพร้อมกับฉบับเอกสารในสำนวน หากเป็นภาษาต่างประเทศต้องให้คณะทำงานแปลเอกสารเป็นผู้แปลและรับรองข้อความที่แปลด้วย
2. การกล่าวโทษ โดยปกติจะให้ถ้อยคำต่อพนักงานสอบสวนตามข้อเท็จจริงของคดีตามลำดับ
3. ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลักษณะงานของศาลฎีกา รวมทั้งรายชื่อเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในสำนวน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมการจับกุม ผู้บันทึกการจับกุม ผู้บันทึกการตรวจค้น เจ้าหน้าที่วิเคราะห์สินค้า เจ้าหน้าที่ประเมินอากร เจ้าหน้าที่พิธีการศาลฎีกา เป็นต้น
4. พนักงานสอบสวนจะจดถ้อยคำของพนักงานศาลฎีกาไว้ในฐานะพยาน แล้วดำเนินการตามกระบวนการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ ออกหมายเรียกผู้ต้องหามาสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการอย่างอื่น ซึ่งเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

⁴² ทัศนะ ทงธรรมชาติ, ความรู้ทั่วไปว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับศาลฎีกา, หน้า 170.

5. หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนที่พนักงานศุลกากรส่งไปไม่เพียงพอ ก็อาจจะทำความเห็นสั่งไม่ฟ้อง โดยจะทำสำนวนส่งให้พนักงานอัยการพิจารณาต่อไป

6. หากพนักงานสอบสวนเห็นว่าพยานหลักฐานมีมากพอที่จะสั่งฟ้อง ก็จะทำสำนวนส่งพนักงานอัยการ เพื่อฟ้องต่อศาลต่อไป

7. ผลคดีในชั้นพนักงานอัยการหรือคำพิพากษาของศาลเป็นประการใด พนักงานสอบสวนจะแจ้งให้กรมศุลกากรทราบต่อไป

การพิจารณาคดีของพนักงานอัยการ

การดำเนินการของพนักงานศุลกากรที่ส่งคดีและไปกล่าวโทษต่อพนักงานสอบสวนนั้น หลังจากที่พนักงานสอบสวนได้สอบปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลาย จนดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็จะทำความเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมกับสำนวนการสอบสวน

ในชั้นพนักงานอัยการก็จะดำเนินการไปตามกระบวนการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งกล่าวโดยสรุป คือ

1. กรณีพนักงานอัยการเห็นว่ากระทำความผิดก็สั่งไม่ฟ้อง และแจ้งผลการสั่งไม่ฟ้องกลับมาโดยผ่านพนักงานสอบสวน กรณีนี้ กรมศุลกากรก็จะพิจารณาเรื่องของกลางที่ยึดไว้ว่าจะต้องเสียค่าอากรหรือดำเนินการต่อไปประการใดหรือไม่

2. กรณีพนักงานอัยการเห็นควรฟ้องผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็ต้องไปเป็นพยานในศาล เพราะถือว่าเป็นคดีความอาญาแผ่นดิน

2.4 แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิของบุคคลตามทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลนั้นเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานของรัฐที่ผู้ปกครองหรือรัฐาธิปัตย์จักต้องอำนวยความสะดวกและราษฎรผู้อยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของตน รัฐจึงสร้างเครื่องมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยแก่สังคมนั้นคือกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญา

ซึ่งจะกำหนดขั้นตอนกระบวนการที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิด อย่างไรก็ตามอาจมีกรณีที่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมิได้เป็นผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง ที่ถูกปรับจำคุกกลายเป็นจำเลยและถูกลงโทษในที่สุด โดยมีได้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองเลย ดังนั้น การที่มีกระบวนการพิจารณาความที่บัญญัติไว้แน่นอนและให้สิทธิแก่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น จึงเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลดังกล่าวมิให้ถูกปรับจำคุกให้เป็นจำเลยได้โดยง่าย บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจึงมีสิทธิที่จะแสดงออกเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนให้ปรากฏ ดังที่ผู้พิพากษามอนเตโร (คริสตศักราช 1916) ได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นก่อให้เกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้กระทำผิด หรือผู้ที่ถูกสงสัยว่าได้กระทำความผิดจากการล้าแก่้นอย่างไม่เป็นทางการ จึงเห็นได้ว่า การยอมรับสิทธิของบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นมีมาแต่ครั้งอดีตแล้วในนานาอารยประเทศที่เจริญ ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปแนวความคิดในการจำกัดสิทธิของผู้ต้องหาได้แปรเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมในแต่ละยุคสมัย จนมีการพัฒนามาเป็นกระบวนการพิจารณาความอาญาที่มีการให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาในคดีอาญามากขึ้นจนบริบูรณ์ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

2.4.1 แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

สิทธิ (right) ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้รับรองคุ้มครองปัจเจกชนในอันที่จะกระทำการใดและไม่กระทำการใด ซึ่งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะมิให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญ และหมายความถึงหลักประกันในเชิงสถาบันที่ผูกพันองค์กรผู้ใช้อำนาจรัฐทั้งหลายที่จะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญเพื่อให้สิทธิตามรัฐธรรมนูญมีผลในทางปฏิบัติ⁴³

เสรีภาพ (liberty) ตามความหมายของรัฐธรรมนูญ หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามความประสงค์ของตน หรืออำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคล⁴⁴

⁴³ บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 47.

⁴⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), หน้า 22.

ดังนั้น สิทธิและเสรีภาพจึงมีความแตกต่างกัน สิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลมีโดยกฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เพื่อเรียกร้องให้บุคคลอื่นกระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เสรีภาพนั้นเป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยอิสระ อย่างไรก็ตาม ถ้าเสรีภาพใดมีกฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพนั้นก็อาจเป็นสิทธิด้วย ดังที่มักมีผู้เรียกรวม ๆ กันไปว่า สิทธิและเสรีภาพ หรือ สิทธิในเสรีภาพ (right of liberty)⁴⁵

การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (individual right) ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา โดยถือหลักว่า การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานและสิทธิตามธรรมชาติของประชาชน (the essential freedom and natural right) ต้องได้รับการเคารพจากบุคคลอื่นและต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐ⁴⁶ เนื่องจากมนุษย์ทุกคนเกิดมามีศักดิ์ศรีและมีความเท่าเทียมกันในทางสิทธิแห่งตัวมนุษย์ ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (human dignity) ซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรม จะปรากฏออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมในรูปของความสามารถของมนุษย์ในอันที่จะกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ด้วยตนเอง (self-determination) หนึ่งมนุษย์แต่ละคนจะมีความสามารถเช่นนี้ได้อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อแต่ละคนมีแดนแห่งเสรีภาพ (sphere of individual liberty) ภายในแดนแห่งเสรีภาพของตนนี้ แต่ละคนจะคิดหรือกระทำการใด ๆ ก็ได้ อย่างอิสระ ปลอดภัยจากการแทรกแซงตามอำเภอใจของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งของผู้ปกครอง ด้วยเหตุนี้รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยทุกรัฐจึงได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์แต่ละคนจำต้องมีและใช้ไปเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแห่งตนทั้งในทางกายภาพและในทางจิตใจ ซึ่งรวมแล้วนิยมเรียกกันว่า “สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน” (fundamental rights and liberty) ให้แก่ประชาชน สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานนี้มีจำนวนมากน้อยต่างกันออกไปตามสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของแต่ละประเทศแต่ละยุคสมัย แต่ในทุกประเทศและทุกยุคสมัยถือกันว่า สิทธิในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินเป็นแก่น (core) ของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน⁴⁷

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25.

⁴⁶ Leon Redzionowicz, *The Liberal Position, Ideology and Crime* (New York : Columbia University Press, 1966) p.23 อ้างถึงใน จุติ ธรรมมนโนวานิช, การค้น, หน้า 9.

⁴⁷ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*, หน้า 15-16.

จากแนวคิดดังกล่าว ในปัจจุบันนี้เรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลจึงมีการกล่าวถึงอย่างมากและได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ ในส่วนตัวของประชาชนเองก็ต่างเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพและให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพที่ตนพึงได้รับมากขึ้น จะเห็นได้ว่าในระยะหลังประชาชนเองต่างก็อ้างกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญเพื่อให้ตนได้รับสิทธิและเสรีภาพให้มากที่สุดตามที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้

2.4.2 สิทธิตามทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

สิทธิตามทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นอาจแบ่งพิจารณาได้ตามแนวคิดของสำนักกฎหมายต่างๆ ปกป้องแห่งสิทธิของผู้ต้องหาได้ปรากฏขึ้นชัดเจนว่าอยู่ ณ ที่ใด แต่แนวคิดของสำนักกฎหมายธรรมชาติได้ยอมรับสิทธิอันเป็นธรรมชาติแห่งมนุษย์ แต่สำนักกฎหมายธรรมชาตินี้ก็มีความเห็นแตกต่างกันออกไป และถ้าพิจารณาแนวคิดและทฤษฎีของสำนักกฎหมายอื่นๆ ด้วยแล้ว จะเห็นว่าแนวคิดในเรื่องปกป้องแห่งสิทธิของผู้ต้องหา นั้น คูมีที่มาแตกต่างกันเป็นอันมาก ดังที่ศาสตราจารย์เฮอริเบิร์ต แพคเกอร์ ได้ชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีว่าด้วยการให้ความยุติธรรมทางอาญาที่ขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลาอันคือ ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process of Law Model) และ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime control Model) โดยที่ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจะเน้นที่ความรวดเร็ว รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสูง แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเสี่ยงต่อการผิดพลาด ส่วนทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนั้น การดำเนินการเป็นไปอย่างเชื่องช้า มีพิธีการซับซ้อน มีการตรวจสอบในทุกขั้นตอน ใช้ทรัพยากรมาก แต่ก็ป้องกันความผิดพลาดได้ดี

2.4.2.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime control Model)

การที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นผลมาจากความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อเจ้าพนักงานว่าเจ้าพนักงานจะนำตัวบุคคลที่ได้กระทำผิดที่แท้จริงเท่านั้นเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา การดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและเด็ดขาด อันเป็นการทำให้สังคมยอมรับนับถือว่ากระบวนการยุติธรรมนี้จะสามารถอำนวยความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคมได้

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมนั้นต้องการส่งเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งควบคุม ระวัง และปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรรมมา

ลงโทษตามกฎหมายได้นั้น ย่อมเป็นการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และ เสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตที่อาจถูกคุกคามจากภัยอาชญากรรม⁴⁸

การค้นหาข้อเท็จจริงตามทฤษฎีนี้ให้เริ่มมีขึ้นตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มแรกของ กระบวนการยุติธรรม ตัวอย่างคือ ถ้าพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถวินิจฉัยได้ว่า การนำคดีขึ้นสู่ศาลปราศจากประโยชน์ พนักงานเหล่านี้ก็จะตัดหรือจำหน่ายคดีความเสีย กระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจอย่างมีระบบของพนักงานสอบสวนและพนักงาน อัยการ คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงซึ่งเข้ามาสู่ระบบความยุติธรรมตามทฤษฎีนี้ จะดำเนินไปตาม ขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอโดยไม่หยุดชะงัก ดังนั้น จึงมีผู้เรียกว่า กระบวนการ กั้นกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้คือ การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องยังศาล การพิจารณาคดี และการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด โดยที่ขั้นตอนต่างๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นการ ปฏิบัติงานประจำ⁴⁹

ส่วนการกั้นกรองคดีจะดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นตามลำดับ และวิธีการที่ถือว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ขั้นตอนต้นๆ ของกระบวนการ อาทิเช่น ผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานอ่อน หรือมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะ ลงโทษได้ หรือไม่ทราบแน่ชัดว่ากระทำความผิด ก็ให้ปล่อยตัวไปแทนที่จะนำตัวผู้ต้องหามา ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ จนเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป เป็นต้น ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์เขาก็จะถูกกั้นกรองออกไป ส่วนผู้กระทำความผิดก็จะถูก ดำเนินคดีอย่างรวดเร็วต่อไป ดังนั้นตามระบบกระบวนการยุติธรรมเช่นนี้ ประสิทธิภาพของ กระบวนการยุติธรรมจึงมีผลที่อาจเป็นไปได้ 2 แนวทางก็คือ แนวทางแรกเป็นการปลดปล่อย ผู้ต้องหาหรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว หรือ การดำเนินคดีกับผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้น หรือ ผู้ต้องหาที่รับสารภาพ

⁴⁸ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, "สิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทย," ใน สิทธิมนุษยชนและ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529), หน้า 2.

⁴⁹ ประธาน วัฒนวานิช, "ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม", นิติศาสตร์ 9, 2 (2520): 151.

2.4.2.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process of Law Model)

ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนั้นมุ่งคุ้มครองสิทธิบางอย่างของประชาชนมากกว่า การพยายามป้องกันอาชญากรรม แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่าอุดมการณ์ของทฤษฎีนี้จะแตกต่าง จากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม แนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมนี้จะไม่เห็นพ้อง ด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และต้องการให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและ เปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรมทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อหน้าองค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลาง ไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด⁵⁰ ผู้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาจะต้องพิจารณาว่าสิทธิ อันเป็นธรรมของบุคคลนั้นได้ถูกยอมรับโดยองค์การของกระบวนการยุติธรรมอย่างถี่ถ้วนแล้ว อาทิ เช่น การจับกุม การค้นและยึดเพื่อหาพยานหลักฐาน การสอบสวน อายุความ การลงโทษ ซ้ำสอง เป็นต้น และทฤษฎีนี้เห็นว่าไม่ควรปล่อยให้องค์กรอื่นมาวินิจฉัยข้อเท็จจริงในคดีก่อนที่จะ นำคดีขึ้นไปสู่ศาล เนื่องจากเห็นว่า มีแต่องค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่ เชื่อถือได้

แม้ว่าทั้งสองทฤษฎีนี้ ต่างมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของ สังคมเป็นส่วนรวมก็ตาม แต่วิถีทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายหลักนั้นมีความแตกต่างกัน วิถีทางหนึ่ง เป็นวิถีทางที่เน้นประสิทธิภาพ แต่อีกวิถีทางหนึ่งเป็นวิถีทางที่เน้นคุณภาพ คำว่าประสิทธิภาพ ตามนัยแห่งกระบวนการยุติธรรมนั้นมิได้หมายความถึงปริมาณแต่เพียงอย่างเดียว⁵¹ ประสิทธิภาพ คือ การประสบผลสำเร็จโดยการลงแรงและทุนน้อยที่สุด มิใช่พิจารณาว่าผลสำเร็จที่มีปริมาณ มากกว่าเป็นเครื่องชี้ประสิทธิภาพ ส่วนการเน้นที่คุณภาพนั้น เข้าใจกันว่ากระบวนการที่มีคุณภาพ นั้นเป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อน ชับช้อน สามารถแก้ไขจุดบกพร่องของตัวเองได้ และมี มาตรฐานเป็นเช่นเดียวกันทุกกรณี ตัวอย่างของความแตกต่างระหว่างความคิดของทฤษฎี กระบวนการนิติธรรมและการควบคุมอาชญากรรมจึงอยู่ที่วิธีปฏิบัติ ดังนั้นการให้ความยุติธรรม ในทางอาญาในทฤษฎีที่แตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดความแตกต่างของสิทธิโดยธรรมของผู้ที่เข้ามา เกี่ยวข้องกับกระบวนการดังกล่าวด้วย โดยเฉพาะสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา สำหรับ มาตรฐานขั้นต่ำของสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญานั้นย่อมพิจารณาได้จากมาตรฐานอันเป็นที่

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 152.

⁵¹ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, "สิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทย", ใน สิทธิมนุษยชนและ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย, หน้า 5.

ยอมรับกันอย่างสากล อันเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นภาระในการพิสูจน์ของผู้ต้องหาว่าตนมีเหตุผลเพียงพอที่จะไม่ปฏิบัติตามกระบวนการวิธีบางอย่างได้

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาตามมาตรฐานสากลและตามหลักกฎหมายไทย

2.4.3.1 บ่อเกิดของสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา

ในเรื่องของความเท่าเทียมกันในทางสิทธิแห่งตัวมนุษย์ อันเป็นสิทธิในรันดรที่ควบคู่กับตัวมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ปรากฏมีอยู่กับจิตสำนึกของมนุษย์อยู่แล้ว ดังปรากฏในวรรคแรกของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ว่า “อันว่ามนุษย์นั้นเมื่อครบสภาพความเป็นมนุษย์ย่อมทรงไว้ซึ่งความภาคภูมิ ความเท่าเทียมกันในทางสิทธิ และมีสิทธิอันเป็นนรันดร”⁵²

บ่อเกิดของสิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญานั้น มิได้ปรากฏชัดเจนในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) แต่ปฏิญญาสากลฉบับนี้เป็นการให้สัตยาบันว่าสิทธินี้มีอยู่จริง เพราะการแสวงหาความยุติธรรม ความเป็นอิสระ และการคุ้มครองสิทธิของมนุษย์นั้นมีมาทุกยุคทุกสมัย ดังนั้นสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) หรือสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อันเป็นสิทธิพื้นฐาน (Basic Rights) ที่เกิดจากรธรรมชาติของมนุษย์นั้นกฎหมายของรัฐไม่อาจทำลายได้ สิทธิมนุษยชนนี้มีอำนาจ คือ ความรู้สึกผิดชอบ อันเป็นอำนาจทางศีลธรรมอยู่ในตัวที่จะคอยป้องกันมิให้รัฐหรือผู้มีอำนาจปกครองทำการลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยที่รัฐจะออกกฎหมายให้ขัดหรือแย้งกับกฎธรรมชาติไม่ได้ แนวความคิดตามสิทธิมนุษยชนนี้เองเป็นเหตุให้นานาชาติตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน จึงได้ร่วมมือกันร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขึ้น เพื่อกำหนดถึงสิทธิต่างๆ อันเป็นสิทธิธรรมชาติในฐานะที่เกิดเป็นมนุษย์ว่าควรมีสิทธิประการใดบ้าง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางสำหรับประเทศต่างๆ ที่จะนำไปบัญญัติเป็นสิทธิตามกฎหมายภายในของประเทศตน

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ร่างกฎหมาย ให้ร่างกฎหมายขึ้นใช้ภายในประเทศอย่างเป็นธรรมที่สุด⁵³

ดังนั้น สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาที่ยอมรับกันว่าเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ คือ สิทธิที่กำหนดไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ และจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นบ่อเกิดของสิทธิมนุษยชนในเรื่องดังกล่าวมากมาย แต่ที่เป็นหลักฐานมั่นคงคือกฎบัตรสหประชาชาติ ค.ศ.1945, ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและสิทธิทางการเมือง (1966) บังคับใช้ ค.ศ.1976, สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป ค.ศ.1953

นอกจากนี้ ยังมีร่างสนธิสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนนั้นมีอยู่ เช่น กฎบัตรโบโกตา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศกลุ่มอาหรับ ฯลฯ แม้ว่าการยอมรับสิทธิมนุษยชนในกลุ่มประเทศอื่นๆ นอกเหนือไปจากสหประชาชาติ และประชาชาติยุโรปจะยังไม่เป็นที่แน่นอนก็ตาม แต่โดยหลักการแล้ว ประเทศต่างๆ ทั่วโลก ยอมรับตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights 1948) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights 1996)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ.1948 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาไว้หลายประการ ปฏิญญาสากลฉบับนี้ยอมรับว่ามนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติ ศักดิ์ และสิทธิ มนุษย์ทุกคนต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และมนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ มนุษย์มีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีธรรม และในความมั่นคงแห่งร่างกาย

ทุกคนต่างเสมอภาคกันในกฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ทุกคนชอบที่จะได้รับการคุ้มครองอย่างเสมอหน้าจากการเลือกปฏิบัติใดๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญาฉบับนี้ ทุกคนมีสิทธิที่จะ

⁵³ สุณีเย มัลลิกะมาลย์, “สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 3.

ได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยศาลแห่งชาติซึ่งมีอำนาจ เนื่องจากการกระทำใดๆ อันเป็นการละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย

บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเป็นเอกสารที่รับรองสิทธิที่มนุษยชนพึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายประเทศชาติ แม้ปฏิญญานี้จะเป็นเพียงสิทธิขั้นมูลฐานและมีใช้ป้อนเกิดแห่งสิทธิก็ตาม แต่ก็เป็นการคุ้มครองบุคคลทุกประเภท ทุกชนชั้น ในด้านสิทธิเสรีภาพ และผู้ต้องหาที่เป็นบุคคลประเภทหนึ่งที่ได้รับคุ้มครองเช่นกัน ดังนั้น หากปรากฏว่าองค์กรใดกระทำการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาไว้เกินขอบเขตแล้วก็เท่ากับว่าเป็นการขัดกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอันเป็นแม่บทที่กำหนดสิทธิเสรีภาพของปวงชนไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้ผู้ถูกจำกัดการใช้สิทธิของตนจะได้ร้องแย้งหรือขัดขวางขึ้นมาได้ และเพื่อมิให้เป็นการขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน รัฐจึงเป็นผู้มีหน้าที่ที่จะบัญญัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ ฉบับนี้⁵⁴

2.4.3.2 สิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

ในส่วนที่เกี่ยวกับสาระสำคัญของมาตรฐานสากลในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเท่านั้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้รับรองสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาว่าผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยในข้อ 11(1) บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ จนกว่าจะ

⁵⁴ สุพจน์ ณ บางช้าง, กระบวนการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2548), หน้า 29.

มีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมาย ในการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งตนได้รับหลักประกันบรรดาที่จำเป็นสำหรับการต่อสู้คดี

ส่วนกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและการเมือง ได้บัญญัติรับรองไว้เช่นกันว่า บุคคลทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา ย่อมมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็น ผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำผิดตามกฎหมาย ในข้อ 14 (2)

2) สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดีและสิทธิที่จะต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในข้อ 10 บัญญัติว่าบุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกันอย่างบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผย โดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติ ในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆ ทางอาญา เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของผู้ต้องหาซึ่งถูกกล่าวหาว่าได้กระทำผิดอาญาให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมในระหว่างการดำเนินคดีอาญา

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและการเมือง บัญญัติรับรองว่าบุคคลทุกคนย่อมเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาอันบุคคลต้องหาว่ากระทำผิด หรือการพิจารณาข้อพิพาททางสิทธิและหน้าที่ของตน ทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่มีอำนาจมีอิสระและเป็นกลางซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะได้รับการพิจารณาของศาลในคดีอาญา

2.4.3.3 สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา

ผู้ต้องหาหรือจำเลยก็เป็นมนุษย์หรือประชาชนคนหนึ่งที่จะได้รับการคุ้มครองสิทธิในความเป็นมนุษย์หรือสิทธิมนุษยชนโดยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน การใช้รัฐธรรมนูญอย่างจริงจังจึงมีความสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งมุ่งประสงค์ที่จะสร้างและปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังนั้น การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ไม่ว่าโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย หรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ต้องได้รับความคุ้มครอง อีกทั้งย่อมผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอื่น

ของรัฐโดยตรง รวมทั้งการตรากฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง สำหรับบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้

ในส่วนที่เกี่ยวกับการบัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหา รัฐธรรมนูญได้กำหนดสิทธิของผู้ต้องหาอย่างกว้างขวาง เช่น สิทธิที่จะไม่ถูกลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม (มาตรา 32) สิทธิที่จะไม่ต้องถูกบังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง (มาตรา 39 วรรคแรก) สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสาม) สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองเรื่องการจับกุมขัง และการค้น (มาตรา 32 วรรคสามและวรรคสี่) สิทธิที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว (มาตรา 40 (7)) สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน การพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม (มาตรา 40 (7)) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ (มาตรา 40 (7)) เป็นต้น ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวเฉพาะในส่วนที่ทำการศึกษานี้ในครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

สิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์เป็นสิทธิที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 39 วรรคสองและวรรคสามซึ่งบัญญัติไว้ว่าในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

สิทธินี้ส่งผลให้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเรื่องนี้ได้บัญญัติรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 8

2. สิทธิที่จะได้รับการสอบสวน การพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่มีรากฐานมาจากหลักการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมโดยรวดเร็ว อันเป็นหลักที่คุ้มครองความยุติธรรมในการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมให้เสร็จสิ้นโดยปราศจากความล่าช้าไม่มีเหตุผล ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับหลักนิติธรรม และลดความไม่ยุติธรรมที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องสูญเสียไป อันกล่าวได้ว่าการให้ความยุติธรรมที่ล่าช้าคือการปฏิเสธความยุติธรรม เพราะพยานหลักฐานต่างๆ อาจถูกทำลายไป

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 ได้บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง หรือสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย ได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอ เสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน คัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ หรือสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม รวมทั้งสิทธิได้รับการสอบสวนหรือการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม โอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ ตรวจสอบสวนหรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

บทวิเคราะห์ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการ

ตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3.1 การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศาลการกับการเปรียบเทียบตามกฎหมายอื่นอันทำให้คดีอาญาเล็กลง

ในการพิจารณาคดีอาญาโดยปกติจะเป็นอำนาจของศาลอันเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินคดีความต่างๆ โดยในการดำเนินคดีอาญาไม่ว่าของประเทศใดหรือในระบบกฎหมายใด ก็มักจะมีขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน คือเริ่มตั้งแต่มีการแจ้งความร้องทุกข์ การจับกุม การสอบสวน การฟ้องร้อง การพิจารณาโดยศาล การลงโทษ ซึ่งรวมเรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมตามแบบพิธี” (Tradition of Typical Justice System) โดยปกติแล้ว เมื่อมีการกล่าวหาบุคคลใดว่ากระทำความผิดอาญาก็จะมีการดำเนินคดีกับบุคคลนั้นตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจนถึงขั้นตอนการฟ้องบุคคลนั้นต่อศาล อย่างไรก็ตามในบางประเภทคดี เช่น คดีความผิดทางอาญาเล็กน้อยๆ หรือความผิดบางประเภทที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงต่อความสงบสุขของชุมชน ก็อาจจะไม่ต้องนำมาฟ้องต่อศาลก็ได้ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องคดีอาญาเล็กน้อยไว้ และเมื่อคดีอาญาเล็กน้อย สิทธิที่จะนำคดีนั้นมาฟ้องย่อมระงับไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(3))

คดีความผิดตามกฎหมายศาลการก็เป็นคดีอีกประเภทหนึ่งที่สามารถเสร็จสิ้นไปได้ในชั้นศาลการโดยมิต้องมีการนำคดีมาฟ้องต่อศาล กล่าวคือ เมื่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศาลการยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันไว้ กฎหมายศาลการก็ได้ให้อำนาจแก่อธิบดี พนักงานสอบสวน (มาตรา 102) หรือคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศาลการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (มาตรา 102 ทวิ) ทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็ว และตัดปัญหาความเสี่ยงในผลคดีกรณีมีการฟ้องร้องเกิดขึ้น¹ ซึ่งลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการระงับคดีนี้ถือเป็นลักษณะพิเศษของกฎหมายศาลการประการหนึ่ง

¹ ชูชาติ อัสวโรจน์, รวมกฎหมายศาลการและกฎหมายพิทักษ์อัตราศาลการพร้อมคำอธิบาย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เด็อนตุลา, 2549), หน้า 93.

การเปรียบเทียบตามกฎหมายอื่นอันทำให้คดีอาญาเล็กน้อยเป็นกระบวนการในการดำเนินคดีอาญาที่จะทำให้คดีความผิดเล็กๆ น้อยๆ และความผิดที่มีโทษปรับเสร็จสิ้นไปในชั้นเจ้าพนักงาน เพื่อลดภาระของศาลและพนักงานอัยการ โดยเป็นการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด ถือว่าเป็นการยกเว้นหลักทั่วไปที่ว่าศาลยุติธรรมเท่านั้นที่จะมีอำนาจลงโทษทางอาญา อันได้แก่ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ หรือโทษริบทรัพย์สิน ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 แก่ผู้กระทำความผิด คำว่า “ผู้กระทำความผิด” ในที่นี้ หมายถึง “ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด” ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้กระทำความผิดจริง ผู้ที่ถูกกล่าวหาอาจยอมเสียค่าปรับเป็นการตัดความรำคาญ ทำให้คดีเล็กน้อยเช่นเดียวกัน² การเปรียบเทียบคดีนี้เป็นการทำให้คดีสิ้นสุดลงได้ในเบื้องต้น ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1100/2516 กล่าวว่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37^{*} มีความมุ่งหมายที่จะให้คดีเล็กๆ น้อยๆ มีทางเล็กน้อยได้ในชั้นสอบสวน

² คณิ่ง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเล่ม 1 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548), หน้า 134.

^{*} ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 บัญญัติว่า “คดีอาญาเล็กน้อยได้ ดังต่อไปนี้

(1) ในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราอย่างสูงสำหรับความผิดนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนศาลพิจารณา

(2) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีอื่นที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือความผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่พนักงานสอบสวนได้เปรียบเทียบแล้ว

(3) ในคดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ หรือคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งเกิดในกรุงเทพมหานครเมื่อผู้ต้องหาชำระค่าปรับตามที่นายตำรวจประจำท้องที่ตั้งแต่ตำแหน่งสารวัตรขึ้นไป หรือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรผู้ทำการในตำแหน่งนั้นๆ ได้เปรียบเทียบแล้ว

(4) ในคดีซึ่งเปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว”

การเลิกคดีอาญาตามกฎหมายของไทยมีสองกรณีคือ การเลิกคดีอาญาโดยยอมชำระค่าปรับแก่เจ้าพนักงาน (มาตรา 37(1)) และการเลิกคดีอาญาโดยการเปรียบเทียบของเจ้าพนักงาน (มาตรา 37 (2) (3) (4))

การเลิกคดีอาญาโดยการยอมชำระค่าปรับนั้นมีแนวความคิดว่าหากผู้กระทำความผิดยินยอมเสียค่าปรับในอัตราขั้นสูงที่กฎหมายกำหนด ก็ยอมไม่ความจำเป็นที่จะต้องดำเนินคดีกับบุคคลนั้นต่อไป มีนักกฎหมายท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า การเลิกคดีอาญากรณีนี้คล้ายกับการละเมิดกฎหมายอาญาทำให้เกิดความเสียหายเท่ากับจำนวนสูงสุดของโทษปรับที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น และเมื่อผู้ถูกกล่าวหายอมชำระเต็มจำนวนแล้วก็เป็นอันหมดสิ้นกันไป และยังแสดงให้เห็นว่าโทษปรับอย่างเดียวมีสภาพคล้ายกับเป็นค่าเสียหาย³ ส่วนการเลิกคดีอาญาโดยการเปรียบเทียบของเจ้าพนักงาน ซึ่งมีวิธีการเปรียบเทียบ ตามมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงาน มิได้เป็นบทบังคับให้เจ้าพนักงานต้องทำการเปรียบเทียบคดีเสมอไป หากเจ้าพนักงานเห็นว่าผู้ต้องหาควรถูกดำเนินคดีในศาล ก็อาจไม่ทำการเปรียบเทียบคดีได้ และในที่สุดพนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งฟ้อง

³ คณิต ธิ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 466.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 38 บัญญัติว่า “ความผิดตามอนุมาตรา (2) (3) และ (4) แห่งมาตราก่อน ถ้าเจ้าพนักงานดังกล่าวในมาตรานั้นเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรได้รับโทษถึงจำคุกให้มีอำนาจเปรียบเทียบดังนี้

(1) ให้กำหนดค่าปรับซึ่งผู้ต้องหาจะพึงชำระ ถ้าผู้ต้องหาและผู้เสียหายยินยอมตามนั้น เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่กำหนดให้ภายในเวลาอันสมควร แต่ไม่เกินสิบห้าวันแล้ว คดีนั้นเป็นอันเสร็จเด็ดขาด

ถ้าผู้ต้องหาไม่ยินยอมตามที่เปรียบเทียบ หรือเมื่อยินยอมแล้ว ไม่ชำระเงินค่าปรับภายในเวลากำหนดในวรรคก่อน ให้ดำเนินคดีต่อไป

(2) ในคดีมีค่าทดแทน ถ้าผู้เสียหายและผู้ต้องหายินยอมให้เปรียบเทียบ ให้เจ้าหน้าที่กะจำนวนตามที่เห็นควรหรือตามที่คู่ความตกลงกัน”

อย่างไรก็ตาม พนักงานอัยการก็มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนพยายามเปรียบเทียบคดีนั้นแทนการที่จะส่งผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ⁴

สำหรับการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศุลกากรนั้น ให้อำนาจอธิบดี พนักงานสอบสวน หรือคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้ที่มีอำนาจในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ ตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469^{*}

⁴ เกียรติขจร วังนะสวัสดิ์, คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา (กรุงเทพฯ: จีรวิชัยการพิมพ์, 2551, หน้า 195.

พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ บัญญัติว่า “มาตรา 102 ภายในบังคับแห่งมาตรา 102 ทวิ ถ้าบุคคลใดจะต้องถูกฟ้องตามพระราชบัญญัตินี้ และบุคคลนั้นยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกันตามที่อธิบดีเห็นสมควรแล้ว อธิบดีจะงดการฟ้องร้องเสียก็ได้ และการที่อธิบดีตั้งงดการฟ้องร้องเช่นนี้ให้ถือว่าเป็นอันคุ้มผู้กระทำผิดนั้น ในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น

ในกรณีความผิดเกี่ยวกับอากรเล็กน้อยๆ น้อยๆ จะออกกฎกระทรวงมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับ และงดการฟ้องร้องก็ได้

ในกรณีที่อธิบดีเห็นสมควรที่จะฟ้องบุคคลใดฐานกระทำหรือยื่นคำสาแดงหรือบันทึกเรื่องราวซึ่งเป็นความเท็จหรือเป็นความไม่บริบูรณ์ หรือเป็นความชักพาให้ผิดหลงในรายการใดๆ หรือฐานหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงด้วยประการใดๆ บรรดาการเสียอากรตามจำนวนที่ควรต้องเสีย หรือการกักตุนหรือการห้าม ให้อธิบดีบันทึกความเห็นว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงควรฟ้องผู้กระทำผิด

มาตรา 102 ทวิ สำหรับความผิดตามมาตรา 27 มาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 96 และความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 5 ทวิ และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 ถ้าราคาของกลางรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วเกินกว่าสี่แสนบาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง และการที่คณะกรรมการงดการ

จึงเห็นได้ว่า อำนาจเปรียบเทียบคดีอาญาในชั้นศาลการนั้นถือได้ว่าเป็นอำนาจในการให้ความยุติธรรมในชั้นปลาย ในขณะที่การพิจารณาคดีอาญาตามปกติเป็นการดำเนินการโดยศาลซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ ซึ่งความผิดที่สามารถเปรียบเทียบระดับคดีได้จะต้องเป็นความผิดตามกฎหมายศาลการเท่านั้นและจะต้องให้ผู้ที่จะถูกฟ้องยินยอม โดยการยินยอมนี้จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อป้องกันข้อโต้แย้งกันภายหลัง⁵

การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง แบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยอธิบดีกรมศาลการ
2. การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยพนักงานสอบสวน
3. การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยคณะกรรมการ

3.1.1 การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยอธิบดีกรมศาลการ

ความผิดตามกฎหมายศาลการทุกมาตราข้อย่อยอยู่ในอำนาจของอธิบดีที่จะงดการฟ้องร้องได้เสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการลักลอบ หลีกเลี่ยง ส้มแดงเท็จ หรือเกี่ยวกับพิธีการศาลการ มีข้อยกเว้นอยู่เพียงประการเดียวที่ว่า “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 102 ทวิ” อันหมายความว่าความผิดตามมาตรา 27 มาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 96 และความผิดตามมาตรา 5 มาตรา 5 ทวิ และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 ถ้าราคาของกลางรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วเกินกว่าสี่แสนบาท ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศาลการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง แต่ถ้าเป็นความผิดตามมาตราอื่นๆ เช่น มาตรา 99 มาตรา 27 ทวิ ฯลฯ ถึงแม้ราคาของกลางรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วเกินกว่าสี่แสนบาท ก็อยู่ในอำนาจของอธิบดีที่จะทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้

ฟ้องร้องเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นอันคุ้มกัน ผู้กระทำผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น”

⁵ ประพันธ์ เนตรนพรัตน์, คำบรรยายกฎหมายศาลการ, หน้า 358.

โดยบทบัญญัติดังกล่าว อธิบดีมีอำนาจให้ใช้ค่าปรับ ทำความตกลง ให้ทำทัณฑ์บน หรือ เรียกประกัน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบคดีและงดการฟ้องร้องได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นการประนีประนอมพร้อมใจกันทั้งสองฝ่าย คือ ผู้กระทำผิดยินยอม และอธิบดีเห็นสมควร

ในทางปฏิบัติ อธิบดีกรมศุลกากรมิได้เป็นผู้ดำเนินการเปรียบเทียบระดับคดีด้วยตนเองแต่ได้มอบหมายให้รองอธิบดีกรมศุลกากร ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานศุลกากรภูมิภาค และนายด่านศุลกากร ปฏิบัติราชการแทนในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องและดำเนินการเกี่ยวกับคดีทั้งหมด⁶

การที่อธิบดีงดการฟ้องร้องเป็นอันคุ้มผู้กระทำความผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น

3.1.2 การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยพนักงานสอบสวน

ความผิดที่จะสามารถทำการงดการฟ้องร้องได้ตามมาตรา 102 วรรคสองนั้นจะต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับอากรเล็กน้อยๆ และมีการออกกฎกระทรวงมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ โดยในมาตรา 102 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 บัญญัติว่า “ในกรณีความผิดเกี่ยวกับอากรเล็กน้อยๆ จะออกกฎกระทรวงมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบปรับ และงดการฟ้องร้องก็ได้”

ในเรื่องนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 18 ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2497 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มีใจความว่า “สำหรับความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 11) พุทธศักราช 2490 มาตรา 31 มาตรา 36 และมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และมาตรา 5 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480 เกี่ยวกับอากรเล็กน้อยๆ

⁶ กรมศุลกากร, “คำสั่งกรมศุลกากรที่ 307/2551,” 4 ธันวาคม 2551.

เฉพาะรายที่มีอัตราโทษปรับอย่างสูงไม่เกินกว่าหนึ่งหมื่นบาท ให้พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีอำนาจทำการเปรียบเทียบปรับและงดการฟ้องร้อง⁷

ตามกฎหมายกระทรวงฉบับนี้ มอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องในบางฐานความผิด อันได้แก่ ความผิดในกลุ่มมาตรา 27 และมาตราที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 27 เช่นเดียวกับฐานความผิดที่คณะกรรมการเปรียบเทียบมีอำนาจเปรียบเทียบตามมาตรา 102 ทวิ โดยโทษปรับสูงสุดของความผิดในกลุ่มนี้ คือ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว ดังนั้นเมื่อกฎหมายกำหนดโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ย่อมหมายความว่า ของกลางจะต้องมีราคารวมค่าอากรไม่เกิน 2,500 บาท จึงจะอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้

อำนาจของพนักงานสอบสวนที่จะทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้มีเฉพาะการเปรียบเทียบปรับเท่านั้น จะเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยวิธีอื่น เช่น ทำความตกลง ให้ทำทัณฑ์บน เรียกประกัน มิได้

ปัญหาของการมอบอำนาจให้พนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบก็คือ พนักงานสอบสวนยังคงต้องนำคดีมายังศาลอากรเพื่อให้มีการเปรียบเทียบปรับคดี แม้ว่าความผิดนั้นจะเป็นความผิดที่มีอัตราโทษปรับอย่างสูงไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท เพราะเหตุว่ายังมีข้อกฎหมายอีกหลายประการที่ต้องอาศัยกลไกทางศาลอากร เช่น ของกลางจะต้องให้ศาลอากรประเมินราคาและอากร (มาตรา 13) ของกลางต้องให้ศาลอากรเก็บรักษาไว้ (มาตรา 25 และมาตรา 26) ของกลางเมื่อจำหน่ายเป็นอำนาจของอธิบดีกรมศุลกากรไม่ว่าก่อนหรือหลังตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา 25) เป็นต้น

ในเรื่องผลของการงดการฟ้องร้องนั้น แม้มาตรา 102 วรรคสอง จะมีได้กล่าวถึงผลของการงดการฟ้องร้องไว้ดังเช่นมาตรา 102 วรรคแรกก็ตาม ก็ย่อมเห็นได้ว่ามีผลอย่างเดียวกันกับมาตรา 102 วรรคแรก คือ เมื่อพนักงานสอบสวนทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องแล้ว ก็เป็นอันคุ้มครองผู้กระทำความผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดที่มีการเปรียบเทียบนั้น

⁷ ดูเพิ่มเติมใน ชูชาติ อัศวโรจน์, รวมกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัตอัตราศุลกากรพร้อมคำอธิบาย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), หน้า 490.

3.1.3 การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องโดยคณะกรรมการ

มาตรา 102 ทวิ ได้กำหนดความผิดที่คณะกรรมการเปรียบเทียบสามารถทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ ได้แก่ ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ความผิดฐานหลีกเลี่ยงค่าภาษีอากร หลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด ตามมาตรา 27 ความผิดฐานนำหรือเกี่ยวข้องในการนำของที่ต้องเสียค่าภาษี ของต้องห้ามต้องจำกัดซึ่งอาจเป็นทางแก่การฉ้อประโยชน์รายได้ของแผ่นดินตามมาตรา 31 ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ความผิดฐานหลีกเลี่ยงค่าภาษีอากร หลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด แก่ของที่นำเข้ามาหรือส่งออกไปโดยทางไปรษณีย์ตามมาตรา 36 และความผิดฐานย้ายขนของออกไปจากคลังสินค้าโดยมิได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 และความผิดฐานนำของเข้า ส่งของออกนอกทางอนุมัติตามมาตรา 5 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2480

การที่กฎหมายได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการเปรียบเทียบให้ทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ ถือได้ว่าเป็นการตัดทอนอำนาจอธิบดีลงบ้าง กล่าวคือ ความผิดที่มีบทลงโทษที่รุนแรง และมีราคาของกลางซึ่งรวมค่าอากรด้วยแล้วเกินกว่าสี่แสนบาทอันถือว่าเป็นคดีมีทุนทรัพย์สูง แทนที่จะให้อำนาจอธิบดีทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องแต่ผู้เดียว ก็ให้คณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องแทน

คณะกรรมการจะทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องอย่างไร ย่อมเป็นดุลพินิจของคณะกรรมการที่จะทำได้ เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติจำกัดอำนาจไว้ ดังนั้นคณะกรรมการจะปรับมากน้อยเพียงใด หรือเปรียบเทียบโดยให้ยกของกลางเป็นของแผ่นดินก็ได้ สำหรับผลของการงดการฟ้องร้องก็เป็นอันคุ้มครองผู้กระทำความผิดนั้นในการที่จะถูกฟ้องร้องต่อไปในกรณีแห่งความผิดอันนั้น

3.1.4 วิธีการเปรียบเทียบระดับคดีตามกฎหมายศุลกากร

กฎหมายศุลกากรกำหนดวิธีดำเนินการหรือรูปแบบการเปรียบเทียบระดับคดีไว้ 4 ประการ คือ

1) อำนาจให้ใช้ค่าปรับ อำนาจให้ใช้ค่าปรับต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เช่นความผิดฐานสำแดงเท็จตามมาตรา 99 กำหนดโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท โดยมีได้กำหนดโทษขั้นต่ำไว้ อธิบดีจะกำหนดให้บุคคลที่ยินยอมใช้ค่าปรับใช้ค่าปรับเป็นจำนวนเท่าไรก็ได้ แต่ค่าปรับนั้นต้องไม่สูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ถ้ากฎหมายกำหนดโทษปรับไว้ตายตัว

เช่น โทษปรับตามมาตรา 27 หรือมาตรา 27 ทวิ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว ก็ต้องปรับไปตามนั้น จะลงโทษปรับเป็นอย่างอื่น แม้แต่จะลดโทษลงมาก็ไม่ได้ เพราะการลดหย่อนผ่อนโทษเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ และประมวลกฎหมายอาญาก็หาได้ให้อำนาจลดหย่อนผ่อนโทษแก่อธิบดีกรมศุลกากรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อื่นใดไว้ไม่

2) อำนาจทำความตกลง อำนาจในการทำความตกลงเป็นอำนาจที่มีความหมายกว้าง จะตกลงกันอย่างไรก็ได้ตามแต่จะเห็นสมควร โดยอาจทำความตกลงผ่อนผันความผิดไปเลย หรือให้ใช้ค่าปรับเพียงบางส่วน หรือปรับเต็มตามโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้ อำนาจในการทำความตกลงนี้เองที่ทำให้อธิบดีมีอำนาจลดค่าปรับลงได้โดยปริยาย ทั้งที่กฎหมายกำหนดโทษไว้ตายตัว ดังเช่นความผิดตามมาตรา 27 ซึ่งกฎหมายกำหนดโทษปรับสี่เท่าราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วนั้น อธิบดีอาจลงโทษปรับสองเท่าราคาของ หรือสองเท่าของเงินอากรที่ขาดก็ได้ โดยถือว่าได้ใช้อำนาจในการทำความตกลงแทนที่จะใช้อำนาจให้ใช้ค่าปรับ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าการลงโทษปรับสี่เท่าราคาของรวมค่าอากรเข้าด้วยเสียก่อนแล้วจึงลดโทษปรับลงกึ่งหนึ่ง เพราะสภาพผิดหรือมีเหตุอันควรปรานีอื่นๆ ในภายหลังเป็นการไม่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่ถ้าจะลงโทษปรับสองเท่าราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว ย่อมเป็นการชอบที่จะทำได้เพราะเป็นอำนาจในการทำความตกลง

3) อำนาจให้ทำทัณฑ์บน อำนาจให้ทำทัณฑ์บนได้แก่การสั่งให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ถ้อยคำหรือทำหนังสือสัญญาว่าจะไม่ประพฤติละเมิดตามเงื่อนไขที่ได้ให้ไว้

4) อำนาจให้ประกัน อำนาจให้ประกัน ได้แก่ การสั่งให้บุคคลใดทำสัญญารับผิดชอบไม่ให้บุคคลที่กระทำผิดมาแล้วได้กระทำความผิดขึ้นอีก โดยระบุงเงินหรือค่าเสียหายในการฝ่าฝืนไว้ด้วย

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายศุลกากรมุ่งหมายให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีได้อย่างกว้างขวางเกินกว่าที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37 ให้อำนาจไว้ โดยที่อำนาจในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศุลกากรก็เป็นอำนาจในการใช้ดุลพินิจเพื่อการบังคับใช้กฎหมายประการหนึ่ง ซึ่งมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติรับรองอำนาจดังกล่าวไว้ โดยให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่เปรียบเทียบได้ตามกฎหมายอื่น โดยให้ผู้ต้องหายินยอมชำระค่าปรับ ในขณะที่การเปรียบเทียบระดับคดีตามกฎหมายศุลกากรมีวิธีการมากกว่าให้ผู้ต้องหาชำระค่าปรับ กล่าวคือ สามารถทำความตกลง ทำทัณฑ์บน และเรียกประกันได้อีกด้วย ดังนั้นนักกฎหมายฝ่ายหนึ่งจึงมีความเห็นว่าการเปรียบเทียบระดับคดี

ตามกฎหมายศุลกากรเป็นการทำให้คดีอาญาเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37 อย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่า คำสั่งอธิบดีกรมศุลกากรที่ 1 ใ้ห่งการฟ้องร้องผู้ต้องหาซึ่งขอทำความตกลงระงับคดีโดยยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน ไม่ใช่การเปรียบเทียบตามกฎหมายอื่นอันทำให้คดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 37(4) แต่เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาได้รับความคุ้มครองในอันที่จะถูกฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 102 ซึ่งเป็นกฎหมายพิเศษ (คำวินิจฉัยของสำนักงานอัยการสูงสุดที่ 53/2528 เรื่องการเปรียบเทียบของเจ้าพนักงานศุลกากร)

3.2 การใช้ดุลพินิจของอธิบดีและคณะกรรมการในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง

3.2.1 ประเด็นข้อพิพาทในการใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบคดีศุลกากร

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การประเมินภาษีศุลกากรเป็นการประเมินโดยเจ้าพนักงาน การคำนวณค่าภาษีศุลกากรขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพของ ราคาของ และพิกัดอัตราศุลกากร และข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นมักจะพิจารณาเฉพาะสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นส่วนใหญ่ สำหรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการคำนวณภาษีในเรื่องสภาพของไม่สู้จะมีปัญหามากนัก เพราะเป็นเรื่องที่สามารถตรวจสอบหรือพิสูจน์ได้ง่าย ดังนั้นปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในการประเมินภาษีศุลกากรนั้นจึงมักเกิดจากปัญหาเรื่องราคาของและพิกัดอัตราศุลกากร เพราะเป็นเรื่องทางเทคนิคที่มีความซับซ้อนยากแก่การทำความเข้าใจ ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

1. ข้อพิพาทเรื่องราคาของ

ราคาของมีความสำคัญต่อการจัดเก็บภาษีศุลกากร เพราะการจัดเก็บภาษีส่วนมากจะเก็บจากอัตราอากรตามราคามากกว่าอัตราตามสภาพ ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในเรื่องราคาก็คือ ข้อพิพาทในปัญหาที่ว่าราคาศุลกากรสำหรับของที่นำเข้าคือราคาเท่าใด ซึ่งเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน การพิจารณาต้องยึดหลักบทนิยามคำว่า “ราคาศุลกากร” ตามความในมาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เป็นสำคัญ

ตัวอย่างข้อพิพาทเรื่องราคาของที่เกิดขึ้นมีว่า ราคาสินค้าที่กรมศุลกากรได้รับแจ้งมาเป็นราคาขายภายหลังจากที่บริษัทนำสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรแล้วถึงปีเศษ จึงไม่ใช่ราคาซื้อขายซึ่งจะพึงขายของชนิดเดียวกันได้โดยไม่ขาดทุน ณ เวลาและที่ที่นำของเข้าอันเป็นราคาอันแท้จริงในท้องตลาด ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 2 กรมศุลกากรจึงจะใช้ราคาที่ได้รับแจ้งมานั้นประเมินให้บริษัทเสียภาษีสำหรับสินค้านั้นไม่ได้⁸

คำสั่งเฉพาะกรมศุลกากรที่ 14/2524 เรื่อง การตรวจสอบและประเมินราคาสินค้า และคำสั่งทั่วไปกรมศุลกากรที่ 8/2530 เรื่อง ระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการพิจารณาราคาที่ใช้ในการประเมินอากรและการตรวจสอบใบขนสินค้าขาเข้า เป็นเพียงแนวทางให้เจ้าพนักงานของกรมศุลกากรใช้สำหรับการพิจารณาราคาอันแท้จริงในท้องตลาดโดยการเปรียบเทียบราคากับผู้นำเข้ารายก่อนเท่านั้น คำสั่งเฉพาะกรมศุลกากรที่ 14/2524 ระบุให้ผู้อำนวยการกองประเมินอากรใช้ดุลพินิจพิจารณานอกเหนือจากหลักเกณฑ์ในคำสั่งดังกล่าวตามควรแก่กรณีได้ แสดงให้เห็นว่าราคาที่มีผู้นำเข้าสูงสุดในระยะเวลา 3 เดือนก่อนบริษัทนำเข้า อาจไม่ใช่ราคาอันแท้จริงในท้องตลาด จึงต้องให้ผู้อำนวยการกองประเมินราคาพิจารณาอีกชั้นหนึ่ง ฉะนั้น การที่เจ้าพนักงานของกรมศุลกากรเห็นว่าราคาที่บริษัทสำแดงไว้ในใบขนสินค้าขาเข้าต่ำกว่าราคาที่เคยมีผู้นำเข้าก่อนหน้านั้น จึงถือเอาราคาที่มีผู้นำเข้าสูงสุดในระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือน ก่อนบริษัทนำเข้า เป็นราคาที่ใช้ในการประเมิน จึงไม่อาจถือเป็นราคาอันแท้จริงในท้องตลาดได้ สินค้าเคมีภัณฑ์ที่บริษัทนำเข้าคือ เมทิลเอทิลคีโตน (methyl ethyl ketone) และ บิวทิลอะครีเลทโมโนเมอร์ (butylacrylate monomer) อันเป็นผลิตภัณฑ์อันเกิดจากผลพลอยได้ในการผลิตน้ำมัน ราคาน้ำมันในท้องตลาดขึ้นลงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้ผลิตภัณฑ์พลอยได้จากน้ำมันขึ้นลงตามไปด้วย ฉะนั้น ราคาสูงและต่ำในการนำเข้าแต่ละครั้งโดยไม่ปรากฏว่ามีการลดหย่อนราคากันเป็นพิเศษจึงอาจถือได้ว่าเป็นราคาสินค้าขาเข้าซึ่งจะพึงขายของประเภทและชนิดเดียวกันได้โดยไม่

* แต่เดิมนั้นการจัดเก็บอากรศุลกากรใช้ “ราคาอันแท้จริงในท้องตลาด” แต่ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2543 เป็นต้นมา เพื่อรองรับระบบราคาเกณฑ์ที่ประเทศไทยมีพันธะกรณีต้องนำมาใช้ตามข้อผูกพันที่มีต่อองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) กรมศุลกากรได้นำ “ราคาศุลกากร” มาใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินภาษีศุลกากรแทน

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 803/2531

ขาดทุน ณ เวลาและที่ที่ของนำเข้าโดยไม่มีหักทอนและลดหย่อนราคา อันถือได้ว่าเป็นราคาอันแท้จริงในท้องตลาด⁹

กรมศุลกากรมีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบให้เห็นว่า ราคาสินค้าที่ปรากฏในบัตรราคาสินค้าและบันทึกการวิเคราะห์ราคาที่เจ้าพนักงานประเมินของกรมศุลกากรนำมาเทียบเคียงกับราคาสินค้าของบริษัท เป็นราคาของสินค้าประเภทเดียวกันชนิดเดียวกันกับสินค้าของผู้อื่นซึ่งนำเข้าในราชอาณาจักรมาแล้วในเวลาเดียวกันและใกล้เคียงกันกับเวลาที่บริษัทนำเข้า ข้อเท็จจริงปรากฏว่าบัตรราคาสินค้าและบันทึกการวิเคราะห์ราคาของกรมศุลกากรเป็นเอกสารภายในของกรมศุลกากรที่สร้างขึ้นซึ่งบุคคลภายนอกไม่อาจจะทราบได้ และการประเมินราคาสินค้าก็ปรากฏว่ามีการประเมินภายหลังจากบริษัทนำสินค้าเข้ามาแล้วเป็นเวลากว่า 4-5 ปี กรมศุลกากรจึงไม่สามารถนำสืบตามความดังกล่าวได้ จึงไม่อาจจะถือเอาราคาตามที่เจ้าพนักงานประเมินทำการประเมินสินค้าของบริษัทเพิ่มเป็นราคาอันแท้จริงในท้องตลาดได้ การประเมินภาษีอากรขาเข้าเพิ่มเติมสำหรับสินค้านี้ดังกล่าวจึงเป็นการไม่ชอบ¹⁰

2. ข้อพิพาทในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร

ข้อพิพาทในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร ก็คือการพิพาทกันในปัญหาที่ว่าของที่นำเข้าหรือส่งออกนั้นจัดอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากรประเภทใด จึงจะเป็นการถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย การที่ของนำเข้าหรือส่งออกจัดอยู่ในพิกัดอัตราศุลกากรประเภทใดนั้นย่อมมีผลต่อการเสียภาษี เพราะพิกัดอัตราศุลกากรของของแต่ละประเภท อัตราอากรจะแตกต่างกันมาก และเนื่องจากว่าพิกัดอัตราศุลกากรนั้นมีความละเอียดและซับซ้อนมาก ยากแก่การตีความกฎหมายในการจัดประเภทพิกัดอัตราศุลกากร ทำให้เกิดความเห็นทางกฎหมายที่ไม่ตรงกันระหว่างกรมศุลกากรกับผู้นำเข้าในการจัดประเภทพิกัดอัตราศุลกากรสำหรับของหรือสินค้า ทำให้เกิดข้อพิพาทในเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร ดังนั้นในการที่จะตีความว่าของที่นำเข้าควรจะชำระอากรตามพิกัดอัตราศุลกากรประเภทใดนั้น ต้องพิจารณาจากหลักเกณฑ์การตีความท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530 เป็นสำคัญ

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 112/2535

¹⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3596/2534

ตัวอย่างกรณีปัญหาพิพาทเรื่องพิกัดอัตราศุลกากร

ปัญหาเรื่องการตีความกฎหมายในการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรของซิลิโคนบริสุทธิ์ที่บริษัทนำเข้ามาซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ทั้งสองทางพร้อมกันคือใช้ได้ทั้งเป็นวัตถุดิบและวัตถุดิบสำเร็จรูป ในการพิจารณาว่าซิลิโคนที่นำเข้ามาใช้เป็นวัตถุดิบหรือไม่ให้ดูชนิดของซิลิโคน มิใช่ดูการใช้ซิลิโคนจำนวนนั้นจริงๆไม่ เมื่อซิลิโคนที่บริษัทนำเข้ามาเป็นได้ทั้งชนิดที่ใช้เป็นวัตถุดิบตามพิกัดประเภทที่ 39.01 ก. และวัตถุดิบสำเร็จรูปอันเป็นชนิดอื่นๆ ตามพิกัดประเภทที่ 39.01ข. จึงเป็นกรณีของชนิดหนึ่งอาจจัดเข้าได้ 2 ประเภทหรือมากกว่านั้น ต้องอาศัยหลักเกณฑ์การตีความพิกัดอัตราศุลกากรตามภาค 1 ท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ.2503 บังคับกรณีนี้มีใช้ประเภทหนึ่งระบุลักษณะของของไว้ชัดแจ้งและอีกประเภทหนึ่งระบุไว้อย่างกว้างๆตามหลักเกณฑ์ข้อ3(ก) และมีใช้กรณีของซึ่งผสมหรือประกอบด้วยวัตถุต่างชนิดกันตามหลักเกณฑ์ข้อ3(ข) จึงต้องเข้าประเภทซึ่งมีอัตราอากรสูงที่สุดคือประเภทที่ 39.01ข. ตามหลักเกณฑ์ข้อ 3(ค)¹¹

ปัญหาเรื่องการตีความกฎหมายในการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรของสินค้าประเภทเครื่องคืบตุ๊กตา โดยกรมศุลกากรเห็นว่าเครื่องคืบตุ๊กตาเป็นสินค้าประเภทพิกัด 9504.30 อันเป็นสินค้าต้องห้ามนำเข้าในราชอาณาจักรตามประกาศกระทรวงพาณิชย์ (ฉบับที่ 122) พ.ศ.2540 ดังนั้นผู้นำเข้าสินค้านี้จึงมีความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติศุลกากรมาตรา 27 มาตรา 27 ทวิ เจ้าพนักงานจึงมีอำนาจยึดไว้ตามมาตรา 24 แต่ผู้นำเข้าเห็นว่าเครื่องคืบตุ๊กตามิได้เป็นสินค้าประเภทพิกัด 9504.30 และขณะที่ผู้จำหน่ายขายสินค้าให้ผู้นำเข้า ประกาศกระทรวงพาณิชย์ฉบับดังกล่าวยังไม่ประกาศใช้บังคับ และผู้นำเข้าก็ได้ดำเนินการผ่านพิธีการศุลกากรและชำระอากรขาเข้าและภาษีอากรถูกต้องแล้ว จึงเป็นการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1207/2529 (คำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ เป็นการตีความพิกัดอัตราศุลกากร ตามพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2503 โดยอาศัยหลักเกณฑ์การตีความพิกัดอัตราศุลกากรตามภาค 1 ท้ายพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรฉบับนี้ แต่หากเป็นคดีที่เกิดขึ้นเมื่อพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พุทธศักราช 2530 ใช้บังคับแล้วหลักเกณฑ์การตีความจะเปลี่ยนแปลงไปโดยให้จำแนกเข้าประเภทพิกัดอัตราศุลกากรที่ลำดับไว้หลังสุด)

โต้แย้งกันในเรื่องพิกัดศุลกากรและเป็นสินค้าต้องห้ามนำเข้าที่กรมศุลกากรมีอำนาจยึดไว้ตามกฎหมายหรือไม่¹²

ปัญหาเรื่องการตีความกฎหมายในการกำหนดพิกัดอัตราศุลกากรของสินค้าประเภทกากกึ่งซึ่งเป็นสินค้าที่ผลิตและนำเข้าจากประเทศพม่าเข้ามาในราชอาณาจักรไทยโดยทางเรือผ่านด่านศุลกากรจังหวัดระนอง ผู้นำเข้ายื่นใบขนสินค้าขาเข้าสำแดงรายการชำระภาษีประเภทพิกัด 2301.20 อัตราอากรร้อยละ 10 พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรได้ตรวจปล่อยสินค้าให้ผู้นำเข้ารับไปแล้วเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2542 และวันที่ 9 พฤศจิกายน 2542 ตามลำดับ ต่อมาเจ้าพนักงานของกรมศุลกากรตรวจพบว่าสินค้ากากกึ่งซึ่งเป็นสินค้าที่ผู้นำเข้านำเข้างดงกล่าวเป็นสินค้าที่ได้มาจากการทำกึ่งแห้งประกอบด้วย ผง เศษหัว และเปลือกของกึ่ง จึงจัดเข้าประเภทพิกัด 0508.00 ในฐานะเป็นเปลือกของสัตว์น้ำจำพวกครัสเตเชียที่ยังไม่ได้จัดทำหรือทำอย่างง่าย ๆ แต่ไม่ได้ตัดเป็นรูปทรง รวมทั้งผงและเศษของสิ่งดังกล่าวซึ่งต้องชำระอากรขาเข้าในอัตราร้อยละ 35 ของราคาสินค้า การที่ผู้นำเข้าสำแดงประเภทพิกัด 2301.20 และชำระอากรขาเข้าในอัตราร้อยละ 10 ของราคาสินค้านั้นไม่ถูกต้องตามพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ.2530 เจ้าพนักงานจึงได้ประเมินเรียกเก็บอากรขาเข้าเพิ่มเติม ผู้นำเข้าให้การว่า สินค้ากากกึ่งที่ผู้นำเข้านำเข้าจากประเทศพม่านั้นจัดเป็นสินค้าประเภทอาหารสัตว์หรือกากและเศษที่เหลือจากอุตสาหกรรมการผลิตอาหารหรือจัดทำไว้สำหรับเป็นอาหารสัตว์ และมีลักษณะปนจึงจัดอยู่ในประเภทพิกัด 2301.20 มิใช่ประเภทพิกัด 0508.00 ซึ่งสินค้าประเภทหลังต้องเป็นสินค้าประเภทผลิตภัณฑ์จากสัตว์ เช่น เปลือกกึ่ง ดังนั้น การที่ผู้นำเข้าชำระอากรขาเข้าในอัตราร้อยละ 10 ของราคาสินค้าจึงถูกต้องแล้ว นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ประเมินสำนักงานด่านศุลกากรจังหวัดระนองซึ่งตรวจสอบสภาพสินค้าที่ผู้นำเข้านำเข้าก็ยอมรับและเรียกเก็บอากรขาเข้าในประเภทพิกัด 2301.20 และตรวจปล่อยสินค้าให้ผู้นำเข้ารับไปแล้วโดยไม่ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ประเมินดังกล่าวกระทำโดยทุจริต ดังนั้น การทักท้วงของผู้อำนวยการศุลกากรภาค 5 ซึ่งไม่ได้ตรวจสอบสภาพสินค้าจึงไม่ถูกต้อง ข้อเท็จจริงปรากฏต่อมาว่า เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2543 พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ประเมินเรียกเก็บค่าอากรเพิ่มเติมเนื่องจากเห็นว่าสินค้าที่ผู้นำเข้านำเข้าจัดอยู่ในประเภทพิกัด 0508.00 อัตราอากรร้อยละ 35 แต่ผู้นำเข้ามิได้อุทธรณ์การประเมินต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์และมิได้ชำระค่าอากรตามการประเมิน กรมศุลกากรจึงฟ้องเป็นคดีนี้ ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยมีว่า การประเมินอากรของ

¹² คำวินิจฉัยของประธานศาลฎีกาที่ ภษ.1/2544

พนักงานเจ้าหน้าที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เห็นว่า ตามมาตรา 112 ฉ แห่งพระราชบัญญัติ
 ศาลากร พ.ศ.2469 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติศาลากร (ฉบับที่ 17) พ.ศ.2543 ผู้นำของ
 เข้ามีสิทธิอุทธรณ์การประเมินอากรของพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์
 ตามแบบที่อธิบดีกรมศาลากรกำหนดภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมิน หากผู้นำ
 ของเข้าไม่อุทธรณ์ก็ถือว่าผู้นำของเข้าพอใจการประเมิน การประเมินนั้นเป็นที่ยุติ ผู้นำของเข้า
 จะนำคดีมาฟ้องเพื่อให้เพิกถอนการประเมินหรือต่อสู้คดีในศาลว่าการประเมินนั้นไม่ชอบด้วย
 กฎหมายไม่ได้ เมื่อคดีนี้ผู้นำเข้ามิได้อุทธรณ์การประเมินต่อคณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์
 ผู้นำเข้าจึงไม่มีสิทธิต่อสู้ว่าการประเมินไม่ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากการประเมินผิดพิกัด
 และอัตราอากร ผู้นำเข้ามีหน้าที่ต้องชำระค่าอากร¹³

อธิบดีกรมศาลากรมีอำนาจตีความพิกัดอัตราศาลากร โดยการประกาศแจ้ง
 อัตราอากร เมื่อมีการตีความของอธิบดีแล้ว การจำแนกพิกัดอัตราของของที่มีการตีความ
 จะต้องถือตามทีอธิบดีวินิจฉัยไว้ แต่การตีความของอธิบดียังไม่เป็นที่ยุติ ดังนั้น ผู้นำของเข้า
 อาจโต้แย้งการตีความนั้นต่อศาลได้ เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นการตีความโดยชอบ
 การเสียภาษีสำหรับของที่มีปัญหาจึงต้องเสียอัตราอากรที่อธิบดีตีความ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเด็นข้อพิพาทในทางคดีศาลากรนั้นเป็น
 ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในการประเมินภาษีศาลากร อันนำไปสู่ฐานความผิดทางอาญาในความผิด
 ฐานหลีกเลี่ยงภาษีศาลากร ทั้งทีในความเป็นจริงแล้วข้อพิพาทเหล่านั้นเป็นเพียงการตีความ
 กฎหมายของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ตรงกับการตีความกฎหมายของผู้ประกอบการ เช่น ในเรื่อง
 การตีความกฎหมายพิกัดอัตราศาลากรในการจัดประเภทพิกัดของของหรือสินค้าเพื่อเสียภาษี
 ศาลากรของกรมศาลากรที่ไม่ตรงกับการตีความของผู้ประกอบการ อันเป็นเรื่องของการ
 ตีความกฎหมายโดยแท้ มิใช่เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือ
 ผู้ประกอบการจะหนีภาษีหรือฉ้อค่าภาษีแต่อย่างใด เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอ
 ยกตัวอย่างการจัดประเภทพิกัดอัตราศาลากรของของหรือสินค้าที่มักมีปัญหาในการตีความ
 กฎหมายพิกัดอัตราศาลากรที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้ประกอบการกับกรมศาลากร ดังต่อไปนี้¹⁴

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6817/2549

¹⁴ คณะทำงานโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้, “สรุปรายงานการ
 ทบทวนหลังการตรวจปล่อยย้อนหลัง 6 เดือน,” 21 เมษายน 2552.

ตารางที่ 1 การตีความพิกัดอัตราศุลกากรของสินค้าประเภทต่างๆ

สินค้า	การตีความกฎหมายของ ผู้ประกอบการ		การตีความกฎหมายของ กรมศุลกากร	
	พิกัด	อัตรา	พิกัด	อัตรา
Cutter blade	820890	0%	820900	10%
ใบมีดตัดโลหะ	820890	0%	820740	10%
กล่องวีดีโอดีจิตอล	852580	0%	852580	3%
เข็มเจาะเลือด	901890	1%	901839	5%
เครื่องวิเคราะห์ฝุ่น	902780	0%	902710	3%
ถุงใส่ของเสียใช้ในทางการแพทย์	901890	1%	300691	10%
ขายึดกระจกมองข้างรถจักรยานยนต์	732690	10%	871419	30%
แผ่นป้ายทำด้วยเหล็ก	732690	10%	831000	20%
ไส้กรองน้ำมัน	842129	5%	842199	10%
ไม้แขวนเสื้อทำด้วยพลาสติก	392690	10%	392490	30%
แท่งคาร์ไบด์	810194	0%	820900	10%
Hydraulic Pump	841381	1%	841360	3%
ส่วนประกอบเครื่องประดับทำจากพลาสติก	392690	10%	711790	20%

3.2.2 หลักทั่วไปในการใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบคดีศาลปกครอง

การใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบคดีศาลปกครองไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบโดยอธิบดีกรมศาลปกครอง หรือคณะกรรมการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบโดยฝ่ายบริหาร จะต้องคำนึงถึงหลักในการใช้ดุลพินิจด้วยว่าควรจะให้ผู้กระทำความผิดรับผิดชอบในลักษณะใด ซึ่งในการใช้ดุลพินิจดังกล่าว จะต้องพิจารณาถึงทฤษฎีการลงโทษและข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แห่งคดีประกอบกัน แล้วนำมาปรับกับข้อกฎหมาย โดยจะต้องคำนึงถึงสัดส่วนฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาไปถึงทรัพย์สิน รายได้ รวมทั้งสาเหตุอื่น ๆ ที่อาจมีผลต่อฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเพื่อความเป็นธรรมอีกด้วย เช่น บุคคลธรรมดาควรได้รับการกำหนดโทษที่เบากว่าบริษัทห้างร้านที่มีการทำธุรกิจนำเข้าหรือส่งออกตามปกติ เป็นต้น

Black's law dictionary ได้ให้ความหมายของคำว่า ดุลพินิจ (discretion) ว่า ดุลพินิจ คืออำนาจหรือสิทธิพิเศษ (privileges) ของศาลที่จะพิจารณาตามหลักความยุติธรรม หรือขององค์กรอื่นผู้มีอำนาจในการพิจารณาตามหลักความยุติธรรมเช่นว่านั้น ซึ่งสิทธิพิเศษหรืออำนาจนี้จะมีการพิจารณานำไปใช้ตามภาวะแวดล้อมแห่งพฤติการณ์ (circumstances) และรวมถึงการใช้วิจรรย์ญาณในการตัดสินใจของตัวผู้พิพากษาหรือของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจใช้นั้นเอง โดยไม่ขึ้นกับวิจรรย์ญาณหรือการตัดสินใจของบุคคลอื่นใด

ความหมายในทางกฎหมายของดุลพินิจกว้างขวางกว่าที่กำหนดไว้อีกมาก เพราะยังมีความหมายเลยไปถึงการใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับกระบวนการวิธีพิจารณา การใช้ดุลพินิจในการพิจารณาซึ่งนำหลักพยานหลักฐาน การคาดคะเนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางอย่างที่ยังไม่แจ่มแจ้ง รวมไปถึงการทำคำวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับกฎหมายที่เคลือบคลุมอีกด้วย

โดยทั่วไป การใช้ดุลพินิจไม่ว่าจะเป็นไปตามกฎหมายใด เมื่อมีการใช้ดุลพินิจแล้ว จะต้องประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ การค้นหาข้อเท็จจริง (find facts) การปรับข้อเท็จจริงเข้ากับหลักกฎหมาย (apply law) และการพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายหลังจากที่ทราบข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายแล้ว (decide what is desirable in the circumstances after the facts and the law are known)¹⁵

¹⁵ Kenneth Culp Davis, Administrative law text (ST. Paul, Minn.: West Pub. Co., 1972), p.91.

มีสุภาษิตกฎหมายอยู่บทหนึ่งว่า “เมื่อมีกฎหมายก็ย่อมต้องมีดุลพินิจอยู่เคียงคู่” (Rules must be supplemented with discretion)¹⁶ ซึ่งหมายความว่า ถ้าหากจะมีการบังคับใช้กฎหมายโดยตรงแต่เพียงประการเดียวแล้ว หากอาจจะให้ความยุติธรรมเป็นรายกรณีได้ไม่ เพราะการอำนวยความสะดวกที่แท้จริงนั้นควรจะมีความยืดหยุ่น เพื่อให้ผู้ใช้สามารถนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมพิจารณาเพื่อค้นหาความเป็นธรรมโดยแท้จริง หากว่าไม่เปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจก็เท่ากับว่าเป็นการปฏิเสธความยุติธรรมนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่า “อะไรก็ตามที่มีดุลพินิจเข้ามาเกี่ยวข้องก็ย่อมเป็นแค่ถ้อยคำที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำตามอำเภอใจเท่านั้น” ดังนั้นจึงต้องมีหลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดขอบเขตและวิธีการใช้ดุลพินิจเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกให้มากที่สุด

ในเรื่องขอบเขตแห่งดุลพินิจนั้น กฎหมายจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดขอบเขตแห่งดุลพินิจ โดยกฎหมายจะกำหนดให้ศาลหรือองค์กรผู้ใช้อำนาจเลือกใช้ดุลพินิจในบางโอกาส หรือในบางครั้งกฎหมายอาจจะไม่ได้กำหนดโดยตรง แต่อาจจะมีการใช้ดุลพินิจได้ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติครอบคลุมไม่ถึงกรณีตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

ขอบเขตของการใช้ดุลพินิจนี้มีทั้งการใช้ดุลพินิจแบบกว้างและแบบแคบ หากกฎหมายเปิดโอกาสให้มีการใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ก็เป็นการง่ายที่จะได้รับผลร้ายจากการใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นธรรมหรือการใช้ดุลพินิจนั้นอาจผิดพลาดได้ แต่หากกฎหมายกำหนดดุลพินิจไว้อย่างแคบ ก็อาจทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกเฉพาะกรณีได้เต็มที่ ดังนั้นจึงมีปัญหาคือ ควรพิจารณาว่า กฎหมายใดควรจะกำหนดให้มีการใช้ดุลพินิจในลักษณะใด การที่จะกำหนดขอบเขตของดุลพินิจอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ แต่หลักสำคัญก็คือ ต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน นอกจากนี้การใช้ดุลพินิจเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมที่แท้จริง จะต้องขึ้นอยู่กับการควบคุมดุลพินิจอีกชั้นหนึ่ง เพราะเหตุที่การกำหนดขอบเขตแห่งดุลพินิจเพียงอย่างเดียวนั้นไม่อาจครอบคลุมให้เกิดความยุติธรรมได้ในทุกกรณี

¹⁶ ชนิญญา (รัชรี) ชัยสุวรรณ, “การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), หน้า 28.

แม้ดุลพินิจจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความยุติธรรมเฉพาะกรณี ที่ถือว่า ทำให้กฎหมายสามารถอำนวยความสะดวกได้โดยสมบูรณ์ก็ตาม แต่หากพิจารณาในแง่กลับกัน แล้วจะเห็นได้ว่า สิ่งที่ทำให้กฎหมายไม่เป็นธรรมส่วนใหญ่ก็สืบเนื่องมาจากการใช้ดุลพินิจโดย ผิดพลาดอีกเช่นกัน จึงเห็นได้ว่า การใช้ดุลพินิจที่ควรนั้นจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์เอนก อนันต์แต่หากเป็นการใช้ดุลพินิจโดยผิดพลาดก็อาจก่อให้เกิดโทษมหันต์ได้เช่นกัน

ดังนั้น เพื่อให้การใช้ดุลพินิจเป็นไปอย่างเป็นธรรมและเหมาะสมที่สุด จึง จำเป็นต้องมีการควบคุมการใช้ดุลพินิจอีกครั้งหนึ่ง เพื่อจะก่อให้เกิดความยุติธรรมอย่างแท้จริง โดยจะต้องมีองค์การหนึ่งคอยตรวจตราการใช้ดุลพินิจนี้ เพื่อผลสำคัญคือป้องกันการใช้ดุลพินิจ ผิดพลาดและไม่ยุติธรรม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการใช้ดุลพินิจของอธิบดีและคณะกรรมการในการ เปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศุลกากรนี้ กรมศุลกากรจะได้วางระเบียบเกี่ยวกับ เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องไว้ แต่ก็มีได้มีองค์การใดที่มีอำนาจในการควบคุมและ ทบทวนดุลพินิจดังกล่าวของอธิบดีและคณะกรรมการเปรียบเทียบ จึงอาจทำให้การใช้ดุลพินิจ ดังกล่าวนั้นผิดพลาดและอาจเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ ประการ สำคัญคืออาจทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่ได้รับความเป็นธรรมในการ เปรียบเทียบบรรทัดดีในชั้นศุลกากร เพราะหน่วยงานของรัฐมักจะยึดถือในการตีความกฎหมาย ของตนเองเท่านั้นและตนเองก็มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว

3.2.3 เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร

กรมศุลกากรได้วางระเบียบเกี่ยวกับเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตาม พระราชบัญญัติศุลกากร ไว้ในระเบียบกรมศุลกากรที่ 18/2550 ประมวลระเบียบปฏิบัติกรม ศุลกากร ข้อ 1 06 03 01 ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเกณฑ์การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง สำหรับฐานความผิดฐานสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

-ความผิดฐานสำแดงเท็จ

ก) ให้ผ่อนผันการปรับในกรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีสำแดงเป็นเหตุให้อากรเกินจากที่ต้องชำระ
2. กรณีสำแดงเป็นเหตุให้อากรขาดไม่เกิน 5,000 บาท

3. กรณีที่ขอวางเงินประกันอากรไว้ในอัตราสูงก่อนที่เจ้าหน้าที่จะตรวจพบความผิด

4. กรณีผู้กระทำความผิดตรวจพบความผิดเองแล้วร้องขอแก้ไขให้ถูกต้อง โดยแสดงแจ้งชัดเป็นลายลักษณ์อักษรต่อเจ้าหน้าที่ ก่อนที่เจ้าหน้าที่ตรวจพบความผิด ทั้งนี้ โดยไม่มีเหตุทุจริตด้วยประการใด ๆ

5. กรณีเจ้าหน้าที่ผู้สำรวจเงินอากรทักท้วง

6. กรณีสำแดงชนิดหรือปริมาณของใช้ในบ้านเรือนและของใช้ส่วนตัวคลาดเคลื่อนจากของที่นำเข้าจริงเพียงเล็กน้อย และเห็นได้ว่ามิได้นำเข้าเพื่อประโยชน์ในการค้า

7. กรณีสำแดงเท็จแต่ไม่มีผลกระทบต่อค่าอากร หรือกรณีที่อากรไม่ขาดแต่ภาษีมูลค่าเพิ่มและ/หรือภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อบริหารจัดการไทยชาติ หรือภาษีอื่น ๆ (ถ้ามี) ให้พิจารณาตามคำสั่งกรมสรรพากร และ/หรือคำสั่งกรมสรรพสามิต

8. กรณีมีคำชี้แจงพอใจหรือเมื่อข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานฟังเป็นที่ยุติได้ว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาทุจริตหรือการกระทำนั้นไม่ทำให้รัฐต้องเสียหาย

ข) ให้ปรับ ในกรณีดังต่อไปนี้ เช่น

1. กรณีความผิดฐานสำแดงเท็จเกี่ยวกับการไม่รักษาเอกสาร บันทึกเรื่องราวทะเบียน สมุดบัญชีหรือตราสารอย่างอื่น ซึ่งกฎหมายศุลกากรบังคับไว้ หรือเป็นการกระทำให้เจ้าหน้าที่ผิดหลง ให้ปรับ 1,000 บาท

2. กรณีการสำแดงเท็จเกี่ยวกับข้อมูลในใบขนสินค้า อันได้แก่ รหัสสถิติสินค้า มูลค่าการนำเข้าและส่งออก ปริมาณหรือน้ำหนักตามหน่วยที่จัดเก็บสถิติ รหัสประเทศที่เป็นสากล อัตราแลกเปลี่ยน และเลขประจำตัวผู้เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ให้ปรับ 500 บาท

3. กรณีความผิดฐานสำแดงเท็จที่มีข้อเท็จจริงและหลักฐานเห็นได้ว่ามูลเหตุแห่งการกระทำความผิดเกิดจากผู้กระทำความผิดไม่ใช้ความระมัดระวังให้เพียงพอ ให้ปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาดไม่น้อยกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 50,000 บาท และให้ชำระค่าภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อมเบี้ยปรับภาษีมูลค่าเพิ่มตามส่วน

-ความผิดฐานสำแดงเท็จเพื่อหลีกเลียงอากร หรือความผิดฐานหลีกเลียงอากร

ให้ปรับสองเท่าของอากรที่ขาด และให้ชำระภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อม เบี้ยปรับหนึ่งเท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี)

ในกรณีนี้เห็นได้ว่าเป็นการนำของชุกช่อนมากับของที่สำแดงโดยวิธีการอัน แยกแยะ เพื่อให้มีให้เจ้าหน้าที่ตรวจพบของที่ชุกช่อนไว้ นั้น ให้ปรับสี่เท่าของอากรที่ขาดกับอีกหนึ่ง เท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) และให้ยกของที่ชุก ช่อนมานั้นให้เป็นของแผ่นดิน

-ความผิดฐานพยายามลักลอบหนีศุลกากร พยายามนำของต้องห้าม ของต้อง กำกัดเข้ามาในหรือออกไปนอกราชอาณาจักร เช่น ความผิดซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจพบในห้อง ตรวจผู้โดยสารที่ท่าอากาศยานหรือตรวจพบที่ด่านพรมแดน หรือด่านศุลกากร เป็นต้น ให้ผู้ต้องหา ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

-ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรให้ปรับสองเท่าของราคาของรวมค่าอากรกับอีก หนึ่งเท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทย และภาษีอื่นๆ (ถ้ามี) และให้ยก ของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

1. ในกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจพบและจับกุมผู้ต้องหา ขณะอยู่ในช่องเขียว (GREEN CHANNEL) ให้ปรับหนึ่งเท่าของราคาของรวมค่าอากร กับอีกหนึ่งเท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษี สรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทย และภาษีอื่นๆ (ถ้ามี) และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

2. ในกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจพบและจับกุมผู้ต้องหา ภายหลังจากผ่านพ้นช่องเขียว (GREEN CHANNEL) ให้ปรับสองเท่าของราคาของรวมค่าอากร กับอีกหนึ่งเท่าของ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทย และภาษีอื่นๆ (ถ้ามี) และให้ยกของกลางให้ เป็นของแผ่นดิน

3. ในกรณีที่ของกลางเป็นของที่ไม่ต้องชำระอากรศุลกากร ไม่ว่าจะตรวจพบอยู่ ในช่องเขียวหรือผ่านช่องเขียวออกไปแล้วก็ตาม ให้ผู้กระทำความผิดยกของกลางให้เป็นของ แผ่นดิน

4. ในความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรตามที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการนำเข้ามาในลักษณะซุกซ่อนเพื่อไม่ให้เจ้าหน้าที่ตรวจพบ ให้ปรับสี่เท่าของราคาของรวมค่าอากร และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

ในกรณีที่ผู้ต้องหา หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้กระทำการโดยอุกอาจ เช่น ใช้กำลังต่อสู้ ชัดขวาง หรือทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ผู้ทำการจับกุม ไม่หยุดยานพาหนะที่บรรทุกของลักลอบหนีศุลกากร ให้ตรวจค้นโดยมีเจตนาฝ่าฝืนคำสั่งของเจ้าหน้าที่ หรือเยี่ยงของกลางหรือทำลายของกลางที่เจ้าหน้าที่จับกุมหรือยึดไว้ หรือทำลายเครื่องหมาย ดวงตรา กุญแจ หรือเครื่องมือมัดใด ๆ ที่เจ้าหน้าที่ได้ทำหรือหมายไว้ที่ของกลางนั้น ให้ปรับสี่เท่าของราคาของรวมค่าอากร และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน และให้แจ้งความดำเนินคดีกับบุคคลที่ต่อสู้ขัดขวางการจับกุมตามควรแก่กรณี หากการต่อสู้ขัดขวางดังกล่าวเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำการจับกุมได้รับอันตราย ให้ส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีโดยไม่รับทำความตกลงงดการฟ้องร้อง

-ความผิดตามมาตรา 27 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ให้ผู้ต้องหายกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

-ความผิดเกี่ยวกับของต้องห้าม ต้องจำกัดในการนำเข้ามาใน หรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

1. ของใดๆ ซึ่งเป็นของต้องห้ามนำเข้า หรือส่งออก ให้ผู้นำของเข้า หรือผู้ส่งของออกยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

2. ในกรณีที่เห็นได้ว่า ของนั้นเป็นของที่มีคุณค่าทางศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี ให้ลงโทษปรับด้วยตามความเหมาะสมแก่กรณี

3. ในกรณีของต้องห้ามเป็นวัตถุลามก หรือเป็นของที่ละเมิดลิขสิทธิ์หรือทรัพย์สินทางปัญญา ให้ปรับหนึ่งเท่าของราคาของรวมค่าอากร กับอีกหนึ่งเท่าของ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเฟื้องหาตไทย และภาษีอื่นๆ (ถ้ามี) และให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

-ความผิดเกี่ยวกับการนำของที่มีประเทศกำเนิดเป็นเท็จเข้ามาในราชอาณาจักร ให้ยกของกลางให้เป็นของแผ่นดิน

3.2.4 วิเคราะห์ผลดีผลเสียในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากรนั้นเป็นมาตรการเบี่ยงเบนออกจากการดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ (Diversion) มาตรการดังกล่าวจัดเป็นมาตรการทางเลือกที่เหมาะสมทางหนึ่ง เพราะทำให้คดีเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับการดำเนินธุรกิจการค้าระหว่างประเทศซึ่งมีลักษณะพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องในชั้นศุลกากรจะมีผลดีตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่ก็พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ดุลพินิจของอธิบดีและคณะกรรมการในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง กล่าวคือ ไม่มีองค์กรใดที่มีอำนาจในการทบทวนดุลพินิจดังกล่าว การบัญญัติให้อำนาจคณะกรรมการตามมาตรา 102 ทวิ ในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องเป็นแต่เพียงกำหนดประเภทความผิดที่คณะกรรมการสามารถทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้เท่านั้น แต่ไม่มีองค์กรที่จะควบคุมและทบทวนดุลพินิจของอธิบดีและคณะกรรมการโดยตรง

แม้ว่ากรมศุลกากรจะได้กำหนดเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องขึ้นมา (ระเบียบกรมศุลกากรที่ 18/2550, ประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร ข้อ 1 06 03 01) เพื่อให้การใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกันและ เพื่อเป็นการสร้างความแน่นอนในระดับหนึ่งว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบระดับคดีอย่างไร แต่การที่ไม่มีองค์กรใดมีอำนาจในการควบคุมการใช้ดุลพินิจดังกล่าวก็เป็นช่องทางทำให้มีการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ได้

สำหรับการตรวจสอบดุลพินิจของฝ่ายบริหารโดยองค์กรศาลอันเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการนั้น องค์กรศาลก็จะทำการตรวจสอบได้เฉพาะในกรณีที่ฝ่ายบริหารได้ใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ (ultra vires) และกรณีการใช้ดุลพินิจโดยบิดเบือนเพราะตนเองมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย (abuse of power) แต่หากว่าฝ่ายบริหารได้ใช้ดุลพินิจถูกต้องภายในขอบเขตของกฎหมายแล้ว ศาลก็จะก้าวเข้ามาวินิจฉัยแทนมิได้ เพราะกรณีดังกล่าวเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารโดยแท้

3.3 ปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมาย ศาลการเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

3.3.1 ความรับผิดโดยเด็ดขาดตามกฎหมายศาลการ

ความรับผิดโดยเด็ดขาด (strict liability) หมายถึง ความรับผิดที่หากการกระทำ
ครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้นๆ ทั้งหมด ถือว่าบุคคลนั้นต้องมีความรับผิดทาง
อาญา โดยมีต้องพิสูจน์ถึงองค์ประกอบภายใน คือ เจตนา และประมาท อีกเลย

การที่กฎหมายบัญญัติว่าให้ต้องรับผิดโดยเด็ดขาดแม้ไม่มีเจตนา หรือแม้ได้ใช้
ความระมัดระวังอันเป็นปกติวิสัยหรือไม่ประมาทในกิจการนั้นก็ตาม หรือกล่าวได้ว่าความผิด
ดังกล่าวกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด ก็เพราะมีเหตุผลทางเทคนิคเพื่อที่จะรักษาความสงบ
เรียบร้อยของสังคม อันเป็นเรื่องของนโยบายทางอาญาที่จะรักษาความสงบเรียบร้อย และเพื่อ
คุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชนสาธารณะ¹⁷

สำหรับความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พุทธศักราช 2469
ในความผิดฐานลักลอบหนีศาลการ และความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องกำกวดเข้ามาในหรือ
ส่งออกป็นนอกราชอาณาจักรนั้นเป็นฐานความผิดที่ไม่ต้องการเจตนา ซึ่งก็มีเหตุผลทางเทคนิคใน
การบัญญัติกฎหมายดังกล่าว กล่าวคือ การที่รัฐสภาได้บัญญัติกฎหมายในลักษณะเช่นนี้ ก็เพื่อ
ประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายศาลการ โดยต้องการให้
เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้ผู้กระทำความผิดใน
ลักษณะดังกล่าวสามารถอ้างได้ว่ากรณีที่ตนได้กระทำไปนั้นตนได้กระทำไปโดยมิได้มีเจตนา อันทำ
ให้ขาดองค์ประกอบในการกระทำความผิด ตนจึงไม่มีความรับผิดตามกฎหมาย ดังนั้น บทบัญญัติ
ในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 จึงได้เน้นย้ำถึงความมุ่ง
หมายของกฎหมายดังกล่าวมาอีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือ กำหนดว่า “การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา
27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พุทธศักราช 2469 นั้น ให้ถือว่าเป็นความผิดโดยมิ
พักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือหาไม่” ดังนั้นความผิดฐานลักลอบหนี
ศาลการและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องกำกวดเข้ามาในหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร

¹⁷ Perkins, Rollin M., *Criminal Law*, 2 nd ed., (New York: The Foundation Press Inc, 1969), pp.814-815.

ตามมาตรา 27 นั้น จึงเป็นความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) โดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือไม่

การที่กฎหมายศุลกากรมีบทบัญญัติในเรื่องความรับผิดเด็ดขาดไว้เช่นนี้ เป็นการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งยังมีความจำเป็นที่จะต้องจัดเก็บรายได้เข้าประเทศ และภาษีศุลกากรก็จัดเป็นภาษีทางอ้อมซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ให้แก่รัฐอีกทางหนึ่ง รวมทั้งรัฐยังใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศและส่งเสริมการค้าการลงทุนในประเทศด้วย ดังนั้นกฎหมายศุลกากรจึงยังต้องคงไว้ซึ่งหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ต่อไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีภาษีศุลกากร

อย่างไรก็ตาม การนำหลักความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนามาใช้ย่อมมีผลกระทบต่อการใช้กฎหมาย และยังได้รับการโต้แย้งอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยเหตุผลที่ว่า การลงโทษบุคคลซึ่งไม่มีการกระทำใดๆที่จะดำเนินคดีได้เลย เพราะบุคคลนั้นมิได้กระทำไปโดยมีเจตนาชั่วร้าย เป็นการลงโทษที่ไม่เป็นธรรม เพราะบุคคลนั้นจะถูกรหาหน้าว่าเป็นอาชญากร ทั้งๆที่ไม่ได้กระทำความผิดอันจะถูกดำเนินคดีทางศีลธรรมได้เลย เช่นเดียวกัน การที่กฎหมายศุลกากรได้กำหนดให้มีความรับผิดเด็ดขาด เช่นในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ในความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร และความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องกักตักเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร หรือในมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ในความผิดฐานสำแดงเท็จนั้น ย่อมมีผลทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศุลกากร โดยการยินยอมและใช้ค่าปรับเพื่อทำให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว เพราะถึงแม้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าวจะเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาล ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย เพราะกฎหมายได้กำหนดไว้อย่างแน่ชัดแล้วว่า การกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด โดยมีพักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ อันเป็นข้อยกเว้นจากความรับผิดทางอาญาโดยทั่วไป จึงดูเหมือนว่าจะเป็นการไม่ยุติธรรมที่ไม่เปิดโอกาสให้จำเลยได้ยกข้อต่อสู้ในทางป้องกันตัวเองได้เลย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การที่กฎหมายกำหนดให้มีความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม เช่นเดียวกับหลักกฎหมายอาญาทั่วไปนั่นเอง แต่ความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนาที่มุ่งรักษาผลประโยชน์

ของส่วนรวมมากกว่า แต่อย่างไรก็ตาม เพื่อมิให้เกิดความรู้สึกว่าสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลถูกระทบมากเกินไปจนกระทั่งอาจทำให้สูญเสียความเป็นธรรม เพราะเห็นว่ากฎหมายมุ่งแต่จะรักษาผลประโยชน์ของรัฐ หรือถือเอาความสะดวกในการบริหารเท่านั้น ดังนั้นการกำหนดหลักความรับผิดชอบทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนาหรือความรับผิดชอบเด็ดขาดนี้จึงจำเป็นต้องใช้ภายในขอบเขตจำกัด และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้

1. ความรับผิดชอบทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนานี้มีได้ใช้เป็นการทั่วไป ความผิดใดจะเป็นความผิดอาญาที่ไม่ต้องการเจตนากฎหมายต้องบัญญัติไว้แจ้งชัด¹⁸
2. ควรจำกัดขอบเขตของโทษที่จะลงแก่ผู้ฝ่าฝืน ซึ่งมีผู้เสนอแนะว่าโทษทางอาญาควรเป็นโทษปรับ หรือริบทรัพย์สินเท่านั้น ไม่ควรมีการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิด
3. ยอมรับให้มีการต่อสู้ในทางยกเว้นโทษได้กว้างขวางขึ้น มิใช่เป็นความผิดเด็ดขาดจริงๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดแรงกดดันในสังคมว่ากฎหมายขาดความยุติธรรม¹⁹
4. ต้องจำกัดอยู่ในแง่ของประเภทความผิดทางเทคนิคที่เกิดจากข้อห้าม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว การนำหลักความรับผิดชอบทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนาซึ่งเป็นข้อยกเว้นของหลักความรับผิดชอบทางอาญาทั่วไปมาใช้ในกฎหมายศุลกากรนี้ เพื่อเป็นการตัดปัญหาเรื่องเจตนาออกไป เพราะเป็นเรื่องยากที่จะพิสูจน์ให้เห็นเจตนาหรือแม้แต่การพิสูจน์ว่าได้กระทำโดยประมาทก็ตาม ดังนั้นกฎหมายจึงถือเอาแต่การกระทำและผลร้ายที่เกิดขึ้นเท่านั้นก็เพียงพอแล้วที่จะลงโทษจำเลย²⁰ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีในทางยับยั้งบุคคลอื่นที่ดำเนินธุรกิจแบบเดียวกันให้ใช้ความระมัดระวังสูงขึ้นที่จะไม่ปล่อยให้ผลร้ายเช่นนั้นออกสู่สังคมส่วนรวมได้

¹⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1 (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจิวรีวิชาการพิมพ์, 2546), หน้า 273.

¹⁹ Packer Herbert L., The Limits of the Criminal Sanction. (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1968), p 129.

²⁰ โปรดดูหลักการและเหตุผลในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 ตามรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมัยที่ 2 ชุดที่ 3 พ.ศ.2482 เล่ม 2 (พระนคร ช โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2482), หน้า 779-785.

สำหรับความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร (มาตรา 27) นี้เป็นลักษณะของการกระทำที่ลักลอบนำของเข้าหรือส่งของออกโดยไม่ผ่านศุลกากร ของที่ลักลอบหนีศุลกากรอันเป็นความผิดฐานนี้ อาจจะเป็นของที่ต้องเสียภาษีหรือไม่ต้องเสียภาษีก็ได้ หรืออาจจะเป็นของต้องห้ามต้องจำกัดหรือไม่ก็ได้ เพราะลักษณะที่สำคัญที่สุดสำหรับความผิดฐานนี้คือ การลักลอบนำของเข้าหรือส่งของออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านศุลกากรเป็นสำคัญ ความผิดฐานนี้กระทำได้สองลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง เป็นการลักลอบหนีศุลกากรโดยการนำของเข้าหรือส่งของออกนอกราชอาณาจักร อีกลักษณะหนึ่งคือเป็นการลักลอบย้ายถอนของซึ่งนำเข้ามาแล้วไปจากเรือกำปั่นท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคงหรือโรงเก็บของโดยมิได้นำเข้าหรือส่งออก หรือไม่เกี่ยวกับการข้ามเขตแดน²¹ ซึ่งอาจแยกองค์ประกอบความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ได้ดังนี้ คือ

1. ผู้ใด อาจเป็นบุคคลธรรมดาคนเดียวหรือหลายคน หรืออาจเป็นนิติบุคคลก็ได้
2. ก) นำเข้า หรือ ส่งออก หรือพา หรือช่วยเหลือด้วยประการใดๆ ในการนำเข้ามาหรือส่งออกไป หรือ

ข) ย้ายถอนไป หรือช่วยเหลือให้ย้ายถอนไปจากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคงหรือโรงเก็บของโดยมิได้รับอนุญาต หรือให้ที่เก็บหรือซ่อน หรือยอมหรือจัดให้ผู้อื่นเก็บ หรือซ่อน หรือเกี่ยวข้องในการขนหรือย้ายถอนหรือกระทำอย่างใดๆ

3. แก่ของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี หรือของต้องจำกัด หรือของต้องห้าม หรือของที่ยังไม่ได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง

ความผิดฐานนี้เป็นความผิดทางเทคนิคที่ยากต่อการพิสูจน์เจตนาว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมีเจตนาหรือไม่ เพราะไม่อาจนำเอาหลัก “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” มาใช้กับกรณีการพิสูจน์ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรได้ ดังนั้นหากปล่อยให้มีการพิสูจน์เจตนา ก็จะเป็นการยากที่จะเอาโทษกับจำเลย ทำให้ศาลต้องยกผลประโยชน์ให้แก่จำเลย จึงจำเป็นต้องยกเว้นหลักเจตนาเพื่อตอบสนองรัฐประศาสนนโยบายที่ต้องการปราบปรามการกระทำความผิดฐานนี้ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

²¹ มานิต วิทยาเต็ม, ภาษีและกฎหมายศุลกากร (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2532), หน้า 208.

สำหรับความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรนั้น (มาตรา 27) ก็เช่นเดียวกับความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรที่ถูกจัดเป็นความรับผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนาหรือความรับผิดเด็ดขาด คำว่า “ของต้องห้าม” หมายถึง ของที่กฎหมายห้ามเด็ดขาดมิให้นำเข้ามาหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร เช่น วัตถุลามก สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ สินค้าปลอมแปลงหรือเลียนเครื่องหมายการค้า ส่วนคำว่า “ของต้องจำกัด” คือ ของที่มีกฎหมายกำหนดว่าหากจะมีการนำเข้าหรือส่งออกต้องได้รับอนุญาต หรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เช่น ต้องมีใบอนุญาตการนำเข้าและส่งออก ต้องปฏิบัติตามประกาศอันเกี่ยวกับฉลากหรือใบรับรองการวิเคราะห์ หรือเอกสารกำกับยา เป็นต้น

ประการสำคัญคือ การกระทำที่จะเป็นความผิดในฐานนี้จะต้องเป็นการนำเข้ามาหรือส่งออกไปซึ่งของต้องห้ามหรือของต้องจำกัด และไม่ว่าเป็นการนำเข้าโดยลักลอบไม่ผ่านพิธีการศุลกากรหรือผ่านพิธีการศุลกากรโดยถูกต้องก็เป็นความผิดฐานนี้ได้ นอกจากนี้ ความผิดฐานนี้มิได้เกี่ยวข้องกับค่าภาษีอากรแต่ประการใด และถือว่าความผิดฐานนี้เป็นความรับผิดเด็ดขาด โดยไม่ต้องคำนึงถึงเจตนา เจตนาข้อค่าภาษี หรือประมาทแต่อย่างใด

สำหรับความผิดฐานล่าแดงเท็จ (มาตรา 99) นั้นก็เป็นฐานความผิดที่พิสูจน์เจตนาได้ยากยิ่งโดยเจตนาไม่อาจนำสืบได้ จึงถูกกำหนดให้เป็นความรับผิดเด็ดขาดเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการพิสูจน์เจตนาเช่นเดียวกัน

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการที่กฎหมายศุลกากรกำหนดความรับผิดโดยเด็ดขาดไว้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่เลือกวิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ เพราะถึงแม้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าวจะเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย เพราะกฎหมายได้กำหนดไว้อย่างแจ่มชัดแล้วว่า การกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด โดยมีพิกัดต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือหาไม่

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายศุลกากรจะได้กำหนดให้มีความรับผิดเด็ดขาดไว้ โดยการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจะเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือหาไม่ก็ตาม แต่กฎหมายศุลกากรก็ได้สร้างมาตรการทางกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพตามสมควรแก่การประกอบธุรกิจ และเป็นการสร้างหลักความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของ

เอกชนให้เกิดความเป็นธรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐมิได้มีกฎหมายเพื่อบังคับเอาแก่ผู้ได้ปกครองฝ่ายเดียว คือ กฎหมายศุลกากรมิได้นำเอาหลักความผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนามาใช้เป็นการทั่วไป หากแต่มีการจำกัดขอบเขตโดยใช้กับความผิดบางฐานเท่านั้น ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร (มาตรา 27) ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาจะข้อยู่ค่าภาษีด้วยความผิดฐานนี้จึงมิใช่เป็นความรับผิดเด็ดขาด ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานนี้จึงมีโอกาสยกข้อต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองได้ว่า ตนมิได้มีเจตนาจะข้อยู่ค่าภาษี อันจะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความรับผิด

3.3.2 บทกำหนดโทษที่รุนแรงและเคร่งครัดสำหรับความผิดอาญาศุลกากร

ความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 นั้น กฎหมายได้บัญญัติโทษไว้สำหรับความผิดฐานนี้คือ ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรงอยู่พอควร ประกอบกับในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 บัญญัติว่า “ของใด ๆ อันเนื่องด้วยความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ประกอบด้วยมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 ท่านให้ริบเสียสิ้น โดยมีพักต้องคำนึงว่าบุคคลผู้ใดจะต้องรับโทษหรือหาไม่” ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าโทษสำหรับความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรตามมาตรา 27 มีทั้งโทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิ้น

ในส่วนของ การดำเนินคดีทางศุลกากรนั้น ในมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิได้ให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหาร คือ อธิบดีกรมศุลกากร หรือคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนกระทรวงการคลัง และผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้มีอำนาจเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องคดีศุลกากรได้ อันเป็นลักษณะพิเศษของการดำเนินคดีศุลกากรที่แตกต่างจากการพิจารณาคดีอาญาตามปกติที่เป็นการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลซึ่งเป็นผู้ให้อำนาจตุลาการ โดยในปัจจุบัน กรมศุลกากรมีประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเกณฑ์การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศุลกากร เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้กับเจ้าพนักงานที่จะทำการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร เช่น ให้ผ่อนผันการปรับในความผิดฐานสำแดงเท็จในกรณีสำแดงเป็นเหตุให้อากรเกินจากที่ต้องชำระ หรือกรณีสำแดงเป็นเหตุให้อากรขาดไม่เกิน 5,000 บาท หรือ กรณีที่ขอวางเงินประกันอากรไว้ในอัตราสูงก่อนที่เจ้าหน้าที่จะตรวจพบความผิดเป็นต้น หรือให้ปรับสองเท่าของอากรที่ขาด และให้ชำระภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วนพร้อมเบี้ยปรับ

หนึ่งเท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) ในกรณีความผิดฐานล่าแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากร หรือให้ปรับสี่เท่าของอากรที่ขาด กับอีกหนึ่งเท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) และให้ยกของที่ชุกช่อนนั้นให้เป็นของแผ่นดิน ในกรณีความผิดฐานล่าแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากร ที่เห็นได้ว่าเป็นการนำของที่ชุกช่อนมากับของที่ล่าแดงโดยวิธีการอันแยบยลเพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ตรวจพบของที่ชุกช่อนไว้ นั้นเป็นต้น ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับบทกำหนดโทษในบทบัญญัติแห่งกฎหมายศุลกากร ซึ่งให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว (มาตรา 27) จะเห็นได้ว่า เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องในประมวลระเบียบปฏิบัติของกรมศุลกากรนั้นได้กำหนดบทลงโทษที่รุนแรงน้อยกว่ามาก

เหตุที่เป็นดังที่กล่าวมาข้างต้นก็เนื่องมาจากว่า ฐานที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณค่าปรับระหว่างการดำเนินคดีศุลกากรในชั้นศาลกับการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร มีความแตกต่างกันอย่างมาก กล่าวคือ บทกำหนดโทษตามมาตรา 27 ที่ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วนั้น จะทำให้โทษปรับดังกล่าวนี้คิดเป็นจำนวนเงินที่สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เป็นการนำเข้าของหรือสินค้าในปริมาณมากและคิดเป็นมูลค่าสูง เพราะการใช้ราคาของบวกค่าอากรเข้าด้วยแล้วนั้นเป็นฐานในการคำนวณค่าปรับ จะต้องคิดราคาของที่นำเข้าโดยใช้ราคา C.I.F. คือราคาทุนที่ซื้อบวกกับค่าระวางบรรทุกและค่าประกันภัย ส่วนค่าอากร หมายถึง ค่าอากรที่จะพึงต้องเสียสำหรับของนั้น เมื่อได้ราคาของและค่าอากรแล้ว ก็บวกเข้าด้วยกัน แล้วเอายอดจำนวนเงินที่ได้มาเป็นตัวตั้งใช้เป็นฐานในการคำนวณค่าปรับ กรณีนี้ค่าปรับจะคิดเป็นจำนวนสูงมาก ในขณะที่เกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามกฎหมายศุลกากรที่กำหนดให้ปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาด และให้ชำระค่าภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วนหรือให้ปรับสองเท่าของอากรที่ขาด และให้ชำระภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน นั้น จะใช้ค่าภาษีอากรที่ขาดไปเป็นฐานในการคำนวณภาษี ค่าภาษีอากรที่ขาดไป ในกรณีนี้หมายความว่า ค่าอากรที่เสียไว้ไม่ครบถ้วนหรือไม่ได้เสียเลย เช่น ของต้องเสียอากร 10,000 บาท แต่ชำระค่าอากรไว้แล้ว 8,000 บาท ดังนั้นค่าอากรที่ขาดไปก็คือ 2,000 บาท ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าจำนวนเงินค่าปรับระหว่างการดำเนินคดีศุลกากรในชั้นศาลกับการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร มีความแตกต่างกันอย่างมาก

ดังนั้นในทางปฏิบัติ คดีศุลกากรมักจะเสร็จสิ้นลงโดยการเปรียบเทียบคดีและงดการฟ้องร้องเป็นส่วนมาก เพราะกระบวนการในการดำเนินคดีในชั้นศาลต้องใช้เวลาอันยาวนาน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดตามมาตรา 27 อันเป็นฐานความผิดหลักในกฎหมายศุลกากรนั้น มี

บทกำหนดโทษที่ค่อนข้างรุนแรง อีกทั้งโทษที่ศาลจะลงเป็นโทษตายตัว ศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดและพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดได้ ในขณะที่การเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องตามมาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ อาจยืดหยุ่นบทกำหนดโทษในการเปรียบเทียบคดีได้

จากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการที่ติดต่อกับเรื่องข้อบกพร่องของศาล ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าบทลงโทษตามกฎหมายศาลอาญา (เช่น มาตรา 27 ให้ปรับสี่เท่าราคาของรวมค่าอากร) หนักเกินไป ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาลอาญามากกว่า (แม้ว่าบุคคลดังกล่าวจะเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำความผิด) เพราะโทษที่ได้รับจะน้อยกว่าการเลือกวิธีการดำเนินคดีในศาล ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ (จะต้องถูกปรับสี่เท่าหากศาลตัดสินว่าผู้นั้นกระทำความผิด)*

ดังนั้น ผลการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการและศาลจึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คือ การกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศาลอาญาที่รุนแรงและเคร่งครัด ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศาลอาญาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องดังกล่าวเป็นเพียงการใช้อำนาจหน้าที่กึ่งตุลาการ (Quasi-Judicial Function) เพราะการเปรียบเทียบคดีดังกล่าวจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบคดีนั้น กระนั้นก็ตาม เมื่อสภาพบังคับของบทบัญญัติในการลงโทษในปัจจุบันที่กำหนดให้ศาลลงโทษตายตัว มิได้นำเอาหลักการใช้ดุลพินิจในการลงโทษมาใช้ มิได้คำนึงถึงทฤษฎีในการลงโทษและความสมเหตุสมผลรวมทั้งความถูกต้องชอบธรรมเป็นสำคัญด้วย ประกอบกับกระบวนการพิจารณาคดีที่ล่าช้าของศาล ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดส่วนใหญ่ก็จะทำการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศาลอาญา โดยที่เงื่อนไขแห่งความยินยอมแทบจะไร้ความหมาย เว้นเสียแต่จะเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ค่อนข้างสูง และมีความแน่ชัดค่อนข้างมากว่า หากมีการ

* มีผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 103 ราย มีผู้เห็นด้วยจำนวน 86 ราย คิดเป็น 83.5% และมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 17 ราย คิดเป็น 16.5% และมีผู้พิพากษาที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 34 ราย มีผู้เห็นด้วยจำนวน 20 ราย คิดเป็น 58.8% และมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 14 ราย คิดเป็น 41.2%

ดำเนินคดีแล้วผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะเป็นฝ่ายชนะคดี จึงจะไม่มีการยินยอมเปรียบเทียบคดีและนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

3.3.3 ความรับผิดชอบของกรรมการผู้จัดการและหุ้นส่วนผู้จัดการ

มาตรา 115 ระบุว่า บัญญัติว่า “ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมหรือตนได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว”

เนื่องจากว่าความผิดหลักของกฎหมายศุลกากรมีบทกำหนดโทษที่เคร่งครัดและรุนแรง เช่น ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรตามมาตรา 27 ให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ หรือความผิดฐานรับของหนีภาษี ตามมาตรา 27 ทวิ มีระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นต้น จึงเป็นบทกำหนดโทษที่ตายตัวและศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ ดังนั้นหากว่าผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล แต่การกระทำความผิดนั้นไม่ได้อยู่ในความรู้เห็นหรือยินยอมของกรรมการผู้จัดการ หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของนิติบุคคลนั้นแต่อย่างใด กรรมการผู้จัดการหรือหุ้นส่วนผู้จัดการดังกล่าวย่อมเกรงกลัวว่าตนจะต้องมีความรับผิดชอบและต้องรับโทษที่รุนแรงนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษจำคุก บุคคลเหล่านี้จึงเลือกที่จะเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร เพราะมีการทำความตกลงซึ่งอาจมีการยืดหยุ่นในการเปรียบเทียบคดี โดยที่ตนเองไม่ต้องรับโทษถึงขั้นถูกจำคุก เช่น อาจเพียงถูกปรับสองเท่าของอากรที่ขาด และให้ชำระค่าภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน หรืออาจเพียงถูกปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาด และให้ชำระค่าภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน เท่านั้น เป็นต้น

จากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการที่ติดต่อกับกรมศุลกากรและศาล ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้กรรมการผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีใน

ชั้นศาลการ เพราะกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ต่างก็เกรงกลัวบทลงโทษที่รุนแรง เช่น โทษจำคุก เป็นต้น^{*}

ดังนั้น ผลการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการและศาลจึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คือ ความรับผิดชอบของกรรมการผู้จัดการและหุ่นส่วนผู้จัดการ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศาลการเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

3.3.4 การกำหนดหน้าที่นำสืบ

ในคดีอาญาโจทก์มีหน้าที่ต้องนำสืบก่อนเสมอ เพราะโจทก์จะต้องกล่าวอ้างความผิดที่ได้ฟ้อง พร้อมทั้งการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควร เท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ฉะนั้นสิ่งที่โจทก์กล่าวอ้างมานั้นจึงตกเป็นภาระการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ แต่เมื่อจำเลยรับหรือถือได้ว่าจำเลยรับ โจทก์ก็หมดภาระที่ต้องพิสูจน์ไป แต่ถ้าหากจำเลยให้การปฏิเสธหรือไม่ให้การใดๆ เลย โจทก์ก็ยังคงมีหน้าที่นำสืบในประเด็นทุกประเด็น

แต่กฎหมายศาลการมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากหลักการดำเนินคดีอาญาทั่วไป คือ กฎหมายศาลการกำหนดให้มีหลักการผลักภาระการพิสูจน์ไปให้แก่ฝ่ายจำเลย โดยมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พุทธศักราช 2469 บัญญัติว่า “ในการฟ้องร้องคดีอันเกี่ยวข้องกับซึ่งต้องยึดเพราะไม่เสียภาษี หรือเพราะเหตุพึงรับโดยประการอื่นก็ดี หรือยึดเพื่อเอาค่าปรับตามพระราชบัญญัตินี้ก็ดี ถ้ามีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นว่าค่าภาษีสำหรับของนั้นๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วหรือไม่ หรือว่าของนั้นๆ ได้นำเข้ามา ได้ขนขึ้นจากเรือ ได้ส่งออก ได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้เก็บ ได้ขาย หรือได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ไซ้ ท่านว่าหน้าที่พิสูจน์ตกอยู่แก่จำเลยทุกคดีไป” และศาลก็ได้นำเอาหลักการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่จำเลยดังกล่าวนี้มาใช้ เช่นในคำพิพากษาฎีกาที่ 203/2520 วินิจฉัยว่า ฟ้องโจทก์เป็นการฟ้องร้องคดีอัน

^{*} มีผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 103 ราย มีผู้เห็นด้วยจำนวน 88 ราย คิดเป็น 85.4% และมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 15 ราย คิดเป็น 14.6% และมีผู้พิพากษาที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 34 ราย มีผู้เห็นด้วยจำนวน 29 ราย คิดเป็น 85.3% และมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 5 ราย คิดเป็น 14.7%

เกี่ยวข้องกับซึ่งต้องยึดเพราะไม่เสียภาษี ตามพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 100 ซึ่งถ้าใจทักก็น่าสืบข้อเท็จจริงได้ว่าของกลางเป็นของต่างประเทศซึ่งต้องเสียภาษีแล้ว ก็เป็นหน้าที่ของจำเลยที่จะต้องพิสูจน์ต่อไปว่าของกลางดังกล่าวได้เสียภาษีถูกต้องแล้ว

นอกจากนี้ ในกฎหมายศุลกากรก็ยังมีบทบัญญัติที่คล้ายคลึงกับมาตรา 100 คือ มาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2497 ซึ่งได้บัญญัติข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ศุลกากรไว้ คือ “ภายในบริเวณพิเศษนั้น ผู้ใดมีสินค้าของตนหรือผู้อื่นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า สินค้านั้นเป็นสินค้าที่ยังไม่ได้ชำระค่าอากร เว้นแต่จะได้แสดงให้เห็นจนเป็นที่พอใจว่าได้ชำระอากรแล้ว” นอกจากนี้ ในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2497 ก็ได้บัญญัติข้อสันนิษฐานอันเป็นคุณแก่ฝ่ายศุลกากรเช่นกันคือ “ถ้าปรากฏว่า ผู้ใดมีสิ่งซึ่งต้องห้าม หรือสิ่งซึ่งมีเหตุอันสมควรสงสัยว่า เป็นสิ่งต้องกักตัก หรือเป็นสิ่งลักลอบศุลกากรไว้ในครอบครอง ให้อธิบดี พนักงานศุลกากรผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นพิเศษจากอธิบดี.....มีอำนาจบันทึกข้อเท็จจริงที่ตนเองได้พบเห็น บันทึกนี้ให้เสนอต่อศาลในเมื่อมีการดำเนินคดี ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เป็นความจริงตามข้อเท็จจริงที่จดแจ้งไว้ในบันทึกนั้น และผู้นั้นได้นำสิ่งนั้นเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย.....เว้นแต่จะพิสูจน์ได้เป็นอย่างอื่น.....”

การที่กฎหมายศุลกากรกำหนดหลักการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ฝ่ายจำเลย และกำหนดข้อสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่ฝ่ายศุลกากรนั้น น่าจะเป็นเพราะการกระทำดังกล่าวมักจะเป็นเรื่องที่อยู่ในความรู้เห็นของจำเลยฝ่ายเดียว จำเลยย่อมจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ของตนเองได้หากว่าตนมิได้กระทำความผิด การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่เป็นเหตุให้เสียความยุติธรรมแต่ประการใด

อย่างไรก็ตาม หลักการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ฝ่ายจำเลยตามกฎหมายศุลกากรนี้ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอาจเป็นการสร้างความสับสนให้แก่คู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพราะบุคคลเหล่านั้นต้องเผชิญกับบทกำหนดโทษที่เคร่งครัดและรุนแรงตามกฎหมายศุลกากร ซึ่งรวมถึงโทษจำคุกด้วย

จากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการที่ติดต่อกับเกี่ยวข้องกับกรมศุลกากรและศาล ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ในชั้นศาล (ตามมาตรา 100) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้น

ศุลกากร เพราะผู้ประกอบการไม่ต้องการที่จะรับภาระการพิสูจน์อันเป็นภาระหนักที่จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำความผิด*

ดังนั้น ผลการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการและศาลจึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คือ หลักการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ฝ่ายจำเลย ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

3.3.5 ความไม่ชัดเจนของตัวบทกฎหมาย

กฎหมายศุลกากรของไทยได้ร่างขึ้นตามหลักกฎหมายศุลกากรอังกฤษฉบับหนึ่งคือ Customs Consolidation Act 1879 ลงวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ.1879 และได้ตราออกใช้ในรูปของ “พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469” อันเป็นการวางรากฐานแห่งการศุลกากรลงไว้และใช้ปฏิบัติมาสืบจนทุกวันนี้ และต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวโดยออกเป็นพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมอีกหลายฉบับ จึงนับได้ว่ากฎหมายศุลกากรในปัจจุบันเป็นกฎหมายที่เก่าแก่ และไม่สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงๆไป ดังนั้น ปัญหาในการใช้กฎหมายศุลกากรจึงเกิดขึ้นมากมาย

บทบัญญัติมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดในหลายลักษณะ โดยกฎหมายได้พรรณนาถึงการกระทำทั้งหลายที่เป็นความผิดอันต่อเนื่องกัน และปรากฏว่าไม่สามารถจะหากฎหรือหลักใดมาแบ่งวรรคตอนหรือหมวดหมู่แห่งความผิดได้เป็นพวกๆ อย่างเด็ดขาด²² จึงเป็นการยากที่จะแยกความผิดฐานต่างๆ ที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันออกจากกัน ดังนั้นการแบ่งฐานความผิดในมาตรา 27 ยังเกิดความสับสนอยู่ไม่น้อยไม่ว่าจะเป็นทางฝ่ายศุลกากร พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล เพราะฐานความผิด

* มีผู้ประกอบการที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 103 ราย มีผู้เห็นด้วยจำนวน 86 ราย คิดเป็น 83.5% และมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 17 ราย คิดเป็น 16.5% และมีผู้พิพากษาที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 34 ราย มีผู้เห็นด้วยจำนวน 30 ราย คิดเป็น 88.2% และมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวน 4 ราย คิดเป็น 11.8%

²² สุรพล สินทร์พิภย์, “อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ปัญหาการดำเนินคดีความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 89.

ต่างๆ ในมาตรา 27 เป็นฐานความผิดที่มีความใกล้ชิดกันและเกี่ยวพันกันอยู่มาก นักวิชาการบางท่านถึงกับเข้าใจว่า ความผิดตามมาตรา 27 เป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรทั้งหมด บางท่านก็เข้าใจว่าเป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรทั้งหมด เพราะแม้แต่ตำราต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายศุลกากรอังกฤษก็ไม่มีบัญญัติคำว่าลักลอบหนีศุลกากร (smuggling) ไว้เลย คงมีแต่กำหนดฐานความผิดหลักไว้ใน มาตรา 170 แห่ง THE CUSTOMS AND EXCISE MANAGEMENT ACT 1979 ว่า “penalty of fraudulent evasion” ซึ่งกินความและรวมรวมถึงการลักลอบหนีศุลกากรด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อข้อความอันยาวเหยียดของมาตรา 27 พรรณนาถึงการกระทำทั้งหลายที่เป็นความผิดโดยต่อเนื่องกัน และปรากฏว่าไม่สามารถจะหาหลักเกณฑ์ใดมาจัดแบ่งการกระทำที่เป็นความผิดทั้งหลายให้เป็นพวก ๆ อย่างเด็ดขาดเช่นนี้แล้ว จึงเกิดปัญหาว่าองค์ประกอบที่ว่า “โดยเจตนาจะขโมยค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น ๆ” จะอ้างหรือตีความว่าเป็นองค์ประกอบของความผิดในการกระทำอย่างใด กล่าวคือ จะถือว่าองค์ประกอบดังกล่าวจะเป็นองค์ประกอบของการกระทำที่เป็นความผิดบางประการ เช่น ขยายเฉพาะแก่การกระทำที่ว่า “เกี่ยวข้อด้วยประการใด ๆ ในการหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและ ข้อจำกัดใด ๆ อันเกี่ยวแก่การนำเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของ” หรือจะเข้ามาเกี่ยวข้องเข้ามาเป็นองค์ประกอบของการกระทำที่เป็นความผิดข้ออื่น ๆ ทุกข้อ ทำให้เกิดการเลือกแปลความในกฎหมายตามอำเภอใจ ทำให้เกิดข้อโต้แย้งไม่มีที่สิ้นสุด และเชื่อได้ว่าถ้ายอมรับกันว่ากฎหมายมาตรานี้สับสนและแปลได้ไปในหลายทาง ก็เท่ากับว่าบทกฎหมายนี้ขาดความชัดเจนแน่นอน อันอาจทำให้ศาลยุติธรรมไม่บังคับหรือรับรองให้

จึงเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับหลักประกันในกฎหมายอาญา ซึ่งความสมบูรณ์ของหลักประกันในกฎหมายอาญาโดยหลักแล้วขึ้นอยู่กับเทคนิคในการร่างกฎหมาย กล่าวคือ กฎหมายอาญาต้องมีความชัดเจนแน่นอน องค์ประกอบของความผิดอาญาฐานต่างๆ จะต้องบัญญัติให้ชัดเจนที่สุด โดยหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่มีความหมายกว้างหรือขยายได้ เหตุผลข้อเรียกร้องในเรื่องความชัดเจนแน่นอนนี้อยู่ที่ว่า หลักเกณฑ์ที่ว่าอำนาจรัฐต้องมีกฎหมายรับรอง ซึ่งจะใช้ได้ผลอย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อเจตจำนงของประชาชนที่แสดงออกมาในรูปแบบของกฎหมายโดยผ่านรัฐสภา ได้แสดงออกมาชัดเจนจนการตัดสินใจในทางอัตตวิสัยและอำเภอใจของผู้

พิพากษาไม่อาจเกิดขึ้นได้²³ การที่บทบัญญัติในมาตรา 27 ได้บัญญัติไว้อย่างยืดหยุ่น ประกอบด้วยความผิดหลายฐานโดยมีความผิดฐานหลักเพียงภาวะเดียว ก่อให้เกิดความสับสนในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากกฎหมายขาดความชัดเจน เกิดปัญหาในการตีความกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ส่งผลให้เอกชนหรือผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกิดความไม่มั่นใจในการใช้การตีความกฎหมายของศาล จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการไม่เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมตามทางปกติ

3.4 ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3.4.1 อำนาจสอบสวนของพนักงานศุลกากร

การสอบสวนคดีอาญาเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินการตามกฎหมาย เพราะหลักฐานต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ในสำนวนการสอบสวนจะถูกส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา การสืบพยานในศาลก็จะนำพยานหลักฐานที่ได้จากการสอบสวนนี้เองไปนำสืบเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ดังนั้นหากการสอบสวนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้การปราบปรามอาชญากรรมเป็นไปอย่างได้ผล โดยสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างรวดเร็วและเฉียบขาด และในขณะเดียวกันก็เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย กล่าวคือป้องกันมิให้มีการลงโทษบุคคลโดยมีพยานหลักฐานไม่เพียงพอและป้องกันมิให้มีการลงโทษผู้บริสุทธิ์

ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ พนักงานศุลกากรไม่มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อันเป็นผลทำให้พนักงานสอบสวน ซึ่งก็คือ เจ้าพนักงานตำรวจ ต้องทำหน้าที่ในการสอบสวนผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร ซึ่งภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนได้สอบปากคำบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลาย จนดำเนินการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้วก็จะทำความเข้าใจเห็นว่าควรสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องส่งไปยังพนักงานอัยการพร้อมทั้งสำนวนการสอบสวน

²³ คณิต ฒ นคร, “หลักประกันในกฎหมายอาญา,” วารสารอัยการ 4 (กุมภาพันธ์ 2524) : 53-55.

อย่างไรก็ตาม การสอบสวนซึ่งรวมไปถึงการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายในชั้นของพนักงานสอบสวนมักเกิดความล่าช้า เนื่องจากว่าพนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์เกี่ยวกับความผิดฐานหลักเลียงภาษีศุลกากรไม่เพียงพอ เนื่องจากการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับพิธีการศุลกากรที่ยุ่งยากและซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานหลักเลียงภาษีศุลกากรโดยการสำแดงเท็จ ลักษณะของการกระทำความผิดจะมีความเกี่ยวข้องกับเอกสารทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติพิธีการศุลกากร อย่างเช่น บัญชีราคาสินค้า (invoice) ใบตราส่งสินค้า (bill of lading or Airway bill) กรมธรรม์ประกันภัย (insurance policy) เป็นต้น การที่กฎหมายมิได้ให้อำนาจในการสอบสวนแก่พนักงานศุลกากรเช่นนี้ ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานหลักเลียงภาษีศุลกากร ซึ่งประสงค์จะต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ กลับต้องยอมตกลงทำการเปรียบเทียบระงับคดีในชั้นศุลกากรและยินยอมใช้ค่าปรับ ทั้งที่โดยความจริงแล้วบุคคลดังกล่าวสามารถต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ว่าตนเองมิได้มีเจตนาที่จะกระทำผิดแต่อย่างใด แต่อาจเป็นเพราะปัญหาในการตีความกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรซึ่งมีความละเอียดอ่อนและซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง เป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด ดังนั้นการที่ให้พนักงานสอบสวนซึ่งไม่มีความรู้ทางด้านพิธีการศุลกากรและเอกสารทางการค้าเป็นอย่างดีมาทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นใจแก่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ

3.4.2 โครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย

เนื่องจากโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้แบ่งอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง (มาตรา 121 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) และห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน (มาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) กล่าวคือ ตั้งแต่ขั้นตอนการรับคำร้องทุกข์ การรับคำกล่าวโทษ การสืบสวน การสอบสวน การจับกุม การรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหลายอยู่ในอำนาจของพนักงานสอบสวนแต่ผู้เดียวโดยตลอด จนกระทั่งพนักงานสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว จึงจะทำความเห็นและส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมกับความเห็นดังกล่าวไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาต่อไป จึงเห็นได้ว่า พนักงานอัยการไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวน แต่คงมีอำนาจหน้าที่ในการฟ้องร้องเท่านั้น แม้กฎหมายจะเปิดช่องให้พนักงาน

อัยการเมื่อได้รับสำนวนการสอบสวนแล้วสามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมได้ หรือให้ส่งพยานคนใดมาให้ซักถามได้ก็ตาม แต่การสอบสวนเพิ่มเติมดังกล่าวก็กระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจเท่านั้น โดยพนักงานอัยการไม่สามารถเข้าไปทำการสอบสวนด้วยตนเองได้

จากผลของการแบ่งแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันโดยเด็ดขาดเช่นนี้ ก่อให้เกิดคำถามในทางทฤษฎีว่าอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องนั้นสามารถแยกออกจากกันได้หรือไม่ ทั้งนี้เพราะการสอบสวนมิได้เป็นมาตรการที่จับสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง แต่การสอบสวนเป็นเพียงมาตรการเบื้องต้นเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดในศาล ดังนั้น โดยสภาพการสอบสวนและการฟ้องร้องจึงไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดได้ การที่แบ่งแยกอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันดังกล่าวจึงเป็นการจำกัดอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการอันก่อให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินคดีอาญาและการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนหลายประการ กล่าวคือ การที่พนักงานอัยการไม่ได้มีส่วนเข้าร่วมในการสอบสวนคดีอาญากับพนักงานสอบสวนตั้งแต่ต้น ทำให้พนักงานอัยการไม่ทราบข้อเท็จจริงในคดีโดยละเอียดเท่าที่ควร พนักงานอัยการคงพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานเท่าที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาให้ในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ทำให้การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีอาจเกิดความผิดพลาดและไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบกรที่ ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้โดยง่าย เพราะไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ อันเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรงและทำให้ประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนลดน้อยถอยลงไป

ดังนั้นการที่โครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่จำกัดอำนาจของพนักงานอัยการเช่นนี้ ทำให้ผู้ประกอบกรที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายมูลการที่ไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดแต่อย่างใด ขาดหลักประกันว่าจะไม่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่สมควร อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวอย่างร้ายแรง จากสาเหตุดังที่ได้กล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้ประกอบกรที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายมูลการไม่ประสงค์ที่จะดำเนินการต่อสู้คดีตามกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ

3.4.3 การใช้การตีความกฎหมายศุลกากรของฝ่ายตุลาการ

บทบัญญัติในมาตรา 27 ในส่วนที่เกี่ยวกับฐานความผิดที่ว่า “ผู้ใดเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆ ในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียค่าภาษีศุลกากร หรือในการหลีกเลี่ยง หรือพยายามหลีกเลี่ยงบทกฎหมายและข้อจำกัดใดๆ อันเกี่ยวแก่การนำเข้าของเข้า ส่งของออก ขนของขึ้น เก็บของในคลังสินค้า และการส่งมอบของโดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น” ยังมีปัญหาในการตีความของฝ่ายตุลาการว่าจะต้องนำเจตนาฉ้อค่าภาษีมาพิจารณาหรือไม่

แนวทางแรกเห็นว่า “โดยเจตนาที่จะฉ้อค่าภาษี.....ที่จะต้องเสียสำหรับของนั้นๆ” เป็นองค์ประกอบของความผิดฐานนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2503 (ประชุมใหญ่), 380/2505, 2605/2506, 967/2507, 612-613/2511, 2605/2526, 1113/2529)

คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2503 (ประชุมใหญ่) พิพากษาว่า พระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 มาตรา 27 เฉพาะที่เกี่ยวกับกรณีนี้มีบทบัญญัติว่า “ผู้ใดนำเข้าหรือพาของที่ยังมิได้เสียค่าภาษี ฯลฯ หรือเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆ ในการหลีกเลี่ยงหรือพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีศุลกากร ฯลฯ โดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ยังคงเป็นองค์ประกอบความผิดของมาตรา 27 เพราะความในบทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 นั้น หาได้ลบล้างองค์ประกอบความผิดที่ว่า จะต้องกระทำโดย “เจตนาจะฉ้อค่าภาษี” นั้นให้สิ้นไปไม่ เพราะในมาตรา 16 นั้น หมายถึงแต่เพียงมิได้คำนึงถึงเจตนาแห่งการกระทำเท่านั้น ส่วนความมุ่งหมายแห่งการกระทำหรือความประสงค์ต่อผลนั้นยังคงต้องเป็นองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 27 นั้นอยู่ คำว่า “โดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษี” ตามความหมายของกฎหมายนั้น ย่อมหมายถึงความมุ่งหมายแห่งการกระทำหรือความประสงค์ต่อผลต่างหากจากเจตนากระทำการ ความประสงค์ต่อผลนี้ในประมวลกฎหมายอาญาจึงได้ใช้คำว่า “เพื่อ” เช่นในมาตรา 270 ที่ว่า “ผู้ใดใช้เครื่องซึ่งที่ผิดอัตราเพื่อเอาเปรียบในการค้า หรือมีเครื่อง เช่นว่านั้นไว้เพื่อขาย” และในมาตรา 59 วรรคสามว่า “ถ้าผู้กระทำไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดจะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้”

ฉะนั้นศาลฎีกาจึงเห็นว่า คดีนี้จำเลยจะมีความผิดก็ต่อเมื่อมีข้อเท็จจริงที่จะฟังได้ว่าจำเลยมีเจตนาที่จะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาล ซึ่งตามพฤติการณ์ตามพยานหลักฐานโจทก์จะยังเป็นเช่นนั้นไม่ได้ ที่ศาลอุทธรณ์พิพากษายกฟ้องโจทก์ชอบแล้ว พิพากษายืน

แนวทางที่สองเห็นว่า ความผิดฐานนี้ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเจตนาข้อค่าภาษี (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 500/2500, 1328/2503, 552/2504)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 500/2500 ข้อที่จำเลยต่อสู้ว่าไม่มีเจตนาจะหลีกเลี่ยงไม่เสียค่าภาษีศุลกากรก็ฟังไม่ขึ้น เพราะตามพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 มาตรา 16 บัญญัติให้ถือเป็นความผิดโดยไม่ต้องคำนึงว่าผู้กระทำความผิดหรือกระทำโดยประมาท เลินเล่อหรือหาไม่

การใช้การตีความกฎหมายศุลกากรของฝ่ายตุลาการยังมีความไม่แน่นอน ชัดเจนเช่นนี้ ย่อมทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร ที่มิได้มีเจตนาในการกระทำความผิดแต่อย่างใด เกิดความไม่มั่นใจในการต่อสู้คดีตามกระบวนการ ยุติธรรมตามทางปกติ

3.4.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรของบุคคลในกระบวนการ ยุติธรรมทางอาญา

เนื่องจากการพิจารณาว่าการกระทำใดจะเป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากร หรือไม่ มีความยุ่งยากซับซ้อนยากแก่การทำความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความผิดที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร อย่างเช่นความผิดฐานสำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร จะเป็นปัญหาอย่างมากในการใช้การตีความกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร เพราะกฎหมายพิกัด อัตราศุลกากรเป็นกฎหมายที่ค่อนข้างจะเข้าใจยาก มีความละเอียดและยุ่งยากในการตีความมาก และมักจะมีปัญหาโต้แย้งในเรื่องการกำหนดประเภทพิกัดอัตราศุลกากรเกิดขึ้นเสมอ แม้ว่า กฎหมายพิกัดอัตราศุลกากรจะได้บัญญัติหลักเกณฑ์การตีความพิกัดอัตราศุลกากรไว้แล้วก็ตาม แต่ก็เป็นการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างกว้าง ๆ ซึ่งเป็นแนวทางในการตีความกฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้การพิจารณาว่าการกระทำใดจะเป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากรหรือไม่จะต้อง พิจารณาเกี่ยวกับระเบียบและงานพิธีการศุลกากรอีกด้วยอันเป็นเรื่องเฉพาะ ดังนั้นจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ ในกฎหมายศุลกากรและพิธีการศุลกากรเป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะ เป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล มักจะไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎหมายศุลกากร การตีความกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินพิธี

การศุลกากรรวมไปถึงเอกสารทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่า
กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเกิดความไม่มั่นใจที่จะดำเนินการต่อสู้คดีตามกระบวนการ
ยุติธรรมตามทางปกติ แต่กลับต้องยินยอมตกลงทำการระงับคดีในชั้นศุลกากร ทั้งที่บุคคล
ดังกล่าวนั้นมิได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแต่อย่างใด ซึ่งในทางความเป็นจริงเขามีสิทธิที่จะ
ต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ศึกษาเปรียบเทียบหลักกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการดำเนินคดี กับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรและแนวทางแก้ไขปัญหา และข้อขัดข้องตามกฎหมายไทย

4.1 กฎหมายเกี่ยวกับศุลกากรของสหรัฐอเมริกา

4.1.1 U.S. Customs and Border Protection

ก่อนวันที่ 11 กันยายน 2001 ความรับผิดชอบหลักของ U.S. Customs คือการบริหารการจัดเก็บภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีศุลกากร แต่ต่อมาเมื่อได้รวม Customs เข้ากับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลปกป้องเขตแดนของประเทศหน่วยงานอื่นๆ และได้กลายมาเป็น U.S. Customs and Border Protection; CBP แล้วนั้น เป้าหมายหลักของ CBP ก็กลายเป็นเรื่องของการรักษาความปลอดภัยให้กับประเทศและป้องกันการก่อการร้าย ตลอดจนการปกป้องสังคม นอกจากนี้ CBP ก็ยังมีบทบาทในเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้าระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม หน้าที่ในการจัดเก็บเงินรายได้ให้กับประเทศนั้นก็ยังคงเป็นหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบของ CBP โดยเจ้าหน้าที่จะทำการประเมินและจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมต่างๆ ตลอดจนจัดทำคำแนะนำการดำเนินพิธีการทางศุลกากรเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินพิธีการศุลกากรได้โดยถูกต้อง โดย CBP จะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรและกฎระเบียบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง¹

ปัจจุบันนี้ CBP เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลปกป้องสังคมที่สำคัญที่สุด โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแล ควบคุม ให้ความสะดวกในการเคลื่อนย้ายขนส่งสินค้า คน และยานพาหนะ ระหว่างสหรัฐกับประเทศอื่นๆ และปกป้องพลเมืองและสภาพแวดล้อมของสหรัฐจากภัยอันตรายต่างๆ ที่เกิดจากการนำเข้ามาซึ่งผลิตภัณฑ์ที่

¹ U.S. Customs and Border protection. Importing into the United States [online]. 2006. Available from : <http://www.cbp.gov/linkhandler/cgov/newsroom/publications/trade/iuss.ctt/iius.doc> [2009, March 24]

เป็นอันตรายหรือเป็นพิษต่อสภาพแวดล้อม² อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกป้องแรงงานและอุตสาหกรรมภายในประเทศต่อการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เป็นธรรม มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนการกระทำที่เป็นการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกของโดยผิดกฎหมาย ทั้งการนำเข้ายาเสพติด ของหนีภาษี และของต้องห้ามอื่นๆ เข้าไปในสหรัฐอเมริกา ตลอดจนสืบสวนสอบสวนการกระทำที่เป็นการหลีกเลี่ยงการชำระภาษีและค่าธรรมเนียมโดยเจตนา การหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดต่างๆ ว่าด้วยการศุลกากร รวมไปถึงหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลป้องกันการค้าอาวุธ ยุทโธปกรณ์ เงินตราระหว่างประเทศโดยผิดกฎหมาย และป้องกันการก่อการร้ายต่างๆ ทำนำเข้าของสหรัฐ

4.1.2 หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษี

สินค้าทุกชนิดที่นำเข้าไปในสหรัฐอเมริกาย่อมต้องมีค่าภาระภาษีสำหรับการนำเข้า ซึ่งจะเป็นไปตามการกำหนดประเภทของหรือสินค้าตามระบบ Harmonized Tariff Schedule ของสหรัฐ ดังนั้นจึงมีของบางชนิดที่ต้องเสียภาษี แต่บางชนิดไม่ต้องเสียภาษี ขึ้นอยู่กับอัตราอากรที่กำหนดไว้ สำหรับของที่ต้องเสียค่าภาษีนั้น อัตราอากรอาจเป็นอัตราอากรตามราคา (ad valorem rate) หรืออัตราอากรตามสภาพ (specific rate) หรือมีทั้งอัตราอากรตามราคาและอัตราอากรตามสภาพ (compound rate) อัตราอากรตามราคา (ad valorem rate) เป็นอัตราอากรที่นิยมใช้กันมากที่สุด โดยใช้การคิดคำนวณอากรเป็นสัดส่วนจากราคาสินค้า เช่น อัตราอากรเป็นร้อยละ 5 ของราคาสินค้า ส่วนอัตราอากรตามสภาพ (specific rate) เป็นการคิดคำนวณอากรต่อหน่วยของของ หรือน้ำหนักของ หรือปริมาณอื่นๆ ของของ เช่น อัตราอากรคิดเป็นโหลละ 5.9 cents³

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² U.S.Customs and Border protection. CBP Trade Strategy Fiscal Years 2009-2013 [online]. 2009. Available from : [http://www.cbp.gov/xp/cgov/newsroom/publications/trade\[2009, March 23\]](http://www.cbp.gov/xp/cgov/newsroom/publications/trade[2009, March 23])

³ U.S.Customs and Border protection. Importing into the United States [online]. 2006. Available from : <http://www.cbp.gov/linkhandler/cgov/newsroom/publications/trade/iius.ctt/iius.doc> [2009, March 24]

4.1.2.1 การประเมินราคาของหรือสินค้า

โดยส่วนใหญ่แล้ว ในการคำนวณค่าภาษีนั้นจะใช้อัตราอากรตามราคา (ad valorem rate) ดังนั้นการประเมินราคา (Valuation) จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดเก็บภาษี ผู้ประกอบการมีความรับผิดชอบในการใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการให้ราคาสินค้านำเข้า และจัดเตรียมข้อมูลอื่นที่จำเป็นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรสามารถประเมินภาษีได้อย่างถูกต้องและสามารถตรวจสอบได้ว่าผู้ประกอบการได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกฎหมายโดยครบถ้วนแล้ว นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ศุลกากรยังมีหน้าที่ในการกำหนดราคาสินค้านำเข้า โดยบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องราคาสินค้าจะปรากฏอยู่ใน Tariff Act of 1930

โดยทั่วไปในการกำหนดราคาศุลกากรของสินค้านำเข้าจะใช้ราคาซื้อขายของที่นำเข้า (transaction value) ในการคำนวณค่าภาษี แต่ถ้าหากว่าไม่สามารถใช้ราคาซื้อขายของที่นำเข้าได้ ก็จะใช้ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน (identical goods value) ราคาซื้อขายของที่คล้ายกัน (similar goods value) ราคาหักทอน (deductive value) ราคาคำนวณ (computed value) และราคาย้อนกลับ (residual value) ตามลำดับ⁴

4.1.2.2 การจัดประเภทของหรือสินค้า

เมื่อมีการนำเข้สินค้า ผู้นำเข้สินค้าจะต้องจัดเตรียมข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของหรือสินค้านำเข้ (Classification) ซึ่งการระบุประเภทของหรือสินค้านี้จะต้องถูกต้องแม้ว่าของนั้นไม่ต้องเสียภาษีก็ตาม ดังนั้นการกำหนดประเภทของสินค้าจึงเป็นความรับผิดชอบเบื้องต้นของผู้ประกอบการ ตัวแทนออกของ หรือบุคคลอื่นๆ ที่ทำหน้าที่จัดเตรียมเอกสารประกอบการนำเข้ใน section 637 แห่ง the Customs Modernization Act ก็ได้กำหนดให้ผู้นำเข้ต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการประเมินราคาและระบุประเภทของหรือสินค้า

ความเข้าใจในโครงสร้างและองค์ประกอบของ Harmonized Tariff Schedule จะช่วยให้ขั้นตอนและกระบวนการในการจัดประเภทของหรือสินค้านำเข้ Tariff Schedule ได้ถูกจัดแบ่งออกเป็นหลายหมวดและหลายตอนเพื่อประโยชน์ในการกำหนดประเภทของหรือ

⁴ U.S. Customs and Border protection. Importing into the United States [online]. 2006. Available from : <http://www.cbp.gov/linkhandler/cgov/newsroom/publications/trade/iius.ctt/iius.doc> [2009, March 24]

สินค้าที่มีหลากหลายชนิด โดยการจัดประเภทของหรือสินค้าต่างๆ นี้ ครอบคลุมไปตั้งแต่ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ผลิตภัณฑ์จากพืช ผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบต่างๆ ทั้งไม้ สิ่งทอ พลาสติก ยาง เหล็ก และโลหะอื่นๆ ในขั้นตอนการผลิตต่างๆ กัน⁵

4.1.3 ฐานความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร

1. ความผิดอาญาศุลกากร สำหรับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ในเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศุลกากรนั้น ในส่วนของการกระทำความผิดอาญาได้ถูกกำหนดไว้ใน TITLE 18 CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE ใน CHAPTER 27 CUSTOMS ของ U.S.Code ในส่วนนี้ได้มีการบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิดตามกฎหมาย และได้กำหนดโทษสำหรับความผิดนั้นๆ ไว้ด้วย เช่น

-ในการนำเข้าสินค้าที่มีการจัดประเภทหมวดหมู่สินค้าในด้านน้ำหนัก ปริมาณ คุณภาพ หรือราคาอย่างไม่ถูกต้อง บุคคลนั้นจะต้องถูกปรับหรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 541)

-การนำเข้าสินค้าโดยวิธีการสำแดงเท็จ (Entry of goods by means of false statements) เป็นการกระทำความผิดและมีโทษกำหนดไว้ กล่าวคือ บุคคลที่เข้ามาหรือเริ่มเข้ามา หรือพยายามที่จะเข้ามาหรือพยายามที่จะเริ่มเข้ามาในการค้าการพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกาโดยการนำเข้าสินค้าใดๆ ด้วยวิธีการใช้บัญชีราคาสินค้า (invoice) คำแถลง หนังสือ จดหมาย ที่เป็นเท็จหรือที่เป็นการฉ้อฉล หรือด้วยวิธีการใช้ข้อความที่เป็นเท็จใดๆ ไม่ว่าจะเปลี่ยนลักษณะอักษร หรือด้วยวาจา ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีผลต่อภาวะภาษีตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม บุคคลนั้นจะต้องถูกปรับสำหรับการกระทำความผิดครั้งหนึ่งๆ ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 542)

-การลักลอบนำสินค้าเข้าไปในประเทศโดยผิดกฎหมาย บุคคลที่นำเข้าหรือนำพาของหรือสินค้าเข้ามาในประเทศโดยผิดกฎหมายโดยเจตนา หรือได้รับ ปกปิด ซื่อ ขาย หรือกระทำการอย่างใดๆ ที่เป็นการอำนวยความสะดวกในการขนส่ง ในการปิดบังซ่อนเร้น หรือในการขาย

⁵ U.S.Customs and Border protection. Importing into the United States [online]. 2006. Available from : <http://www.cbp.gov/linkhandler/cgov/newsroom/publications/trade/iius.ctt/iius.doc> [2009, March 24]

สินค้าเช่นวานั้นหลังจากการนำเข้า บุคคลนั้นจะต้องถูกปรับหรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และของหรือสินค้าที่ถูกนำเข้ามาในประเทศโดยการกระทำการละเมิด บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ต้องถูกริบ (section 545)

-การลักลอบนำสินค้าเข้าไปในต่างประเทศ บุคคลผู้เป็นเจ้าของเรือทั้งหมดหรือ แต่เพียงบางส่วนซึ่งได้ว่าจ้าง หรือมีส่วนร่วม หรือยินยอมให้มีการว่าจ้างเรือของตนเพื่อ วัตถุประสงค์ในการลักลอบ พยายามลักลอบ หรือช่วยเหลือในการลักลอบ นำสินค้าเข้าไปใน ต่างประเทศโดยผิดกฎหมาย จะต้องถูกปรับหรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 546)

-การเคลื่อนย้ายหรือการบรรจุหีบห่อสินค้าใหม่ภายในคลังสินค้า บุคคลที่ทำการ ปกปิด เคลื่อนย้าย บรรจุหีบห่อใหม่ ซึ่งของหรือสินค้าภายในคลังสินค้า หรือชุด ชีต ผ่า ลบ ทำลาย เครื่องหมายหรือเลขหมายที่อยู่บนหีบห่อสินค้าที่ถูกเก็บอยู่ในคลังสินค้า จะต้องถูกปรับหรือต้อง ได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 548)

-การเคลื่อนย้ายของหรือสินค้าออกจากอารักขาของศุลกากรโดยการทำลายตรา ประทับของศุลกากร บุคคลใดก็ตามกระทำการโดยปราศจากอำนาจเจตนาเคลื่อนย้าย ทำลาย ทำ ให้เสียหาย ชุด ชีต ผ่าตราประทับของศุลกากรหรือทำเครื่องหมายอื่นใดลงบนเรือ ยานพาหนะ หรือหีบห่อสินค้าที่อยู่ในอารักขาของศุลกากร จะต้องถูกปรับหรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 549)

-การปกปิดหรือทำลายบัญชีราคาสินค้า (invoice) และเอกสารอื่นๆ บุคคลที่ เจตนาปกปิดหรือทำลายบัญชีราคาสินค้า (invoice) บัญชี หรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ นำเข้ามาในประเทศ หรือบุคคลที่ปกปิดหรือทำลายบัญชีราคาสินค้า (invoice) บัญชี หรือเอกสาร อื่นๆ เพื่อวัตถุประสงค์ในการปิดบังพยานหลักฐานของการฉ้อโกง จะต้องถูกปรับหรือต้องได้รับ โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 551)

นอกจากนี้ ใน TITLE 18 CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE ใน CHAPTER 27 CUSTOMS ของ U.S.Code ยังได้กำหนดความรับผิดและโทษทางอาญาแก่ เจ้าหน้าที่ศุลกากรไว้ด้วย กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ที่ยินยอมให้มีการนำเข้ามาซึ่งของหรือสินค้าโดยรู้ว่ามี การชำระค่าภาษีสำหรับของหรือสินค้าน้อยกว่าค่าภาระภาษีที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย จะต้องถูก ปรับหรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ และต้องถูกไล่ออกจากหน่วยงานนั้น

(section 543) หรือเจ้าหน้าที่ที่ทำการช่วยเหลือให้มีการนำเข้ามาซึ่งหนังสือหรือวัตถุলামกอนาจารย์ จะต้องถูกปรับหรือต้องได้รับโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ (section 552)

2. ความผิดตามที่กำหนดไว้ใน TITLE 19 CUSTOMS DUTIES CHAPTER 4 TARIFF ACT OF 1930 แห่ง U.S.Code เป็นเรื่องการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยศุลกากรและมีการกำหนดบทลงโทษไว้ ตัวอย่างเช่น การไม่ปฏิบัติตามพิธีการศุลกากร เช่นการละเลยไม่ทำบัญชีสินค้าสำหรับเรือ หรือทำบัญชีสินค้าสำหรับเรืออันเป็นเท็จ การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการรายงานเรือ (ยานพาหนะหรืออากาศยาน) เข้า นอกจากนี้ยังได้กำหนดบทลงโทษสำหรับการสำแดงเท็จไม่ว่าจะเป็นเหตุให้ค่าภาษีขาดหรือไม่ก็ตามอันเป็นการกระทำโดยเจตนา ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือทำโดยประมาทเลินเล่อก็ตาม และกำหนดบทลงโทษในการยึดยานพาหนะ การริบทรัพย์สิน และบทลงโทษอื่นๆ ดังนี้คือ

-กรณีที่นายเรือไม่จัดทำบัญชีสินค้าสำหรับเรือ (manifest) เพื่อรายงานต่อเจ้าหน้าที่จะต้องถูกปรับเป็นเงิน 1,000 ดอลลาร์สหรัฐ (section 1584)

-บุคคลใดก็ตามที่เข้าไปหรือพยายามที่จะเข้าไปสู่การค้าการพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกา โดยใช้เอกสาร การส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ คำสำแดงที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการกล่าวด้วยวาจา หรือการกระทำใดๆ หรือการละเว้นไม่กระทำการอย่างใดๆ ก็ตามซึ่งเป็นสาระสำคัญ อันเป็นความเท็จ โดยเจตนาข้อโกงหรือประมาทเลินเล่อหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อบุคคลใดก็ตามกระทำการใดๆ ก็ตามอันเป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุนบุคคลอื่นในการที่เข้าไปหรือพยายามที่จะเข้าไปสู่การค้าการพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกา โดยวิธีการเช่นว่านั้น ไม่ว่าจะเป็เหตุให้ค่าภาษีขาดหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่บุคคลดังกล่าวได้กระทำไปโดยเจตนา จะต้องรับผิดชอบในทางแพ่งชดใช้เงินเป็นจำนวนไม่เกินกว่าราคาของหรือสินค้า หากว่าเป็นการกระทำไปโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็จะต้องรับผิดชอบในทางแพ่งชดใช้เงินเป็นจำนวนไม่เกินกว่าราคาของหรือสินค้า หรือเป็นจำนวน สี่เท่าของจำนวนเงินค่าภาษี ค่าอากร หรือค่าธรรมเนียมที่ขาด แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะน้อยกว่า แต่หากเป็นการกระทำไปโดยประมาทเลินเล่อ ก็จะต้องรับผิดชอบในทางแพ่งชดใช้เงินเป็นจำนวนไม่เกินกว่าราคาของหรือสินค้า หรือเป็นจำนวน สองเท่าของจำนวนเงินค่าภาษี ค่าอากร หรือค่าธรรมเนียมที่ขาด แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะน้อยกว่า (section 1592)

ส่วนการริบทรัพย์สินและบทลงโทษอื่นๆ นั้น ก็เป็นมาตรการที่นำมาใช้เพื่อริบเรือ ยานพาหนะ สัตว์พาหนะ เครื่องบิน หรือสิ่งใดๆ ก็ตามที่ถูกใช้ หรือใช้เพื่อช่วยเหลือ หรือเพื่ออำนวยความสะดวก

ความสะดวกในการนำเข้าไป นำพา เคลื่อนย้าย มาซึ่งของหรือสินค้าที่เป็นการละเมิดกฎหมาย รวมถึงของหรือสินค้าที่นำเข้านั้นๆ ก็จะต้องถูกยึดและริบด้วย (section 1595a(c))

สำหรับเรื่องการยึดยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้น (seizure of conveyances) เมื่อใดก็ตามที่เรือ ยานพาหนะ หรืออากาศยาน หรือเจ้าของ นายเรือ นักบิน คนขับรถ หรือบุคคลใดก็ตามซึ่งครอบครองเรือ ยานพาหนะ หรืออากาศยาน ที่ต้องถูกลงทะเบียน สำหรับการฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากร ยานพาหนะดังกล่าวนั้นจะถูกลงโทษไว้ก่อนเพื่อรอให้มีการชดใช้เงินสำหรับความผิดนั้น และอาจถูกยึดและริบและขายตามกฎหมายศุลกากรต่อไป (19 U.S.C.1594)

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยึดและริบยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดนี้ปรากฏอยู่ในหลาย section ดังต่อไปนี้คือ 19 U.S.C.1595a(a) ว่าด้วยเรื่องการยึดและริบยานพาหนะไม่ว่าจะเป็นเรือ รถ อากาศยาน หรือสิ่งอื่นใด ที่ใช้ ช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการนำเข้าไป นำพา ขนส่ง เคลื่อนย้าย ปิดบัง ซ่อนเร้น ของหรือสินค้าที่นำเข้ามาหรือพยายามนำเข้ามาโดยผิดกฎหมาย, 21 U.S.C. 881 ว่าด้วยเรื่องการยึดและริบยานพาหนะไม่ว่าจะเป็นเรือ รถ อากาศยาน ที่ใช้ในการขนส่ง หรืออำนวยความสะดวกในการขนส่ง การขาย การได้รับ การครอบครอง หรือการปิดบังซ่อนเร้น ซึ่งของที่ถูกควบคุมที่ถูกผลิตขึ้นมาแจกจ่ายหรือที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย และว่าด้วยเรื่องการยึดและริบยานพาหนะไม่ว่าจะเป็นเรือ รถ อากาศยาน ที่ใช้ในการขนส่ง หรืออำนวยความสะดวกในการขนส่ง การขาย การได้รับ การครอบครอง หรือการปิดบังซ่อนเร้น ซึ่งวัตถุติด ผลิตภัณฑ์ และเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะใช้ในการผลิต ผสม ประกอบของที่ถูกควบคุมโดยผิดกฎหมาย

นอกจากนี้ในเรื่องการขนส่งสินค้าเถื่อน ใน 49 U.S.C. 80302 และ 49 U.S.C. 80303 ก็มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการยึดและริบยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดด้วย กล่าวคือ ห้ามบุคคลกระทำการขนส่ง ปิดบังซ่อนเร้น หรือครอบครอง ซึ่งสินค้าเถื่อน ไม่ว่าจะโดยวิธีการขนส่งโดยทางอากาศยาน ทางรถยนต์ หรือทางเรือ คำว่าสินค้าเถื่อนในที่นี้ หมายถึง ยาเสพติด อาวุธปืนที่มีการนำเข้าโดยมิได้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยอาวุธปืน (the National Firearms Act) เหยี่ยวกษาปณ์ พันธบัตร ตราสารของรัฐบาลสหรัฐหรือรัฐบาลต่างประเทศที่มีการปลอมแปลง รวมทั้งเครื่องมืออุปกรณ์ หรือวัตถุติดที่ใช้ในการปลอมแปลงของเช่นนั้น (49 U.S.C. 80302) ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่ง ปิดบังซ่อนเร้น หรือครอบครอง รวมทั้งยานพาหนะ

ที่ใช้อำนวยความสะดวกในการขนส่ง ปิดบังซ่อนเร้น หรือครอบครอง ซึ่งสินค้าเหล่านี้จะต้องถูกยึดและริบตามกฎหมาย (49 U.S.C. 80303)

ถ้ายานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้นเป็นเรือที่ถูกติดตั้งเครื่องมือเพื่อใช้ในการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสินค้าโดยผิดกฎหมาย ก็จะต้องถูกยึดและริบด้วย (19 U.S.C.1703) กล่าวคือ ถ้าเรือลำนั้นถูกสร้าง หรือติดตั้งอุปกรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเพื่อใช้ในวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ เพื่อข้อโกงค่าภาษี หรือเพื่อลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสินค้าโดยผิดกฎหมาย และได้ถูกใช้หรือพยายามที่จะใช้ในการเช่นนั้น มีข้อนำส่งเกิดประการหนึ่งคือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ไม่รวมถึงการยึดยานพาหนะอื่นๆ ที่ถูกติดตั้งเครื่องมือเพื่อใช้ในการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสินค้าโดยผิดกฎหมายด้วยแต่ประการใด

สำหรับการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสินค้าโดยผิดกฎหมายทางเครื่องบิน ก็เป็น การกระทำที่ผิดกฎหมาย (19 U.S.C.1590) โดยคำว่าสินค้าในที่นี้ หมายถึงสินค้าที่เป็นของ ต้องห้ามหรือของต้องจำกัด นักบินของอากาศยานผู้ใดทำการขนส่งสินค้าเข้าไปยังสหรัฐ โดยรู้ว่าการนำเข้ามาซึ่งสินค้านั้นเป็นการผิดกฎหมาย ก็ย่อมต้องมีความรับผิดชอบ และบุคคลผู้ใดที่ทำการขนย้ายสินค้านั้นระหว่างอากาศยานและเรือในเขตทะเลหลวง หรือในเขตน่านน้ำที่อยู่ในอารักขาของศุลกากร โดยไม่ได้รับอนุญาตจาก Secretary of the Treasury และอากาศยานดังกล่าวเป็นของพลเมืองสหรัฐ หรือจดทะเบียนในสหรัฐ หรือเป็นเรือสหรัฐ และเป็น การเจตนาขนย้ายเพื่อนำสินค้าเหล่านั้นทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนเข้าไปในสหรัฐ บุคคลนั้นก็ย่อมมีความรับผิดชอบ ยานพาหนะที่ใช้ในการกระทำความผิดดังกล่าวก็ต้องถูกยึดและริบด้วย ยิ่งไปกว่านั้น บุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนบทกฎหมายนี้จะต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง ต้องชดใช้เงินเป็นจำนวนสองเท่าของราคาสินค้าและต้องไม่น้อยกว่า 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม ถ้าเรือหรืออากาศยานเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งในธุรกิจโดยทั่วๆ ไปที่เป็นการสาธารณะ ก็จะไม่ถูกยึดและริบตามบทกฎหมายนี้⁶

⁶ Michael T. Schmitz. Mitigation guidelines : fines, penalties, forfeitures and liquidated damages [online]. 2004. Available from : http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]

4.1.4 การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร

4.1.4.1 การดำเนินคดีและภาระการพิสูจน์

ในส่วนของภาระการกระทำความผิดอาญาศุลกากร ผู้กระทำความผิดก็จะต้องมีความรับผิดชอบและต้องถูกลงโทษทางอาญา ซึ่งในการดำเนินคดีก็จะเป็นไปตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาปกติและต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยในส่วนของกระบวนการในการริบทรัพย์สินนั้น (forfeiture proceedings) กฎหมายได้กำหนดในเรื่องภาระการพิสูจน์ไว้โดยเฉพาะ (burden of proof) กล่าวคือ ในทุกๆ คดีที่นำไปสู่การริบเรือ ยานพาหนะ อากาศยาน สินค้า หรือสัมภาระที่ถูกยึดภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้านำเข้าซึ่งทรัพย์สินเหล่านั้นได้ถูกกล่าวอ้างโดยบุคคลใดๆ ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับผู้กล่าวอ้าง ในขณะที่ทุกๆ คดีที่นำไปสู่การกำหนดราคาของเรือ ยานพาหนะ อากาศยาน สินค้า หรือสัมภาระใหม่ เพราะมีการละเมิดกฎหมายเช่นว่า ภาระการพิสูจน์จะตกอยู่กับฝ่ายจำเลย และถ้าหากว่ามีเหตุอันควรสงสัยปรากฏขึ้นในคดีนั้นๆ ที่จะได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยศาล จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์การพิสูจน์ ดังต่อไปนี้ (section 1615)

(1) คำให้การของพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ศุลกากรผู้ซึ่งขึ้นเรือไปหรือมีหน้าที่ที่จะต้องมาเพื่อทำการหยุดหรือยึดเรือ ยานพาหนะ หรืออากาศยาน หรือเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ได้ทำการจับกุมบุคคล ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่เพียงพอสำหรับความผิดที่เกิดขึ้น

(2) เครื่องหมาย ฉลากสินค้า ชื่อสินค้า หรือแสตมป์ที่เป็นการระบุเมืองกำเนิดในต่างประเทศ ที่ติดอยู่กับหรือไปด้วยกันกับตัวสินค้าหรือหีบห่อบรรจุตัวสินค้านั้นๆ ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่เพียงพอที่จะบ่งชี้เมืองกำเนิดในต่างประเทศของสินค้านั้นๆ

นอกจากจะมีกรณีที่มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรในชั้นศาล ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ที่น่าสังเกตก็คืออาจมีกรณีที่เป็นกรณีการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรในชั้นศุลกากร กล่าวคือ การกระทำความผิดตามกฎหมาย Tariff Act of 1930 ที่กำหนดไว้ใน Title 19 แห่ง U.S. Code นั้น บทลงโทษสำหรับความผิดฐานต่างๆ ในกฎหมายนั้นอาจจะถูกลดลงได้ภายใต้ section 618 แห่ง Tariff Act of 1930 (19 U.S.C.1618) หากปรากฏว่ามีพฤติการณ์บรรเทาโทษที่จะทำให้การลดโทษนี้ก่อให้เกิดความยุติธรรม และคดีก็อาจจะยุติลงได้โดยไม่ต้องขึ้นสู่ชั้นศาล (19 U.S.C.1630)

จะเห็นได้ว่าใน Section 1617 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการประนอมข้อกล่าวอ้างโดย Secretary of the Treasury กล่าวคือ การรายงานโดยเจ้าหน้าที่ศุลกากร พนักงานอัยการ หรือนายความพิเศษอื่นใดที่มีการตั้งข้อกล่าวหาภายใต้กฎหมายศุลกากร Secretary of the Treasury ได้รับมอบอำนาจให้ประนีประนอมข้อกล่าวอ้างเหล่านั้น ถ้าหากคดีเช่นนั้นได้รับความเห็นชอบจากที่ปรึกษาทั่วไปของกรมการคลัง (General Counsel for the Department of the Treasury) และใน Section 1618 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องการยกเว้นโทษและการบรรเทาโทษ กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดก็ตามที่มีส่วนได้เสียในเรื่อง ยานพาหนะ อากาศยาน สินค้า หรือสัมภาระที่ถูกยึดไว้ภายใต้บทบัญญัติในหมวดนี้ หรือบุคคลผู้ซึ่งได้รับหรือถือว่าได้รับโทษปรับหรือโทษอื่น ๆ ภายใต้บทกฎหมายนี้ สำหรับการฟ้องคดีที่ยื่นต่อ Secretary of the Treasury ภายใต้กฎหมายศุลกากร หรือการฟ้องคดีที่ยื่นต่อ Commandant of the Coast Guard หรือ Commissioner of Customs ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการเดินเรือหรือการเดินอากาศ ก่อนที่จะมีการขายเรือ ยานพาหนะ อากาศยาน สินค้า หรือ สัมภาระเช่นนั้น อาจจะมีการยื่นคำร้องให้ยกเว้นโทษ หรือบรรเทาโทษสำหรับโทษปรับ บทลงโทษอื่น ๆ หรือโทษริบทรัพย์สิน และถ้าหาก Secretary of the Treasury, Commandant of the Coast Guard หรือ Commissioner of Customs เห็นว่าโทษปรับ บทลงโทษอื่น ๆ หรือโทษริบทรัพย์สินเช่นนั้นได้ถูกก่อให้เกิดขึ้นโดยผู้ร้องปราศจากเจตนาหรือโดยปราศจากการจงใจโดยประมาทเดินเล่อในการซื้อทองคำภาษี หรือละเมิดกฎหมาย หรือหาก Secretary of the Treasury, Commandant of the Coast Guard หรือ Commissioner of Customs เห็นว่ามีพฤติการณ์แห่งกรณีที่เป็นการสมควรให้บรรเทาโทษเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ก็อาจจะมีการยกเว้นโทษหรือบรรเทาโทษสำหรับเงื่อนไขและพฤติการณ์แห่งกรณีเช่นนั้น หรืออาจมีคำสั่งให้เพิกถอนกระบวนการดำเนินคดีอย่างใดก็ตามที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ เพื่อทำให้เกิดความแน่ชัดในทางข้อเท็จจริง Secretary of the Treasury อาจจะต้องตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งเพื่อรับฟังคำให้การพยานในคำร้องดังกล่าว

ตามระเบียบของศุลกากร (Customs Regulation) ถ้าเจ้าหน้าที่ศุลกากรเห็นว่ามีความเหมาะสมควรที่เป็นที่เชื่อได้ว่า การละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมาย section 592 เกิดขึ้น และจะต้องมีการดำเนินคดีต่อไป เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะออก notice of intent หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า Prepenalty Notice ไปยังบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะกำหนดให้มีการลงโทษเป็นตัวเงิน ซึ่งในการออก Prepenalty Notice นี้ เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะกำหนดระดับของการกระทำผิดความผิดในเบื้องต้นและกำหนดจำนวนเงินที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชดใช้ อย่างไรก็ตาม ตามแนวทางในการกำหนดโทษนี้ การชำระค่าภาษีที่ขาดนั้นมิได้มีความเกี่ยวข้องหรือจะสามารถลด

จำนวนเงินค่าภาษีที่จะใช้เป็นฐานในการกำหนดโทษ นอกจากนี้ การพิจารณาว่าการละเมิดบทกฎหมายนี้เป็นเหตุให้ค่าภาษีอากรขาดหรือไม่จะอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ศุลกากร และเจ้าหน้าที่ศุลกากรก็จะใช้ดุลพินิจพิจารณาในการกำหนดโทษต่อไป โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะกำหนดระดับของการกระทำความผิดใน Prepenalty Notice ซึ่งระดับของการกระทำความผิดดังกล่าวจะสอดคล้องกับพยานหลักฐานที่มีอยู่ในขณะที่มีการออก Prepenalty Notice

โดยทั่วไปแล้ว ถ้าการละเมิดบทกฎหมายนี้เป็นกรณีที่ผู้กระทำมีเจตนาขโมย เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะกำหนดโทษใน Prepenalty Notice เป็นตัวเงินเท่ากับราคาของสินค้า แต่ก็มีข้อยกเว้นในกรณีที่สถานการณ์ไม่ปกติ เช่น ในกรณีที่ราคาของสินค้าสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับค่าภาษีที่ชำระไม่ครบถ้วน เช่น ค่าภาษีที่ชำระขาดไปเป็นจำนวนเงินเท่ากับ 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในขณะที่ราคาของสินค้าสูงถึง 2,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่จะทำให้การประเมินราคาของสินค้าลดลง และในทุกๆ คดีที่เป็นการกระทำความผิดตามบทกฎหมายนี้ หากกำหนดโทษที่เป็นตัวเงินในจำนวนเงินที่น้อยกว่าราคาของสินค้า ก็จะต้องได้รับความเห็นชอบจากส่วนงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับบทลงโทษก่อนการออก Prepenalty Notice

ส่วนแนวทางในการกำหนดโทษใน Prepenalty Notice ที่เป็นตัวเงินสำหรับการกระทำความผิดที่เป็นการกระทำโดยประมาทหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะพิจารณาถึงความหนักเบาแห่งการกระทำความผิด จำนวนค่าภาษีที่ขาด ขอบเขตของการกระทำความผิด เหตุบรรเทาโทษ และปัจจัยอื่นๆ แต่จะไม่มีกรณีใดที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะกำหนดโทษเกินกว่าที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้กำหนดไว้ หากเป็นกรณีการกระทำความผิดรุนแรง เจ้าหน้าที่ศุลกากรอาจกำหนดโทษเท่ากับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น การกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่ทำให้ค่าภาษีขาดเป็นจำนวนมาก การหลีกเลี่ยงโดยการนำของต้องห้ามต้องกำกวดเข้ามาในประเทศ กรณีการกระทำความผิดรุนแรงดังกล่าวนี้ไม่จำเป็นว่าจะต้องทำให้ค่าภาษีขาด แต่อาจเป็นเรื่องของการไม่อนุญาตให้นำเข้า หรือการบังคับใช้กฎหมายอื่น หรือการหลีกเลี่ยงในเรื่องปริมาณการนำเข้า หรือการสำแดงเท็จเพื่อปกปิดการทุ่มตลาด เป็นต้น

แต่หากเป็นการกระทำความผิดที่ทำให้ค่าภาษีขาดเป็นจำนวนเล็กน้อยหรือมิได้ทำให้ค่าภาษีขาดแต่อย่างใด และหรือการกระทำความผิดนั้นมิได้มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ศุลกากรอาจกำหนดโทษที่เป็นตัวเงินเป็นจำนวนตายตัว โดยไม่คำนึงถึงราคาของสินค้าก็ได้ แต่เจ้าหน้าที่จะต้องพิจารณาว่าโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด

นั้นีผลเป็นการยับยั้งหรือป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดนั้นอีก เช่น ผู้นำเข้าไม่ปฏิบัติตาม คำสั่งแดงหรือข้อกำหนดแห่งกฎหมายเกี่ยวกับการนำเข้าที่มีได้เป็นเรื่องการอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้นำเข้าสินค้าประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือมิได้เป็นเรื่องการประเมินราคาสินค้าหรือจัด ประเภทสินค้า โดยทั่วไปการกำหนดโทษที่เป็นตัวเงินโดยกำหนดเป็นจำนวนตายตัวเช่นนี้จะ กำหนดเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 1,000 ดอลลาร์สหรัฐถึง 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ ในกรณีที่เป็นการ กระทำความผิดครั้งแรก แต่หากเป็นกรณีที่บุคคลนั้นเคยกระทำความผิดมาก่อนแล้วอาจจะ กำหนดโทษเป็นจำนวนเงินตั้งแต่ 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ ถึง 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม การกำหนดโทษดังกล่าวนี้จะต้องไม่เกินกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้⁷

หลังจากที่มีการออก Prepenalty Notice แล้ว หากเจ้าหน้าที่ศุลกากรเชื่อว่ามีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายจริง ก็จะมีการออก Penalty Notice ไปยัง บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะพิจารณาพยานหลักฐานที่มีอยู่ ทั้งหมดรวมทั้งพยานหลักฐานที่ถูกนำเสนอโดยบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ที่เกี่ยวกับ เอกสารที่เป็นเท็จ ระดับของการกระทำความผิด ความรุนแรงของการฝ่าฝืนกฎหมาย เหตุ บรบทาโทษ ในกรณีที่บุคคลถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาฉ้อโกง ใน Penalty Notice จะกำหนดโทษที่ เป็นตัวเงินเท่ากับราคาสินค้า โดยทั่วไป ระดับของการกระทำความผิดใน Prepenalty Notice จะ ไม่มากไปกว่าใน Penalty Notice หากต่อมาปรากฏพยานหลักฐานว่าระดับของการกระทำ ความผิดนั้นเป็นระดับที่รุนแรงขึ้น Prepenalty Notice ฉบับเดิมก็จะถูกยกเลิก และออก Prepenalty Notice ฉบับใหม่โดยเพิ่มจำนวนโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดขึ้นอีก

ใน Penalty Notice เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะกำหนดข้อกล่าวอ้างในประเด็นเรื่อง โทษที่เป็นตัวเงินไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ภายใต้ขอบอำนาจการบริหารของเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจยุติข้อกล่าวอ้างเช่นว่านั้นได้หากปรากฏทั้งจาก พยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่เองและจากคำตอบรับ Prepenalty Notice และ Penalty Notice ของผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดว่าองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญของการกระทำความผิด ตามบทกฎหมายนั้นไม่ครบถ้วน หากว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรเห็นว่าควรลดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำ

⁷ Michael T. Schmitz. Mitigation guidelines : fines, penalties, forfeitures and liquidated damages [online]. 2004. Available from : http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]

ความผิดเพราะมีเหตุผลบางประการที่มีได้กำหนดไว้ในแนวทางในการกำหนดโทษนี้ เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะต้องได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับบทลงโทษก่อน

นอกจากนี้ในกฎหมายศุลกากรสหรัฐยังได้วางหลักเกณฑ์ในเรื่องอำนาจในการตกลงยุติข้อกล่าวอ้างว่าบุคคลใดกระทำความผิด โดยกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปว่า ข้อกล่าวอ้างที่ว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดที่ไม่สามารถจะยุติได้ภายใต้ CHAPTER 171 ของ TITLE 28 Secretary อาจจะทำการยุติคดีได้ หากคดีดังกล่าวมีมูลค่าไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ อย่างไรก็ตาม Secretary ไม่อาจจะทำการยุติคดีได้ ถ้าคดีนั้นเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินในเชิงพาณิชย์ หรือ คดีนั้นได้ถูกนำไปสู่ Secretary เกินกว่า 1 ปี หลังจากที่เกิดคดีขึ้น และคดีจะยุติไปภายใต้มาตรา นี้ถ้าผู้กล่าวอ้างยอมรับจำนวนเงินตามที่ตกลงกันด้วยความพอใจ (Section 1630)

4.1.4.2 แนวทางในการกำหนดโทษในชั้นศุลกากร

เนื่องมาจากว่าในปี 1993 ได้มีการประกาศใช้กฎหมายฉบับหนึ่ง คือ the North American Free Trade Agreement Implementation Act หรือที่รู้จักกันว่าเป็นกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงการศุลกากรให้สอดคล้องกับสมัยปัจจุบัน (Customs Modernization Act; MOD Act) อันมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 1993 เป็นผลให้บทบัญญัติใน section ต่างๆ หลาย section ใน Tariff Act of 1930 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมี 2 แนวความคิดใหม่ที่เกิดขึ้นมาจาก the MOD Act กล่าวคือ แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายเพราะมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบร่วมกัน อันเป็นแนวความคิดที่เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของศุลกากรสหรัฐ (U.S. Customs and Border Protection; CBP) โดยสมัครใจให้มากที่สุด เพราะผู้ประกอบการมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับทราบถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติต่อศุลกากรอย่างครบถ้วนและชัดเจน ดังนั้น ใน the MOD Act จึงได้กำหนดภาระหน้าที่ให้กับ CBP ในการจัดเตรียมข้อมูลที่ได้รับการพัฒนาปรับปรุงแล้วในด้านสิทธิและความรับผิดชอบทางการค้าของผู้ประกอบการภายใต้กฎระเบียบทางศุลกากรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ได้ทราบโดยทั่วกัน นอกจากนี้ ทั้งทางผู้ประกอบการและ CBP ยังต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันในการปฏิบัติตามข้อกำหนดเหล่านี้ ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการมีหน้าที่ที่จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการนำเข้า กำหนดประเภทของ ราคาของ และจัดเตรียมข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ CBP สามารถประเมินภาษีและจัดเก็บภาษีได้อย่างถูกต้อง และ CBP ก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำหนดประเภทของ ราคาของหรือสินค้าในชั้นสุดท้าย (classification and valuation)

การที่ผู้ประกอบการละเลย ไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการนำเข้า ก็อาจทำให้การปล่อยของหรือสินค้านั้นออกไปจากอารักขาของศุลกากรเกิดความล่าช้า และอาจทำให้เกิดความรับผิดชอบ และต้องถูกลงโทษได้⁸

ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีศุลกากร CBP จึงได้กำหนดแนวทางในการบรรเทาโทษทั้งโทษปรับ บทลงโทษอื่นๆ และโทษริบทรัพย์สิน ตาม section 1618 แห่ง U.S. Code เพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าใจในกระบวนการดำเนินคดีในชั้นศุลกากรและทำให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง ดังจะกล่าวต่อไป

1. การกระทำความผิดโดยมีเจตนาข้อโกง หรือกระทำโดยประมาทหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ตาม section 592 แห่งกฎหมายว่าด้วยภาษีศุลกากร 1930 (19 U.S.C.1592) บทลงโทษสำหรับความผิดฐานนี้อาจจะถูกลดลงได้ภายใต้ section 618 แห่งกฎหมายว่าด้วยภาษีศุลกากร 1930 (19 U.S.C.1618) หากปรากฏว่ามีพฤติการณ์บรรเทาโทษที่จะทำให้การลดโทษนี้ก่อให้เกิดความยุติธรรม เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะใช้แนวทางดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ในการประเมินอย่างมีเหตุผลและด้วยความยุติธรรมและกำหนดความรับผิดชอบสำหรับการกระทำความผิดฐานนี้ อย่างไรก็ตาม โทษที่ถูกกำหนดขึ้นในชั้นของศุลกากรนี้อาจจะไม่ใช่โทษที่ถูกกำหนดโดยศาลเนื่องจากว่ารัฐบาลฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีแพ่ง กล่าวคือ การที่จะลดโทษในชั้นศุลกากรนั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขหลายประการ คือ ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะต้องชำระค่าภาษีที่ขาดให้ครบถ้วน และคู่กรณียินยอมด้วยในคำตัดสินที่จะลดโทษดังกล่าว

สำหรับการละเมิดบทกฎหมาย section 592 แห่งกฎหมายว่าด้วยภาษีศุลกากร 1930 (19 U.S.C.1592) นี้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดก็ตามที่เข้าไปหรือพยายามที่จะเข้าไปสู่การค้าการพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกา โดยใช้เอกสาร การส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ คำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการกล่าวด้วยวาจา การกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นสาระสำคัญ อันเป็นความเท็จ โดยเจตนาข้อโกงหรือประมาทเลินเล่อหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือเมื่อบุคคลใดก็ตามกระทำการใดๆ ก็ตามอันเป็นการช่วยเหลือหรือสนับสนุนบุคคลอื่น

⁸ Michael T. Schmitz. Mitigation guidelines : fines, penalties, forfeitures and liquidated damages [online]. 2004. Available from : http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]

ในการที่เข้าไปหรือพยายามที่จะเข้าไปสู่การค้าการพาณิชย์ของสหรัฐอเมริกา โดยวิธีการเช่นว่านั้น ผู้กระทำย่อมมีความผิดตามบทกฎหมายนี้ แต่ในกรณีที่การสำแดงเท็จเกิดขึ้นเพราะความผิดพลาดหรือความบกพร่องของข้อเท็จจริงหรืองานเอกสาร หรือเกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจ และความผิดพลาดหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นมิได้เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อแต่อย่างใด การกระทำดังกล่าวก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

การกระทำที่ผิดตาม section นี้เกิดขึ้นได้ทั้งกรณีที่เป็นการสำแดงเท็จทำให้ชำระค่าภาษีไม่ครบถ้วน และในกรณีที่เป็นการสำแดงเท็จแต่มิได้ทำให้ค่าภาษีขาด เช่นในกรณีการหลีกเลี่ยงข้อห้ามข้อจำกัด หรือในกรณีการนำเข้ามาซึ่งของที่มีได้มีค่าภาษาระกาณี เป็นต้น ซึ่งในการพิจารณาว่าการละเมิดบทกฎหมายนี้เป็นเหตุให้ค่าภาษีอากรขาดหรือไม่จะอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ศุลกากร

เพื่อวัตถุประสงค์ในการพิจารณาในชั้นศุลกากร มีการจัดระดับของการกระทำผิดไว้ 3 ระดับ⁹ ดังนี้

1) ประมาทเลินเล่อ การกระทำที่เป็นการละเมิดบทบัญญัติกฎหมายนี้ที่ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ คือ การกระทำที่บุคคลมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร เช่นบุคคลทั่วไปพึงมีในภาวะเช่นนั้น ในการจัดทำคำสำแดงหรือจัดทำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้ามาซึ่งของหรือสินค้าที่สมบูรณ์และถูกต้อง หรือในการกระทำการใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดประเภทพิกัดของของหรือสินค้า หรือการให้ราคาของหรือสินค้า หรือการให้ข้อมูลใดๆ ที่จะเป็นประโยชน์ในการตรวจปล่อยสินค้าของเจ้าหน้าที่ศุลกากร ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ

2) ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การกระทำที่เป็นการละเมิดบทบัญญัติกฎหมายนี้ที่ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง คือเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง ละเลยไม่ใส่ใจต่อหน้าที่ที่ตนเองจะต้องกระทำตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

⁹ Michael T. Schmitz. *Mitigation guidelines : fines, penalties, forfeitures and liquidated damages* [online]. 2004. Available from : http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]

3) เจตนาข้อโกง การกระทำที่เป็นการละเมิดบทบัญญัติกฎหมายนี้ที่ถือว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาข้อโกง คือ การทำคำสำแดง เอกสาร บันทึกเรื่องราว คำรับรอง เป็นเท็จโดยเจตนา

ก. เหตุลดโทษและเหตุเพิ่มโทษ

การลดโทษเป็นนโยบายของกระทรวงการคลังและศุลกากรที่สามารถทำได้ หากว่ามีพฤติการณ์ที่สมควร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ศุลกากรกำหนดไว้ ซึ่งแนวทางในการกำหนดโทษของศุลกากรนั้นจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดี รวมถึงเหตุบรรเทาโทษและเหตุเพิ่มโทษต่างๆ ซึ่งเหตุบรรเทาโทษหรือเหตุเพิ่มโทษเหล่านั้นควรจะถูกระบุรายละเอียดลักษณะอักษรไว้ในคำตัดสินด้วย การที่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยินยอมชำระค่าภาษีที่ขาดและเห็นด้วยกับคำตัดสินนั้นก็เป็เหตุบรรเทาโทษอย่างหนึ่งด้วย

ปัจจัยดังจะกล่าวต่อไปนี้อาจถือว่าเป็นเหตุลดโทษที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรจะต้องพิจารณาในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษและในการทำคำวินิจฉัย¹⁰

1) ความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ศุลกากร เช่น เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ผู้นำเข้าโดยไม่ถูกต้อง หรือคำแนะนำนั้นทำให้ผู้นำเข้าเกิดความเข้าใจที่ผิดพลาด โดยปรากฏว่าผู้นำเข้าก็ได้แสดงข้อเท็จจริงแก่เจ้าหน้าที่โดยถูกต้องและครบถ้วนแล้ว และผู้นำเข้าที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้นเชื่อในคำแนะนำหรือข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ให้โดยสุจริต ถ้าเห็นได้ว่าการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นเกิดจากเหตุที่ว่าเป็นความบกพร่องของเจ้าหน้าที่ศุลกากรแต่เพียงประการเดียว ข้อกล่าวอ้างในประเด็นเรื่องโทษอาจจะถูกยกเลิก แต่ถ้าหากกรณีเป็นว่าความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรก็ทำให้เกิดการกระทำความผิด แต่ผู้นำเข้าที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดก็มีส่วนผิดอยู่ด้วย ความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรนี้ก็จะเป็นเหตุลดโทษได้

¹⁰ Michael T. Schmitz. Mitigation guidelines : fines, penalties, forfeitures and liquidated damages [online]. 2004. Available from : http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]

2) การที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ความร่วมมือในการสอบสวน การที่บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะได้รับประโยชน์จากเหตุผลโทษในข้อนี้ จะต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการสอบสวนการกระทำความผิดเป็นพิเศษ เช่น การให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตรวจสอบบัญชี หรือบันทึกต่างๆ ของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการหาข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเพิ่มเติม เป็นต้น ซึ่งโดยปกติ เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็มีอำนาจที่จะตรวจสอบบัญชี หรือบันทึกต่างๆ ของผู้นำเข้าอยู่แล้ว ตาม section 1508-1509

3) การแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นโดยพลัน ปัจจุบันนี้หมายถึงการที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมาชำระค่าภาษีที่ขาดก่อนที่จะมีการออก Penalty Notice และภายใน 30 วันหลังจากที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรแจ้งให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทราบถึงจำนวนค่าภาษีที่ขาดอันสืบเนื่องมาจากการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ถ้าหากผู้กระทำความผิดได้จัดเตรียมหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าหลังจากที่เขารู้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น เขาได้กระทำการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นโดยพลัน ก็เป็นเหตุผลโทษได้

4) การขาดประสบการณ์ในการนำเข้าสินค้า หากว่าการกระทำความผิดเป็นผลมาจากการที่ผู้นำเข้าขาดประสบการณ์ในการนำเข้าสินค้า และการกระทำความผิดนั้นมิได้เป็นการกระทำโดยมีเจตนาฉ้อโกงหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็มีอำนาจในการลดโทษให้กับผู้นำเข้าที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้

5) การสำแดงข้อมูลที่ถูกต้องในครั้งก่อนๆ การที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดสามารถแสดงได้ว่ารูปแบบในการสำแดงข้อมูลในการนำเข้าครั้งนี้ก็เป็นเช่นเดียวกับการนำเข้าในครั้งก่อนโดยมิได้เป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมายเกี่ยวกับการศุลกากร ก็เป็นเหตุในการลดโทษได้ แต่ทั้งนี้ต้องไม่เป็นการกระทำความผิดที่ผู้นั้นถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาฉ้อโกง

6) ความไม่สามารถชำระค่าปรับศุลกากรได้ หากว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกล่าวอ้างว่าตนเองไม่สามารถที่จะชำระค่าปรับได้จะต้องแสดงหลักฐานที่เป็นเอกสาร เช่น สำเนาการคืนภาษีเงินได้เป็นระยะเวลา 3 ปีย้อนหลัง ข้อมูลทางการเงินที่มีการตรวจสอบแล้วในช่วงระยะเวลาที่เป็นปีงบประมาณไตรมาสล่าสุด ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ศุลกากรอาจจะเรียกให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาว่าบุคคลนั้นมีฐานะทางการเงินอย่างไร

ปัจจัยบางประการอาจถือได้ว่าเป็นเหตุเพิ่มโทษ เช่น การที่ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดขัดขวางการสืบสวนสอบสวน การตรวจสอบบัญชี ยึดหน่วยงานหลักฐาน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด หรือบุคคลนั้นเคยกระทำความผิดมาก่อน เป็นต้น

ข. แนวทางในการกำหนดโทษ

การกระทำความผิดโดยมีเจตนาฉ้อโกง

1) การกระทำความผิดที่เป็นเหตุทำให้ค่าภาษีขาด จะกำหนดโทษให้ต้องชำระ 5-8 เท่าของค่าภาษีที่ขาด แต่อาจจะกำหนดโทษให้ต้องชำระมากกว่า 8 เท่าของค่าภาษีที่ขาดก็ได้ ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดขั้นร้ายแรง หรือการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชน หรือปรากฏว่ามีเหตุเพิ่มโทษอื่นๆ แต่ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกินกว่าราคาของสินค้า

2) การกระทำความผิดที่ไม่เป็นเหตุทำให้ค่าภาษีขาด จะกำหนดโทษให้ต้องชำระร้อยละ 50-80 ของราคาสินค้า แต่อาจจะกำหนดโทษให้ต้องชำระมากกว่าร้อยละ 80 ของค่าภาษีที่ขาดก็ได้ ในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดขั้นร้ายแรง หรือการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีผลกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชน หรือปรากฏว่ามีเหตุเพิ่มโทษอื่นๆ แต่ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกินกว่าราคาของสินค้า

การกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

1) การกระทำความผิดที่เป็นเหตุทำให้ค่าภาษีขาด จะกำหนดโทษให้ต้องชำระ 2.5-4 เท่าของค่าภาษีที่ขาด แต่ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกินกว่าราคาของสินค้า

2) การกระทำความผิดที่ไม่เป็นเหตุทำให้ค่าภาษีขาด จะกำหนดโทษให้ต้องชำระร้อยละ 25-40 ของราคาสินค้า แต่ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกินกว่าราคาของสินค้า

การกระทำความผิดโดยประมาทเลินเล่อ

1) การกระทำความผิดที่เป็นเหตุทำให้ค่าภาษีขาด จะกำหนดโทษให้ต้องชำระ 0.5-2 เท่าของค่าภาษีที่ขาด แต่ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกินกว่าราคาของสินค้า

2) การกระทำความผิดที่ไม่เป็นเหตุทำให้ค่าภาษีขาด จะกำหนดโทษให้ต้องชำระร้อยละ 5--20 ของราคาสินค้า แต่ทั้งนี้โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะไม่เกินกว่าราคาของสินค้า

2. การกระทำความผิดที่มีโทษริบทรัพย์สินและบทลงโทษอื่นๆ (19 U.S.C. 1595A(C))

section 1595a(c) เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายศุลกากรที่ว่าด้วยเรื่องการยึดและการริบทรัพย์สิน อันเป็นการกำหนดหลักการโดยทั่วไปในการบังคับใช้กฎหมายศุลกากร กฎหมายและระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานอื่นๆ ที่ศุลกากรจะต้องบังคับใช้กฎหมายแทนหน่วยงานนั้นๆ มีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดว่าของหรือสินค้าประเภทใดเป็นของต้องห้าม หรือการกระทำใดๆ เป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย แต่มิได้กำหนดวิธีการหรือหนทางในการเยียวยาไว้ว่าจะดำเนินการอย่างไรกับสินค้าต้องห้ามหรือผลที่ตามมาจากการกระทำที่เป็นความผิดดังกล่าว ดังนั้น section 1595a(c) จึงได้กำหนดมาตรการในการยึดและริบทรัพย์สินไว้

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย section 1595a(c) อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก เป็นการกำหนดถึงสิ่งที่จะต้องยึด (section 1595a(c)(1)) ประเภทที่สอง เป็นการกำหนดให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้ดุลพินิจในการยึดหรือริบทรัพย์สินนั้นได้ (section 1595a(c)(2) และ 1595a(c)(3))

1. ทรัพย์สินหรือสิ่งที่จะต้องยึด เจ้าหน้าที่ศุลกากรต้องทำการยึดและริบทรัพย์สินเหล่านี้ โดยไม่อาจใช้ดุลพินิจในการยึดหรือริบทรัพย์สินสิ่งนั้นได้ (section 1595a(c)(1)) เช่น ของหรือทรัพย์สินที่ถูกขโมยมา ของที่มีการลักลอบนำเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย ของที่ถูกนำเข้ามาโดยมีเงื่อนไขของเงื่อนไข เป็นต้น

2. ทรัพย์สินหรือสิ่งที่ไม่ได้เจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะยึดหรือไม่ก็ได้ (section 1595a(c)(2) และ 1595a(c)(3)) กล่าวคือ เป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่จะใช้ดุลพินิจว่าการยึดทรัพย์สินดังกล่าวนั้นเป็นมาตรการที่เหมาะสมหรือไม่

ใน section 1595a(c)(2) ได้กล่าวถึงกรณีหนึ่งของหรือสินค้าที่พึงจะถูกยึดหรือริบไว้ ตัวอย่างเช่น การนำเข้าซึ่งของต้องห้ามหรือของต้องจำกัด ซึ่งถูกกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเรื่องสุขภาพอนามัย ความปลอดภัยของประชาชน การอนุรักษ์หรือการสงวนรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติโดยการนำเข้าซึ่งของหรือสินค้านั้นมิได้ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ

ระเบียบข้อบังคับดังกล่าว หรือการนำเข้ามาซึ่งของหรือสินค้าที่ต้องมีใบอนุญาต หรือต้องได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องก่อน จึงจะนำเข้ามาได้ แต่ของหรือสินค้านี้ถูกนำเข้ามาโดยไม่มีใบอนุญาตหรือได้รับอนุญาตจากหน่วยงานของรัฐนั้นๆ แต่ประการใด หรือกรณีที่สินค้า หรือหีบห่อของสินค้านั้น เป็นสินค้าที่ละเมิดลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า หรือชื่อทางการค้า เป็นต้น

สำหรับsection 1595a(c)(3) เป็นกรณีที่ของหรือสินค้านั้นจะพึงถูกยึดหรือริบไว้ถ้าการนำเข้ามาซึ่งของหรือสินค้านั้นจะต้องปฏิบัติตามข้อจำกัดเกี่ยวกับปริมาณหรือจำนวนในการนำเข้าที่กำหนดให้มีใบอนุญาต เอกสารอื่นทำนองเดียวกันนั้น หรือแสดมภ์ หรือต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของสหรัฐหรือรัฐบาลต่างประเทศ หรือจะต้องปฏิบัติตามข้อจำกัดที่เกี่ยวกับปริมาณหรือจำนวนในการนำเข้าที่ถูกกำหนดไว้ในข้อตกลงทวิภาคีหรือข้อตกลงพหุภาคีในระดับประเทศ แต่พบว่าการนำเข้ามาซึ่งของสินค้านั้นมีการปลอมแปลงใบอนุญาต เอกสารอื่นทำนองเดียวกันนั้น หรือแสดมภ์ ดังกล่าว¹¹

มาตรการว่าด้วยการยึดอาจจะไม่ถูกบังคับใช้ ถ้าการนำเข้ามาซึ่งของหรือสินค้านั้นจะต้องปฏิบัติตามข้อจำกัดเกี่ยวกับปริมาณหรือจำนวนในการนำเข้าที่กำหนดให้มีใบอนุญาต เอกสารอื่นทำนองเดียวกันนั้น หรือแสดมภ์ หรือต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของสหรัฐหรือรัฐบาลต่างประเทศ หรือจะต้องปฏิบัติตามข้อจำกัดที่เกี่ยวกับปริมาณหรือจำนวนในการนำเข้าที่ถูกกำหนดไว้ในข้อตกลงทวิภาคีหรือข้อตกลงพหุภาคีในระดับประเทศ แต่พบว่าการนำเข้ามาซึ่งของสินค้านั้นมิได้มีการแสดงใบอนุญาต เอกสารอื่นทำนองเดียวกันนั้น หรือแสดมภ์ ดังกล่าว (กรณีนี้แตกต่างกับกรณีข้างต้นที่เป็นการปลอมแปลงใบอนุญาต) ของหรือสินค้าเหล่านี้ อาจจะถูกกักไว้เพื่อทำการตรวจสอบ (19 U.S.C. 1499) หรือในกรณีการนำเข้ามาซึ่งของหรือสินค้านี้โดยมิได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยราคาของหรือการจัดประเภทของ แต่ต้องไม่มีประเด็นเกี่ยวกับเรื่องของหรือสินค้านั้นเป็นของที่ได้รับอนุญาตให้นำเข้ามาในประเทศได้หรือไม่ ของหรือสินค้าเหล่านี้ก็อาจจะไม่ต้องถูกยึดตามบทกฎหมายนี้ (section 1595a(c)(3) และ 1595a(c)(4))

¹¹ Michael T. Schmitz. Mitigation guidelines : fines, penalties, forfeitures and liquidated damages [online]. 2004. Available from : http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]

ก. เหตุลดโทษและเหตุเพิ่มโทษ

ปัจจัยบางประการอาจถือได้ว่าเป็นเหตุในการบรรเทาโทษ เช่น การที่ผู้นำเข้าไม่มีประสบการณ์ในการนำเข้า การสำแดงข้อมูลที่ถูกต้องในครั้งก่อนๆ หรือการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นๆ ในการให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เป็นต้น

ปัจจัยบางประการอาจถือได้ว่าเป็นเหตุเพิ่มโทษ เช่น การที่เคยกระทำความผิดมาก่อนแล้ว หรือมีพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นตั้งใจให้การนำเข้าเป็นไปโดยผิดกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ผู้นำเข้าได้นำเข้าผ้าพันคอมาจากประเทศอินเดีย แต่ผู้นำเข้าได้สั่งให้ผู้ส่งสินค้าแสดงในบัญชีราคาสินค้า (invoice) ว่าสินค้าเป็นผ้าปูโต๊ะ เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงข้อจำกัดในเรื่องจำนวนหรือปริมาณการนำเข้าผ้าพันคอ ข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีเหตุเพิ่มโทษเพราะปรากฏพยานหลักฐานว่าการนำเข้าผ้าพันคอดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนต่อบทกฎหมายว่าด้วยการนำซื้อตกลงทวิภาคีเรื่องสิ่งทอระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศอินเดียมาใช้บังคับ เป็นต้น

ข. แนวทางในการกำหนดโทษ

แนวทางในการบรรเทาโทษริบทรัพย์สินนี้เป็นไปตาม section 1618 ดังนี้คือ

- 1) กรณีเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกและไม่มีเหตุเพิ่มโทษ ให้จ่าย 10-30% ของราคาของที่ถูกยึด
- 2) กรณีเป็นการกระทำความผิดครั้งที่สองและไม่มีเหตุเพิ่มโทษ ให้จ่าย 30-50% ของราคาของที่ถูกยึด
- 3) กรณีเป็นการกระทำความผิดครั้งที่สามหรือเป็นการกระทำความผิดในครั้งต่อๆ มา ให้จ่าย 50-80% ของราคาของที่ถูกยึด
- 4) กรณีเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกและมีเหตุเพิ่มโทษ ให้จ่าย 30-50% ของราคาของที่ถูกยึด
- 5) กรณีเป็นการกระทำความผิดครั้งที่สองหรือเป็นการกระทำความผิดในครั้งต่อๆ มาและมีเหตุเพิ่มโทษ ให้จ่าย 50-80% ของราคาของที่ถูกยึด

อย่างไรก็ตาม ในบางสถานการณ์การกำหนดโทษอาจจะมีได้เป็นไปในแนวทางที่กำหนดไว้ข้างต้น เช่นในกรณีที่การฝ่าฝืนบทกฎหมายเกิดขึ้นเพราะความบกพร่องของงานเอกสาร

หรือความเข้าใจข้อเท็จจริงที่ผิดพลาด หรือในกรณีที่มีเหตุอันควรลดหย่อนผ่อนโทษอื่นๆ มาตราการในการยึดทรัพย์สินก็อาจจะไม่ถูกนำมาใช้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากว่าเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกยึดนั้นได้กระทำความผิดทางอาญาที่ทำให้ทรัพย์สินนั้นถูกยึด ก็จะไม่มีการใช้เหตุผลโทษกับบุคคลนั้น เป็นต้น

3. การกระทำความผิดที่มีโทษยึดหรือริบยานพาหนะ

ในกรณีการยึดหรือริบยานพาหนะที่ใช้ในการนำเข้าหรือการขนส่งของหรือสินค้าที่เป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมายรวมทั้งการขนส่งสินค้าเถื่อน ไม่ว่าจะเป็เรือ ยานพาหนะ หรืออากาศยานก็ตาม ทั้งนี้รวมถึงการยึดและการริบยานพาหนะที่เป็นเงินรายได้จากการขายสินค้าเถื่อน โดยทั่วไปแล้ว ยานพาหนะดังกล่าวจะถูกส่งคืนไปยังเจ้าของ หากเจ้าของยานพาหนะนั้นมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีกฎหมายให้อำนาจในการยึดและริบยานพาหนะที่ใช้ในการนำเข้าหรือการขนส่งของหรือสินค้าที่เป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมาย (19 U.S.C.1595a(a))

เมื่อใดก็ตามที่เรือ ยานพาหนะ หรืออากาศยาน หรือเจ้าของ นายเรือ นักบิน คนขับรถ หรือบุคคลใดก็ตามซึ่งครอบครองเรือ ยานพาหนะ หรืออากาศยาน ที่ต้องถูกลงโทษสำหรับการฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากร ยานพาหนะดังกล่าวนั้นจะถูกยึดไว้ก่อนเพื่อรอให้มีการชดใช้เงินสำหรับความผิดนั้น (19 U.S.C.1594) ถ้าบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดสามารถชดใช้เงินได้ภายในระยะเวลาอันสมควร ก็จะทำให้โทษนั้นระงับไปและมีการคืนยานพาหนะที่ยึดไว้ดังกล่าว แต่ถ้าหากมิได้มีการทำให้โทษนั้นระงับไปภายในระยะเวลาอันสมควร ยานพาหนะที่ยึดไว้ดังกล่าวก็จะถูกริบและดำเนินการขายต่อไป

ยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งในธุรกิจโดยทั่วๆ ไปที่เป็นการสาธารณะ ก็จะไม่ถูกยึดและริบตามบทกฎหมายนี้ เว้นแต่ปรากฏว่าในเวลาที่เกิดการกระทำความผิดนั้น เจ้าของยานพาหนะรู้ว่าการลักลอบนำยาเสพติดขึ้นมาจากยานพาหนะของเขา หรือประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงในการที่จะกระทำการป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดเช่นนั้น หรือมิได้ใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่งทำให้มีการขนยาเสพติดขึ้นมาจากยานพาหนะได้ กรณีเช่นนี้ยานพาหนะดังกล่าวจะต้องถูกยึดและริบภายใต้บทบังคับแห่งกฎหมายศุลกากร หรือแม้จะเป็นยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งในธุรกิจโดยทั่วๆ ไปที่เป็นการสาธารณะ หากว่าเจ้าของ นักบิน คนขับรถ หรือบุคคลอื่นใดผู้ซึ่งครอบครองอากาศยานหรือยานพาหนะ นายเรือหรือเจ้าของเรือ ที่ยินยอมให้มี

หรือรู้ว่าการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น กรณีเช่นนี้ยานพาหนะดังกล่าวจะต้องถูกยึดและริบ
ภายใต้บทบังคับแห่ง section 80303 เช่นกัน

บุคคลที่จะร้องขอให้มีการคืนยานพาหนะดังกล่าวได้จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียใน
ยานพาหนะนั้น เช่น เป็นเจ้าของ หรือเป็นผู้มีสิทธิยึดหน่วงในยานพาหนะนั้น เจ้าหน้าที่ศุลกากร
จะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาถึงเหตุผลโทษ เหตุบรรเทาโทษต่างๆ โดยบุคคลผู้ร้องขอเป็นผู้มี
ภาระการพิสูจน์ว่ามีเหตุผลโทษ

ก. เหตุลดโทษและเหตุเพิ่มโทษ

ตัวอย่างกรณีที่เป็นเหตุลดโทษ เช่น เจ้าของให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่
ศุลกากรอย่างดี มีการใช้ยานพาหนะนั้นในการกระทำความผิดครั้งแรก หรือ เจ้าของได้ทำการ
ควบคุมดูแลการใช้ยานพาหนะนั้นเป็นระยะๆ ส่วนตัวอย่างกรณีที่เป็นเหตุเพิ่มโทษ เช่น เจ้าของ
ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ศุลกากร ยานพาหนะของเจ้าของนั้นได้เคยถูกใช้ในการกระทำ
ความผิดมาก่อนแล้ว หรือเจ้าของมิได้ควบคุมดูแลการใช้ยานพาหนะนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ การที่ผู้ร้องขอแสดงหลักฐานว่าตนเองได้กระทำการป้องกันตาม
สมควรเพื่อมิให้มีการละเมิดบทกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น หรือในกรณีที่บุคคลผู้ร้องขอเป็นผู้รับ
จ้างในสัญญาจ้างขนส่งหรือเป็นผู้ซื้อในสัญญาซื้อขายที่มีเงื่อนไข หรือเป็นผู้ให้เช่า
ในสัญญาเช่าระยะยาว หรือเป็นบุคคลใดๆ ที่ยินยอมให้ผู้อื่นใช้ยานพาหนะนั้นโดยไม่เสีย
ค่าใช้จ่าย แสดงให้เห็นได้ว่าตนเองไม่รู้หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าตนเองไม่รู้อะไรเกี่ยวกับการละเมิดบท
กฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น ก็อาจจะทำให้บุคคลนั้นหลุดพ้นจากข้อกล่าวหาได้

ข. แนวทางในการกำหนดโทษ

แนวทางในการกำหนดโทษริบทรัพย์สิน ตาม 19 U.S.C.1595a(a), 21 U.S.C.
881 และ 49 U.S.C. 80303

1. กรณีที่ยานพาหนะอยู่ในความครอบครองของเจ้าของในเวลาที่มีการยึด
และเจ้าของยานพาหนะนั้นเป็นผู้ยื่นคำร้องขอ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า เจ้าของยานพาหนะนั้นรู้
ว่ามีการกระทำความผิดกฎหมาย และให้ทำการริบยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าของที่ถูก
ควบคุมนั้นมีปริมาณเพียงเล็กน้อย หรือเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการนำเข้ามาเพื่อใช้เป็นการส่วนตัว
เท่านั้น

2. กรณีที่ยานพาหนะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นที่มีใช้เจ้าของ เช่น ผู้เช่า ในเวลาที่มีการยึด ให้ทำการริบยานพาหนะนั้นถ้าเจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าตนเองไม่รู้หรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าตนเองไม่รู้ว่ายานพาหนะได้ถูกใช้ในการละเมิดบทกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น หรือเจ้าของมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดกฎหมาย

แนวทางในการลดโทษริบทรัพย์สินนั้นคือให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าใช้จ่ายในการยึดและ 15% ของราคายานพาหนะนั้น ถ้าหากเป็นกรณีที่มีเหตุเพิ่มโทษจะต้องชำระมากถึง 25% ของราคายานพาหนะนั้น แต่หากเป็นกรณีที่มีเหตุสมควรลดโทษอาจจะชำระแต่เพียง 5% ของราคายานพาหนะนั้น

แนวทางในการกำหนดโทษริบทรัพย์สิน ตาม 19 U.S.C.1703 และ 19 U.S.C. 1590

กรณีที่เจ้าของยานพาหนะเป็นผู้ยื่นคำร้องขอ ถ้ายานพาหนะนั้นมีการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อวัตถุประสงค์ในการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยผิดกฎหมาย และมีสินค้าที่ลักลอบเข้าประเทศโดยผิดกฎหมายบนยานพาหนะนั้น ยานพาหนะนั้นก็ต้องถูกริบ แต่ถ้าแม้ว่ายานพาหนะนั้นจะมีการติดตั้งอุปกรณ์เพื่อวัตถุประสงค์ในการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยผิดกฎหมาย แต่ไม่มีสินค้าที่ลักลอบเข้าประเทศโดยผิดกฎหมายบนยานพาหนะนั้น ก็อาจลดโทษริบทรัพย์สินลงมาเหลือ 20-30% ของราคายานพาหนะนั้น (โดยมีฐานอยู่ที่ 25% ของราคายานพาหนะนั้น) โดยพิจารณาจากการแก้ไขดัดแปลงยานพาหนะนั้น รวมกับค่าใช้จ่ายในการยึด

4.2 กฎหมายเกี่ยวกับศุลกากรของสิงคโปร์

4.2.1 Singapore Customs

ศุลกากรสิงคโปร์ (Singapore Customs) เป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ศุลกากรสิงคโปร์เป็นหน่วยงานหลักที่มีความรับผิดชอบในเรื่องการอำนวยความสะดวกทางการค้า (trade facilitation) และการบังคับจัดเก็บภาษี (revenue enforcement) นอกจากนี้ศุลกากรสิงคโปร์ยังมีหน้าที่ในการนำมาตรการทางศุลกากรและ

มาตรการบังคับทางการค้ารวมทั้งมาตรการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement) มาใช้บังคับด้วย

บทบาทหลักของศุลกากรสิงคโปร์มีดังต่อไปนี้ คือ จัดเก็บภาษีศุลกากร ป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายศุลกากร เช่น การลักลอบและหลีกเลี่ยงภาษี ให้คำแนะนำผู้ประกอบการในการประเมินราคาของและการจัดประเภทของ (valuation and classification) อำนวยความสะดวกทางการค้าโดยผ่านทางพิธีการศุลกากรที่เรียบง่ายและเป็นแบบอย่างเดียวกัน บังคับใช้ข้อกำหนดทางการค้าภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTAs)¹² โดยมีเป้าหมายในการทำให้ระบบการค้าในสิงคโปร์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและส่งเสริมสนับสนุนให้สิงคโปร์มีฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าของโลก

กรมศุลกากรของประเทศสิงคโปร์เป็นหนึ่งในหน่วยงานจัดเก็บรายได้ของประเทศที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่ง ถูกจัดตั้งขึ้นในปี 1910 ภายใต้ชื่อ Government Monopolies Department จุดเริ่มต้นของการจัดเก็บภาษีเกิดขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 1909 เมื่อมีการกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีการนำเข้าเป็นครั้งแรกสำหรับสินค้าประเภทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และในปี 1916 กำหนดให้การจัดเก็บภาษีขยายไปยังสินค้ายาสูบและบุหรี่ด้วย และกำหนดให้มีการจัดเก็บภาษีสำหรับปิโตรเลียมในปี 1934

เมื่อเวลาผ่านไป กรมศุลกากรของประเทศสิงคโปร์ก็ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้างและชื่อขององค์กร ในระยะเวลาประมาณ 90 ปีที่ผ่านมา กรมศุลกากรของประเทศสิงคโปร์ได้ขยายหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในด้านกฎหมาย ภาษีการค้า และการเดินทาง โดยเป็นการพัฒนาบทบาทขององค์กรให้สอดคล้องกับแนวโน้มและสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

ในปี 2003 หน่วยงานนี้ได้เปลี่ยนชื่อมาเป็น Singapore Customs โดยมีการปรับปรุงให้ Singapore Customs เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการทางศุลกากร การค้า และ

¹² Singapore Customs. About us [online]. 2009. Available from : <http://www.customs.gov.sg/topNav/abo/> [2009, March 20]

ภาษีเบ็ดเสร็จที่หน่วยงานเดียว เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ประกอบการและส่งเสริมสนับสนุนให้ประเทศสิงคโปร์มีฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าของโลก¹³

ในปัจจุบันศุลกากรสิงคโปร์มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในหลายด้าน ทั้งในด้านการจัดเก็บภาษี การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดทางศุลกากร ตลอดจนการให้ความสะดวกในทางการค้าแก่ผู้ประกอบการ ในปี 2006 ศุลกากรสิงคโปร์สามารถจัดเก็บภาษีศุลกากรสำหรับสินค้า 4 รายการ คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลิตภัณฑ์ยาสูบ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม และยานยนต์ เป็นจำนวนมากถึง 1.9 พันล้านดอลลาร์สิงคโปร์ และจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้านำเข้าอื่นๆ ได้อีก 3.8 พันล้านดอลลาร์สิงคโปร์

4.2.2 หลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษี

การที่ผู้ประกอบการจะนำสินค้าเข้าไปในหรือส่งสินค้าออกไปนอกประเทศนั้น ผู้ประกอบการจะต้องชำระค่าภาษี อากศุลกากร และค่าธรรมเนียมอื่นๆ ซึ่งถูกกำหนดให้มีการจัดเก็บโดยศุลกากรสิงคโปร์ (Singapore Customs) และ Inland Revenue Authority of Singapore (IRAS) สำหรับการนำเข้าและส่งออก ดังต่อไปนี้¹⁴

1. ภาษีศุลกากรและภาษีสรรพสามิต (Customs & Excise Duty) ในกรณีของที่นำเข้าหรือส่งออกมีภาระภาษีศุลกากรและภาษีสรรพสามิต ผู้ประกอบการจะต้องชำระภาษีศุลกากรและภาษีสรรพสามิตด้วย ในประเทศสิงคโปร์ของที่มีค่าภาระภาษีดังกล่าวคือ สุรา ผลิตภัณฑ์ยาสูบอันได้แก่บุหรี่และซิการ์ ยานพาหนะที่ขับเคลื่อนโดยเครื่องยนต์เช่นรถยนต์ รถบรรทุก รถโดยสาร และผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม

2. ภาษีสินค้าและบริการ (Goods & Services Tax : GST) ในขณะนี้สินค้าที่นำเข้ามาในประเทศสิงคโปร์จะต้องชำระภาษีสินค้าและบริการ โดยผู้ประกอบการที่นำเข้าสินค้าต่างๆ จะต้องชำระภาษีสินค้าสินค้าและบริการนี้ก่อนที่จะนำของออกจากอาคารศุลกากร

¹³ Singapore Customs. History [online]. 2009. Available from : <http://www.customs.gov.sg/topNav/abo/History.htm> [2009, March 20]

¹⁴ EnterpriseONE. Duties, taxes & fees for wholesale trade business [online]. 2009. Available from : <http://www.business.gov.sg/EN/Industries/wholesale/trade/> [2009, March 20]

3. ค่าธรรมเนียมทางศุลกากร (Singapore Customs Fees) การเก็บค่าธรรมเนียมทางศุลกากรนี้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในทางบริหาร เช่น การควบคุมดูแลในการทำลายของหรือสินค้า อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมศุลกากรดังกล่าวนี้เฉพาะในบางกรณีที่มีการบริการโดยศุลกากรเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในการนำเข้าและการส่งออกของหรือสินค้าบางประเภทนั้น นอกจากผู้ประกอบการจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายศุลกากรแล้ว ยังต้องปฏิบัติตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย ตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์อาหาร สุรา จะต้องมิใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน จึงจะทำการผ่านพิธีการศุลกากรได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ของหรือสินค้าทุกชนิดที่นำเข้ามาในประเทศสิงคโปร์จะต้องเสียภาษีศุลกากรและหรือภาษีสินค้าและบริการ (Goods and Services Tax; GST) โดยในการจัดเก็บภาษีสำหรับสินค้าที่มีภาระภาษีนี้ อาจจะมีการจัดเก็บภาษีตามราคา (ad valorem rate) หรือจัดเก็บตามสภาพ (specific rate) ก็ได้ ขึ้นอยู่กับชนิดของหรือสินค้า

การจัดเก็บภาษีตามราคา (ad valorem rate) คือ การจัดเก็บภาษีตามสัดส่วนของราคาศุลกากร (Customs Value) ของสินค้าที่นำเข้า เช่น อัตราภาษีคิดเป็น 20% ของราคาศุลกากรของสินค้า ส่วนการจัดเก็บภาษีตามสภาพ (specific rate) เป็นการจัดเก็บภาษีตามหน่วยหรือตามน้ำหนักหรือตามปริมาณอื่นๆ ของสินค้า เช่น จัดเก็บภาษีในอัตรา กิโลกรัมละ 352 ดอลลาร์สิงคโปร์¹⁵

4.2.2.1 การประเมินราคาของหรือสินค้า

สำหรับภาษีสินค้าและบริการ หรือ GST นั้น ให้หลักการจัดเก็บภาษีตามราคา โดยคำนวณจากราคา CIF (cost, insurance and freight) ซึ่งในการประเมินราคาศุลกากรจะใช้ราคาซื้อขายของที่นำเข้าเป็นหลัก (transaction value) อันเป็นราคาที่ได้ชำระจริงหรือที่จะต้องชำระสำหรับของที่นำเข้านั้น ซึ่งจะต้องรวมถึงค่าใช้จ่ายต่างๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นค่านายหน้า ค่าภานะบรรจุ ค่าสิทธิและค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ฯลฯ โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรจะยอมรับราคาซื้อขายของที่นำเข้า (transaction value) ก็ต่อเมื่อผู้ประกอบการมีหลักฐานเกี่ยวกับราคาสินค้ามา

¹⁵ Singapore Customs. Valuation for Duties & GST [online]. 2009.

แสดง เช่น บัญชีราคาสินค้า (commercial invoice) สัญญาซื้อขาย (sale contract) คำสั่งซื้อ (purchase order) ฯลฯ หากว่าในการกำหนดราคาศุลกากรไม่สามารถใช้ราคาซื้อขายของที่นำเข้า (transaction value) ได้ ก็จะใช้ราคาซื้อขายของที่เหมือนกัน (identical goods value) ราคาซื้อขายของที่คล้ายกัน (similar goods value) ราคาหักทอน (deductive value) ราคาคำนวณ (computed value) และราคาย้อนกลับ (residual value) ตามลำดับ

4.2.2.2 การจัดประเภทของหรือสินค้า

ก่อนการนำเข้า ผู้ประกอบการที่ประสงค์จะให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรชี้ประเภทของหรือสินค้าที่ผู้ประกอบการนำเข้า สามารถยื่นคำร้องเพื่อให้เจ้าหน้าที่ทำการจัดประเภทของหรือสินค้าได้ (Classification) โดยผู้ประกอบการจะต้องส่งเอกสารหลักฐานต่างๆ เพื่อประกอบการวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ เอกสารหลักฐานต่างๆ เหล่านี้ ได้แก่ แค็ตตาล็อกของสินค้า ที่ระบุคำจำกัดความ ลักษณะของสินค้า ส่วนผสม ส่วนประกอบ องค์ประกอบทางเคมี กระบวนการผลิต วิธีการใช้ผลิตภัณฑ์ ใบรับรองการวิเคราะห์ หรือตัวอย่างของสินค้า (ถ้าจำเป็น)

เจ้าหน้าที่ศุลกากรก็จะทำการวินิจฉัยและระบุประเภทของหรือสินค้านั้นๆ และจะมีการออกไปรับรองประเภทของหรือสินค้านั้นๆ ไปด้วย โดยจะระบุชื่อและที่อยู่ของบริษัทหรือของผู้ร้องขอ คำอธิบายลักษณะของสินค้า HS code (พิกัดอัตราศุลกากรในระบบฮาร์โมนাইซ์ อัตราภาษีที่จะต้องเสียสำหรับสินค้านั้นๆ ซึ่งกระบวนการในการกำหนดประเภทของหรือสินค้านั้นนี้อาจจะใช้เวลามากถึง 30 วัน ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของหรือสินค้านั้นๆ ประกอบกับความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูลที่ผู้ประกอบการแนบมาให้ และผู้ประกอบการจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการกำหนดประเภทของหรือสินค้านั้นด้วยคิดเป็นเงิน 85 ดอลลาร์สิงคโปร์ต่อหนึ่งชนิดสินค้า¹⁶

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ Singapore Customs. Classification of Goods [online]. 2009. Available from : http://www.customs.gov.sg/leftNav/trade/classification_of_goods.htm [2009, March 2009]

4.2.3 ฐานความผิดและโทษตามกฎหมายศุลกากร

ฐานความผิดต่างๆ ตามกฎหมายศุลกากร

1. ความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร (section 128D.)

บุคคลใดก็ตามที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าด้วยประการใดๆ ในการหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร หรือพยายามที่จะหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรหรือภาษีสรรพสามิตมีความผิดตามกฎหมายนี้

2. ความผิดฐานสำแดงเท็จ

ลักษณะการกระทำหรือการไม่กระทำดังต่อไปนี้ ถือว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดฐานสำแดงเท็จ

1) การทำและการลงลายมือชื่อในคำสำแดง ใบรับรอง หรือเอกสารอันเป็นเท็จ หรือไม่สมบูรณ์

บุคคลใดก็ตามที่ทำคำสำแดง ใบรับรอง หรือเอกสารอื่นใดไม่ว่าด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรหรือลงลายมือชื่อในคำสำแดง ใบรับรอง หรือเอกสารอื่นใดซึ่งไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์เพราะเหตุที่ปกปิดข้อเท็จจริงอันสำคัญ หรือทำการสำแดงราคาของที่ต้องชำระค่าภาษีศุลกากรไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนสมบูรณ์เป็นเหตุให้การประเมินค่าภาษีศุลกากรและค่าภาษีสรรพสามิตขาดไป บุคคลนั้นมีความผิดตามกฎหมายนี้ (section 128.(1))

เมื่อคำสำแดงไม่ว่าจะทำโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ใบรับรอง หรือเอกสารอื่นใด ที่ได้ถูกพิสูจน์ว่าเป็นคำสำแดง ใบรับรอง หรือเอกสารที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน จำเลยจะไม่สามารถแก้ต่างได้เลยว่าคำสำแดง ใบรับรอง หรือเอกสารดังกล่าวได้ถูกทำขึ้นโดยมิได้ตั้งใจ หรือปราศจากเจตนาข้อโกง หรือได้ลงลายมือชื่อไปโดยปราศจากเจตนาเช่นนั้นหรือมิได้รู้ถึงข้อความในเอกสารนั้น

2) การปลอมแปลง หรือใช้เมื่อปลอมแปลงแล้วซึ่งเอกสาร

บุคคลใดก็ตามที่ปลอมแปลงเอกสารหรือใช้เอกสารปลอม ไม่ว่าจะเป็เอกสารที่ใช้ติดต่อกันในทางธุรกิจหรือในการปฏิบัติพิธีการศุลกากรหรือเอกสารที่จำเป็นภายใต้กฎหมายศุลกากร ย่อมมีความผิดตามกฎหมายนี้ (section 128A.(1))

3) การปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นของเจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือซึ่งเจ้าหน้าที่ศุลกากรใช้เพื่อการอย่างใด ๆ

บุคคลใดก็ตามที่ปลอมดวงตรา ลายมือชื่อ ลายมือชื่อย่อ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นของเจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือซึ่งเจ้าหน้าที่ศุลกากรใช้เพื่อการอย่างใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรองความถูกต้องของเอกสาร หรือการรับรองความปลอดภัยของของ หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่นใดในการดำเนินการทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากร ย่อมมีความผิดตามกฎหมายนี้

เมื่อเอกสารเหล่านั้นได้ถูกพิสูจน์ว่าเป็นเอกสารปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน จำเลยจะไม่สามารถแก้ต่างได้เลยว่าเอกสารเหล่านั้นได้ถูกทำขึ้นหรือถูกใช้โดยไม่ได้ตั้งใจหรือโดยปราศจากเจตนาข้อโกง

4) การทำคำสำแดงโดยผิดพลาด

บุคคลใดก็ตามทำคำสำแดงโดยผิดพลาดเกี่ยวกับของที่นำเข้ามาในหรือส่งออกไปจากประเทศสิงคโปร์หรือของที่ทำกรถ่ายลำในประเทศสิงคโปร์ที่ต้องชำระอากรศุลกากร หรือทำคำสำแดงโดยผิดพลาดเกี่ยวกับราคาของที่ต้องชำระค่าภาษีศุลกากรเป็นเหตุให้การประเมินค่าภาษีศุลกากรและค่าภาษีสรรพสามิตขาดไป ย่อมมีความผิดตามกฎหมายนี้ (section 128B.)

เมื่อพิสูจน์ได้ว่าการทำคำสำแดงดังกล่าวเป็นไปโดยผิดพลาด จำเลยจะไม่สามารถแก้ต่างได้เลยว่าความผิดพลาดเช่นนั้นได้เกิดขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจหรือโดยปราศจากเจตนาข้อโกง

3. ความผิดฐานนำเข้ามาซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ในการนำเข้ามาซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง มีความผิดตามกฎหมายนี้ (section 128F.)

4. ความผิดฐานส่งออกซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง

บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ในการส่งออกซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง มีความผิดตามกฎหมายนี้ (section 128G.)

5. ความผิดฐานเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการขน ขนส่งหรือบรรทุก หรือกระทำการอย่างใดแก่ของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือของต้องห้าม (section 128H.)

6. ความผิดฐานครอบครอง เก็บรักษา ขนส่งของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือของต้องห้าม

บุคคลใดก็ตามที่เก็บ เก็บรักษา หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร หรือของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง เว้นแต่เป็นของที่อยู่ภายใต้การควบคุมของศุลกากร หรือบุคคลใดก็ตามที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ก็ตามในการขนส่ง เคลื่อนย้าย รับฝาก หรือดำเนินการอย่างใด ๆ กับของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือของต้องห้าม โดยมีเจตนาที่จะฉ้อโกงค่าอากรศุลกากรหรือค่าภาษีสรรพสามิตของรัฐบาล หรือมีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ย่อมมีความผิดตามกฎหมายนี้ (section 128I.)

บทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆ

1. บุคคลที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานทำและการลงลายมือชื่อในคำสำแดง ใบรับรอง หรือเอกสารอันเป็นเท็จ หรือไม่สมบูรณ์ ตาม section 128(1) หรือฐานปลอมแปลง หรือใช้เมื่อปลอมแปลงแล้วซึ่งเอกสาร ตาม section 128A(1) หรือฐานทำคำสำแดงโดยผิดพลาด ตาม section 128B(1) จะต้องถูกปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือเท่ากับค่าอากรศุลกากรหรือค่าภาษีสรรพสามิตที่จะต้องชำระ แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะมากกว่า หรือต้องถูกลงโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ (section 128L.)

2. บุคคลที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร ตาม section 128D. หรือฐานนำเข้ามาซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ตาม section 128F. หรือฐานส่งออกไปซึ่งของต้องห้ามหรือของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ตาม section 128G. หรือฐานเกี่ยวข้องด้วยประการใด ๆ ในการขน ขนส่งหรือบรรทุก หรือกระทำการอย่างใดแก่ของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องหรือของต้องห้าม ตาม section 128H. หรือฐานครอบครอง เก็บรักษา ขนส่งของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของที่ยังมีได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือของต้องห้าม ตาม section 128I. จะต้องถูกปรับเป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่า 10 เท่าของอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิตหรือปรับเป็นจำนวนเงิน 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะ

น้อยกว่า และให้ปรับเป็นจำนวนเงินไม่มากกว่า 20 เท่าของอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิต หรือปรับเป็นจำนวนเงิน 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะมากกว่า เว้นแต่ในกรณีที่จำนวนค่าภาษีไม่สามารถกำหนดได้แน่ชัด ให้ปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ (section 128L.)

ในกรณีที่บุคคลนั้นได้เคยกระทำความผิดในฐานความผิดที่ได้กล่าวมาข้างต้นมาก่อน บุคคลนั้นจะต้องถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนเงินเช่นว่านั้น หรือลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

หากว่าในการกระทำความผิดฐานดังกล่าวเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ยาสูบที่มีน้ำหนักมากกว่า 2 กิโลกรัม ให้ปรับเป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่า 15 เท่าของอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิต และไม่มากกว่า 20 เท่าของอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิต หรือปรับเป็นจำนวนเงิน 10,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะมากกว่า หรือลงโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือทั้งปรับทั้งจำ และในกรณีที่บุคคลดังกล่าวเคยกระทำความผิดมาก่อน บุคคลนั้นจะต้องถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่า 30 เท่าของอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิต และไม่มากกว่า 40 เท่าของอากรศุลกากร ภาษีสรรพสามิต หรือปรับเป็นจำนวนเงิน 20,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ แล้วแต่ว่าจำนวนใดจะมากกว่า หรือลงโทษจำคุกไม่เกินหกปี หรือทั้งปรับทั้งจำ (section 128L.)¹⁷

3. บทลงโทษสำหรับการไม่ตอบคำถามหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จหรือแสดงเอกสารอันเป็นเท็จ (section 129.)

บุคคลใดก็ตามที่มีหน้าที่ต้องตอบคำถามเจ้าหน้าที่ศุลกากรหรือมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลหรือจัดทำเอกสารแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากร ปฏิเสธไม่ตอบคำถามหรือไม่ตอบคำถามตามความสัตย์จริง ปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลหรือจัดทำเอกสารแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากร บุคคลนั้นมีความผิดจะต้องถูกลงโทษปรับไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สิงคโปร์ หรือลงโทษจำคุกไม่เกิน 12 เดือน หรือทั้งปรับทั้งจำ

¹⁷ Singapore Customs. Offences & Penalties [online]. 2009. Available from : <http://www.customs.gov.sg/topNav/leg/offences.htm> [2009, March 2009]

หากพิสูจน์ได้ว่าการตอบคำถาม ข้อมูล หรือเอกสารดังกล่าวเป็นความจริงหรือไม่ถูกต้องทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน จำเลยไม่สามารถจะแก้ต่างได้ว่าการตอบคำถาม ข้อมูลหรือเอกสารเช่นว่านั้นได้ถูกทำขึ้นโดยไม่ได้ตั้งใจหรือปราศจากเจตนาฉ้อโกง

ถ้าการกระทำผิดกฎหมายศุลกากรเป็นการกระทำโดยบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน บุคคลที่เป็นผู้อำนวยการ ผู้จัดการ เลขานุการ หรือเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งอื่นๆ ที่มีความรับผิดชอบ เช่นเดียวกันกับบุคคลที่เป็นหุ้นส่วนของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วน จะต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมด้วยหรือตนได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว (section 141.)

4.2.4 การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร

4.2.4.1 การดำเนินคดีและภาระการพิสูจน์

การไม่ปฏิบัติตามระเบียบและพิธีการทางศุลกากรย่อมเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรของประเทศสิงคโปร์ แต่หากการกระทำนั้นมีได้มีเจตนาที่จะฉ้อโกงหรือพยายามจะฉ้อโกงค่าภาษีศุลกากร และ/หรือ ภาษีสินค้าและบริการ (GST) ก็จะสามารถจะทำความตกลงหรือประนีประนอมกันได้โดยการชำระค่าปรับ เช่น การสำแดงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราไม่ถูกต้องซึ่งทำให้การชำระค่าภาษีขาดไปโดยไม่เจตนา และการสำแดงราคาผิดพลาดไปโดยไม่รวมค่าประกันภัยและค่าระวางบรรทุกอีกทั้งค่าใช้จ่ายอย่างอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปด้วยอันทำให้เป็นการสำแดงราคาต่ำโดยไม่เจตนา การกระทำดังกล่าวก็สามารถจะทำความตกลงหรือประนีประนอมกันได้โดยการชำระค่าปรับ

ในกรณีที่ผู้ประกอบการถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร โดยมีเจตนาฉ้อโกงหรือพยายามที่จะฉ้อโกงค่าภาษีศุลกากร และ/หรือ ภาษีสินค้าและบริการ (GST) ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดดังกล่าวจะต้องถูกดำเนินคดีในชั้นศาล กรณีตัวอย่างของการกระทำความผิดก็เช่น การครอบครองหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งของต้องห้ามโดยผิดกฎหมาย การเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆ ในการขนส่ง การรับฝาก หรือการดำเนินการกับของต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องหรือของที่ยังมิได้ชำระค่าภาษีสินค้าและบริการ (GST) โดยถูกต้องด้วยเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงค่าภาษีศุลกากรและค่าภาษีสินค้าและบริการ (GST) และการหลีกเลี่ยงค่าภาษีศุลกากรและค่าภาษีสินค้าและบริการ (GST) รวมถึงการเข้าไปมี

ส่วนเกี่ยวข้องด้วยประการใดๆ ในการหลีกเลี่ยงค่าภาษีศุลกากรและค่าภาษีสินค้าและบริการ (GST)

การดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรอาจจะถูกดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรอาวุโสหรือเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ได้รับมอบอำนาจโดยเฉพาะ อย่างเป็นทางการในนามของอธิบดี (section 113.) ซึ่งศาลที่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดี คือ District Court หรือ Magistrate's Court โดยมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรและมีอำนาจในการกำหนดโทษหรือลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิด (section 114.)

สำหรับการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับของที่ถูกยึดไว้เพราะเหตุว่าไม่ได้ชำระค่าอากรศุลกากรหรือภาษีสรรพสามิต หรือเพราะเหตุอันพึงต้องรีบอื่นใด ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ว่าค่าอากรศุลกากร หรือภาษีสรรพสามิตของของเหล่านั้นได้จ่ายไปแล้วหรือไม่ หรือในเรื่องที่ว่าของเหล่านั้นได้นำเข้ามาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือได้ผลิตโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ หรือในเรื่องที่ว่าของเหล่านั้นได้รับยกเว้นอากรศุลกากรหรือภาษีสรรพสามิตหรือไม่ หรือในเรื่องที่ว่าของเหล่านั้นได้ถูกนำมาจากที่ใด หรือในเรื่องที่ว่า การขอคืนเงินอากรเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ในทุกๆกรณีที่กำลังกล่าวมานี้ ภาระการพิสูจน์ย่อมตกอยู่กับฝ่ายจำเลยในการดำเนินคดีนั้นๆ (section 115.)

นอกจากนี้ กฎหมายก็ยังบัญญัติข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ฝ่ายศุลกากรไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด กล่าวคือ ข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ฝ่ายศุลกากร อันเป็นข้อสันนิษฐานในเรื่องการครอบครองของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง คือ (1) บุคคลใดๆ ก็ตามที่จะต้องถูกพิสูจน์ว่าเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุม (a) สิ่งใดๆ ก็ตามที่บรรจุของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือ (b) ภาชนะของสิ่งใดๆ ก็ตามที่จะบรรจุของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือ (c) ภาชนะของสถานที่หรือสิ่งปลูกสร้างใดๆ ก็ตามที่ของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ได้ถูกพบ หรือ (d) เอกสารสิทธิที่เกี่ยวข้องกับของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง หรือเอกสารอื่นใดที่แสดงถึงการส่งมอบของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง บุคคลนั้นๆ จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่ามีของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของ

ต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ไว้ในความครอบครอง (2) ในกรณีที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้อง ถูกพบในเรือหรืออากาศยานลำใดๆ มันจะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องเหล่านั้นได้ถูกนำเข้ามาในเรือหรืออากาศยานลำดังกล่าวโดยความรู้เห็นของนายเรือหรือผู้ควบคุมเรือดังกล่าว (3) ในกรณีที่ของที่ต้องชำระค่าอากรศุลกากร ของต้องห้าม หรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องถูกพบในยานพาหนะใดๆ จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าของเหล่านั้นอยู่ในความครอบครองของเจ้าของยานพาหนะ หรือบุคคลผู้ควบคุมยานพาหนะในขณะนั้น (section 115A.)

เมื่อของได้ถูกยึดมาเพราะเหตุต้องสงสัยว่ายังมีได้ผ่านพิธีการศุลกากรหรือมีเหตุอันพึงต้องยึดอื่นใด ของเหล่านั้นจะต้องถูกเปิดเพื่อทำการตรวจสอบหรือทำการทดสอบหากจำเป็นตามที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรเห็นสมควร ศาลจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าของที่บรรจุอยู่ในหีบห่อหรือภาชนะที่มีได้มีการเปิดจะมีลักษณะของ จำนวนของ และคุณภาพของเป็นอย่างเดียวกันกับของที่บรรจุอยู่ในหีบห่อหรือภาชนะที่คล้ายคลึงกันที่ได้มีการเปิดหีบห่อหรือภาชนะเหล่านั้นแล้ว (section 116.) หนังสือรับรองการวิเคราะห์ที่มีนักวิเคราะห์ของห้องปฏิบัติการลงลายมือชื่อรับรองตามที่อธิบดีระบุ และเป็นหนังสือที่ได้แสดงถึงการทดสอบตรวจสอบและการวิเคราะห์ สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรนี้ โดยมีต้องทำการตรวจสอบลายมือชื่อ และถือว่าเป็นพยานหลักฐานชั้นต้นที่จะแสดงผลการวิเคราะห์ของดังกล่าว เมื่อบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดประสงค์ที่จะทำการตรวจสอบรายงานผลการวิเคราะห์ดังกล่าว บุคคลนั้นจะต้องร้องขอต่อศาลให้ออกหมายเรียกนักวิเคราะห์มาให้การในศาล และศาลก็จะออกหมายเรียกนักวิเคราะห์มาให้การในศาลในฐานะพยาน (section 118.)

4.2.4.2 แนวทางในการกำหนดโทษในชั้นศุลกากร

กรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นโดยผู้กระทำมิได้มีเจตนาที่จะฉ้อโกงหรือพยายามจะฉ้อโกงค่าภาษีศุลกากร และ/หรือ ภาษีสินค้าและบริการ (GST) เช่น การสำแดงอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราไม่ถูกต้องโดยไม่เจตนาอันเป็นผลทำให้การชำระค่าภาษีขาดไป หรือการสำแดงราคาผิดพลาดไปโดยไม่รวมค่าประกันภัยและค่าระวางบรรทุกอีกทั้งค่าใช้จ่ายอย่างอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปด้วยอันทำให้เป็นการสำแดงราคาต่ำโดยไม่เจตนา ก็สามารถจะทำความตกลงหรือประนีประนอมกันได้ ในชั้นศุลกากรโดยการชำระค่าปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์

สิงคโปร์ และการที่บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยินยอมชำระค่าปรับเช่นนี้ก็จะเป็ผลทำให้บุคคลดังกล่าวมิต้องถูกฟ้องร้องในกรณีแห่งการกระทำความผิดนั้นอีกต่อไป หากว่าบุคคลดังกล่าวต้องถูกควบคุมตัวอยู่ ก็จะได้รับการปล่อยตัวทันที และทรัพย์สินที่ถูกยึดไว้ก็จะกลับคืนสู่เจ้าของ เว้นแต่ทรัพย์สินนั้นประกอบด้วยของต้องห้ามในการนำเข้าหรือประกอบด้วยของที่นำเข้ามาผลิตในประเทศโดยมิได้รับอนุญาตอันเป็นการฝ่าฝืนบทกฎหมายนี้ ในกรณีนี้ของเหล่านั้นจะต้องถูกริบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรของประเทศไทย
สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์**

	ไทย	สหรัฐอเมริกา	สิงคโปร์
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรโดยตรง	กฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร	TITLE 18 CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE ใน CHAPTER 27 CUSTOMS ของ U.S.Code และ TITLE 19 CUSTOMS DUTIES CHAPTER 4 TARIFF ACT OF 1930 ของ U.S.Code	Customs Act
การบัญญัติการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากร	บางฐานความผิดได้พรรณนาถึงการกระทำทั้งหลายที่เป็นความผิดต่อเนื่องกัน โดยไม่สามารถจะหากฎหรือหลักเกณฑ์ใดมาแบ่งวรรคตอนหรือหมวดหมู่แห่งความผิดได้เป็นพวกรู้อย่างเด็ดขาด	แบ่งแยกการกระทำความผิดในแต่ละฐานอย่างชัดเจน	แบ่งแยกการกระทำความผิดในแต่ละฐานอย่างชัดเจน
ฐานความผิดที่สำคัญตามกฎหมายศุลกากร	ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ความผิดฐานสำแดงเท็จ และความผิดฐานไม่ปฏิบัติพิธีการศุลกากร	ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ความผิดฐานสำแดงเท็จ และความผิดฐานไม่ปฏิบัติพิธีการศุลกากร	ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ความผิดฐานสำแดงเท็จ และความผิดฐานไม่ปฏิบัติพิธีการศุลกากร
โทษที่ใช้กับผู้กระทำผิดกฎหมายศุลกากร	โทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน	โทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน	โทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน
ลักษณะของโทษที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมายศุลกากร	บทลงโทษค่อนข้างเคร่งครัดและรุนแรง ไม่มีการกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูงในบางฐานความผิด	มีการกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูง	มีการกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูง

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร
ในประเทศไทย สหรัฐอเมริกา และสิงคโปร์

	ประเทศไทย	สหรัฐอเมริกา	สิงคโปร์
ผู้มีอำนาจฟ้องคดีต่อศาล	พนักงานอัยการ	พนักงานอัยการ	เจ้าหน้าที่ศุลกากร อาวุโสหรือเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ได้รับมอบอำนาจโดยเฉพาะ อย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรให้กระทำการในนามของอธิบดี
เขตอำนาจศาล	ศาลภาษีอากรกลาง ศาลอาญา	U.S. Court of International Trade (ซึ่งแต่เดิมาก็คือ U.S. Customs Court) หรือ U.S. Court of Appeals for the Federal Circuit (ซึ่งแต่เดิมาก็คือ U.S. Court of Customs and patent Appeals)	District Court หรือ Magistrate's Court
การดำเนินคดีในชั้นศาล	อธิบดีกรมศุลกากร (หรือคณะกรรมการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง แล้วแต่กรณี) มีอำนาจในการเปรียบเทียบและระงับคดีได้ในทุกคดี ความผิด	การทำความตกลง หรือประนีประนอมกันได้โดยการชำระค่าปรับนั้นเกิดขึ้นได้ในบางกรณี	การทำความตกลง หรือประนีประนอมกันได้โดยการชำระค่าปรับนั้นเกิดขึ้นได้ในบางกรณี

4.3 แนวทางแก้ไขปัญหาและข้อขัดข้องตามกฎหมายไทยที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ

4.3.1 การกำหนดความรับผิดโดยเด็ดขาดตามกฎหมาย

ความผิดตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เฉพาะความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออก ไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น ที่ถูกจัดเป็นความรับผิดเด็ดขาด (strict liability) หรือความรับผิดที่ไม่ต้องการเจตนา อันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่เลือกวิธีการดำเนินคดีตามกฎหมายทางปกติ เพราะถึงแม้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าวจะเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกฎหมายทางปกติ ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย เพราะกฎหมายได้กำหนดไว้อย่างแน่ชัดแล้วว่า การกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด โดยมีพิกัดต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนา หรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการเหมาะสมแล้วที่กำหนดให้ ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออก ไปนอกราชอาณาจักรเป็นความรับผิดโดยเด็ดขาด เพราะการกระทำดังกล่าวแสดงให้เห็นได้อย่าง ชัดเจนว่าผู้กระทำมิได้มีเจตนาสุจริต เนื่องจากได้กระทำการลักลอบนำของเข้าหรือส่งออก นอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านศุลกากรเป็นสำคัญ หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่ห้ามเด็ดขาด มิให้นำเข้ามาในหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรซึ่งของต้องห้าม หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ที่กำหนดให้การนำเข้าหรือส่งออกต้องได้รับอนุญาต หรือปฏิบัติให้ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่ กฎหมายกำหนด อันเป็นการแสดงถึงเจตนาที่จะฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากร ดังนั้น เพื่อให้การ ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการ สมควรที่จะกำหนดให้มีความรับผิดเด็ดขาดเช่นนี้ต่อไป

แต่อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายศุลกากรจะได้กำหนดให้มีความรับผิดเด็ดขาดไว้ โดยการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวจะเป็นความผิดโดยมิ พักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม (มาตรา 16 แห่ง พระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482) แต่กฎหมายศุลกากรก็ได้สร้างมาตรการ ทางกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพแก่การประกอบธุรกิจไว้ตามสมควร และเป็นการสร้าง หลักความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของเอกชนให้เกิดความเป็นธรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐมิได้มีกฎหมายเพื่อบังคับเอาแก่ผู้ได้ปกครองฝ่ายเดียว คือ กฎหมายศุลกากร

มิได้นำเอาหลักความผิดโดยเด็ดขาดหรือหลักความผิดทางอาญาที่ไม่ต้องการเจตนามาใช้เป็นการทั่วไป หากแต่มีการจำกัดขอบเขตโดยใช้กับความผิดบางฐานเท่านั้น คือเฉพาะในความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร (มาตรา 27) เท่านั้น ที่ถูกจัดเป็นความรับผิดเด็ดขาด (strict liability) ในขณะที่ความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร (มาตรา 27) ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาจะฉ้อค่าภาษีด้วย ความผิดฐานนี้จึงมิใช่เป็นความรับผิดเด็ดขาด ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานนี้จึงมีโอกาสยกข้อต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองได้ว่า ตนมิได้มีเจตนาจะฉ้อค่าภาษี อันจะทำให้ตนเองหลุดพ้นจากความรับผิดได้

4.3.2 การกำหนดหน้าที่นำสืบตามกฎหมายศุลกากร

ปัจจัยหนึ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้บุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากรเลือกที่จะดำเนินคดีในศาล ก็คือการที่กฎหมายศุลกากรกำหนดให้หน้าที่นำสืบตกอยู่กับฝ่ายจำเลย ตามมาตรา 100 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเป็นการสร้างความสะดวกให้แก่คู่กรณีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพราะบุคคลเหล่านั้นต้องเผชิญกับบทกำหนดโทษที่รุนแรงตามกฎหมายศุลกากร หากบุคคลดังกล่าวนั้นไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าตนเองมิได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิด

นอกจากนี้การที่กฎหมายได้บัญญัติข้อสันนิษฐานที่เป็นคุณแก่ศุลกากรไว้ในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2497 ที่ว่า ภายในบริเวณพิเศษนั้น (อธิบดีมีอำนาจประกาศระบุบริเวณพิเศษในเขตควบคุมศุลกากร) ผู้ใดมีสินค้าของตนหรือผู้อื่นให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า สินค้าชิ้นนั้นเป็นสินค้าที่ยังไม่ได้ชำระค่าอากร เว้นแต่จะได้แสดงให้เห็นจนเป็นที่พอใจว่าได้ชำระอากรแล้ว และในมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 12) พุทธศักราช 2497 ที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ข้อเท็จจริงที่พนักงานศุลกากรจัดแจ้งไว้ในบันทึกนั้นเป็นความจริงและผู้นำเข้าได้นำของเข้ามาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยินยอมที่จะระงับคดีในชั้นศุลกากร เพราะบุคคลเหล่านั้นไม่ต้องการแบกรับภาระการพิสูจน์อันหนักที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าตนเองไม่มีเจตนาที่จะกระทำความผิด

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการที่กฎหมายศุลกากรกำหนดหลักการผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่ฝ่ายจำเลย และกำหนดข้อสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่ฝ่ายศุลกากรนั้น มีความ

เหมาะสมดีแล้ว สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยการศุลกากรของต่างประเทศ คือ กฎหมายศุลกากรของประเทศสิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา เพราะการกระทำความผิดดังกล่าวมักจะเป็นเรื่องที่อยู่ในความรู้เห็นของผู้กระทำผิดหรือจำเลยแต่ฝ่ายเดียว จึงเป็นการยากที่จะให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรพิสูจน์ให้เห็นถึงการกระทำความผิดของจำเลย หากว่าจำเลยสามารถจะแสดงให้ศาลเห็นถึงความบริสุทธิ์ของตนเองได้ว่าตนมิได้กระทำความผิด จำเลยก็จะต้องไม่มีความผิดและไม่ต้องได้รับโทษแต่ประการใด ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงไม่เป็นเหตุให้เสียความยุติธรรมแต่ประการใด หากแต่เป็นการกำหนดเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

4.3.3 ความชัดเจนของตัวบทกฎหมาย

เนื่องจากบทบัญญัติมาตราสำคัญที่กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากรและกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดเอาไว้ ซึ่งก็คือบทบัญญัติมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 นั้น ได้กำหนดการกระทำที่เป็นความผิดในหลายลักษณะ โดยกฎหมายได้พรรณนาถึงการกระทำทั้งหลายที่เป็นความผิดอันต่อเนื่องกัน และปรากฏว่าไม่สามารถจะหากฎหรือหลักใดมาแบ่งวรรคตอนหรือหมวดหมู่แห่งความผิดได้เป็นพวกๆ อย่างเด็ดขาด จึงเป็นการยากที่จะแยกความผิดฐานต่างๆ ที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันออกจากกัน ก่อให้เกิดความสับสนในการใช้การตีความกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่ององค์ประกอบของความผิดในส่วนที่เกี่ยวกับเจตนา เพราะในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 กำหนดว่า “การกระทำที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 และมาตรา 99 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 นั้น ให้ถือว่าเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือหาไม่” ดังนั้น จึงเกิดปัญหาว่าองค์ประกอบที่ว่า “โดยเจตนาจะฉ้อค่าภาษีของรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่จะต้องเสียสำหรับของนั้น ๆ” จะอ้างหรือตีความว่าองค์ประกอบดังกล่าวนั้นจะเป็นองค์ประกอบของการกระทำที่เป็นความผิดตามมาตรา 27 ในฐานะใดบ้าง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ การกำหนดความรับผิดโดยเด็ดขาดตามกฎหมาย และการกำหนดหน้าที่นำสืบตามกฎหมายศุลกากร ว่ากฎหมายศุลกากรก็มีบทบัญญัติในส่วนที่เป็นกรสร้างมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรด้วยเช่นกัน เพื่อเป็นการสนองตอบต่อนโยบายของรัฐในการบริหารการจัดเก็บภาษีให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นการปกป้องสังคมจากการกระทำความผิดกฎหมายศุลกากรที่เป็นการลักลอบ

นำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในประเทศ ในขณะที่เดียวกันกฎหมายศุลกากรก็ได้กำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพตามสมควรแก่การประกอบธุรกิจ และเป็น การสร้างหลักความสมดุลระหว่างผลประโยชน์ของรัฐและผลประโยชน์ของเอกชนให้เกิดความเป็น ธรรมด้วย ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายศุลกากรในทุกๆ มาตราก็ควรที่จะ เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว ดังนั้นบทบัญญัติในมาตรา 27 ที่พรรณนาถึงการกระทำทั้งหลาย อันเป็นความผิดอันต่อเนื่องกันนั้น ควรที่จะมีการแบ่งแยกการกระทำความผิดในฐานต่างๆ ออกจากกันให้ชัดเจนแน่นอน กล่าวคือ การกระทำที่เป็นความผิดฐานหลักเลียงอากรศุลกากรควร จะถูกแบ่งแยกออกจากการกระทำที่เป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของ ต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกป็นนอกราชอาณาจักร ดังเช่นกฎหมายศุลกากรของ สิงคโปร์ก็ได้มีการกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดฐานดังกล่าวนี้แยกจากกันอย่างชัดเจน เช่น ความผิดฐานหลักเลียงอากรศุลกากรใน section 128D. และความผิดฐานนำเข้ามาซึ่งของ ต้องห้ามหรือของที่ยังมิได้ผ่านศุลกากรโดยถูกต้องใน section 128F.

สำหรับในกฎหมายศุลกากรของสหรัฐอเมริกา นั้น แม้ว่าจะมิได้มีบทบัญญัติว่า ด้วยความผิดฐานหลักเลียงอากรศุลกากรโดยตรง แต่ก็พบว่ากฎหมายศุลกากรของสหรัฐอเมริกา นั้นก็ได้มีการบัญญัติให้การกระทำที่เป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรแบ่งแยกออกจากการ กระทำที่เป็นความผิดที่มีลักษณะของการหลักเลียงอากรศุลกากร กล่าวคือ การกระทำความผิด โดยมีเจตนาฉ้อโกงค่าอากร หรือกระทำโดยประมาทหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ในการใช้ เอกสาร การส่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ คำสั่งแดงที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือการกล่าวด้วย วาจา การกระทำหรือการละเว้นการกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นสาระสำคัญอันเป็นความเท็จ จะ ปรากฏอยู่ใน section 592 แห่งกฎหมายว่าด้วยภาษีศุลกากร 1930 (19 U.S.C.1592) โดย กฎหมายกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษไว้ทั้งทางแพ่งและทาง อาญา ส่วนความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรจะปรากฏอยู่ใน section 545, 546 ใน TITLE 18 CRIMES AND CRIMINAL PROCEDURE, CHAPTER 27 CUSTOMS แห่ง U.S.Code

นอกจากนี้ บทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 ที่ว่าด้วยเรื่องเรื่ององค์ประกอบความผิดตามมาตรา 27 นั้น ก็ควรที่จะถูก บัญญัติไว้ร่วมกับมาตราที่ว่าด้วยการกระทำความผิดให้ชัดเจน กล่าวคือ บทบัญญัติในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 จะใช้บังคับกับการกระทำที่เป็น ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออก ไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น ที่เป็นความรับผิดที่ไม่ต้องการเจตนา เพราะเป็นการกระทำที่แสดงถึงเจตนาที่จะฝ่าฝืนกฎหมายศุลกากร จึงบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดโดยมิพักต้องคำนึงว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือประมาทเลินเล่อหรือหาไม่ ทั้งนี้เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการกระทำที่เป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรนั้น ผู้กระทำความผิดอาจจะมิได้มีเจตนาที่จะไม่ปฏิบัติตามกฎหมายแต่อย่างใด หากแต่การกระทำผิดที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเพราะปัญหาในการตีความกฎหมายที่กีดอัตราศุลกากรที่ไม่ตรงกันระหว่างผู้ประกอบการกับกรมศุลกากร อันเนื่องมาจากว่าพิกัดอัตราศุลกากรนั้นมีความละเอียดและซับซ้อน การจัดประเภทของหรือสินค้าตามพิกัดอัตราศุลกากรดังกล่าวจึงมีปัญหายุ่งยากพอสมควร อีกทั้งยังมีผลกระทบต่ออัตราภาษีด้วย อันนำไปสู่ความผิดทางอาญาฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากร ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ประกอบการมิได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในคดี จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดดังกล่าวนี้ได้พิสูจน์ถึงเจตนาในการกระทำความผิดของตนเอง อันจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมอาญาทางปกติสามารถสร้างความเป็นธรรมในคดีได้อย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้การกระทำที่จะถือว่าเป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรนั้นจะต้องมีเจตนาที่จะฉ้อค่าภาษีเป็นองค์ประกอบสำคัญ ถ้าขาดเจตนาดังกล่าวก็จะเป็นไม่ครบองค์ประกอบของความผิดฐานนี้ จึงนำบทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 เรื่องยกเว้นเจตนามาใช้กับความผิดฐานนี้ไม่ได้

นอกจากนี้ การที่กฎหมายศุลกากรและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศุลกากรมีความชัดเจนก็ย่อมเป็นผลดีต่อการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เพราะผู้ประกอบการต่างก็จะมี ความมั่นใจในระบบกฎหมายของไทยว่าสามารถจะอำนวยความสะดวกทางการค้าและให้ความเป็นธรรมกับผู้ประกอบการได้อย่างเสมอภาคกัน

4.3.4 แนวทางในการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศุลกากร

กฎหมายศุลกากรได้กำหนดมาตรการบังคับหรือสภาพบังคับของกฎหมาย (Sanction) เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายศุลกากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดความผิดและโทษทางอาญาไว้ในกฎหมายศุลกากร ถึงแม้ว่าความผิดอาญาตามกฎหมายศุลกากรจะเป็น

ความผิดทางเทคนิคที่เกิดจากข้อห้าม (mala prohibita) ก็ตาม แต่ความผิดและโทษตามกฎหมาย ศาลอาญานั้นก็ย่อมต้องอยู่ภายใต้บทบังคับของหลักเกณฑ์ความรับผิดทางอาญา (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 17) ตลอดจนการกำหนดโทษและการลงโทษตามกฎหมายศาลอาญาก็ต้องสอดคล้องกับทฤษฎีการลงโทษทางอาญาด้วย

การที่จะใช้โทษหรือมาตรการบังคับทางอาญาอย่างใดกับบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดนั้น จะต้องมีความชัดเจนว่าบุคคลดังกล่าวนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือได้กระทำความผิดตามกฎหมายโดยสมัครใจ แต่อย่างไรก็ตามพบว่าในการดำเนินคดีศาลอาญานั้นบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดตามกฎหมายศาลอาญามักจะต้องตกลงยินยอมให้ค่าปรับในชั้นศาลอาญาเพื่อให้คดีระงับไปในชั้นศาลอาญา ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วบุคคลดังกล่าวมิได้มีเจตนาที่กระทำความผิดกฎหมายแต่อย่างใด แต่เนื่องจากปัญหาในการตีความกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศาลอาญาอันเป็นปัญหาในเรื่องการจัดเก็บค่าภาษี โดยเป็นความเห็นในการตีความกฎหมายที่แตกต่างกันระหว่างเจ้าหน้าที่ศาลอาญากับผู้ประกอบการว่าของหรือสินค้าที่ผู้ประกอบการนำเข้านั้น ควรจะจัดอยู่ในประเภทพิกัดอัตราศาลอาญาพิกัดใด ซึ่งนำไปสู่ความรับผิดทางอาญาฐานล่าช้าหรือหลีกเลี่ยงอากร อันเป็นความผิดตามมาตรา 99 และ 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลอาญา พุทธศักราช 2469

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศาลอาญาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ แต่กลับต้องยินยอมตกลงและใช้ค่าปรับเพื่อให้คดีระงับไปในชั้นศาลอาญานั้นก็คือ ข้อขัดข้องในเรื่องบทลงโทษตามกฎหมายศาลอาญาที่รุนแรงและเคร่งครัดจนเกินไป อันเป็นผลทำให้เกิดความแตกต่างกันเป็นอันมากในเรื่องระดับของบทกำหนดโทษระหว่างการดำเนินคดีศาลอาญาในชั้นศาลอาญากับการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศาลอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศาลอาญา พุทธศักราช 2469 กล่าวคือ หากศาลพิพากษาว่าบุคคลดังกล่าวมีความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรโดยเจตนาจะจ่ายค่าภาษีตามมาตรา 27 บุคคลนั้นก็ต้องถูกลงโทษปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2342/2532) แต่ศาลจะต้องลงโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในขณะที่การระงับคดีในชั้นศาลอาญาซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบคดี ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะใช้ดุลพินิจลงโทษปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาด และให้ชำระค่าภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อมเบี้ยปรับภาษีมูลค่าเพิ่มตามส่วน หรือให้ปรับสองเท่าของอากรที่ขาด และให้

ชำระภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อมเบี้ยปรับหนึ่งเท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) จึงเห็นได้ว่า ฐานที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการคำนวณค่าปรับระหว่างการดำเนินคดีศุลกากรในชั้นศาลซึ่งใช้ราคาของบวกค่าอากรเข้าด้วยแล้วนั้นเป็นฐานในการคำนวณค่าปรับ กับการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากรที่ใช้ค่าภาษีอากรที่ขาดไปเป็นฐานในการคำนวณค่าปรับ ทำให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องจำนวนเงินค่าปรับระหว่างการดำเนินคดีศุลกากรในชั้นศาลกับการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากร

ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรตามมาตรา 27 นั้น ต้องยินยอมระงับคดีในชั้นศุลกากร โดยยินยอมตกลงใช้ค่าปรับ เพราะเกรงกลัวในบทกำหนดโทษที่รุนแรงและเคร่งครัดตามกฎหมายศุลกากร ทั้งที่ตนเองมิได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแต่อย่างใด ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นเหตุทำให้การบริการทางศุลกากรเพื่ออำนวยความสะดวกในทางการค้าระหว่างประเทศไม่สามารถดำเนินไปได้ด้วยดีเท่าที่ควร (trade facilitation)

จากข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรในเรื่องบทกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศุลกากรตามที่กล่าวมา จึงเป็นการสมควรที่มีแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างทางเลือกที่สมดุลในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลหรือการระงับคดีในชั้นศุลกากร กล่าวคือ ในการกำหนดโทษปรับควรคำนึงถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด เช่น เป็นการสำแดงเท็จในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญหรือไม่ หรือเป็นการสำแดงเท็จที่เป็นเหตุให้ค่าอากรขาดหรือไม่ หรือเป็นการกระทำความผิดโดยวิธีการที่แยบยลหรือต่อสู้อัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่หรือปลอมแปลงเอกสาร เป็นต้น นอกจากนี้ ในการกำหนดโทษปรับควรคำนึงถึงสถานะของผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคล เช่น ผู้กระทำเป็นบุคคลธรรมดา หรือเป็นกรรมการผู้จัดการ หรือหุ้นส่วนผู้จัดการของนิติบุคคลซึ่งมิได้รู้เห็นหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดนั้นเกิดขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงระดับของการกระทำความผิดด้วย เช่น เป็นการกระทำโดยประมาทหรือมีเจตนาฉ้อโกงค่าภาษี เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น ถ้าการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรได้กระทำโดยวิธีการที่แยบยลหรือปลอมแปลงเอกสารหรือการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรนั้นเป็นเหตุให้ค่าอากรขาดเป็นจำนวนมาก ย่อมถือได้ว่าเป็นการกระทำความผิดที่รุนแรงซึ่งผู้กระทำความผิดควรจะถูกลงโทษรุนแรงกว่าการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากรที่มีได้มีการปลอมแปลงเอกสาร หรือที่เป็นเหตุให้ค่าอากรขาดเป็นจำนวนน้อย เป็นต้น

นอกจากนี้ ในความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้าม ต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น อันเป็นความรับผิดที่ไม่ต้องการเจตนา นั้น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายศุลกากร จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้มีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับความผิดฐานดังกล่าว เพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวจะได้ไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก อีกทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้บุคคลอื่น กระทำความผิดเช่นเดียวกันนั้นอีกด้วย สำหรับการกระทำที่เป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากร ศุลกากรนั้น ก็ควรจะกำหนดให้มีบทลงโทษที่เป็นการผ่อนคลายน้อยบ้าง โดยคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิด รวมทั้งลักษณะและพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด ดังนั้นในปัจจุบันการที่โทษปรับ ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ได้กำหนดไว้เป็นโทษที่แน่นอนตายตัว ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ ก็ควรที่จะได้รับการแก้ไขให้เป็นโทษปรับที่มีบทกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูง อันจะทำให้โทษปรับดังกล่าวมีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ไม่เป็นโทษปรับที่ตายตัวจนเกินไปอันทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความได้ นอกจากนี้ บุคคลผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีก็จะต้องมีการใช้ดุลพินิจว่าควรจะให้ผู้กระทำความผิดรับผิดใน ลักษณะใด ซึ่งจะต้องคำนึงถึงทฤษฎีการลงโทษและข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แห่งคดีประกอบกัน เช่น การกระทำความผิดครั้งแรกที่ผู้ประกอบกรที่ถูกลงโทษกล่าวหาว่ากระทำความผิดมิได้มีเจตนาในการกระทำความผิด อาจไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น แต่หากเป็นกรณีที่บุคคลนั้นเคยกระทำความผิดมาก่อนแล้ว ก็จะต้องได้รับโทษหนักขึ้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการกำหนดโทษที่สอดคล้องกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศสิงคโปร์

ใน Chapter 3 ของ General Annex แห่ง Revised Kyoto Convention ได้กำหนดแนวทางอันเป็นมาตรฐานในเรื่องเกี่ยวกับการปล่อยของออกจากอารักขาของศุลกากรและพิธีการทางศุลกากรอื่นๆ โดยในข้อ 3.39 กำหนดว่า ศุลกากรจะต้องไม่กำหนดโทษสำหรับการกระทำที่ศุลกากรสามารถเห็นได้ว่าความผิดพลาดเช่นว่านั้นได้เกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจและบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมิได้มีเจตนาที่จะขอคำภาษีหรือมิได้กระทำไปโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

จึงกล่าวได้ว่า บทกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากรนั้น ควรจะเป็นบทกำหนดโทษที่มีประสิทธิภาพ (effective) ที่มีผลเป็นการยับยั้งหรือป้องปรามการกระทำความผิด อีกทั้งบทกำหนดโทษดังกล่าวจะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด (proportionate) หากเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุอันควรลดโทษบุคคลผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีก็จะต้องมีการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยคำนึงถึง

เหตุผลโทษด้วย เช่น การเปิดเผยข้อมูลโดยบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเอง การแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นโดยพลัน การที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ความร่วมมือในการสอบสวนหรือให้ความร่วมมือในการตรวจสอบบัญชี ความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ศุลกากรมีส่วนผิดด้วย การขาดประสิทธิภาพในการนำเข้าสินค้า หรือการสำแดงข้อมูลที่ถูกต้องในครั้งก่อนๆ เป็นต้น

ในส่วนของโทษจำคุกนั้น พบว่าไม่มีการลงโทษจำคุกกับผู้กระทำความผิด ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าความผิดตามมาตรา 27 นั้นถือได้ว่าเป็นความรับผิดเด็ดขาดซึ่งบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไม่สามารถจะพิสูจน์เจตนาในการกระทำได้อยู่แล้ว การที่จะลงโทษจำคุกบุคคลดังกล่าวนั้นก็ดูจะเป็นการรุนแรงเกินไป เพราะกฎหมายบัญญัติให้ลงโทษจำคุกชั้นสูงถึง 10 ปี ดังนั้นในส่วนของโทษจำคุกจึงไม่เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

สำหรับในกรณีของโทษริบทรัพย์สินนั้น โดยส่วนใหญ่พบว่าการลงโทษริบทรัพย์สินนั้นจะใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นความรับผิดเด็ดขาดโดยไม่ต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำความผิด เนื่องจากการลักลอบหนีศุลกากรเป็นการกระทำที่ลักลอบนำของเข้าหรือส่งของออกนอกราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านศุลกากรหรือเป็นการกระทำที่ลักลอบย้ายถิ่นของซึ่งนำเข้ามาแล้วไปจากเรือกำปั่น ท่าเทียบเรือ โรงเก็บสินค้า คลังสินค้า ที่มั่นคงหรือโรงเก็บของโดยมิได้นำเข้าหรือส่งออก หรือไม่เกี่ยวกับการข้ามเขตแดน อันเป็นการสื่อแสดงถึงเจตนาที่ไม่สุจริตของผู้กระทำ ดังนั้นเพื่อเป็นการเพื่อตอบสนองของรัฐ ประศาสนโยบายที่ต้องการปราบปรามการกระทำความผิดฐานนี้ให้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการสมควรแล้วที่กำหนดให้มีการใช้โทษริบทรัพย์สินกับการกระทำความผิดฐานดังกล่าว

4.3.5 ความรวดเร็วและประสิทธิภาพในการดำเนินคดีศุลกากร

เนื่องจากการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติที่จะทำให้คดีศุลกากรไปสิ้นสุดในชั้นศาลนั้น มีปัญหาในด้านความยุ่งยาก ล่าช้า อีกทั้งยังมีข้อขัดข้องในเรื่องการอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความในคดี ซึ่งเป็นผลมาจากโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยที่ได้แบ่งอำนาจสอบสวนและอำนาจฟ้องร้องออกจากกันอย่างเด็ดขาด โดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง (มาตรา 121 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) และห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน (มาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรนั้นก็ไม่ได้มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญาแต่อย่างใด ทำให้พนักงานสอบสวน ซึ่งก็คือ เจ้าพนักงานตำรวจ ต้องทำหน้าที่ในการสอบสวนผู้กระทำความผิดกฎหมายศุลกากร ซึ่งการที่ให้พนักงานสอบสวนซึ่งไม่มีความรู้ทางด้านพิธีการศุลกากรและเอกสารทางการค้าเป็นอย่างดีมาทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นใจแก่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ ประกอบกับโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่จำกัดอำนาจของพนักงานอัยการ ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร ที่ไม่มีเจตนาในการกระทำความผิดแต่อย่างใด ขาดหลักประกันว่าจะไม่ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่สมควรจากการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวอย่างร้ายแรง

ดังนั้นจึงควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปโดยรวดเร็วและเกิดประโยชน์แก่รัฐมากที่สุด ตลอดจนทำให้การบริหารงานด้านภาษีอากรของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เป็นความผิดศุลกากร และให้ถือว่าการสอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ศุลกากรย่อมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร การตีความกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินพิธีการศุลกากรรวมถึงเอกสารทางการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างดี เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ เพราะหากภายหลังการสอบสวนพบว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ บุคคลนั้นก็ไม่ต้องตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่สมควร เนื่องจากการสอบสวนได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ศุลกากรซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมายว่าด้วยการศุลกากรเป็นอย่างดี รวมทั้งยังเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับพยานหลักฐานต่างๆ ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาอีกด้วย

สำหรับในส่วนโครงสร้างของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในเรื่องบทบาทในการสอบสวนคดีอาญานั้น ก็ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีศุลกากรของไทยเป็นไปตามหลักสากลที่ถือว่าอำนาจในการสอบสวนและอำนาจฟ้องคดีเป็นอำนาจอันมีอาจแบ่งแยกจากกันได้ กล่าวคือ ควรให้พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะเข้าไปร่วมดูแลการสอบสวนคดีศุลกากรอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มแรกในกรณีที่เจ้าหน้าที่ศุลกากรเป็นผู้สอบสวนคดี

ศาลการโดยตรง โดยไม่ต้องผ่านการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจอันจะทำให้สิ้นเปลืองเวลา และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ หรือภายหลังจากที่ได้รับสำนวนการสอบสวนมาแล้ว ก็ควรให้พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ เมื่อการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ศาลการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้พนักงานอัยการสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้เลยอันเป็นไปตามมาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหากว่าให้เจ้าหน้าที่ศาลการมีอำนาจสอบสวนในคดีศาลการและให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการควบคุมการสอบสวนได้เช่นนี้แล้ว หากพบว่ามีความผิดฐานไม่เพียงพอ พนักงานอัยการก็สามารถใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีได้โดยเร็ว ทำให้ผู้บริสุทธิ์ไม่ต้องได้รับความเดือดร้อนจากกระบวนการยุติธรรมในการที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ดังนั้น การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังกล่าวย่อมเป็นการปรับปรุงระบบการสอบสวนและการฟ้องร้องให้มีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นหลักประกันสิทธิให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีนั้นอีกด้วย

ในส่วนของการดำเนินคดีศาลการในศาลนั้น สามารถแบ่งประเภทของการดำเนินคดีออกได้เป็น 2 ประเภท คือ คดีภาษีศาลการ และ คดีอาญาศาลการ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว คดีภาษีศาลการจะอยู่ในอำนาจการพิจารณาพิพากษาของศาลภาษีอากร ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พุทธศักราช 2528 ซึ่งกำหนดให้ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีแพ่งที่เกี่ยวกับภาษีอากรเท่านั้น โดยมีได้ให้อำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เกี่ยวกับภาษีอากรแต่อย่างใด

สำหรับคดีอาญาที่เกี่ยวกับภาษีอากรนั้น ไม่ถือเป็นคดีภาษีอากร แต่เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาโดยทั่วไป ซึ่งผู้พิพากษาไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมายภาษีอากรอันรวมถึงกฎหมายศาลการโดยเฉพาะทำให้ผู้ประกอบกรที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศาลการเกิดความไม่มั่นใจที่จะดำเนินการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมตามทางปกติ แต่กลับต้องยินยอมตกลงทำการระงับคดีในชั้นศาลการ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวนั้นมีได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแต่อย่างใด ซึ่งในทางความเป็นจริงเขามีสิทธิที่จะต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้ อันเป็นข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่สำคัญประการหนึ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พุทธศักราช 2528 โดยกำหนดให้ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่เกี่ยวกับภาษีอากรได้ด้วย ก็จะเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคในการ

ดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อีกประการหนึ่ง เนื่องจากคดีอาญาเกี่ยวกับภาษีอากรซึ่งรวมถึงคดีอาญาศาลการด้วยนั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาโดยทั่วไป เพราะเป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้าการพาณิชย์ จึงต้องการความรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษา อีกทั้งบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็มีความยุ่งยาก จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับกฎหมายศาลการโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความซึ่งได้แก่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีกับผู้ประกอบการซึ่งเป็นภาคเอกชน

4.3.6 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศาลการของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

จะเห็นได้ว่า บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล มักจะไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศาลการและการดำเนินพิธีการศาลการ รวมไปถึงการตีความกฎหมายพิกัตอัตราศาลการ ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศาลการเกิดความไม่มั่นใจที่จะดำเนินการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมตามทางปกติ แต่กลับต้องยินยอมตกลงทำการระงับคดีในชั้นศาลการ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวนั้นมีได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดแต่อย่างใด

ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายศาลการ และงานพิธีการศาลการ ทั้งในด้านการตีความกฎหมายพิกัตอัตราศาลการ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินพิธีการศาลการ รวมไปถึงเอกสารทางการค้าระหว่างประเทศ ตัวอย่างเช่น คำสั่งซื้อ (purchase order) บัญชีราคาสินค้า (invoice) ใบตราส่งสินค้า (bill of lading or Airway bill) กรมธรรม์ประกันภัย (insurance policy) เป็นต้น อันจะทำให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ศาลการ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล สามารถใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีในชั้นตอนต่างๆ ทั้งในการค้นหาข้อเท็จจริง การรับข้อเท็จจริงเข้ากับหลักกฎหมาย หรือการพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องเป็นธรรม อันจะให้การดำเนินคดีศาลการเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีทุกฝ่าย มีการสร้างความโปร่งใส (transparency) ในกระบวนการทำงาน โดยกำหนดให้มีการให้เหตุผลในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายโดยละเอียดในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดี

และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบความเห็นนั้นด้วย อีกทั้งควรจะมีการประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม อันจะเป็นการแก้ไขปัญหาในการดำเนินคดีความผิดตามกฎหมายศุลกากรทั้งระบบ และเป็นการสร้างความถูกต้อง ความรวดเร็ว และความมีประสิทธิภาพในการดำเนินคดีศุลกากร เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมสามารถอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีได้อย่างแท้จริง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ในการดำเนินคดีอาญาโดยปกติ จะมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่มีการแจ้งความร้องทุกข์ การจับกุม การสอบสวน การฟ้องร้อง และการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาล โดยถือว่าศาลเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่มีอำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินคดีความต่าง ๆ แต่สำหรับการดำเนินคดีศาลกานั้น หากว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดยินยอมและใช้ค่าปรับในชั้นศาลการ กฎหมายศาลการก็ให้อำนาจฝ่ายบริหาร คือ อธิบดีกรมศาลการ พนักงานสอบสวน หรือคณะกรรมการ ทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องได้ อันเป็นผลให้คดีระงับไปในชั้นศาลการ (มาตรา 102 และมาตรา 102 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติศาลการ พุทธศักราช 2469) อย่างไรก็ตาม หากว่าผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดมิได้ยินยอมและใช้ค่าปรับ หรือมิได้ทำความตกลง หรือทำทัณฑ์บน หรือให้ประกัน อย่างใด ๆ ewise ก็แสดงว่าผู้นั้นไม่ประสงค์ให้มีการเปรียบเทียบเพื่อให้คดีระงับไปในชั้นศาลการ ก็จะมีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ และสิ้นสุดในชั้นศาลอันเป็นองค์กรตุลาการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยตรง ดังนั้น การเปรียบเทียบคดีจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้ยินยอมด้วยในการเปรียบเทียบนั้น จึงกล่าวได้ว่าอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้องนี้เป็นเพียงอำนาจกึ่งตุลาการ (Quasi Judicial Function) เท่านั้น ดังนั้น ทางเลือกของผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจึงมีทั้งการตกลงระงับคดีในชั้นศาลการหรืออาจจะเลือกให้ฝ่ายตุลาการหรือศาลพิจารณาคดีก็ได้

ถึงแม้ว่าการเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศาลการจะมีผลดี คือ เป็นการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล และตัดปัญหาความเสียหายในผลคดีกรณีที่มีการฟ้องร้องเกิดขึ้น แต่จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยที่เห็นว่าศาลเป็นองค์กรกลางที่มีความเป็นธรรมในการวินิจฉัยตัดสินคดีต่าง ๆ มากกว่าองค์กรฝ่ายบริหารอย่างเช่นกรมศาลการ ในบางกรณีผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาจจะต้องการเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาล เพราะบุคคลดังกล่าวเชื่อในความบริสุทธิ์ของตนและคิดว่าการดำเนินคดีในศาลย่อมนำมาซึ่งความยุติธรรมในทางคดี นอกจากนี้การที่จะให้ฝ่ายบริหารทำการเปรียบเทียบและงดการฟ้องร้อง อาจจะเป็นการเปิดช่องทางให้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถกระทำการทุจริตและแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบได้ เพราะโดยทั่วไปแล้วย่อมเห็นได้ว่าฝ่ายบริหารหรือกรมศาลการเองก็มุ่งที่จะรักษา

ผลประโยชน์ในการจัดเก็บรายได้เข้ารัฐให้มากที่สุดอันเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐ ในขณะที่ฝ่ายตุลาการก็มุ่งที่จะคุ้มครองและรักษาสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเพื่อให้บุคคลผู้นั้นได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดี

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายประสงค์จะให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดได้มีโอกาสเลือกทางเลือกสองทางตามความสมัครใจ คือ หนึ่ง การเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลอาญา หรือ สอง การดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติและสิ้นสุดในชั้นศาลอันเป็นองค์การตุลาการที่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยตรง โดยหากผู้นั้นไม่ประสงค์จะให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลอาญา ก็สามารถจะเลือกวิธีการดำเนินคดีในศาลได้ แต่เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายและวิธีทางปฏิบัติของกรมศาลอาญาในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ถูกกล่าวหาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เท่าที่ควร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศาลอาญาที่ค่อนข้างเคร่งครัดและรุนแรง และศาลก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ ประกอบกับมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติอันทำให้การดำเนินคดีล่าช้า จึงเป็นผลให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องเลือกที่จะเปรียบเทียบและระดับคดีในชั้นศาลอาญา

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยต่างๆ ตามกฎหมายศาลอาญาที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีศาลอาญาตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติอันทำให้คดีส่วนใหญ่ต้องระงับไปในชั้นศาลอาญา คือ

1. บทกำหนดโทษที่รุนแรงและเคร่งครัดสำหรับความผิดอาญาศาลอาญาบทลงโทษตามกฎหมายศาลอาญา เช่น มาตรา 27 อันเป็นฐานความผิดสำคัญตามกฎหมายศาลอาญาให้ปรับเป็นเงินสี่เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกินสิบปี หรือทั้งปรับทั้งจำ เป็นบทลงโทษที่ค่อนข้างรุนแรงและเคร่งครัด และศาลก็ไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2342/2532) แต่ศาลจะลงโทษตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ในขณะที่การเปรียบเทียบและระดับคดีในชั้นศาลอาญา พนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้ดุลพินิจในการเปรียบเทียบได้ตามประมวลระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเกณฑ์การเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามพระราชบัญญัติศาลอาญา ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะใช้ดุลพินิจลงโทษปรับร้อยละ 10 ของอากรที่ขาดและให้ชำระค่าภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อมเบี้ยปรับภาษีมูลค่าเพิ่มตามส่วน หรือให้ปรับสองเท่าของอากรที่ขาด และให้ชำระภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อมเบี้ยปรับหนึ่งเท่าของ

ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) จึงเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันเป็นอันมากระหว่างบทกำหนดโทษสำหรับการดำเนินคดีในชั้นศาลกับการระงับคดีในชั้นศาล การ ดังนั้นเพื่อตัดความเสี่ยงในผลแห่งคดีในชั้นศาล ผู้ประกอบการก็จะเลือกระงับคดีในชั้นศาล ยินยอมและใช้ค่าปรับ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเขาอาจจะมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดแต่อย่างใด

2. ความรับผิดชอบของกรรมการผู้จัดการและหุ้นส่วนผู้จัดการ การที่กฎหมายกำหนดให้กรรมการผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำนั้นได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมหรือตนได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว (มาตรา 115 จัตวา) ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาล เพราะกรรมการผู้จัดการ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือผู้ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น ต่างเกรงกลัวบทลงโทษที่รุนแรงเช่น โทษจำคุก เป็นต้น

3. การกำหนดหน้าที่นำสืบ การที่กฎหมายกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ในชั้นศาล (มาตรา 100) ในกรณีมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นว่าค่าภาษีสำหรับของนั้นๆ ได้ส่งชำระถูกต้องแล้วหรือไม่ หรือว่าของนั้นๆ ได้นำเข้ามา ได้ขนขึ้นจากเรือ ได้ส่งออก ได้บรรทุกลงเรือ ได้ย้ายขนไป ได้เก็บ ได้ขาย หรือได้จัดการอย่างอื่นโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาล เพราะผู้ประกอบการไม่ต้องการที่จะรับภาระการพิสูจน์อันภาระหนักที่จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำความผิด

นอกจากนี้ การที่มีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ ทำให้คดีส่วนใหญ่ต้องระงับไปชั้นศาลการด้วยเช่นกัน ข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติดังกล่าวนี้ คือ

1. อำนาจสอบสวนของเจ้าหน้าที่ศาลการ การที่เจ้าหน้าที่ศาลการไม่มีอำนาจสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้พนักงานสอบสวนซึ่งก็คือเจ้าพนักงานตำรวจ ต้องทำหน้าที่ในการสอบสวนผู้กระทำความผิดกฎหมายศาลการ ซึ่งการที่ให้พนักงานสอบสวนซึ่งไม่มีความรู้ทางด้านกฎหมายศาลการ พิธีการศาลการและเอกสารทางการค้าเป็นอย่างดีมาทำการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน ย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นใจแก่

ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำคามผิดในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ

2. บทบาทในการสอบสวนคดีอาญาของพนักงานอัยการ การที่พนักงานอัยการไม่ได้มีส่วนเข้าร่วมในการสอบสวนคดีอาญาตั้งแต่ต้น ทำให้พนักงานอัยการไม่ทราบข้อเท็จจริงในคดีโดยละเอียดเท่าที่ควร พนักงานอัยการคงพิจารณาเฉพาะพยานหลักฐานเท่าที่พนักงานสอบสวนรวบรวมมาให้ในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ทำให้การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการในการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีอาจเกิดความผิดพลาดและไม่เป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำคามผิดได้โดยง่าย อันเป็นเหตุให้กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างร้ายแรงและทำให้ประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนลดน้อยถอยลงไป

3. การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล มักจะไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากร การตีความกฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร เอกสารที่เกี่ยวข้องการการดำเนินพิธีการศุลกากรรวมถึงเอกสารทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีความยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำคามผิดกฎหมายศุลกากรเกิดความไม่มั่นใจที่จะดำเนินการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมตามทางปกติ แต่กลับต้องยินยอมตกลงทำการระงับคดีในชั้นศุลกากร ทั้งที่บุคคลดังกล่าวนั้นมีได้มีเจตนาที่จะกระทำคามผิดแต่อย่างใด ซึ่งในทางความเป็นจริงเขามีสิทธิที่จะต่อสู้คดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเองได้

ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริงของปัญหาดังกล่าวตลอดจนเสนอแนะแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและสร้างทางเลือกที่สมดุลในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลหรือการระงับคดีในชั้นศุลกากร อีกทั้งเพื่อเป็นการขจัดข้อขัดข้องและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันจะมีผลเป็นการส่งเสริมการค้าการลงทุนในระดับประเทศและระหว่างประเทศต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยหลายปัจจัยตามกฎหมายศุลกากรที่มีได้เอื้ออำนวยให้ผู้ถูกกล่าวหาเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เท่าที่ควร ประกอบกับมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องเลือกที่จะเปรียบเทียบและระงับคดีในชั้นศุลกากรทั้งที่เขาสามารถเลือกที่จะดำเนินคดีในศาลอันเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการที่มีความเป็นกลางในการทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีได้ ฉะนั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่บุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและเพื่อเป็นการสร้างทางเลือกที่สมดุลในการให้สิทธิผู้ถูกกล่าวหาได้เลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลหรือการระงับคดีในชั้นศุลกากร อีกทั้งเพื่อเป็นการขจัดข้อขัดข้องและอุปสรรคต่างๆ ในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้วิจัยใคร่ขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากร ดังนี้

1. ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการแบ่งแยกการกระทำที่เป็นความผิดฐานหลักเล็งอากรศุลกากร ออกจากการกระทำที่เป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากร และความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร นอกจากนี้บทบัญญัติมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 ที่ว่าด้วยเรื่องเรื่ององค์ประกอบความผิดตามมาตรา 27 นั้น ก็ควรที่จะถูกบัญญัติไว้รวมกับมาตราที่ว่าด้วยการกระทำความผิดให้ชัดเจน กล่าวคือ บทบัญญัติในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 เรื่องการยกเว้นเจตนาจะใช้บังคับกับการกระทำที่เป็นความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น ส่วนการกระทำที่เป็นความผิดฐานหลักเล็งอากรศุลกากร จะไม่นำบทบัญญัติในมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ 9) พุทธศักราช 2482 มาใช้บังคับ ดังนั้น การที่บุคคลใดจะมีความรับผิดฐานหลักเล็งอากรศุลกากร การกระทำของบุคคลดังกล่าวจะต้องประกอบด้วยเจตนาจะฉ้อค่าภาษี ดังนั้น การที่บทบัญญัติของกฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนเช่นนี้แล้ว ก็จะทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานหลักเล็งอากรศุลกากรดังกล่าวนั้นมีโอกาสได้พิสูจน์ถึงเจตนาในการกระทำความผิดของตนเอง อันจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้การดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมอาญาทางปกตินั้นสามารถสร้างความเป็นธรรมในคดีได้อย่างเต็มที่

2. ปัจจุบันการที่โทษปรับตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติศุลกากร พุทธศักราช 2469 ได้กำหนดไว้เป็นโทษที่แน่นอนตายตัว ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจในการลงโทษ

ได้ ก็ควรที่จะได้รับการแก้ไขให้เป็นโทษปรับที่มีบทกำหนดโทษขั้นต่ำและขั้นสูง อันจะทำให้โทษปรับดังกล่าวมีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากยิ่งขึ้น ไม่เป็นโทษปรับที่ตายตัวจนเกินไปอันทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกธรรมให้แก่คู่ความได้ นอกจากนี้ บุคคลผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีก็จะต้องมีการใช้ดุลพินิจว่าควรจะให้ผู้กระทำผิดรับผิดในลักษณะใด ซึ่งจะต้องคำนึงถึงทฤษฎีการลงโทษ และข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์แห่งคดีประกอบกัน เช่น เป็นการกระทำความผิดครั้งแรก การกระทำความผิดเกิดขึ้นเพราะการขาดประสบการณ์ในการนำเข้าสู่สินค้า หรือเป็นความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากเจ้าหน้าที่ศุลกากร เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในความผิดฐานลักลอบหนีศุลกากรและความผิดฐานนำของต้องห้ามต้องจำกัดเข้ามาในหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรเท่านั้น ที่เป็นการรับผิดที่ไม่ต้องการเจตนา นั้น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายศุลกากร จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้มีบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับความผิดฐานดังกล่าว เพื่อให้มีผลเป็นการป้องกันและยับยั้งการกระทำความผิดดังกล่าว แต่สำหรับการกระทำที่เป็นความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรศุลกากรนั้น ก็ควรที่จะกำหนดให้มีบทลงโทษที่เป็นการผ่อนคลายน้อยบ้าง โดยคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิด รวมทั้งลักษณะและพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิด

ดังนั้น บทกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายศุลกากรนั้น ควรจะเป็นบทกำหนดโทษที่มีประสิทธิภาพ (effective) ที่มีผลเป็นการยับยั้งหรือป้องปรามการกระทำความผิด อีกทั้งบทกำหนดโทษดังกล่าวจะต้องได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด (proportionate) ด้วย หากเห็นได้ว่าข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุอันควรลดโทษบุคคลผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยตัดสินคดีก็จะต้องมีการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษโดยคำนึงถึงเหตุผลโทษด้วย เช่น การเปิดเผยข้อมูลโดยบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเอง การแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่จะเกิดขึ้นโดยพลัน การที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดให้ความร่วมมือในการสอบสวนหรือให้ความร่วมมือในการตรวจสอบบัญชี เป็นต้น

3. ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามทางปกติ เพื่อให้คดีเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็วและเกิดประโยชน์แก่รัฐมากที่สุด ตลอดจนทำให้การบริหารงานด้านภาษีอากรของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในที่นี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคใน

การดำเนินคดีศาลากลางในชั้นตอนต่างๆ คือ ขั้นตอนการสอบสวน การฟ้องคดีต่อศาล และการพิจารณาพิพากษา ดังต่อไปนี้

-ควรให้เจ้าหน้าที่ศาลกลางมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาที่เป็นความผิดศาลกลาง และให้ถือว่าการสอบสวนดังกล่าวเป็นการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยไม่ต้องผ่านการสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจอันจะทำให้สิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ศาลกลางย่อมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายศาลกลาง การตีความ กฎหมายพิกัตอัตราศาลกลาง เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินพิธีการศาลกลางรวมถึงเอกสารทางการค้าระหว่างประเทศเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับพยานหลักฐานต่างๆ ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาอีกด้วย อันจะทำให้ผู้ประกอบหน้าที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกิดความมั่นใจในการต่อสู้คดีตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทางปกติ เพราะหากภายหลังการสอบสวนพบว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้บริสุทธิ์ บุคคลนั้นก็ไม่ต้องตกอยู่ในฐานะผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาโดยไม่สมควร เนื่องจากการสอบสวนได้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ศาลกลางซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในกฎหมายว่าด้วยการศาลกลางเป็นอย่างดี

-ควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ระบบการสอบสวนคดีศาลกลางของไทยเป็นไปตามหลักสากลที่ถือว่าอำนาจในการสอบสวนและอำนาจฟ้องคดีเป็นอำนาจอันมิอาจแบ่งแยกจากกันได้ กล่าวคือ ควรให้พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะเข้าไปร่วมดูแลการสอบสวนคดีศาลกลางอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มแรกร่วมกับเจ้าหน้าที่ศาลกลางซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการสอบสวนคดีศาลกลางโดยตรง หรือภายหลังจากที่ได้รับสำนวนการสอบสวนมาแล้ว ก็ควรให้พนักงานอัยการมีอำนาจที่จะทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ เมื่อการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ศาลกลางได้ดำเนินการจนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ให้พนักงานอัยการสามารถฟ้องคดีต่อศาลได้โดยอันเป็นไปตามมาตรา 120 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหากทำให้เจ้าหน้าที่ศาลกลางมีอำนาจสอบสวนในคดีศาลกลางและให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการควบคุมการสอบสวนได้เช่นนี้แล้ว หากพบว่ามีพยานหลักฐานไม่เพียงพอ พนักงานอัยการก็สามารถใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีได้โดยเร็ว ทำให้ผู้บริสุทธิ์ไม่ต้องได้รับความเดือดร้อนจากกระบวนการยุติธรรมในการที่ต้องตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา อันเป็นหลักประกันสิทธิและสร้างความเป็นธรรมให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีนั้นอีกด้วย

-ควรมีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลภาษีอากรและวิธีพิจารณาคดีภาษีอากร พุทธศักราช 2528 โดยกำหนดให้ศาลภาษีอากรมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

ที่เกี่ยวกับภาษาอากรได้ด้วย ก็จะเป็นการแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้อีกประการหนึ่ง เนื่องจากคดีอาญาเกี่ยวกับภาษาอากรซึ่งรวมถึงคดีอาญาศุลกากรด้วยนั้นมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาโดยทั่วไป เพราะเป็นคดีที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้าการพาณิชย์ จึงต้องการความรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษา อีกทั้งบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องก็มีความยุ่งยาก จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาพิพากษาโดยผู้พิพากษาที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรโดยเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความซึ่งได้แก่หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่จัดเก็บภาษีสืบกับผู้ประกอบการซึ่งเป็นภาคเอกชน

4. ควรมีการพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายศุลกากร การตีความกฎหมายพิกัดอัตราศุลกากร งานพิธีการศุลกากรและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินพิธีการศุลกากร เพื่อให้สามารถใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีในขั้นตอนต่างๆ ทั้งในการค้นหาข้อเท็จจริง การปรับข้อเท็จจริงเข้ากับหลักกฎหมาย หรือการพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้องเป็นธรรม อันจะให้การดำเนินคดีศุลกากรเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรมีการเสริมสร้างประสบการณ์พร้อมทั้งคุณธรรมจริยธรรมให้แก่บุคลากรเพื่อให้ตระหนักถึงหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กฤษฎา ทองธรรมชาติ. ความรู้ทั่วไปว่าด้วยกฎหมายเกี่ยวกับการศุลกากร. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิมพ์ดี, 2536.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2551.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.
- คณิต ณ นคร. หลักประกันในกฎหมายอาญา. วารสารอัยการ 4 (กุมภาพันธ์ 2524): 53-55.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2548.
- ชนิญญา (รัชนี) ชัยสุวรรณ. การใช้ดุลพินิจในการดำเนินคดีอาญาของอัยการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ซัช มหาตมวดี. ความผิดและการดำเนินคดีทางศุลกากร. วารสารศุลกากร 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2531): 23-28.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. คู่มือการดำเนินคดีภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2530.
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549.
- ชูชาติ อัสวโรจน์. พัฒนาการของกฎหมายศุลกากรจากอดีตถึงปัจจุบัน: กฎหมายศุลกากรที่พึงประสงค์ในอนาคตและวิธีดำเนินการเพื่อให้ได้มา. วารสารศุลกากร 8 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2539): 73-83.

- ชูชาติ อิศวโรจน์. รวมกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัตอัตราศุลกากรพร้อมคำอธิบาย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไต้ฝนตุลา, 2549.
- ณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- ประกาศ คงเอียด. ความรับผิดชอบในการเสียภาษีและฐานภาษีสำหรับของหรือสินค้าที่นำเข้ามาในราชอาณาจักร. ใน 20 ปีศาลภาษีอากรกลาง, หน้า 57. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549.
- ประธาน วัฒนวานิช. ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม. วารสารนิติศาสตร์ 9 (2520): 151.
- ประพันธ์ เนตรนพรัตน์. คำบรรยายกฎหมายศุลกากร. กรุงเทพมหานคร: ศึกษาสัมพันธ์, 2517.
- ประพันธ์ เนตรนพรัตน์. โทษตามกฎหมายศุลกากร. วารสารศุลกากร 9 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2540): 23-28.
- พิชัย พงษ์พาณิชย์. อำนาจสอบสวนของพนักงานศุลกากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- มานิต วิทยาเต็ม. ภาษีและกฎหมายศุลกากร. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2532.
- มานิช รอดสม. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายศุลกากรและกฎหมายพิกัตอัตราศุลกากร (ฉบับปรับปรุง). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บูรพาศิลป์, 2532.
- ล้วน ปางสุข. คู่มือกฎหมายศุลกากร. กรุงเทพมหานคร: ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2527.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538.
- ศศิณ ปงรังษี. การเปรียบเทียบระดับคดีตามกฎหมายศุลกากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล. กรอบความคิดทางสังคมวิทยาและรูปแบบภาษี. ใน รวมบทความเนื่องในโอกาสครบรอบ 84 ปี ศ.ดร.ประยูร กาญจนกุล, หน้า 175-196. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540.
- ศุภลักษณ์ พิณีจิวดล. คำอธิบายทฤษฎีและหลักกฎหมายภาษีอากร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2547.

- สถิต ลิ้มพงศ์พันธุ์. กฎหมายศุลกากรระหว่างประเทศ. วารสารศุลกากร 2 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2531): 9-12.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. คำอธิบายกฎหมายการคลัง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2541.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลัย. สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- สุพจน์ ณ บางช้าง. กระบวนการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2548.
- สุรพล สิ้นทรัพย์. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ : ปัญหาการดำเนินคดีความผิดฐานหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- อดิศักดิ์ ศรีชนะรัตน์. การดำเนินคดีอาญาภาษีอากร. ใน 20 ปีศาลภาษีอากรกลาง, หน้า 17-21. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2549.
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ. สิทธิของผู้ต้องหาในประเทศไทย. ใน สิทธิมนุษยชนและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย, หน้า 2. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

ภาษาอังกฤษ

- Davis, K.C. Administrative law text. ST. Paul, Minn.: West Pub. Co., 1972.
- EnterpriseONE. Duties, taxes & fees for wholesale trade business [online]. 2009. Available from: <http://www.business.gov.sg/EN/Industries/wholesale trade/> [2009, March 20]
- Hart, H.L.A. Punishment and responsibility. New York: Oxford Uni Press, 1968.
- Moberly, W. Sir. The ethics of punishment. London: Faber and Faber, 1968.
- Perkins, R.M. Criminal law. 2nded. New York: The Foundation Press, 1969.
- Packer, H.L. The limits of the criminal sanction. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1968.

- Schmitz, M.T. Mitigation guidelines: fines, penalties, forfeitures and liquidated damages [online]. 2004. Available from: http://www.cbp.gov/xp/gov/trade/legal/informed_compliance_pubs/[2009, March 20]
- Singapore Customs. About us [online]. 2009. Available from: <http://www.customs.gov.sg/topNav/abo/> [2009, March 20]
- Singapore Customs. Classification of goods [online]. 2009. Available from: http://www.customs.gov.sg/leftNav/trade/classification_of_goods.htm [2009, March 20]
- Singapore Customs. History [online]. 2009. Available from: <http://www.customs.gov.sg/topNav/abo/History.htm> [2009, March 20]
- Singapore Customs. Offences & penalties [online]. 2009. Available from: <http://www.customs.gov.sg/topNav/leg/offences.htm> [2009, March 20]
- Singapore Customs. Valuation for duties & GST [online]. 2009. Available from: <http://www.customs.gov.sg/leftNav/trade/valuation.htm> [2009, March 20]
- U.S.Customs and Border protection. Importing into the United States [online]. 2006. Available from: <http://www.cbp.gov/linkhandler/cgov/newsroom/publications/trade/iuss.ctt/iius.doc> [2009, March 24]
- U.S.Customs and Border protection. CBP trade strategy fiscal years 2009-2013 [online]. 2009. Available from: <http://www.cbp.gov/xp/cgov/newsroom/publications/trade>[2009, March 23]
- Voigt, L., et al. Criminology and justice. New York: McGraw-Hill, 1994.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ผลการศึกษาวิจัยแบบสนามเกี่ยวกับปัจจัยที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยแบบสนามโดยการออกแบบสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการและศาลโดยมีประเด็นครอบคลุมในเรื่องการดำเนินคดีศุลกากรในชั้นศาล การเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศุลกากร และปัจจัยต่างๆ ที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดกฎหมายศุลกากรเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมทางปกติ ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผลการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการและศาลดังกล่าวสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ คือ บทบัญญัติแห่งกฎหมายและมาตรการทางกฎหมายศุลกากรไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เท่าที่ควร เช่นในเรื่องการกำหนดโทษสำหรับความผิดอาญาศุลกากรที่รุนแรงและเคร่งครัด ประกอบกับมีข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศุลกากรตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทำให้คดีส่วนใหญ่จบลงในชั้นศุลกากร กล่าวคือ ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องยินยอมตกลงและใช้ค่าปรับในชั้นศุลกากร ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วเขาอาจจะมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิดแต่อย่างใด

ในการศึกษาวิจัยแบบสนามโดยการออกแบบสอบถามความคิดเห็นและทัศนคติของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีศุลกากรดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามออกเป็นสองกลุ่ม คือ ผู้ประกอบการที่ติดต่อกับกรมศุลกากร และศาลอันเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยตัดสินคดี โดยจะมีการให้ข้อมูลทั่วไปกับผู้ตอบแบบสอบถามก่อนเพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีศุลกากร ดังนี้คือ ถ้าบุคคลใดกระทำความผิดตามกฎหมายศุลกากร เช่น ความผิดฐานลักลอบและหลีกเลี่ยง (มาตรา 27) ความผิดฐานรับของหนีภาษี (มาตรา 27ทวิ) ความผิดฐานสำแดงเท็จ (มาตรา 99) เป็นต้น และจะถูกฟ้องตามกฎหมายศุลกากร หากผู้นั้นประสงค์จะให้มีการงดการฟ้องร้องก็จะดำเนินการตามมาตรา 102 หรือมาตรา 102 ทวิ โดยการยินยอมตกลงระดับคดีในชั้นศุลกากรตามเกณฑ์ที่กำหนดโดยอธิบดีหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบแล้วแต่กรณี ซึ่งจะมีผลทำให้คดีเป็นอันเลิกกัน แต่หากผู้นั้นไม่ประสงค์จะให้มีการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศุลกากร ก็สามารถจะเลือกวิธีการดำเนินคดีในศาลได้ ในทางปฏิบัติ หากผู้ประกอบการยินยอมที่จะทำการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศุลกากร พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะใช้ดุลพินิจทำการเปรียบเทียบระดับคดี โดยใช้เกณฑ์การ

เปรียบเทียบบงการฟ้องร้องตามที่กำหนดไว้ในประมวลระเบียบปฏิบัติศุลกากร เช่น ความผิดฐาน
 สำแดงเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงอากร หรือความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรให้ปรับ 2 เท่าของอากรที่ขาด
 และให้ชำระภาษีอากรที่ขาดให้ครบถ้วน พร้อมเบี้ยปรับ 1 เท่าของภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต
 ภาษีเพื่อมหาดไทยที่ขาด (ถ้ามี) เป็นต้น แต่ในกรณีที่ผู้ประกอบการเลือกที่จะดำเนินคดีในศาล
 เพื่อให้ศาลยุติธรรมอันเป็นองค์กรตุลาการที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินคดีความต่างๆ เป็น
 ผู้พิจารณาพิพากษา ศาลก็จะยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นหลักในการตัดสินคดี โดยไม่อาจใช้ดุลพินิจ
 ในการลงโทษตามความหนักเบาหรือตามความร้ายแรงแห่งคดีได้ เนื่องจากกฎหมายมิได้เปิดช่อง
 ให้ทำได้ เช่น ความผิดฐานหลีกเลี่ยงอากรโดยเจตนาจะช้อค่าภาษี สำหรับความผิดครั้งหนึ่งๆ
 กฎหมายให้ปรับเป็นเงิน 4 เท่าราคาของซึ่งได้รวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว หรือจำคุกไม่เกิน 10 ปี
 หรือทั้งปรับทั้งจำ (มาตรา 27) รวมทั้งกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ต้องรับโทษตามที่
 บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย (มาตรา 115 จัตวา) เป็นต้น

จากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้ประกอบการที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับ
 กรมศุลกากรจำนวน 117 ราย และจากการสำรวจความคิดเห็นและทัศนคติของผู้พิพากษาศาล
 อาญา ศาลแพ่ง ศาลภาษีอากรกลาง ศาลอาญากรุงเทพใต้ และศาลแพ่งกรุงเทพใต้ จำนวน 60
 ราย พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการที่ติดต่อเกี่ยวข้องกับกรมศุลกากร และความคิดเห็น
 ของศาลมีความคล้ายคลึงกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นคำถาม	ผู้ประกอบการ		ศาล	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. ท่านคิดว่าบทลงโทษตามกฎหมายศุลกากร (เช่น มาตรา 27 ให้ปรับสี่เท่าราคาของรวมค่า อากร) หนักเกินไป ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือก ที่จะระงับคดีในชั้นศุลกากรมากกว่า (แม้ว่า บุคคลดังกล่าวจะเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำ ความผิด) เพราะโทษที่ได้รับจะน้อยกว่าการ เลือกวิธีการดำเนินคดีในศาล ซึ่งศาลไม่อาจใช้ ดุลพินิจในการลงโทษได้ (จะต้องถูกปรับสี่เท่า หากศาลตัดสินว่าผู้นั้นกระทำความผิด)	83.5%	16.5%	58.8%	41.2%

ประเด็นคำถาม	ผู้ประกอบการ		ศาล	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
2. ท่านคิดว่ากรณีที่กฎหมายกำหนดให้กรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาล เพราะกรรมการผู้จัดการ หุ่นส่วนผู้จัดการ ต่างก็เกรงกลัวบทลงโทษที่รุนแรง เช่น โทษจำคุก เป็นต้น	85.4%	14.6%	85.3%	14.7%
3. ท่านคิดว่ากรณีที่กฎหมายกำหนดให้จำเลยมีหน้าที่พิสูจน์ในชั้นศาล (ตามมาตรา 100) เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการเลือกที่จะระงับคดีในชั้นศาล เพราะผู้ประกอบการไม่ต้องการที่จะรับภาระการพิสูจน์อันเป็นภาระหนักที่จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำความผิด	83.5%	16.5%	88.2%	11.8%
4. ท่านคิดว่าแม้กฎหมายศาลจะมิได้บังคับให้ผู้ประกอบการใช้วิธีระงับคดีในชั้นศาลก็ตาม แต่มีเหตุปัจจัยหลายอย่างตามกฎหมายศาล เช่น ที่กล่าวมาในข้อ 1-3 ข้างต้นที่ไม่เอื้ออำนวยให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลได้เท่าที่ควร จึงมักเลือกใช้การระงับคดีในชั้นศาลมากกว่า	88.1%	11.9%	73.5%	26.5%

ประเด็นคำถาม	ผู้ประกอบการ		ศาล	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
5. ท่านคิดว่ามีปัญหาในเรื่องขอบเขตการใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเปรียบเทียบระดับคดี ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการใช้ดุลพินิจระดับคดีขึ้นได้	87.7%	12.3%	N/A	N/A
6. ท่านคิดว่าการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลการ บางครั้งก็เกิดปัญหาความล่าช้า เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจการค้า	84.9%	15.1%	N/A	N/A
7. ท่านคิดว่าวิธีการหรือกระบวนการในทางปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ศาลการมีอิทธิพลต่อการที่ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดจะตัดสินใจเลือกใช้วิธีการเปรียบเทียบระดับคดีในชั้นศาลการ	84.9%	15.1%	79.4%	20.6%
8. ท่านคิดว่าในบางกรณีผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาจจะต้องการเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีในศาล เพราะเขาเชื่อว่าเขามีได้กระทำความผิด เช่น สำแดงพิกัดอัตราศาลการ, ชำระภาษีถูกต้องแล้ว	N/A	N/A	85.3%	14.7%
9. ท่านคิดว่าศาลเป็นองค์กรกลางที่มีความเป็นธรรมในการวินิจฉัยตัดสินคดีต่างๆ มากกว่าองค์กรฝ่ายบริหาร เช่น กรมศาลการ	72.8%	27.2%	94.1%	5.9%

ประเด็นคำถาม	ผู้ประกอบการ		ศาล	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
10. ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีนโยบายการเบี่ยงเบนคดีขึ้นสู่ศาล (diversion) แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในบางประเภทของคดีอาญาศาลกากร การใช้วิธีการดำเนินคดีในศาลก็จะเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการที่จะอำนวยความสะดวกให้แก่อำนาจผู้ประกอบกรได้	N/A	N/A	100.0%	0.0%
11. ท่านคิดว่าหากมีการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาคดีในศาลให้สอดคล้องกับลักษณะคดีศาลกากรที่ต้องการความสะดวก รวดเร็ว เพื่อประโยชน์ในทางการค้า จะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาเลือกดำเนินคดีในศาลมากยิ่งขึ้น	76.0%	24.0%	88.2%	11.8%
12. ท่านคิดว่าหากมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายศาลกากรโดยให้อำนาจให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดสามารถเลือกใช้วิธีการดำเนินคดีศาลกากรในศาลได้อย่างเท่าเทียมกับการระงับคดีในชั้นศาลกากร ผู้ถูกกล่าวหาจะเลือกดำเนินคดีในศาลมากกว่าเดิม	76.0%	24.0%	79.4%	20.6%

นอกจากนี้ ก็มีผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินคดีศาลการอีก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความน่าสนใจต่อการศึกษาวินัย จึงขอล่าวถึงไว้ ณ ที่นี้ด้วย ดังนี้คือ ผู้ตอบแบบสอบถามท่านหนึ่งมีความเห็นว่า แม้ว่าการเบี่ยงเบนคดีขึ้นสู่ศาลจะได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่ามีประสิทธิภาพ แต่มีข้อสังเกตว่า แม้จะมีระบบที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับสากล แต่ระบบราชการไทยที่ฝังรากลึกประกอบกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมองค์กรบางอย่างที่ไม่เหมาะสม อาจทำให้การปฏิบัติต่อประชาชนมีหลายมาตรฐานและอาจเป็นช่องทางในการทุจริตได้ ดังนั้นการดำเนินคดีในศาลของผู้ที่กระทำความผิดอาญาจึงควรเป็นหลักที่ต้องคงไว้ ส่วนการระงับคดีในชั้นศาลการควรเป็นสิ่งที่นำมาเสริมให้เหมาะสมกับสภาพความผิดและสภาพของการดำเนินธุรกิจของเอกชน

จากการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือต่างมีความเห็นว่าบทลงโทษที่รุนแรงและเคร่งครัดตามกฎหมายศาลการ อีกทั้งข้อขัดข้องและอุปสรรคในการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในเรื่องความสะดวก รวดเร็ว และหลักประกันสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ทำให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดต้องยินยอมตกลงที่จะระงับคดีในชั้นศาลการ ทั้งที่บุคคลดังกล่าวเชื่อว่าตนเองมิได้กระทำความผิดแต่อย่างใด จึงควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายในส่วนนี้ เช่น ในเรื่องบทกำหนดโทษตามกฎหมายศาลการที่เคร่งครัด ก็ควรที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงให้บทกำหนดโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กับบทกำหนดโทษตามกฎหมายเปรียบเทียบงดการฟ้องร้องตามที่กำหนดไว้ในประมวลระเบียบปฏิบัติศาลการนั้น มีความสอดคล้องกลมกลืนกัน เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกที่สมดุลงให้ผู้ประกอบการที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเลือกใช้วิธีการระงับคดีในชั้นศาลการ หรือการดำเนินคดีศาลการตามกระบวนการยุติธรรมตามปกติและไปสิ้นสุดในชั้นศาล เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่บุคคลในคดี อีกทั้งยังเป็นการตัดหนทางที่จะนำไปสู่การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีการศาลการ

ภาคผนวก ข

รายงานแฟ้มคดีฝ่ายคดีหลักเสียง ปี พ.ศ. 2547-2552

เดือน/พ.ศ.	ความผิดฐาน สำแดงเท็จ มาตรา 99 ผ่อนผันการ ปรับ	ความผิดฐาน สำแดงเท็จ มาตรา 99 ปรับ 10%	ความผิดฐาน สำแดงเท็จ มาตรา 99, 27 ปรับ 2 เท่า	ความผิดฐาน หลักเสียง ข้อก้ำกััด มาตรา 99, 27 ยกของกลาง หรือชดใช้
2547		1,710,865.00	980,790.04	16,382,017.55
รวมจำนวนคดี	20	15	11	6
2548		234,857.00	9,597,212.81	2,507,183.53
รวมจำนวนคดี	157	12	84	45
2549		2,110,941.00	10,900,341.11	9,170,841.58
รวมจำนวนคดี	182	28	63	37
2550		7,387,821.00	21,137,864.00	28,730,859.87
รวมจำนวนคดี	228	25	72	46
2551		4,745,438.02	521,973,675.39	106,843,250.94
รวมจำนวนคดี	296	27	139	62
2552		246,910.00	83,635,139.00	28,843,371.47
รวมจำนวนคดี	108	14	45	19
รวมจำนวนคดี	991	121	414	215

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธัญลักษณ์ เจริญศักดิ์ เกิดเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2528 ที่จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนักวิชาการศุลกากร ปฏิบัติการ สำนักงานศุลกากรตรวจสินค้าท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย